1800

BIJDRAGEN

TOT DE

VADERLANDSCHE GESCHIEDENIS

VAN DE

BELANGRIJKE JAREN

1809 EN 1810.

BIJDRAGEN

TOT DE

VADERLANDSCHE

GESCHIEDENIS

VAN

DE BELANGRIJKE JAREN

1809 EN 1810,

MEDEGEDEELD DOOR DEN LUITENANT-GENERAAL

BARON KRAIJENHOFF,

Grootkruis der Militaire Willems-Orde, Titulair Gouverneur van Amsterdam.

Te Nijmegen,

BIJ DE WED. J. C. VIEWEG EN ZOON.

1831.

DJ226
.K8

D 1814

OPDRAGT

AAN

ALLE MIJNE NOG LEVENDE

BRAVE KRIJGS-MAKKERS,

DIE DE

GEBEURTENISSEN

VAN

1809 EN 1810

HEBBEN BIJGEWOOND EN STEEDS GETROUW AAN HUNNE PLIGTEN GEBLEVEN ZIJN.

Aan U, Mijne Heeren! zij dit Gedenkschrift, met hoogachting opgedragen en tevens met erkentelijkheid voor het vertrouwen, dat Gij steeds in Uwen toenmaligen Minister van Oorlog gesteld hebt, die, van zijnen

kant, daaraan door geen minder vertrouwen beantwoord heeft.

Het zal mij ten einde van mijne, misschien nog zeer korte loopbaan toe, bestendig tot eene aangename herinnering verstrekken, zoo dikwijls in de gelegenheid gesteld te mogen geweest zijn, om aan Koning LODEWIJK verslag te doen van Uwe dappere en roemrijke daden, in *Spanje*, *Duitschland* en op den Vaderlandschen bodem zelfs, ten toon gespreid; en niet minder aangenaam zal mij de herinnering blijven, dat ik, ambtshalve, even dikwijls ben gelast geweest, aan U van Zijner Majesteits hooge voldoening (zelfs éénmaal door het uitreiken van Eerteekenen te *Utrecht*) de overtuigendste blijken te hebben mogen doen toekomen.

Maar bij uitstek smartelijk daarentegen zal bij U en mij de herinnering blijven van het schandelijk loon voor Uwe dapperheid, van der Franschen euvelmoed en onderdrukking, van den jammerlijken uitslag onzer gemeenschappelijke pogingen.

Gij zult, in dit geschrift, van dit alles de onwraakbare bescheiden lezen; zelfs zullen sommigen onder U daarin bevelen aantreffen bij hun onbekend, en desniettegenstaande, in der tijd afgegeven; maar ook hiervan zullen U de reden blijken. Wijders zult Gij overtuigend ontwaren, dat het niet buiten des Ministers goeden wil, maar geheel buiten zijn vermogen lag, om aan Uwe billijke klagten pligtmatig gehoor te geven; en eindelijk, dat hij daarin niet alleen met een

hoog gespannen gevoel mededeelde, maar ook ernstig de gelegenheid gezocht heeft, om U op een zeer wel voorbereid oorlogstooneel te brengen, ten einde aldaar aan U zelfs, door eigene kracht en moed, voor geledene vernedering en onverdienden hoon, eene roemrijke voldoening te kunnen verschaffen; doch welke billijke pogingen, door den zamenloop der omstandigheden zijn verijdeld geworden.

KRAIJENHOFF.

VOORBERIGT.

De bescheiden, in dezen bundel medegedeeld, hebben alleen betrekking op de belangrijke gebeurtenissen, die den val van Hollands onafhankelijkheid hebben voorbereid, en door LODEWIJK BONAPARTE, *gewezen Koning, hoofdzakelijk beschreven zijn in het* 3de *deel van zijne* Docu-

niens historiques et réflexions sur le Gouvernement de la Hollande (Paris 1820) *waaraan dezelve tot uitbreiding en toelichting strekken; en dit werks* 3e *deel alzoo ten grondslag genomen zijnde, heeft men, om in geene nuttelooze herhalingen te vervallen, den lezer zeer dikwijls derwaarts moeten verwijzen.*

Deze verzameling van officiele stukken was, aan den Heere M. STUART, *Rijks-Geschiedschrijver toegezegd, ten einde daarvan te kunnen gebruik maken bij het behandelen der Staats-Gebeurtenissen onder de kortstondige regering van Koning* LODEWIJK: *maar de onverwachte dood van dezen achtingswaardigen en beroemden letterkundigen (wiens ambt tot hiertoe onvervuld gebleven is) de uitvoering dezer taak verijdeld hebbende, zou misschien de Nakomelingschap van vele belangrijke mededeelin-*

gen verstoken gebleven zijn; wanneer niet de verzamelaar, in zijne hooge jaren van alle dienstbetrekkingen ontslagen, rust en tijd genietende, tot derzelver openbaarmaking besloten had.

Men verwachte echter van hem geene geregelde Geschiedenis; zijne geringe bekwaamheden gedoogden dit niet: maar slechts een min of meer zamenhangend gedenkschrift der tijdsomstandigheden van 1809 *en* 1810, *bijzonder de militaire aangelegenheden betreffende, en houde het voor onberispelijk, dat hij daarin zoo dikwijls van zich zelfs heeft moeten spreken; terwijl men het als eene waarachtige verzekering mag aannemen, dat hij nooit het* eigen ik; *maar steeds den morelen persoon van den tijdelijken Oorlogs-Minister bedoeld heeft, welke, bij de vermelding der groote rampen van zijn Vaderland, zich in het geval*

bevond van den ouden AENEAS (*bij* VIRGILIUS), *om, gelijk deze omtrent* Troyens *ondergang, wegens dien van* Holland *smartelijk te moeten zeggen*

. . . . . quæque ipse miserrima vidi,
Et quorum pars magna fui.

§ 1.

Dat het 6. artikel der overeenkomst tusschen den Franschen Keizer en den Koning van Holland, den 11 November 1807 te Fontainebleau gesloten (*), waarbij de stad en haven van *Vlissingen* met een grondgebied van 1800 ellen straals, door ons werd afgestaan, aanleiding geven moest tot geschillen en botsingen tusschen de wederzijdsche autoriteiten, was zeer gemakkelijk te voorzien.

De ondervinding heeft dit bevestigd: in het voorjaar van 1809, had de Fransche divisie-Generaal MONNET, met de verdediging van *Vlissingen* uitsluitend belast, onder toelating van het Hollandsche Gouvernement, het fort *Rammekens*, zeer verre buiten den kring van *Vlissingen* gelegen en alleen bestemd, om den ingang van het *Sloe* te bestrijken, met eene kleine magt bezet; doch vond nader goed, die bezetting in te trekken en aan de Hollan-

(*) *Documens Historiques*, Tom. 2 pag. 131,

ders over te laten, die dan ook daarin een klein detachement van artillerie bragten, onder het bevel van den kapitein der 2. klasse S. A. FABER.

Het eiland *Walcheren* meer en meer, ter dier tijd, bedreigd wordende door eenen vijandelijken inval, had de Koning den Luitenant-Generaal S. J. BRUCE met de verdediging daarvan belast, hebbende daartoe slechts, behalve een goed detachement artillerie, alleen het 5. regiment infanterie, bestaande uit één bataillon, onder den naam van het *Zeeuwsche legioen* bekend, ter beschikking.

Het Fransche Gouvernement schijnt de ontruiming van bovengemeld fort niet te hebben goed gekeurd, of de Generaal MONNET had zelfs deswegens berouw, en dit laatste is wel het waarschijnlijkst: althans hij trachtte langs allerlei wegen en voorwendselen, zich, op nieuw, daarvan meester te maken niet zoo zeer in het belang der verdediging van de aan hem toebetrouwde vesting *Vlissingen*, als wel ter bevordering van zijnen geheimen sluikhandel, waarvan hij openlijk verdacht werd.

De Kapitein FABER weerstond met standvastigheid en beleid aan des Generaals aanhoudende pogingen, en de Minister van oorlog hiervan aan den Koning verslag gedaan

hebbende, ontving daarop het navolgend kabinets bevel:

Monsieur KRAIJENHOFF. Je reçois votre lettre du 10. — J'ai nommé le Capitaine FABER Lieutenant-Colonel, il conservera le commandement du fort de *Rammekens*.

Ordonnez au Général BRUCE, de faire flotter le pavillon Hollandais sur ce fort, nuit et jour. Le Général BRUCE ne doit point reconnaître d'autre commandant de l'isle de *Walcheren* et de toute la *Zélande*, que lui-même; mais il doit rendre au Général Français, Commandant à *Flessingue*, tous les services qui seront en son pouvoir.

Le fort de *Rammekens* étant hors du rayon de *Flessingue*, je ne puis le céder qu'à la suite d'un traité. En conséquence, le Général BRUCE le conservera directement sous ses ordres: le Commandant ne correspondra qu'avec lui, et il lui sera défendu de correspondre avec d'autres.

Quant à la convention dont parle le Général MONNET, le Général BRUCE doit lui faire connaître de ma part, que je ne connais pas un seul mot écrit à ce sujet; que seulement dans la conversation que j'ai eue avec lui, je lui ai témoigné, que je voyais avec plaisir,

qu'il m'eût rendu le fort, et consentait à remettre le commandement à un de mes officiers.

J'ai envoyé un Lieutenant-Général dans l'isle de *Walcheren*, parceque je ne veux pas y reconnaître le Général MONNET, que comme Commandant à *Flessingue*.

Au reste toutes ces dispositions de possessions, ne regardent aucunement le Général BRUCE, ni les officiers que j'ai envoyés en *Zélande*, tout cela n'est nullement du ressort des militaires, et ils doivent s'abstenir d'en traiter. Ils n'ont autre chose à faire, que d'exécuter mes ordres et mes instructions, qui leur seront transmises par vous, et à les exécuter fidèlement et avec fermeté, sans aucune autre considération.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Au Loo (Signé) **LOUIS.**
le 11. *Juin* 1809.

's Konings kabinets beschikking van den 17. Junij, gaf wijders nog nader te kennen, in welke betrekking de Generaal MONNET stond tot het Hollandsche Gouvernement: dezelve was aldus ingerigt:

Au Ministre de la Guerre.

Loo, ce 17. Juin 1809.

Les troupes maintenant aux ordres du Lieutenant-Général BRUCE doivent y rester, et ne peuvent changer d'emplacement que d'après ses ordres, ou d'après ceux que vous lui transmettriez.

M. le Général MONNET, est commandant supérieur de *Flessingue* et des Postes compris dans le rayon fixé par le Traité de cession; il donne des ordres aux troupes Hollandaises, qui se trouvent dans l'étendue de son commandement; mais il n'en peut donner au Lieutenant-Général BRUCE, avec lequel il doit se concerter amicalement pour tout ce qui intéresse le bien du service et la cause commune.

Les troupes ou détachemens Hollandais dans le commandement de *Flessingue* ne peuvent être augmentés ou renforcés, que d'après mes ordres, soit sur une demande du Gouvernement Français, soit sur une demande particulière que M. le Général MONNET pourrait, en cas d'urgence, vous adresser directement et dont vous me rendriez compte aussitôt. Il est bien entendu, qu'en cas d'attaque sur un point quelconque de l'isle de *Walcheren*,

les deux Généraux réuniraient tous leurs moyens, pour repousser l'ennemi commun, et se prêteraient un secours mutuel.

En tout tems le Général Hollandais devra recevoir les rapports et situations des troupes qui seront détachées dans le commandement de *Flessingue*, et il les portera sur la situation qu'il vous adresse.

Donnez des ordres et des instructions dans ce sens, au Lieutenant-Général BRUCE, et répondez aussi d'après ces principes aux demandes que M. le Général MONNET vous a faites et pourra faire encore.

(Signé) **LOUIS.**

De oud Koning LODEWIJK NAPOLEON zegt, bladz. 116, 3. deels van zijne *Documens historiques: — les Français occupèrent le fort de Rammekens, par surprise, et sans en informer le Roi.* — Deze zaak heeft zich aldus toegedragen: De Generaal MONNET zijne aangewende pogingen, ten aanzien van dit fort, mislukt ziende, verliet geheel den weg van eerbare handelingen en nam toevlugt tot eenen lagen en verraderlijken aanslag: trouwens de Luitenant Kolonel FABER werd, op zekeren dag, op eene buitenplaats, buiten den kring van zijn kommandement, ter vriendschappe-

lijke maaltijd gevraagd. Deze uitnoodiging, volgens algemeen gevoelen, door MONNET bestookt, aangenomen hebbende, zat hij, niets kwaads vermoedende, gerust aan tafel, terwijl de Fransche Generaal zich bij overrompeling van *Rammekens* meester maakte.

De Koning door den Minister van Oorlog wegens deze gebeurtenis kennis bekomen hebbende, gaf het hier navolgend kabinets bevel:

Loo, ce 19. *Juin* 1809.

Monsieur KRAYENHOFF, j'ai destitué le Lieutenant-Colonel FABER, pour le punir de sa négligence et de sa faiblesse; en lui signifiant mon Décrèt qui le concerne, vous le préviendrez qu'il ne doit jamais se présenter devant moi, s'il veut éviter d'être renfermé pour le reste de ses jours.

Ecrivez au Général BRUCE que je suis très mécontent de lui; il aurait du prévoir tout ce qui s'est passé, et donner des ordres en conséquence; défendez-lui de correspondre avec qui que ce soit qu'avec vous, et prescrivez lui surtout de cesser cette correspondance ridicule avec le Général MONNET.

Prévenez le Général BRUCE, ainsi que tous les officiers Généraux et Commendants, que non seulement je les destituerais sur le champ,

s'ils s'avisaient de donner la moindre connaissance des ordres qu'ils reçoivent, mais encore qu'ils seraient immédiatement traduits devant un conseil de guerre, pour y être jugés militairement. Quand on craint de se compromettre, l'on n'est bon pour servir son Roi et sa Patrie, dans aucun poste militaire ou civil.

J'ai vu avec surprise, par le rapport du Général BRUCE, que dans sa correspondance, il cite, et marque par des guillemets, des passages de differents ordres qu'il a reçus, il ne doit plus continuer cette correspondance, sous quelque prétexte que ce soit; si l'on s'adresse encore à lui, il répondra verbalement, que c'est à vous qu'on doit s'adresser, mais je vous défends aussi d'y répondre: vous vous bornerez à m'en rendre compte.

Le Général BRUCE devra faire ensorte, à la première occasion favorable qui se présentera, de faire rentrer sans bruit et sans correspondance, dans l'étendue de son commandement, les détachements qui sont à *Flessingue* et à *Rammekens*, ainsi que tous les officiers et sous-officiers qui pourraient s'y trouver détachés, attendu qu'aucun individu de l'armée ne doit servir dans un poste où le pavillon Hollandais n'est plus arboré, d'ailleurs, quand les Généraux n'auront plus de point

de contact, ils ne pourront plus avoir de démêlés: il est bien entendu que cet ordre doit s'exécuter avec le tems, en saisissant avec esprit la première occasion qui se présentera, et lorsque le Général BRUCE aura près de lui les divers détachements qu'il doit faire rentrer, il les retiendra, et si l'on les redemande, il répondra verbalement, qu'on s'adresse à vous.

Le Général BRUCE vous fera rapport de toutes les communications et intelligences qui pourront exister entre la garnison du fort de *Rammekens* et les bâtiments qui passeront ou mouilleront devant ce fort; il en usera de même à l'égard du Brik Français, qui se trouve dans la rade de *Veere*, et des bâtiments de commerce qui fréquenteront cette rade; car je suis assuré, que l'origine de toutes ces discussions vient d'un système caché de contrebande, pour l'exécution duquel il est nécessaire sans doute que le Commandant supérieur de *Flessingue* ait partout des gens à lui.

Je donne l'ordre au Ministre de la Marine de placer deux canonnières en station devant *Rammekens*, afin d'empêcher que, sous quelque prétexte que ce soit, les gens du fort puissent correspondre avec les bâtiments qui entreront à *Middelbourg* ou en sortiront, de même qu'avec

ceux qui passeront par là, pour aller à *Flessingue* ou pour en revenir.

Le Commandant de la flotille de *Veere* a également l'ordre d'empêcher, sous sa responsabilité, que le Brik Français qui se trouve dans la rade, ait aucune communication avec les bâtiments qui fréquentent ou fréquenteront cette rade, ni avec ceux qui sortent de l'intérieur, et de considérer ce Brik, uniquement comme un bâtiment marchand, que ses affaires particulières retiennent là.

Donnez l'ordre au Commandant de *Goerée*, de ne plus permettre à aucun corsaire ou bâtiment armé, autre que ceux, appartenant à la marine Royale, de demeurer en station devant les différents points de l'isle, et notamment devant la Batterie du Nord, où j'en ai vu un.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Signé) **LOUIS.**

Uit den staat van zaken in het eiland *Walcheren*, en de daartoe betrekking hebbende Koninklijke bevelen, kan men zeer gemakkelijk de zorgelijke en hagchelijke taak afleiden, waarmede de Generaal BRUCE voornoemd belast was, en buiten twijfel, hebben deze wrijvingen tusschen den opperbevelhebber van het

eiland *Walcheren* en dien der vesting *Vlissingen*, in de gevolgen, niet weinig moeten toebrengen, om den eersten in den geest der Franschen te bederven, en tot de hem nader overkomen onheilen mede te werken, gelijk ter gelegene plaats blijken zal.

§ 2.

Koning LODEWIJK was even zeer tegen de invoering der conscriptie in zijn Rijk, als tegen het aanhouden van gehuurde vreemde krijgsbenden, hij begeerde, om wijze reden, eene volstrekt nationale Armée, en was al spoedig bedacht op geschikte middelen, om die te verkrijgen.

Men ziet uit het 1e. deel zijner *Documens historiques* pag. 218, dat hij reeds in den jare 1806, de jongelingen uit de weeshuizen, althans die, welke op algemeene kosten werden opgevoed, voor den krijgsdienst bestemde: de beweegreden tot dezen maatregel vindt men voorgedragen in het 3^e^. deel bladz. 219, en zijne Majesteit meende zich te kunnen vleijen met den algemeenen bijval, doch zag zich in die verwachting te leur gesteld, blijkens de klagten aan het Wetgevend ligchaam, in Hare boodschap van de maand November 1808 3^e^. deel bladz. 338.

Tijdens dat de schrijver dezer bijdragen, den 26. Mei 1809, tot Minister van Oorlog was benoemd, bestond er echter reeds een Instituut van Koninklijke kweekelingen, op het Binnenhof in *'s Gravenhage* gevestigd, en de zaak begon nu met meer klem te worden doorgezet.

De nieuwe Minister van Oorlog bekwam deswegens de eerste koninklijke beschikkingen van den volgenden inhoud:

Au Ministre de la Guerre.

Loo ce 17. Juin 1809.

Ne voulant point augmenter la dépense de la guerre, de la somme portée sur votre apperçu de formation des pupiles Royaux en Bataillons, vous ordonnerez ce qui suit:

Le Lieutenant-Colonel BEEKMAN, se rendra à *Utrecht* pour y recevoir les pupiles Royaux, qui seront repartis de suite dans les corps indiqués ci-après: savoir, 1°. dans les grenadiers de ma garde et 2°. dans le 3e. Régiment de chasseurs.

Cette répartition sera faite par le Colonel Major NOOT, qui choisira d'abord tous les hommes ayant les qualités requises pour entrer dans

ma garde et il enverra les autres dans le 3e. Régiment de chasseurs.

En conséquence le Lieutenant-Colonel BEEKMAN devra faire rapport, chaque jour, au Colonel Major NOOT, du nombre de pupiles Royaux, qui seront arrivés au Dépôt, pour que la répartition en soit faite le plustôt possible, puisqu'ils ne seront habillés, armés et instruits, que dans les Régiments dont ils dévront faire partie; en outre mon intention est qu'ils ne séjournent aux dépôts des corps, que le tems nécessaire pour les habiller et les armer, après quoi ils seront de suite envoyés dans les Bataillons.

Vous recommanderez expressément aux chefs des corps, qui recevront des pupiles Royaux, de tenir la main à ce qu'ils soient traités avec toute la douceur et l'indulgence qui peuvent s'allier avec la juste sévérité qu'exige le service, afin que les bons traitements qu'éprouvent ces jeunes gens, leur inspirent du goût pour l'état militaire.

Vous me rendrez tous les huit jours un compte détaillé de toutes ces opérations, pour l'exécution desquelles vous allez expédier les ordres et instructions nécessaires.

(Signé) **LOUIS.**

Weinige dagen later zijn deze beschikkingen door anderen vervangen geworden. Zie hier het daartoe betrekkelijk kabinets-bevel:

Monsieur KRAYENHOFF, je viens de changer par le Décrèt, dont je vous envoye copie, en attendant que l'ampliation vous parvienne, les dispositions que je vous avais prescrites par mon ordre du cabinet du 17, relativement aux jeunes gens qui sortent des maisons de bienfaisance, pour être envoyés au Dépôt établi à *Utrecht*.

Voilà ce que vous devez faire sur le champ pour l'exécution de ce Décrèt.

Donnez l'ordre à tous les Lieutenants surnuméraires, qui se trouvent de surcomplet dans les Régiments d'infanterie, de se rendre de suite à *Utrecht* sous les ordres du Colonel-Major NOOT; bien entendu qu'avant leur départ des corps où ils se trouvent, vous ferez remplir par ces mêmes officiers les places de Lieutenant qui pourraient être vacantes. Dès que ces officiers seront à *Utrecht*, je désignerai d'après l'état de leurs services que vous devez m'envoyer, ceux qui devront être placés successivement près des compagnies, à mesure de leur formation provisoire; en attendant donnez toujours de suite l'ordre au Colonel-Major

NOOT, de former en compagnies, les jeunes gens qu'il a réunis en ce moment à *Utrecht*, et d'en donner le commandement au Lieutenant-Colonel BEEKMAN, auquel je destine le commandement du premier Bataillon de Vélites, qui sera organisé et qui prendra le 1er. Numero de cette Légion.

Rédigez une instruction pour les officiers qui seront placés près des Vélites, pour leur faire connaître mon intention, sur la manière dont il faut traiter ces jeunes gens en les instruisant et les formant à la discipline militaire, vous recommanderez à ces officiers, d'être justes, fermes et de tempérer la rigidité nécessaire dans le service, par l'indulgence, les soins paternels et les conseils qu'on doit donner à propos aux jeunes gens, pour éclairer leur inexpérience, et leur inspirer du goût pour l'honorable profession à laquelle ils sont destinés; enfin on ne devra négliger aucun moyen de leur former un bon esprit, et de leur inspirer ce juste enthousiasme, sans lequel on ne peut former ni bons militaires ni bons Régiments.

A mesure qu'une compagnie sera armée et habillée, on l'enverra au camp de *Naarden*, où les Vélites seront campés en avant des grenadiers de ma garde, et leur faisant face, de

manière qu'il y ait une large rue entre les deux fronts de bandière.

Dès que le 1er. Bataillon sera complètement formé et organisé, on s'occupera de la formation du second, en suivant la même manière d'organisation successive des compagnies, et vous me proposerez les officiers qui pourront y être employés, mais les candidats devront toujours être pris parmi les officiers en activité de service et les Lieutenants, parmi ceux de surcomplet dans l'infanterie, jusqu'à ce que tous soient placés.

Provisoirement ceux des trois Lieutenants, qui seront placés pour remplir les fonctions de Capitaine et de premier Lieutenant près des compagnies de Vélites, n'auront cependant que la solde et le rang de leur grade effectif, comme celui qui, moins ancien de grade que les deux autres, fera le service de Lieutenant; toutes les compagnies entr'elles et les Bataillons entr'eux porteront le numéro que leur donnera leur ancienneté respective de formation.

Demandez à ma garde les grenadiers qui devront être placés comme sergents, à mesure que les compagnies pourront être formées, faites de même pour les chasseurs, qui devront être faits caporaux dans les Vélites, mais ne leur faites quitter leurs corps actuels, qu'au moment

ou vous pourrez les employer dans ces nouvelles compagnies, parce qu'il est inutile de les tenir à rien faire à *Utrecht*.

Enfin donnez tous les autres ordres et instructions de détail que nécessitera la formation de ce nouveau corps et ne négligez rien pour que cette opération importante réussisse au gré de mes voeux, pour préserver à jamais la nation des recrutements forcés.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Signé) **LOUIS.**

Loo ce 5. *Juillet* 1809.

Copie du Décrèt mentionné dans l'ordre précédent.

ARTICLE 1er.

Les jeunes gens qui sortiront des maisons de bienfaisance, en exécution de nos précédentes résolutions, pour suivre la carrière militaire, seront réunis en bataillons de huit compagnies, de la même force et formation que celle qui compose les bataillons de nos régimens d'infanterie de ligne.

2.

Quelque soit le nombre des bataillons qui

pourront être formés, ils ne composeront qu'un seul et même corps sous le nom de Légion de Vélites.

3.

Le Grand Etat-Major de cette légion ne sera nommé qu'après la formation complète, de plus d'un bataillon; il en sera de même pour l'Etat-Major de chaque bataillon, lequel Etat-Major ne sera formé que quand le bataillon sera complétement organisé.

4.

Provisoirement c'est le conseil d'administration des grenadiers de nôtre garde, qui administrera en même temps le corps des Vélites, jusqu'à ce qu'il y ait au moins un bataillon complètement formé.

5.

La solde, les masses, les distributions, le service, l'administration et les réglemens seront les mêmes pour la légion des Vélites, que ceux fixés pour nos régimens d'infanterie.

6.

Les fonds nècessaires pour solder les dépenses qu'occasionnera pendant le reste de l'année courante la formation de ce corps, seront pris sur le fonds qui reste disponible sur le Budjet de la marine, pour l'an 1808.

7.

L'habillement, l'équipement et l'armement des Vélites seront les mêmes que nous avions fixés pour les chasseurs de notre garde; les décorations pour la distinction des grades seront en argent, pour les sous-officiers, et en laine blanche pour les caporaux; tous porteront le schakos.

8.

Les Lieutenants, qui se trouvent en ce moment en sus du complet, dans les régimens d'infanterie seront placés près des Vélites, à raison de trois, par compagnies; ils y conserveront provisoirement leurs grades effectifs, quoique les deux plus anciens seront momentanément chargés de remplir les fonctions de Capitaines et Premiers Lieutenants, jusqu'à la formation définitive de chaque bataillon.

9.

Il sera placé près de chaque compagnie de Vélites deux grenadiers de notre garde, en qualité de sergents, ainsi qu'un caporal en qualité de sergent-major, pourvu qu'il soit bien en état d'en remplir convenablement toutes les fonctions; ces sous officiers jouiront de la solde attribuée à ces différents grades dans l'infanterie de ligne.

10.

La moitié des caporaux nécessaire à chaque compagnie de ce nouveau corps seront fournis par le troisième Régiment de chasseurs, qu'on choisira parmi les simples chasseurs, les plus instruits et de la meilleure conduite.

11.

Les grenadiers et chasseurs nommés sergents, et caporaux au corps des vélites, porteront les distinctions de ces grades dont ils auront la solde, mais ils conserveront provisoirement leur ancien uniforme.

12.

L'autre moitié des sous-officiers et caporaux ne sera pas nommée avant l'expiration du premier mois de la formation de chaque compagnie, afin qu'on puisse les choisir alors de la manière suivante : — Les caporaux, parmi les Vélites qui se seront le plus distingués par leur zèle, leur bonne conduite et les progrès de leur instruction: — Les sergents manquants au complet seront choisis un mois plus tard, et de la même manière parmi les caporaux, et ces caporaux seront aussi remplacés par un nouveau choix des vélites qui se seront le plus distingués.

13.

Nos ministres de la guerre et des finances

sont chargés de l'exécution du présent décrêt.

Donnée en Notre Palais-Royal du Loo, le cinq de Juillet de l'an 1809 et de notre Règne le quatrième.

Pour copie conforme
(Signé) **FERRIERE**,
Aide de Camp du Roi.

Op verzoek van het Departement van Binnenlandsche zaken, had de Minister van Oorlog officieren, tot de algemeene werving behoorende, naar *Rotterdam* afgezonden, om aldaar de jongelingen uit de Godshuizen te verzamelen en naar *Utrecht* te geleiden. Deze maatregel, hoewel, met goede inzigten genomen, had gewis eene verkeerde uitwerking en gaf aanleiding tot de volksbeweging in deze stad, waarvan LODEWIJK BONAPARTE spreekt in het III. deel zijner *Documens historiques*, bladz. 121 — 123.

De Minister van justitie hierdoor in zorgen en bekommering gebragt, verzocht van dien van Oorlog gewapende ondersteuning; deze werd in den aanvang geweigerd, doch op protestatie van verantwoordelijkheid nader toegestaan.

Na bekomen rapporten, keurde de Koning

dit alles hooglijk af; ten bewijze hiervan de twee hier ingevoegde kabinets-aanschrijvingen:

Monsieur KRAYENHOFF, j'apprends avec surprise que vous avez envoyé des officiers de recrutement dans les établissements de bienfaisance, pour y chercher les jeunes gens propres au service militaire; ce n'est pas là l'ordre que j'ai donné: c'est au Ministre de l'intérieur à demander les jeunes gens, et à les faire conduire au Dépôt à *Utrecht*, ainsi que je l'en ai chargé; et ils ne sont sous vos ordres, qu'au moment ou ils y sont arrivés, rappelez donc de suite tous les officiers que vous avez chargés de cette mission; et n'envoyez point d'habits comme vous l'avez fait; aussi je ne sais pourquoi ces jeunes gens ne doivent aller au Dépôt en habits bourgeois, et recevoir ensuite l'uniforme que j'ai désigné pour les Vélites Royaux: alors on pourra renvoyer aux établissements les habits bourgeois qu'ils auront fournis, ou les indemniser si cela est nécessaire. Vous auriez du comprendre par les mesures que j'ai préscrites, que je voulais éviter, que cette opération eût l'air d'un recrutement forcé, puisque j'avais chargé les autorités civiles de toutes les mesures préparatoires. C'est sous la conduite d'agents

civils que ces jeunes gens devoient être envoyés au dépôt à *Utrecht*, et ce sont les Municipalités, d'accord avec les Régents des établissements, qui doivent préparer et exécuter ce qui a du leur être prescrit à cet égard, d'après les ordres que j'ai donnés au Ministre de l'intérieur.

Rendez moi compte des motifs qui vous ont engagé à faire cette démarche, qui a produit un si mauvais effet à *Rotterdam;* et surtout ne perdez pas un instant, afin de reparer promptement cette faute, en rappelant les officiers, que vous y avez envoyés, ainsi que ceux que vous pourriez avoir envoyés ailleurs pour le même objet.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Loo ce 16. *Juillet* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Donnez l'ordre au Général TARAYRE de se rendre à *Haarlem*, de sa personne, où il attendra le rapport du Land-Drost de Maasland, qui lui enverra un courrier de *Rotterdam.* Je désire, qu'en cas que cela soit nénessaire, il se rende d'après la demande du Land-Drost à *Rotterdam*, où il lui prêtera main forte, pour l'exécution des ordres don-

nés par les Ministres. Si cela n'est pas sérieux, il s'y rendra avec l'escadron d'hussards et le bataillon du colonel BRENNO, qui se trouvent à *Haarlem*, en cas que le rapport du Land-Drost peigne la situation de la ville comme exigeant une grande force, il donnera l'ordre, en partant, que tout le 2e. d'hussards sans exception et le 3e. de chasseurs le suivent sous les ordres de leurs colonels; — dans l'un et l'autre cas je lui recommande d'employer de la fermeté, mais beaucoup de prudence et de sangfroid, et surtout de ne pas faire savoir aux troupes où elles vont, afin de ne pas monter les esprits; il dirait qu'il va en *Zélande*, s'il se mettait en mouvement avec les troupes.

Aucun orphelin ne doit partir d'*Utrecht*, sans mon ordre, pour ailleurs que pour le camp, veillez sur tout à ce qu'ils soient très proprement habillés.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF, je désapprouve entièrement les dispositions que vous avez faites, sur la demande du Ministre de la justice; parceque vos Instructions vous défendent de

correspondre avec les autres Ministres, sans mon ordre exprés, et *que vous ne devez faire aucun mouvement de troupes que d'après mes ordres formels;* d'ailleurs cette affaire ne vous regardait pas, et vous deviez bien penser que j'aurais donné des ordres pour prévenir les suites de cette émeute, dès que les Ministres de l'intérieur et de la justice et police m'en auraient fait rapport: sur tout ne faites plus marcher mes troupes, sans que je l'aie formellement ordonné. Une demimesure, comme celle que vous avez prise, peut aggraver le mal au lieu de le guérir; heureusement que tout est prévu par les différents ordres, que j'ai expédiés hier; faites moi connaître que vous avez exécuté ponctuellement et avec célérité ce que je vous ai préscrit par ma lettre d'hier. D'apres l'ordre direct que j'ai fait porter au Général TARAYRE, il a du être ce matin de bonne heure à *Haarlem* et se tenir prêt à marcher avec les troupes dès qu'il saura, par le rapport que j'ai préscrit au Land-Drost de lui expédier, s'il est besoin que la force militaire aille faire respecter les autorités civiles. Il ne vous reste donc qu'à pourvoir aux besoins des troupes, qui seront dans le cas de se diriger sur *Rotterdam*, d'après les instructions que j'ai données au Général TARAYRE.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Signé) **LOUIS.**

Loo ce 17. *Juillet* 1809.

Aan deze beide aanschrijvingen waren toegevoegd, ten einde de Minister van Oorlog Zijner Majesteits beschikkingen kennen zou, de afschriften der beide kabinets-bevelen aan den Landdrost van het Departement *Maasland:* den Heere HULTMAN, van dezen inhoud:

Monsieur HULTMAN, je suis fâché du mauvais effet qu'a produit l'affaire des pupilles à *Rotterdam*, il n'aurait pas du y avoir des militaires dans cette maison, rendez moi compte d'après quel ordre cela s'est fait.

Il n'est pas nécessaire d'assimiler ceci à un recrutement, quoi qu'il le soit en effet; et l'administration municipale doit prendre les arrangemens nécessaires avec les régens de la maison d'orphelins, pour les faire partir avec des habillemens décens, et sous la conduite d'agens civils jusqu'à *Utrecht*. Ayez soin qu'il n'y ait dorénavant ni officiers, ni sous-officiers de recrutement, et qu'ils ne partent point en habits militaires La considération des frais est

nulle, parce que je ferai rembourser toutes les dépenses. J'aurais désiré, que vous vous fussiez rendu à *Rotterdam* au premier indice du mécontentement que cette mesure occasionnait, je m'imagine que vous vous y êtes rendu, et que l'absence du Ministre de l'intérieur est cause que le rapport ne m'est point parvenu. En tout cas, rendez vous de suite à *Rotterdam*, accompagné du Commandant de la division militaire; en arrivant vous ferez assembler le conseil municipal, tous les vroedschaps y compris; vous ferez également appeler à cette assemblée les régens de toutes les maisons de bienfaisance; vous leur ferez lecture de la lettre ci jointe, que je vous adresse sur cet objet; vous ajouterez tout ce que vous croirez convenable; et si dès après demain, les orphelins ne partent pas volontairement et sans qu'on ait besoin d'employer la force militaire, vous enverrez un courrier au Général TARAYRE, au camp de *Kraantje Lek*, près de *Haarlem*, où il se trouvera demain, le quel se rendra avec un corps de troupes à *Rotterdam*, afin d'y faire exécuter les ordres que j'ai donnés, faire arrêter les principaux des mutins et les liver à la justice.

Vous ne quitterez *Rotterdam*, non seulement que lorsque tout sera fini, mais encore

que l'impression en soit effacée et vous vous attacherez, après avoir montré toute la sévérité et fermeté nécessaire pendant que les troupes seront présentes, à adoucir ensuite les esprits, lorsqu'il auront obéis et seront rentrés dans l'ordre. Je désire que la force armée ne soit employée que si cela est absolument nécessaire. Adieu.

Au Loo le 16. *Juillet* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Pour Copie conforme

(Get.) **J. A. VAN ZUYLEN VAN NYEVELD,**

Sécrét. du Cabinet.

Monsieur HULTMAN, j'apprends avec étonnement que la ville de *Rotterdam*, à la quelle je portais un intérêt et une considération particulière, a donné l'exemple de la désobéissance.

Je suis loin d'attribuer ce mauvais esprit à la masse des habitans de la seconde ville du Royaume, qui est par là même la plus intéressée à l'existence du Pays et au maintien du bon ordre ; et j'ai jugé que cela pouvoit provenir de quelques mal-intentionnés, qui ont profité de la mesure, malheureusement indispensable, de destiner au service

militaire les orphelins les plus âgés et les plus grands.

Rendez vous de suite à l'hôtel de ville de *Rotterdam;* faites y réunir le Drossard, le Bourgemestre, les Wethouders et tout le Vroedschap; faites leur connaître, que je n'ai point voulu qu'on envoyât la force armée pour faire exécuter les ordres que j'ai donnés; que je rends spécialement responsables les Régens des maisons de bienfaisance, de leur non exécution; vous pouvez appeler à cette assemblée tous les Régens sans exceptions. Je ne doute pas, que si ces Régens encouragent leurs pupilles, et si les membres de la magistrature éclairent les habitans de cette grande ville, ils ne reconnaissent dans ma répugnance à n'employer la force militaire qu'à la dernière extrémité, les sentimens qui m'animent, et m'animeront toujours pour le bien-être du Royaume et celui des individus, mais comme je veux qu'on m'obéisse promptement, je donne l'ordre au Lieutenant Général TARAYRE de se rendre à *Rotterdam* à vôtre disposition, avec les troupes du camp de *Haarlem*, et du camp de *Naarden*, si cela est nécessaire, afin de faire exécuter sans plus de délai les ordres qui ont été donnés. Après avoir fait obéir aux ordres donnés par

mes ministres, l'objet le plus essentiel c'est de faire connaître aux habitans de la seconde ville du Royaume, que j'attache le plus grand prix, pour leur propre intéret, que les orphelins soient destinés à l'état militaire, et qu'on puisse encourager par tous les moyens possibles, ce moyen, qui est le seul qui puisse préserver le pays d'une perte totale.

Cette mesure est contrariée par ceux qui voudroient établir en Hollande le conscription, ou bien qui voudroient y voir une armée étrangère. Peut il y avoir un Hollandais qui ne sente pas cela et qui méconnaisse si fort ses véritables intérèts? Comment sans cela ferait on tant d'efforts pour décrier une mesure qui n'est pas sans exemple, et qui a été pratiquée pour la marine dans ce pays, dans un tems où il n'étoit certainement pas question de la conscription? la seule chose qui puisse me donner l'espérance de tirer votre pays de l'état dangereux et presque désespèré où il étoit, c'est la conviction que la nation mérite la bonne opinion que j'ai conçue d'elle

Hé bien donc! si le Hollandais est réellement juste et éclairé, ne doit-il pas sentir, que s'il ne veut pas de conscription, il faut qu'il cherche les moyens de pourvoir à l'exis-

tence d'une armée, quelque petite qu'elle soit, chose dont il est impossible de se passer jamais. Si donc les orphelins n'étoient pas destinés à l'état militaire, il faudroit avoir recours à une armée étrangère, car il n'y a point d'autre moyen pour la Hollande d'avoir des troupes de terre que de recevoir dans l'intérieur une armée étrangère, d'avoir la conscription, ou le recrutement, les orphelins et les pupilles Royaux. Qui peut ignorer qu'il n'y a aucune espèce de recrutement étranger à espérer dans l'état actuel des choses en *Europe*? La conscription nous environne, elle est presque sur le territoire Hollandais, puisque le Grand-Duché de *Berg* y est soumis, et lorsque je fais tous mes efforts pour la rendre inutile dans le Royaume, lorsque entièrement dévoué, non seulement aux véritables intérêts du pays, mais encore aux caprices et préjugés nationaux, je cherche tous les moyens possibles de suivre l'esprit et le goût de la nation, faut-il que j'aie encore à combattre ceux, pour le bien des quels tout ceci se fait?

J'ai proclamé à le face de la nation et de *l'Europe*, que je ne veux point de conscription, non seulement parce que celà est contraire à l'esprit de la nation, mais encore parce qu'elle

est diamétralement opposée à son existence, et par là à mon plus chèr intérêt, ma première obligation étant d'assurer et de garantir l'existence du pays, si la mesure des orphelins ne pouvait pas réussir, ou n'être pas suffisante, je serois donc obligé d'avoir recours à une armée étrangère; mais dans ce cas, je descendrai du Trône; car lors qu'une armée étrangère se trouve dans le sein d'un pays, il n'a plus ni liberté, ni existence politique. Je ne puis donc qu'être extrèmement fâché de voir que la ville, qui a le plus de moyens pour favoriser de toutes manières le systême du pays, donne ce dangereux exemple. Je ne veux pas qu'on employe la force armée, qu'à la dernière extrémité, car j'ai besoin, non seulement d'obéissance, mais encore du zèle et de la bonne volonté de tous et principalement de ceux, qui sont attachés à leur pays et craignent également et la conscription, et une armée étrangère. J'ai besoin qu'ils s'appliquent par leurs discours, par leurs moyens et toutes sortes d'encouragemens, à faire réussir une mesure, qui ne peut les préserver des choses qu'ils redoutent avec juste raison, qu' autant qu'elle réussira complètement; qu'on n'aille donc pas demander des exceptions pour tels ou tels orphelins bourgeois, si je pouvois

le faire en faisant une exception en faveur de ces orphelins, je compromettrais les plus chers intérêts de tous les pères et de tous ceux dont l'existence et le bonheur tiennent à ceux du pays.

Voilà le fond de ma pensée sur un objet si important; la ville de *Rotterdam* peut continuer de montrer beaucoup de mauvaise volonté contre cette mesure, elle peut beaucoup pour la faire manquer, puisqu'elle a beaucoup d'orphelins.

Les coupables n'échapperont pas à une juste punition, et les bons habitans qui composent la masse générale auront à se reprocher de compromettre peut-être leur existence et leur bien-être, avec celui du Royaume et d'avoir été la dupe des ennemis de leur pays ou leurs agens.

Il serait bien malheureux et pour la nation et pour moi, si on pouvait lui faire croire que je ne suis pas son ami, moi qui n'ai et ne puis avoir d'autre existence que la sienne et d'autre perspective, ni d'autre bût, que ceux de maintenir et de consolider son existence et de l'assurer après moi.

Les Hollandais sont difficiles et n'aiment point les sophismes, mais ils entendent le langage de la raison et de la vérité, faites le leur donc entendre en mon nom; persuadez

les, que la justice arrête les coupables, qu'on obéisse sans qu'on ait besoin des troupes, ce sera pour moi une chose fort agréable; je ne resterois pas Roi deux heures, si je devais l'être par la force, ou bien si mon peuple ne savait juger ni apprêcier ce qu'on fait pour lui.

Sur ce, Monsieur HULTMAN, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Signé) **LOUIS.**

Pour copie conforme,

(Signé) **J. H. VAN ZUYLEN VAN NEYEVELT.**

Sécrétaire du Cabinet.

Dat deze wijze, voorzigtige en menschkundige maatregelen den gewenschten uitslag gehad hebben en de zorgverwekkende volks-beweging te *Rotterdam* daardoor gestild geworden zijn, vindt men in de *Documens historiques*, 3e. deel, bladz. 122 en 123 vermeld, en is aan al de wereld bekend: zij zullen steeds ten bewijs verstrekken van Koning LODEWYK'S deugdzaam en verheven karakter. *J'ai mieux aimé la terminer par une lettre* was zijn antwoord aan zeker Fransch Minister, die Zijner Majesteits gedrag, in deze zaak, berispende, gezegd had: *il fallait la terminer par le supplice des cinquante plus coupables.* Bladz. 197.

§ 3.

Van de Engelsche expeditie, die men sedert een geruimen tijd wist, dat tegen *Spanje* of *Holland* toegerust werd, en waarvan de schrijver der *Documens historiques*, III. deel bladz. 125 en volgende, slechts eene korte schets geeft, zal het niet te onpas wezen, eenige meer bijzonderheden te vermelden; de gevolgen dezer onderneming moesten voor *Holland* des te zorgelijker zijn, daar het grootendeels van deszelfs legermagt ontbloot was. Men zie in de Bijlage N°. 1 de sterkte-lijst van den 1°. Julij 1809 in, en trekke daarvan af het personeel, dat zich in *Spanje* en *Duitschland* bevond, om overtuigd te zijn hoe weinig er van overbleef voor de verdediging eener zoo uitgestrekte kust. Het hierna volgend Konings kabinets-bevel geeft genoegzaam te kennen, dat de vijandelijke aanval zeer spoedig te duchten stond.

Loo, ce 5. *Juillet* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Expédiez de suite des estafettes aux Commandants des troupes *au Heldre*, en *Zélande*

et en *Oostfrise*, pour leur recommander de redoubler de surveillance et de soins, pour tenir leurs troupes disponibles; prévenez les *confidentiellement*, qu'une grande expédition Anglaise étant près de mettre à la voile, la prudence exige, qu'ils disposent tout à l'avance pour pouvoir se mettre en marche, s'il le faut, une heure après en avoir reçu l'ordre, pour porter du secours au point qui serait attaqué, car je soupçonne que l'escadre réunie entre *Flessingue* et *l'Escaut* pourrait engager l'ennemi à se diriger de ce côté.

Ayez soin que rien ne manque aux batteries de côtes en *Sud-Beveland*, où vous savez que le Général BRUCE se retirerait avec les troupes, s'il etait forcé d'évacuer la *Zélande*, afin que dans ce cas il puisse encore contribuer à soutenir les efforts de l'escadre Française; ne perdez pas un instant, et assurez vous que tout soit disposé de manière que chacun remplisse bien son devoir.

Autorisez le Général-Major VICHERY Gouverneur, à se rendre aux eaux d'*Aix la Chapelle*, son absence ne change rien à l'ordre du service dont il est chargé. Je viens de nommer par un décrèt de ce jour le Maréchal DUMONCEAU, Commandant en Chef du Gouvernement d'*Amsterdam;* en conséquence le

Général VICHERY sera sous ses ordres, ainsi que le Contre-Amiral VERDOORN en sa qualité de Commandant de la flotille.

Vous donnerez les mêmes ordres que ci-dessus aux bataillons, qui sont à *Goederede*, *Willemstad*, *Walcheren* et *Voorn*, qui devront aussi être prêts à se porter partout où leur présence sera nécessaire, et particulièrement vous recommanderez au brigadier DE MELLET, qui commande les troupes à *Goedereede* de se retirer sur *Willemstad* ou *Helvoetsluis*, après avoir défendu jusqu'à la dernière extrémité, les batteries que ces troupes occupent en ce moment sur la côte.

(Signé) **LOUIS.**

Het duurde echter tot het einde van de maand Julij toe, eer men den gevreesden aanval verwezenlijkt zag: trouwens in den avond van den 29 ontving de Minister van Oorlog van het Departement der Marine en Kolonien het hier navolgende berigt:

Aan Zijne Excellentie den Minister van Oorlog!

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Ik oordeel geen oogenblik te mogen verzuimen van ter kennisse van Uwe Excellentie te

brengen het nevensgaande Seinrapport, dat dezen namiddag ten half vier uren van *Scheveningen* afgezonden is.

Ontvang Hoog Edel Gestrenge Heer de verzekering van mijne hoogachting.

Amsterdam den 29. *Julij* 1809.

Bij absentie van Zijne Excellentie

De Secretaris Generaal

(Geteek.) **A. R. FALCK.**

Extra Rapport

VAN

T. PANSIER

AAN

ZIJNE EXCELLENTIE 'S KONINGS MINISTER VAN MARINE.

Scheveningen den 29. *Julij* 1809.

Ik haaste mij Uwe Excellentie per expresse te rapporteren, dat heden namiddag ten 3 uren bij mij is ontvangen sein van post N°. 39 (zijnde *Domburg*), houdende kennisgeving dat aldaar een vloot van 104 vijandelijke schepen van linie, fregatten en kotters in het gezicht is, en ten anker komt, zegge

honderd en vier schepen, leggende Zuid en Noord over.

(Geteekend) **T. PANSIER**

Voor kopie konform aan het origineel
De Secretaris Generaal
(Geteekend) **A. R. FALCK.**

Op dit oogenblik was de Koning afwezig en naar *Aken* vertrokken: zijne Ministers droegen daarvan geene andere kennis, dan bij onzekere geruchten: die van Oorlog zond terstond een zijner aides de camp naar het *Loo*, om zich van de al of niet afwezigheid Zijner Majesteit te verzekeren, en hield zich inmiddels bezig met deze en gene voorbereidende schikkingen tot het in beweging brengen der beide kampementen nabij *Naarden* en *Haarlem*.

Op nader bekomen stellig berigt van 's Konings vertrek buiten zijne staten, zond hij den hier beneden staanden brief, door eenen officier van zijnen staf, naar *Aken:*

Amsterdam le 29 *Juillet* 1809.

SIRE!

Le rapport des vigies de *Domburg* reçu à *Scheveningen* à 3 heures après midi porte que 104 voiles ennemies, vaisseaux de ligne, cot-

ters, bricks, vaisseaux de transport etc., sont en vue, et prêts à jeter l'ancre. — Un rapport ultérieur reçu à *Haarlem* à la nuit tombante, confirme le premier avis, et porte d'ailleurs que toute la flotte a mis à la voile et que 55 batimens s'acheminent vers la passe de *Veere*.

A la réception de cette nouvelle importante, j'ai expédié, Sire, au Bourguemestre de *Rotterdam* l'ordre de mettre en réquisition au *Ponte Gat* tous les moyens nécessaires pour passer deux à trois mille hommes. — Au Général DU RY, celui de préparer le passage à *Willemstad* et sur la route de *Bergen-op-Zoom* et de *Gorishoek*. — Il tiendra le bataillon provisoire du 7e. regiment prêt à marcher au premier ordre.

J'ai invité le Général TARAYRE à se rendre sur le champ ici, pour concerter avec moi les mesures préliminaires qu'il convient de prendre, en attendant que les ordres de vôtre Majesté, que je la sollicite de me donner, puissent nous parvenir.

Le Général TARAYRE tiendra les troupes des camps de *Naarden* et de *Haarlem* prêtes à marcher au premier signal. — L'artillerie mobile de la *Haye* est aussi prévenue.

Je suis etc.

De omstandigheden, waarin zich de Minister van Oorlog bevond, waren ten hoogste moeijelijk: in een kabinets-bevel van den 17. Julij te voren, las hij *vous ne devez faire aucun mouvement de troupes, que d'après mes ordres formels* en in een vroeger van den 2 Junij: *On ne doit toucher à aucun objet d'artillerie et de génie d'une place de guerre, sans que j'en aie donné l'ordre exprès.* Maar de grootste zwarigheid bestond hierin, dat 's Konings lijfwacht, in geen geval, eenigen marsch mogt aangaan, dan op patent, door Zijne Majesteit eigenhandig geteekend: er konden gevolgelijk daartoe geene bevelen gegeven worden, zonder de ministeriele waardigheid aan eene weigering bloot te stellen.

Hij oordeelde het derhalve voorzigtiger den geest van den Luitenant Generaal TARAYRE, opperbevelhebber der lijfwacht, te beproeven en denzelven te dien einde uit het kamp bij *Naarden* te ontbieden.

Deze zich ten spoedigste mogelijk naar *Amsterdam* begeven hebbende, kreeg de vereischte mededeeling van den toedragt der omstandigheden en trad met den Minister in gemeenschappelijk overleg wegens de aan te wendene middelen, om den vijandelijken toeleg, buiten twijfel tegen de *Schelde* en de

maritime etablissementen van *Vlissingen* en *Antwerpen* gerigt, te verijdelen en daartoe was men het eens de vesting *Bergen-op-Zoom* onverwijld te bezetten, en in eenen achtbaren staat van tegenweer te stellen: de Luitenant Generaal nam alzoo aan, om op bevel van den Minister van Oorlog met de lijfwacht en de overige krijgsmagt, waarover men zou kunnen beschikken, derwaarts te snellen.

Dit bevel was van den hier navolgenden inhoud:

Aan Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal en Kapitein der Garde
TARAYRE.

Ten gevolge der conferentie met Uwe Excellentie zoo op het oogenblik gehouden, en gelet op de dringende noodzakelijkheid om de vesting *Bergen-op-Zoom* tegen allen aanval te verzekeren, inviteer ik Uwe Excellentie om dadelijk de troepen, behoorende tot het camp van *Naarden* te doen opbreken, en met geforceerde marschen naar *Bergen-op-Zoom* te dirigeren, route houdende over *Utrecht*, *Vianen*, *Gorcum*, *Geertruidenberg* en *Breda.*

Ik inviteer insgelijks U Hoog Ed. Gestrenge om de infanterie van het kamp van *Haarlem* met gerequireerde trekschuiten, welke door den

Burgemeester van *Haarlem* zullen worden bezorgd, naar *Rotterdam* te doen vertrekken en aldaar naar *Bergen-op-Zoom* in te schepen.

In geval de troepen, tot dit kamp behoorende, in hunnen overtogt naar *Bergen-op-Zoom* door tegenwind te veel oponthoud mogten vinden, zullen zij in de *Willemstad* debarqueren, en over land naar *Bergen-op-Zoom* marcheren.

De kavalerie van het kamp van *Haarlem* zal binnen door, over *Schoonhoven* en *Gorcum* naar *Geertruidenberg* marcheren, en aldaar nadere orders van Uwe Excellentie te gemoet zien.

Daar deze marsch spoed vereischt, laat ik het volgaarne aan Uwe Excellentie over, de distantien en de nachtkwartieren te bepalen, zullende het voldoende zijn dat een intelligent officier vooruit worde gezonden, om de aankomst der troepen aan te kondigen, en met de gemeente-besturen het noodige te verrigten.

De commissaris van oorlog VAN DEN BERGH vertrekt oogenblikkelijk naar *Haarlem*, om voor het inschepen der troepen en derzelver vivres te zorgen. Hij zal hetzelfde te *Rotterdam* gaan effectueren. De aannemer Generaal der subsistentien wordt gelast, om een voorraad voor zes duizend man, voor den tijd

van twee maanden, te *Bergen-op-Zoom* in gereedheid te doen brengen. Uwe Excellentie zal den commissaris ordonnateur REGNAULT hiervan voorloopig gelieven kennis te geven, en denzelven voorts gelasten, de noodige schikkingen voor den marsch te maken, autoriserende ik Uwe Excellentie, om, naar gelang der zaken en der noodzakelijkheid, één ration jenever aan de troepen te doen distribueren, zijnde de aannemer gelast, dezelve op schriftelijke order te fourneren.

Mijn ambtgenoot de Minister van Eeredienst en Binnenlandsche Zaken, wordt door mij geinviteerd, de gewapende burgermagt der steden van *Bergen-op-Zoom*, *Breda*, *Geertruidenberg*, *Willemstad*, *Gorinchem*, *Utrecht*, ter dispositie van Uwe Excellentie te stellen, tot het doen van den politie-dienst in die steden, en tot het verleenen van convooijen bij de transporten van oorlogs-behoeften.

Uwe Excellentie gelieve zich voor deszelfs persoon ten spoedigste naar *Geertruidenberg* te begeven, om aldaar, naar gelang van den staat der zaken, die maatregelen te bewerkstelligen, welke casu-quo noodig zouden zijn, en het verdere gedeelte van den marsch te ordonneren.

Ik zal, zoo dikwijls zulks Uwe Excellentie

maar doenlijk wezen zal, derzelver rapporten nopens den aard der zake te gemoet zien. — Ik heb enz.

Amsterdam, *den* 30. *Julij* 1809.

Na omtrent alle de noodige details van den dienst, op den voet van oorlog, en bijzonder ook voor dien der genie in *Bergen-op-Zoom*, voorzien te hebben, gaf de Minister van Oorlog het hier benedenstaand verslag aan den Koning, door een Hoofd-Officier van zijnen staf, met bevel om zijne Majesteit, op Hoogstdeszelfs veronderstelde terugkomst, te gemoet te gaan.

SIRE!

Mon rapport d'avanthier soir a fait part à Votre Majesté des nouvelles alarmantes, transmises par le rapport des vigies.

Le Lieutenant-Général TARAYRE, accouru à *Amsterdam* à la réception du courrier, que je lui avois expedié, est venu me trouver d'abord, et nous avons murement pesé ce qu'il convenoit de faire dans cette circonstance difficile.

Il nous a paru, Sire, que l'objet de l'expédition Anglaise ne pouvoit plus être douteux. — La flotte Française sur *l'Escaut* et probablement aussi les chantiers *d'Anvers*, sont les sujets de sa convoitise.

Dans cette hypothèse, nous croyons qu'il est de la plus haute importance pour le Royaume de votre Majesté de mettre promptement les places de *Willemstad* et de *Bergen-op-Zoom* en état de se défendre vigoureusement. — La considération qu'un ennemi entreprenant pourrait s'en emparer de vive force, maintenant, qu'elles n'ont qu'une très faible garnison, nous a fait trembler pour les conséquences.

Nous avons examiné la question de savoir s'il convenoit de jetter du secours dans l'isle de *Zud-Beveland*, mais la considération que les seules troupes à portée sont le bataillon provisoire du 7me régiment, réservé pour la garde de *Willemstad*, et que vu le peu de de forces qui restent dans le Royaume, il seroit imprudent à nous d'exposer ce bataillon à être carné et pris, nous a fait prendre la résolution de nous borner provisoirement à faire arriver à *Willemstad* et à *Bergen-op-Zoom* les troupes disponibles, pour pouvoir, si votre Majesté l'ordonne, en jeter une partie en *Zud-Beveland*.

J'ai donc, de l'avis du Général TARAYRE, pris les mesures suivantes.

1°. L'infanterie du camp de *Haarlem* est partie hier en barques pour *Rotterdam*, et de

là, au moyen de bateaux que j'avois fait préparer d'avance, elle aura pu s'embarquer ce matin vers le quatre heures pour *Bergen-op-Zoom*. — En cas de vent contraire ou d'obstacle imprévu, elle débarquera à *Willemstad*, pour se rendre par terre à sa destination.

2°. Toutes les troupes du camp de *Naarden*, infanterie, cavalerie et artillerie, sont parties hier dans l'après midi, pour se rendre également sur ce point à marches forcées, passant par *Utrecht*, *Gorcum*, *Geertruidenberg* et *Breda*. — La cavalerie du camp de *Haarlem* passe par *Schoonhoven*, *Gorcum* etc.

3°. La partie du parc de *Delft* nécessaire au service de l'artillerie de la garde, et des caissons de cartouches pour infanterie et cavalerie, suivent ce mouvement. — Le reste du parc vient, à tout événement se mettre en sureté à *Amsterdam*.

4°. Un fort détachement d'artillerie est envoyé à *Bergen-op-Zoom*, et tous ceux dont on pourra se passer dans ce moment dans la partie orientale du Royaume, ont ordre de se rendre à *Amsterdam*, afin que si l'ennemi venoit aussi faire une tentative sur la côte de Hollande, la capitale ne fut pas prise au dépourvu.

5°. Des ordres sont donnés pour approvisionner *Bergen-op-Zoom* pour 6000 hommes pendant deux mois.

6°. Enfin le Ministre de l'intérieur a été invité à mettre la garde nationale des places de *Bergen-op-Zoom*, *Willemstad*, *Breda*, *Geertruidenberg*, *Vianen* et *Gorcum* à la disposition du Lieutenant Général TARAYRE, soit pour la police intérieure des places, soit en cas de besoin, pour servir aux escortes des convois militaires.

Nous nous sommes flattés, Sire, le Lieutenant Général TARAYRE et moi, que dans les circonstances prèsentes, où le délai d'un seul instant pouvoit être fatal, et où il étoit moralement impossible que les ordres de votre Majesté nous parvinssent assez tôt, nous nous sommes flattés, dis je, qu'Elle ne désaprouvera pas notre zèle, et que ces mesures, commandées par la prudence, pourraient coïncider avec son plan de défense.

J'attends Sire, avec une impatience inquiéte de connoître les intentions de votre Majesté.

Les rapports d' hier ne portaient rien de nouveau. La flotte ennemie étoit à l'ancre, à peu près dans la même position, mais ce matin les signaux ont annoncé qu'hier à 7

heures du soir on se préparait au débarquement près du fort *den Haak* et un officier que j'avois envoyé à *Wilmstad* m'a dit qu'a son départ à peu près à la même heure il a entendu une vive canonnade.

Je suis etc.

Amsterdam, le 31 Juillet.

Het eerste rapport van den Minister van Oorlog, gedagteekend den 29 Julij, ontving de Koning den 31 te *Aken*, en nam daarop, bij kabinets-bevel, de hier beneden staande beschikkingen:

Monsieur KRAYENHOFF j'ai reçu votre lettre, j'étais déja prévenu de ce que vous m'annoncez. — Donnez l'ordre au Général TARAYRE de marcher d'abord avec le camp de *Naarden*, la garnison d'*Amsterdam* et la compagnie des Adelborsten à *Bergen-op-Zoom* où il me trouvera.

Le Maréchal DUMONCEAU prendra sous ses ordres la garde bourgeoise d'*Amsterdam*, et le camp de *Haarlem*, ainsi que tout ce qui compose la défense d'*Amsterdam*. Si la capitale pouvoit être menacée d'une attaque dans ce moment, il faudrait au contraire, concentrer les troupes à *Amsterdam* où je

serais bientôt, parceque sans doute j'en recevrais les avis sous peu d'heures.

Il faut que les troupes marchent militairement, dans le plus parfait ordre, et le plus promptement possible.

Venez me joindre à *Bergen-op-Zoom* avec quelques officiers et le Général MARTUSCHEWITZ.

Je n'ai pas présent à l'esprit le nombre des canonniers disponibles, mais formez-en un détachement sans pièces, pour joindre à *Bergen-op-Zoom* la division du Général TARAYRE.

L'artillerie de la garde doit prendre toutes ses pièces, et un double approvisionnement, on suppléera au manque de chevaux par des chevaux de réquisition.

Laissez quelqu'un à *Delft* pour surveiller tous les secours d'approvisionnement dont on aura besoin.

Faites suivre avec la division 4 caissons de cartouches d'infanterie, et faites joindre à la division, l'artillerie mobile de *la Haye;* elle marchera avec la réserve d'artillerie sous les ordres du Colonel IN DE BETOUW, un peu en arrière de la division.

Les caissons de l'infanterie et le parc de réserve marcheront avec l'artillerie de *la Haye* sous les ordres du Colonel IN DE BETOUW.

Le Sécrétaire-Général PIEPERS aura le portefeuille en votre absence.

Les pupilles Royaux resteront campés à *Naarden.*

Faites suivre le chirurgien-en-chef GIRAND et les ambulances, mais ils marcheront avec la réserve; faites aussi suivre le commissaire-ordonnateur REGNAUD.

Que le corps du Colonel BRENAUD se tienne prêt à marcher au premier ordre, en attendant ce corps reste sous les ordres du Maréchal DUMONCEAU, chargé de la défense d'*Amsterdam.*

Les hussards qui sont attachés à ce corps joindront leurs régimens et seront remplacés par le plus fort détachement de gendarmes qu'il sera possible de rassembler. Je n'ai pas besoin de vous dire que tout cela devra être fait le plus promptement possible: car je crains avec raison, que ce sera trop tard.

Faites suivre à l'état-major à *Bergen-op-Zoom* les Généraux VAN GOES et VAN HELDEN, et le Lt. Colonel HOWEN, ainsi que ceux des officiers de ma garde, qui ont été en Espagne, s'ils sont revenus.

Envoyez quelqu'un capable de défendre à toute outrance le *fort* de *Bath*, qui est un point extrêmement essentiel.

Dites au Ministre de la Marine de ma part, de m'envoyer des yachts au *Wilmstad*, au *Moerdyk* et à *Bergen-op-Zoom* le plus promptement possible, ils seront là principalement pour mon service particulier.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Le 31 *Juillet* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Envoyez moi aussi Mr. MELVIL (*), s'il est guéri.

Deze beschikkingen kwamen, voor zoo verre de hoofdzaak betrof, zeer wel overeen met de bevelen door den Minister van Oorlog aanvankelijk afgegeven, en vervat in het tweede rapport van den 31 Julij, hetwelk Zijne Majesteit, voor Hare intrede in *'s Hertogenbosch* in handen kwam, en deed besluiten, om zich niet terstond naar *Bergen-op-Zoom*, maar vooraf eerst naar *Amsterdam* te begeven.

Den 2 Augustus in den voormiddag aldaar aangekomen zijnde, vond dezelve den Minister gereed, om volgens bevel, naar *Braband* te vertrekken, en keurde zijne genomene maatregelen goed. Na weinig vertoevens spoedde zich Zijne

(*) Aide-de-Camp des Konings.

Majesteit naar *Breda*, werwaarts Zij terstond door den Minister werd gevolgd, nadat deze, volgens bevel, de portefeuille aan den Heere PIEPERS, Secretaris-Generaal van zijn ministerie, had overgegeven.

Naauwelijks was de Koning in *Braband* aangekomen, of hij vernam, met de grootste verwondering en ontevredenheid het verlaten van het fort *Bath*, door den Luitenant-Generaal BRUCE, na gehouden krijgsraad. Gewisselijk was dit fort, op de Zuid-Oostpunt van het eiland *Zuid-Beveland*, tegen over de scheiding der *Ooster-* en *Westerschelde* gelegen, in de gegevene omstandigheden, van het grootste belang; en ofschoon eenige jaren vroeger, door het Gouvernement der zeven Vereenigde Provincien niet zoo zeer aangelegd met oogmerk, om hier ter plaats een *strategisch* punt te vestigen, als wel, om de toenmaals bestaande sluiting der *Schelde* te handhaven, echter genoegzaam in staat, om ten minsten de eerste aanvallen van den vijand af te weren, en tijd te winnen, om middelen van bijstand aan te brengen, ten einde de operatien der Fransche en Hollandsche flotille te ondersteunen, en alzoo in het meesterschap te blijven van het belangrijkste gedeelte der beide armen van de *Schelde*.

Inmiddels vernam men aan het hoofd-kwartier en in het leger niets van de omstandigheden, die deze treurige gebeurtenis hadden daargesteld, voor den 9. Augustus, wanneer de kapitein MATTHIAS, Aide-de-Camp van den Luitenant-Generaal BRUCE, aan den Minister van Oorlog, te *Rozendaal*, het hier navolgend verslag deed ter hand stellen:

Verslag der Bijzonderheden, *voorgevallen sedert de landing der Engelschen op de eilanden* Walcheren *en* Zuid-Beveland.

De Luitenant-Generaal BRUCE, op den 29. Julij, des morgens ten tien ure, rapport bekomen hebbende dat de Engelsche expeditie, ter sterkte van honderd en vier zeilen, voor het eiland *Walcheren* ten anker gekomen was, gaf hij dadelijk orders aan alle disponible troepen, welke zich te *Middelburg* bevonden, om naar *Oost-Cappelle* te marcheren, alwaar zij nadere orders zouden bekomen.

Gemelde Generaal begaf zich dien zelfden morgen, ten elf ure, naar deze plaats, alwaar hij zijn hoofd-kwartier vestigde, ten einde meer in de nabijheid van den vijand, om zijne bewegingen gade te slaan en in het centrum zijner posten te zijn.

Daar zich de vijandelijke zeilen van tijd tot tijd vermeerderden, en ten één ure reeds tot honderd twee en tachtig vaartuigen vermeerderd waren; als ook ten drie ure des namiddags een gedeelte van tachtig schepen het anker ligtten, den *Roompot* opzeilden, en tusschen *Schouwen* en *Noord-Beveland* weder voor anker kwamen, achtte gemelde Luitenant-Generaal noodig, de troepen van *Oost-Cappelle*, bestaande in de tweede en derde kompagnie van het vijfde regiment infanterie van linie, naar het fort *den Haak* te doen marcheren, en begaf zich ook in persoon naar dezen post. Daar de vijand geene de minste beweging dien namiddag meer maakte, liet gemelde Generaal de tweede kompagnie in het dorp *den Polder*, digt bij het fort *den Haak*, kantonneren, en de derde kompagnie, benevens de bezetting van het fort bivouacqueren.

Bij het avond-rapport der Telegraphische bewegingen werd gemelde Luitenant-Generaal geinformeerd, dat op het *Schooneveld* honderd zeilen ten anker lagen, veertig à vijftig vaartuigen koers naar *Vlissingen* zetten, alsmede tachtig schepen, waaronder dertien à veertien van linie, op den *Roompot* ten anker gekomen waren.

Daar het uit alle omstandigheden bleek, dat

de vijand de landing aan het *Breezand* zoude trachten te effectueren, gaf de Generaal BRUCE des avonds ten negen ure order aan den kommanderenden officier van de zevende kompagnie van het vijfde regiment infanterie van linie, gekantonneerd *te Domburg*, om ten twee en een half ure des nachts, met zijne onderhebbende kompagnie, op den *Polder* te zijn.

Wijl wijders de vijand door het opzeilen van den *Roompot* het eiland *Zuid-Beveland* bedreigde, en gemakkelijk eenige troepen aan de zijde van *Wemeldingen* op gemeld eiland konde debarqueren, zond de Generaal BRUCE op den dertigsten Julij, des morgens ten acht ure, order aan de voltigeurs en aan de vierde kompagnie van het vijfde regiment, gekantonneerd te *Dieshoeke*, *Zoute Lande* en *West-Cappelle*, alsmede aan de helft van de kompagnie artillerie, gestationeerd in laatstgenoemde dorp, om zich naar het *Sloe* te begeven, alwaar zij militairement post moesten vatten, van welke dispositien de Generaal der divisie MONNET verwittigd werd en dezelve goedkeurde, wordende daarbij de kommandanten der batterijen nogmaals herinnerd aan de order van den zeventienden Julij, bevattende, om, in geval eener genoodzaakte retraite, zich naar *Veere* terug te trekken, in acht

nemende van alles te vernielen, wat zich van stukken en munitien op de posten bevond. Den dertigsten Julij, des morgens ten negen en een half ure, kwam eene andere afdeeling Engelsche vaartuigen voor het *Veeregat* ten anker, welke zich tot op het oogenblik der landing vermeerderde en meer dan honderd zeilen uitmaakte; — tegen twaalf ure des middags begonnen de Engelschen preparatien tot de landing te maken, hetgeen tot drie uren voortduurde, wanneer al de landings-booten zich achter het midden der vloot begonnen te vergaderen, en omstreeks zes uren des namiddags werd de landing aan het *Breezand* geëffectueerd.

Zoodra de landingsbooten het strand begonnen te naderen, liet de Generaal BRUCE op den vijand kanonneren, en gaf order, om de overtollige munitie, naar *Veere* te transporteren, hetgeen ook geschiedde.

Nadat de landing geëffectucerd was, liet de reeds genoemde Generaal BRUCE, het geschut op het fort *den Haak* vernielen, en retireerde met alle de troepen, welke daar waren, naar *Veere;* hij gaf mij order, om de tweede kompagnie, die in de duinen als tirailleurs geposteerd was, te verzamelen, en daarmede de retraite der andere troepen te dekken, hetgeen ook, ingevolge order, uitgevoerd is.

Te *Veere* gearriveerd zijnde, liet de Generaal in deze vesting de 2^e^., 3^e^., 5^e^., 6^e^. en 7^e^. kompagnie van het 5^e^. regiment terug, versterkte de artilleristen aldaar door die van het fort *den Haak* en begaf zich wijders ten tien ure des avonds naar het *Sloe*, waar de voltigeurs en 4^e^. kompagnie in positie stonden: daar gekomen zijnde, deed dezelve de bagage en de 4^e^. kompagnie op *Zuid-Beveland* overgaan; de generaal passeerde met de voltigeurs en artilleristen, na eerst op den 31, des morgens ten vier ure, alles, wat zich op de batterij van het *Sloe* bevond, te hebben doen vernielen.

Op het eiland *Zuid-Beveland* gearriveerd zijnde, etablisseerde de generaal BRUCE zijn hoofdkwartier te *Borselen*, en zond geavanceerde posten aan het *Sloe*, te *Wissenkerke*, *Kattendijk*, *Wemeldingen* en *Yrseken*. De bezetting van het eiland *Zuid-Beveland* was door *honderd en twee en zeventig mannen* versterkt, zoodat alle de troepen, die op de verschillende posten lagen, *vijf honderd en een en veertig man* uitmaakten.

Den 1 Augustus, des morgens zeer vroegtijdig, begaf zich de generaal BRUCE naar *Waarden*, om in die omstreken eene voordeelige positie te vinden, ten einde het voort-

rukken aan de Engelschen te beletten, alwaar hij, ten drie ure des namiddags, de tijding bekwam, dat de vijand op *Kattendijk* en *Wemeldingen* geland was, waarop de generaal zich in allerijl naar de batterij te *Hoedekenskerke* begaf, alarmschoten liet doen, en de batterij deed vernielen; van daar ging meergenoemde generaal naar de batterij van *Baarland*, deed ook aldaar hetzelfde executeren, zond vervolgens, des namiddags ten vijf ure, van deze post eene order aan den Luitenant Kolonel VAN DER VLIST, om de batterijen te *Borselen* te doen ruïneren, en zich met zijne onderhebbende troepen langs den zeedijk naar *Waarden*, of naar gelang van zaken, op *Bath* te retireren; dit executeerde de gemelde Luitenant Kolonel niet, maar embarqueerde zich integendeel op kleine vaartuigen en kwam, met een zeer gering getal zijner manschappen, den volgenden dag, zijnde den 2, op het fort *Bath* aan; dit was tegenstrijdig tegen de orders van den generaal en maakte eene belemmering in de geprojecteerde defensie, wijl deze troepen gedestineerd waren om de positie, welke de generaal BRUCE voor *Waarden* genomen had, (alwaar dezelve eene kleine batterij had laten opwerpen, en de hauwitsers, die van de andere kustposten me-

degevoerd waren, had doen plaatsen,) om door kleine posten achter eenen dijk geposteerd, met de batterij van *Waarden* aan de *Wester-Schelde* te verbinden. De Generaal had ook de 4e. kompagnie van den Kapitein LUIKEL te *Kruiningen* geplaatst, ten einde eenigzins het front zijner defensie te dekken, en door deze kompagnie meerder tijding van den vijand in te winnen, wijl dezelve circa een half uur voor de positie van *Waarden* lag. Deze kompagnie werd in den morgen van den 2, omtrent ten drie ure, geattaqueerd, en na eenige schoten met den vijand gewisseld te hebben, cesseerde het vuur, en de kompagnie was krijgsgevangen; — dadelijk plaatste zich de generaal aan het hoofd van zeventig man, om deze kompagnie (die reeds vroeger order gekregen had om te retireren) den terugtogt te faciliteren; maar daar het vuur eensklaps gecesseerd had, oordeelde de generaal, dat het raadzamer was, de troepen op den weg naar *Kruiningen* te doen post vatten, en begaf zich in persoon met den ondergeteekende, zoo digt mogelijk, bij gemeld dorp, alwaar wij, voor den ingang van hetzelve, de Engelsche jagers in bataille zagen staan, die door de halve maan hunne tirailleurs rappelleerden.

Dit voorgevallene deed den generaal be-

sluiten, om met de troepen naar *Bath* te retireren, te meer daar deze kompagnie bestemd was, om aan den regter vleugel der gekozene positie post te vatten, ten einde zeker te zijn langs dien weg niet omsingeld te worden.

De Generaal op het fort *Bath* gearriveerd zijnde, alwaar hij tachtig man van de marniers tot versterking vond, hetgeen met de gereplieerde troepen een getal van *drie honderd zeven en negentig* manschap uitmaakte, waaronder bijna honderd en twaalf artilleristen zich bevonden, nam hij alle mogelijke precautien tot eene defensie; dezelve deed achter de coupure, die op zijne gegevene order van den vorigen dag begonnen en reeds half voltooid was, twee hauwitsers plaatsen; wijders gaf hij last om op den dijk aan de *Wester-Schelde*, welke het fort domineert, een epaulement op te werpen, en daarachter almede twee hauwitsers te plaatsen, ten einde den vijand te beletten, geene werken in de nabijheid van het fort daarop aan te leggen; ook had dezelve bevolen om op de wal van het fort aan de landzijde drie kanonnen, à 24 ℔ en twee hauwitsers te plaatsen, waardoor men een kruisend vuur met het geschut achter de coupure en op den dijk geplaatst, bekwam, en daardoor den vijand het avanceren

bezwaard werd. Reeds stond des morgens ten half tien ure aan de landzijde van het fort een 24 ponder en een hauwitser in batterij, zoodat voor twee uren des namiddags, alles in het fort in gereedheid zoude geweest zijn, en ook voor den avond zouden de batterijen *buiten* in staat van tegenweer zich bevonden hebben.

De generaal had mij gelast om de infanterie en mariniers in zes kompagnien of drie divisien te organiseren, waarmede ik juist geoccupeerd was, toen dezelve mij liet roepen, en gelastte alle de Kommandanten van de korpsen te doen vergaderen, ten einde een krijgsraad te beleggen, hetgeen geschiedde, nadat gemelde Generaal de laatste depeche van Zijne Majesteit, d. d. 31 Julij ontvangen had.

Ik vond mij verpligt om den generaal te observeren, dat geen krijgsraad te pas kwam, wijl de stelligste orders van Zijne Majesteit daar waren, om *Zuid-Beveland* tot het uiterste te verdedigen; alsmede, dat, indien deze laatste positie op dat eiland in handen der Engelschen viel, men niet weder langs die zijde in *Zeeland* zoude kunnen dringen, dan na alvorens gemelde fort hernomen te hebben, waarop de Generaal BRUCE mij zeide, geen raad noodig te hebben, en mij ten stelligste gelastte,

de kommandanten der korpsen dadelijk te doen vergaderen. De krijgsraad zitting genomen hebbende, ordonneerde de Generaal mij dezelve bij te woonen en de notulen der deliberatien te houden; de krijgsraad werd vervolgens door eene aanspraak geopend, waarin de Generaal wilde demonstreren, dat het fort niet te soutineren was, te meer daar het thans van vivres ontbloot en gemakkelijk door eenige Engelsche vaartuigen, de communicatie met het vaste land konde geintercepteerd worden, hij voor den dienst van Zijne Majesteit noodig oordeelde, om het fort te evacueren, en door dien weg de troepen, die anders krijgsgevangen zouden worden, aan het vaste land over te brengen, waarop al de officieren, die in den krijgsraad waren, hun advis conform aan het sustenu van den Generaal uitbragten, en toen de beurt aan mij kwam, om mijne gevoelens te uiten, zeide de Generaal dat ik geene stem in den krijgsraad had; ik vond mij dus in de noodzakelijkheid, tot na de deliberatien te zwijgen, als wanneer ik dadelijk het woord opnam, en den Generaal, zoo als voren in den vollen krijgsraad mijne gedachten zeide, en hem tot staving mijner gezegdens de orders van Zijne Majesteit allegueerde, waarop Zijn Edele mij antwoordde dat ik gelijk had, doch

daar men hem nog geene secours en geene vivres had doen toekomen, als ook dat de vijand met het eerste getij het fort van de waterzijde zoude kunnen insluiten, hij tot de retraite overging; dezelve gaf dienvolgens last om alles te vernielen wat op de batterijen en in de magazijnen was, hetgeen niet in de beste orde toeging, wijl veel van de troepen zich aan den drank overgaven, en waardoor de overtogt van het water met vele ongeregeldheden gepaard is geweest.

De ondergeteekende, Kapitein Aide-de-Camp verklaart, dat het hier boven aangehaalde naar waarheid is opgemaakt, en hij zulks op den eed aan den Lande gedaan, certificeert.

Rozendaal, *den* 9. *Augustus* 1809.

De Kapitein Aide-de-Camp,

(was get.) **W. S. MATTHIAS.**

Het sprak van zelfs, dat een zoo veel geruchts makend gedrag van den Luitenant Generaal BRUCE, algemeen bekend voor een man van veel bekwaamheid en grooten moed, een regterlijk onderzoek moest ten gevolge hebben. — Men leze hiervan het kort beloop en den uitslag in de bijlage N°. 2.

§ 4.

Ofschoon 's Konings zeer korten veldtogt, welke niet langer dan 12 dagen geduurd heeft, in zijne *Documens historiques*, bladz. 130—138 duidelijk, doch vlugtig, beschreven is, zal het niet te onpas wezen, daaraan eenige bijzonderheden, voor de militaire geschiedenis niet zonder belang, toe te voegen.

Na dat de Engelschen, in den avondstond van den 30 Julij, op het eiland *Walcheren* geland waren, hebben zij geen oogenblik verzuimd om zich van de *Ooster-Schelde* meester te maken.

Reeds den volgenden dag, was een smaldeel hunner vloot, meer dan 50 zeilen sterk, voor de hoofden van *Zierikzee* voorbij gevaren, om de landing in *Zuid-Beveland* te *Kattendijken* en *Wemeldingen* nog dien zelfden dag ten uitvoer te brengen.

De eilanden *Schouwen* en *Duiveland* geraakten hierdoor in hunne magt, doch werden geheel niet, of ten minste spaarzaam bezet, bij overeenkomst tusschen den Burgemeester van *Zierikzee* en twee officieren, door den Engelschen Admiraal afgevaardigd, werd bepaald, dat alle gemeenschap van beide ge-

noemde eilanden met de overige gedeelten van het Rijk zou afgesneden en alle vaartuigen in requisitie blijven, belovende de Admiraal daarentegen, dat aan niemand eenig leed zou wedervaren, en hij alle ongeregeldheden zou doen voorkomen.

Bij deze bewegingen van den vijand, moest het al te zwakke Hollandsche eskader, onder de bevelen van den Schout-bij-nacht RUYSCH, de wijk nemen, en de *Ooster-Schelde* hooger op stevenen.

De Fransche flotille, nabij het fort *Bath* gelegen, oordeelde het raadzaam, met achterlating van eenige weinige kanonneer-booten, de vereenigde *Schelde* binnen te treden, en bij afdeelingen tusschen de beide forten *Lillo* en *Liefkenshoek* eene meer veilige stelling te nemen, zelfs nog voor de verlating van *Bath*, welk groot ongeval omtrent twee dagen later gebeurde, terwijl de Engelschen, weinige uren daarna er bezit van namen; met een ander smaldeel hunner vloot de *Wester-Schelde* opzeilden, en bij het voornoemde fort ten anker kwamen.

De Luitenant-Generaal TARAYRE, na het zoo onverwachte verlies van geheel *Zuid-Beveland*, waardoor de vijand van de beide armen der *Schelde* meester geworden was, den

hagchelijken toestand der omstandigheden overwegende, nam terstond de hoog doelmatige beschikking, om, ondanks zijne kleine legermagt, en weinige middelen, eene aaneengeschakelde linie van verdediging tot aan de grenzen van *Frankrijk* daar te stellen; trouwens hij liet de stad *Tholen* bezetten, en voor het riviertje *de Eendragt* zorgen.

Gelijkerwijze werd het fort *de Leur* bij *Steenbergen* bezet, en Z. E. trad in briefwisseling met den Generaal-Majoor DU RY, opperbevelhebber in de *Willemstad*, over de belangen van die vesting, welke de Minister van Oorlog reeds bevolen had, om in staat van verdediging te stellen, te gelijker tijd, dat er voor de *Buitensluis* gezorgd werd, om aldaar tegen over de *Willemstad*, tot belemmering van het vaarwater en behoud der inwendige gemeenschap, eene bekwame en zeer sterke kust-batterij aan te leggen.

Het land van *Goedereede*, waar de Brigadier DE MELLET het opperbevel voerde, was in de eerste dagen van Augustus, *op hoogen last*, maar misschien te vroeg, en met te veel overhaasting, verlaten, daar het, bij die gelegenheid vernielde materieel der artillerie naar *Helvoetsluis* nog wel had kunnen worden overgevoerd.

Het garnizoen van *Goedereede* heeft dat van de *Willemstad* versterkt, en de Brigadier DE MELLET is weinige dagen later tot Generaal-Majoor en Gouverneur van de belangrijke vesting *Bergen-op-Zoom* benoemd.

Vijftig Hollandsche kanonneerbooten hadden tusschen *Bergen-op-Zoom* en den mond van het riviertje *de Eendragt*, het gat van *Tholen* genoemd, eene voordeelige stelling genomen.

De Kolonel SUDEN, kommanderende het 1e. groot arrondissement der kusten, en als zoodanig zijn hoofdkwartier in *'s Gravenhage* houdende, had van den Minister van Oorlog bevel ontvangen, om de noodige toebereidselen te verzekeren, ten einde de vestingen *Brielle* en *Helvoetsluis* (*casu quo*), door bekwame inundatien te kunnen beveiligen. (*)

Dus was de staat van zaken, toen de Koning in den voormiddag van den 5 Augustus te *Breda* en vervolgens in het leger aankwam.

De groote ijver en werkzaamheid, welke het opperhoofd van den Staat bezielden, om

---

(*) De Kolonel SUDEN is weinige oogenblikken later, met den rang van Brigadier overgegaan als chef van den staf bij den Minister van Oorlog, en daarmede in campagne gegaan. -- Hij werd in zijne voorgaande betrekking opgevolgd door den Luitenant-Generaal (op non activiteit) VAN HELDEN, lid van het klein en groot Committé van Artillerie en Genie.

door allerlei middelen, zijne kleine magt te versterken en in alle behoeften tot verdediging te voorzien, waren even zeer opmerkelijk als doelmatig.

Getuigen hiervan zijn de hier medegedeelde kabinetsbevelen, gedurende zijne reize en vervolgens afgegeven:

Monsieur PIPERS, entendez vous avec le Maréchal DUMONCEAU, le Ministre des Finances, le grand Veneur, le Directeur des douanes, ainsi que celui des domaines, pour envoyer sur *Breda* au Gouverneur de cette place, tous les renforts possibles en hommes, soit douaniers, grensjagers, chasseurs, garde chasses etc., parceque je prévois d'ici, que cette place sera dépourvue de monde, et que je devrai envoyer au Général TARAYRE tout ce qui s'y trouve.

Voyez le Ministre du Waterstaat et demandez lui de vous dire le nombre des volontaires qui se trouveront parmi les quatre mille ouvriers des digues. — Les travaux en seront retardés, mais il faut pourvoir au plus pressé. — Les volontaires se décideront s'ils veulent servir sur terre ou sur mer; ceux qui voudront servir sur terre seront formés en bataillons provisoires, avec les officiers, que vous pourrez trouver

dans les dépôts et partout, en prenant aussi des officiers pensionnés jeunes et en état de servir. — Je charge le Maréchal DUMONCEAU avec vous de cette opération, et je vous donne carte blanche pour l'armement, l'habillement et tout ce qu'il faudra. Ayez soin de faire le tout avec la plus grande célérité, mais avec la plus grande économie. Ceux qui voudront servir sur mer seront adressés au Ministre de la Marine. Entendez vous avec le Ministre de la Marine pour faire conjointement une proclamation en mon nom, pour demander sur tous les points du Royaume, des volontaires, pour lesquels on agira comme il a été dit ci-dessus. — On m'assure qu'il sera possible de trouver beaucoup de monde encore.

Ne négligez rien, conjointement avec le Ministre de la Marine, pour faire réussir cette mesure, et aussitôt qu'il y aura quelques hommes, vous les enverrez de suite à *Breda*.

Comme le Ministre de la Guerre est auprès de moi, consultez dans les cas difficiles le Ministre CAMBIER; rendez compte de l'exécution de ces dispositions au Ministre de la Guerre.

Sur ce, je prie Dieu qu'il vous tienne en sa sainte et digne garde.

(Signé) **LOUIS.**

Koetswagen (en avant de *Delft*),
ce 4 Août 1809.

Monsieur KRAYENHOFF, tous les corps de l'armée doivent se recruter à force au-delà du complet, jusqu'à ce qu'on leur dise de s'arrêter. Le recrutement général reprendra la plus grande activité et toutes les recrues qu'il fera, seront données uniquement au 3e. régiment de chasseurs et au 3e. régiment d'infanterie.

Faites transporter le dépôt des Vélites avec toute leur administration à *Amersfort*, et qu'ils vous rendent compte journellement des hommes en état de servir, qu'ils pourraient fournir, ainsi que le Colonel BEEKMAN.

Le Colonel AMPT commandera le dépôt et l'administration des Vélites à *Amersfort.*

Il sera remplacé dans son commandement des pupilles Royaux à la *Haye* par le Général pensionné MASCHECK.

Les conseils d'administration des corps de cavalerie sont autorisés à acheter de suite des chevaux et à monter leurs hommes à pied. Recommandez au Major MANSFELD de monter tous les hommes à pied qu'il a, et d'augmenter avec la plus grande activité son régiment en hommes et en chevaux. Tous les corps de l'armée doivent en faire autant, travaillez jour et nuit.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu, qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Geteekend) **LOUIS.**

Lage Zwaluwe ce 5 *Août* 1809.

Monsieur KRAYENHOFF il est nécessaire, que vous ayez auprès de vous l'Administrateur en chef de l'armée, monsieur REGNAULT, qui sera remplacé à la division par un bon Commissaire des Guerres, un payeur et le Colonel STEDMAN, qui fera auprès de vous les fonctions de Chef de l'État-Major, chargé de tous les détails relatifs aux troupes du Général TARAYRE.

Envoyez monsieur SUDEN, Chef de l'État-Major auprès du Général TARAYRE. Le Général SCHMIDT commandera la première brigade composée des adelborsten, des carabiniers et grenadiers de la garde.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Breda, *ce* 5 *Août* 1809.

En cas que les deux régimens auront besoin de servir ensemble, le chef de l'Etat-Major pourra en avoir le commandement.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF. Je desire que vous donniez les ordres nécessaires pour que tout ce qu'il y a de disponible dans les différens dépôts des corps de troupes de l'armée parte de suite pour *Breda*.

Envoyez l'ordre au Colonel BIGARNE de venir aussi à *Breda* avec tous les gendarmes à pied et à cheval, à l'exception seulement de ceux qui se trouvent à *Bergen-op-Zoom* et en *Oost-Frise*. Dirigez aussi sur *Breda* tous les ouvriers de l'artillerie, envoyez-y également tous les fusils possibles.

Envoyez un officier auprès des ouvriers du Waterstaat qui travaillent à la *Linge*, pour ramener à *Breda* les volontaires de ces ouvriers qui veulent servir pour le moment à l'armée.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Breda, *ce* 5 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF, envoyez à *Putten*, sous les ordres du Général commandant les troupes Françaises qui occupent cette position, une compagnie d'artillerie avec six bouches-à-feu; ces troupes se considéreront comme détachées de la division du Général TARAYRE, et resteront, pendant toute la campagne, du moins jusqu'à nouvel ordre, avec la division Française du Général CHAMBERLHAC; et ce détachement sera commandé par mon Aide-de-

Camp le Colonel DONNAT, qui rendra journellement ses rapports au Général TARAYRE.

Les trois compagnies de la garde et les adelborsten, sous les ordres du Général SCHMIDT, doivent se rendre demain à *Rosendaal*, où le Général TARAYRE doit leur envoyer des ordres, ainsi que je le lui ai prescrit.

Les 50 autres canonniers à pied, qui arrivent ici, doivent être envoyés de suite à *Bergen-op-Zoom*, sur des charriots; ceux qui vont à *Putten* îront à pied en conduisant leurs pièces.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Breda ce 5 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF. Le Bourguemaître de la ville de *Bergen-op-Zoom* m'a rendu compte qu'il faudrait au-delà de *f* 200,000 pour approviander pour 2 mois les familles indigentes, qui se trouvent dans cette ville, incapables de fournir eux-mêmes à leurs besoins. Je desire donc que vous écriviez à l'administration communale de *Bergen-op-Zoom*, que mon intention est que, si la ville fut menacée d'un siège, toutes ces familles quittassent la place et fussent dirigées sur

Bois-le-Duc, et que vous écriviez en même tems au Landdrost pour l'en prévenir, et pour qu'il eût soin de ces familles, qui forment ensemble à-peu-près 400 personnes. Prévenez aussi le Gouverneur de *Bergen-op-Zoom* de cette mesure.

Sur ce, monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu, qu'il vous ait en sa sainte garde.

Bergen-op-Zoom, *ce 7 Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

A Bergen-op-Zoom, *ce* 8 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Donnez ordre au Gouverneur de *Bergen-op-Zoom* de prendre sous la direction tous les Bateaux et moyens d'embarquement qu'il y a à *Bergen-op-Zoom*, et de les tenir dans la place, afin qu'en aucun cas, l'ennemi ne puisse parvenir à s'en emparer; qu'on ne laisse jamais sortir ces bateaux, pour que le Gouverneur soit toujours informé des moyens d'embarquement, qu'il y a dans la place, et qu'en cas où *Tholen* serait attaqué, il fasse venir ici tous les moyens d'embarquement sans exception. — On devra placer de suite tous

les bateaux de manière que la marée, ni aucun autre empêchement quelconque ne puisse s'opposer à leur rentrée au moment où elle serait nécessaire.

(Signé) **LOUIS.**

Bergen-op-Zoom, ce 8 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Je desire avoir le plus promptement possible un bataillon du train, qui devra se former à *Bois le Duc* et *Breda.*

Il faut organiser de suite le Parc de réserve à *Breda;* il pourra être commandé par le Lieutenant-Colonel WIESÉ.

Chaque division doit avoir six bouches-à-feu et point de pièces de 12; ces pièces doivent être réunies au Parc de réserve à *Breda.*

Faites venir cinq cent mille cartouches à *Breda* et cinq cent mille à *Bois le Duc.* Donnez l'ordre à l'artillerie de la garde de se complêter en chevaux au-dessus du pied de guerre, selon les instructions, que donnera le Général MARTUSCHEWITZ.

Le Général SUDEN remplira provisoirement auprès de moi les fonctions de chef d'Etat-

Major, afin que vous puissiez vous livrer entièrement aux fonctions du Ministère. (*)

Le Général SUDEN demandera et me présentera ce soir à *Roscndaal*, la situation du corps d'armée du Général comte RAMPON.

Le Général SAINT LAURENT commandera en chef l'artillerie de l'armée et se rendra au quartier général, en laissant le commandement de l'artillerie du 1er corps d'armée à l'officier le plus élevé en grade.

Le Général SAINT LAURENT s'occupera de suite des moyens de donner à chaque division six bouches-à-feu, indépendamment de la réserve, et se concertera à ce sujet avec vous.

La réserve doit se trouver au grand-quartier-général pour le moment, à l'exception de l'artillerie qui restera à la division du Général TARAYRE, jusqu'à ce que son artillerie soit formée.

(Signé) **LOUIS.**

(*) De Minister van Oorlog tot hiertoe de plaats bekleed hebbende van chef van 's Konings staf, had zich aan Zijne Majesteit beklaagd wegens zijne ontoereikendheid, om tevens beide betrekkingen te kunnen vervullen, en verzogt, dat het Haar mogt behagen, tusschen één van beiden te kiezen; de Koning deed alzoo deze keus, maar de Minister, ondanks zijn ontslag als chef van den staf, moest aan het hoofdkwartier verblijven, en ondervond slechts weinig verligting in zijne zorgelijke werkzaamheden. Den 14 is de Brigadier SUDEN, inmiddels tot Generaal-Majoor

Den 7. Augustus is Zijne Majesteit, van den Minister van Oorlog vergezeld, in den vroegen morgen vertrokken naar *Esschen*, om aldaar met de Fransche Generaals en Admiraal, gelijk ook met de Hollandsche Luitenant-Generaals de conferentie te houden, waarvan in de *Documens historiques*, bladz. 132, gesproken wordt, als of die te *Antwerpen* zou hebben plaats gehad: (*) na rijpe overwegingen zijn daarbij 's Konings denkbeelden ten aanzien der te beramen middelen van verdediging, aangenomen en ter uitvoering vastgesteld. 's Avonds te *Bergen-op-Zoom* terug gekeerd, nam Hij den volgenden dag, deze vesting in oogenschouw, en gaf bepaalde bevelen tot het stellen der inundatien, vertrok vervolgens naar *Rozendaal* en vestigde aldaar het groote hoofd-kwartier, van waar terstond het volgende kabinets-bevel uitging:

---

benoemd, van zijne betrekking als chef van den grooten staf ontslagen, en tot dien van chef van den staf des Ministers van Oorlog terug gekeerd.

(*) Waarschijnlijk wel hebben er nadere conferentien te *Antwerpen* plaats gehad, doch hierbij was de Minister van Oorlog niet tegenwoordig.

Rosendaal, *ce* 10 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Envoyez un officier dans chaque département à l'exception de *Zélande* bien entendu et de *Drenthe*, qui ne doit fournir qu'un bataillon avec l'*Overyssel*, afin de se concerter avec le Landdrost et de procéder à l'organisation des bataillons de volontaires avec la plus grande activité et sans attendre de nouvelles instructions ni de nouveaux ordres; l'essentiel étant de former promptement ces bataillons et de les envoyer à *Amsterdam* et au *Helder*, pour la défense des côtes menacées par l'ennemi, faites qu'ils s'y rendent en poste, qu'ils mettent la plus grande activité, et informent journellement le Ministère de la Guerre à *Amsterdam*, des progrès de leurs opérations.

(Signé) **LOUIS.**

Onder 's Konings werkzaamheden te *Rozendaal* behoorde de scheiding der *Hollandsche* legermagt in twee afdeelingen en eene reserve, waarvan men de formatien vinden kan in Bijlage N°. 3.

Den 12. werd het groote hoofd-kwartier over de *Fransche* grenzen naar *Cappelle* overgebragt en aan den Minister van Oorlog het hier ingevoegde bevel gegeven:

Au Ministre de la Guerre.

Le Ministre de la Guerre enverra de suite l'ordre à deux des six pièces de douze, qui se dirigent sur *Sandfliet*, de rejoindre l'artillerie de la garde à laquelle elles appartiennent.

Il enverra l'ordre au Lieutenant-Colonel WAFLARD de se rendre au fort de *Leur* pour en prendre le commandement en remplacement du Colonel HOWEN, (*) qui se rendra de suite au quartier-général, il aura soin de se conformer strictement aux mêmes instructions que son prédécesseur.

Il enverra également l'ordre au Général COLLARD (§) de faire remplacer à *Bergen-op-Zoom* le détachement de hussards du 3e; qui s'y trouvent par un égal nombre d'hommes. Il s'occupera de faire monter ce détachement de hussards, ainsi que celui du 2e., qui doit

---

(*) De Kolonel HOWEN is aanvankelijk benoemd geweest tot Kommandant van *Bath*, maar het fort verlaten zijnde, daar niet gekomen; vervolgens werd hij Kommandant van *Tholen*, en nader nog van *Steenbergen* en het fort *de Leur*.

(§) De Generaal COLLARD, te *Breda* het bevel voerende, door een ongelukkigen beenbreuk voor den activen dienst onbekwaam geworden zijnde, is voor een oogenblik vervangen geworden door den Generaal SUDEN, wijders door den Kolonel, 's Konings Aide-de-Camp DONNAT, en eindelijk, na deszelfs terugkomst uit *Duitschland*, door den Generaal-Majoor ANTHING, die in deze betrekking ten einde toe verbleven is.

arriver à *Breda* de *Zutphen*. Lorsque ces deux détachemens seroient montés, celui du 2e. rejoindra son corps et celui du 3e. sera dirigé à la réserve sous les ordres du Général TRAVERS.

La gendarmerie à cheval se rendra au quartier-général; une compagnie entière sera dirigée auprès du Maréchal DUMONCEAU pour faire le service des ordonnances, elle fournira un détachement à chaque Lieutenant-Général, afin qu'il ne puisse prendre d'ordonnance dans les corps. Le détachement des douaniers à cheval sera aux ordres du Commandant du quartier-général.

Je nomme pour Commandant du quartier-général le Général MACHEC. Faites le venir de suite. Il aura sous les ordres le Vague-mestre-Général et les autres employés nécessaires, que je vous autorise à nommer vous-même, pour avoir soin que dans les différens changemens des quartiers-généraux, la marche des équipages se fasse avec ordre et soit bien gardée. Il fournira un détachement considérable de douaniers à l'ordonnateur pour le service qui lui est confié et les différentes ordonnances, etc.

Au quartier-général-Royal à Cappelle, le 12 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Den 14 werd aan Zijne Majesteit bekend, dat de Prins van PONTE-CORVO (thans Koning van *Zweden*) door den Franschen Oorlogs-Minister was afgezonden, om het opperbevel des legers van het Noorden op zich te nemen. Welken smartelijken indruk deze geheel onverwachte gebeurtenis op den geest des Konings verwekte, leze men uit zijne *Documens historiques*, bladz. 133 en 134.

Den 16 werd de Prins van PONTE-CORVO, in tegenwoordigheid van den Minister van Oorlog, beleefdelijk, maar met groote koelheid, aan het hoofdkwartier ontvangen, nader kennis gevende van het oogmerk zijner zending. Inmiddels waren reeds, den voorgaanden dag, na het afloopen der inspectie van de armée bij *Sandvliet*, en het vieren van 's Keizers naamdag (*Documens historiques*, bladz. 136) door Zijne Majesteit de navolgende bevelen afgegeven:

Cappelle, ce 15 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Mes troupes formeront l'armée du *Brabant* sous les ordres du Maréchal DUMONCEAU et des Lieutenant-Généraux BRUNO et GRATIEN (*),

(*) De Generaal GRATIEN werd uit *Duitschland* terug verwacht; doch heeft niet verkozen, 's Konings krijgsmagt van daar naar *Holland*, ondanks ontvangene stellige bevelen, te geleiden, latende dit geleiden aan den Generaal-Majoor VAN HASSELT over.

le Lieutenant-Général TARAYRE étant rappellé près du Roi.

Le Maréchal DUMONCEAU est Général en chef de cette armée.

Tous les États-Majors restent comme ils sont actuellement, ainsi que l'organisation de l'artillerie et génie et des administrations, y compris le service de santé.

Les officiers d'ordonnance, qui ont servi jusqu'à présent auprès du Roi, se rendront à *Amsterdam*, auprès du Ministre de la Guerre pour y attendre de nouveaux ordres.

Le quartier-général de l'armée du *Brabant* sera établi à *Ossendrecht*.

Les quatre compagnies des gardes du corps partiront à l'instant même, et seront transportées, sur des chariots, jusqu'à *Willemstad*, où elles s'embarqueront pour se rendre à *Amsterdam*. Le Colonel VAN HOUTEN se fera précéder par un officier, assez à l'avance pour que tout soit préparé sur la route; prenez aussi les mesures nécessaires pour cela.

Le Général TARAYRE avec les grenadiers, les cuirassiers et l'artillerie de la garde, restera en position, sous les ordres du Maréchal DUMONCEAU, pour le moment seulement, cette troupe devant recevoir incessamment une nouvelle destination, elle ne se considérera comme

faisant partie de l'armée du *Brabant*, qu'en cas où l'ennemi débarquerait pendant qu'elle occuperait encore ses positions actuelles.

Les deux compagnies de grenadiers des 4e et 5e régimens d'infanterie, se rendront de suite à *Tholen* pour en renforcer la garnison, elles seront, comme les troupes, qui s'y trouvent déjà, sous les ordres du Gouverneur de *Bergen-op-Zoom*.

Donnez l'ordre qu'on pousse vivement l'armement de *Breda*, et qu'on mette de suite en batterie les six pièces de 12 qui s'y trouvent et appartiennent à l'armée de terre.

Ordonnez aux Gouverneurs et Commandans des places, de vous faire régulièrement un rapport journalier sur la situation de leurs commandemens respectifs, sur les progrès de leur armement, ainsi que sur l'augmentation de leurs approvisionnemens de guerre et de vivres; je veux principalement savoir chaque jour, pour combien de jours ils ont de vivres: ils doivent aussi rendre compte, dans ce rapport journalier, de tout ce qu'ils pourraient apprendre des mouvemens et opérations de l'ennemi.

J'ai vu avec surprise, que les dernières nominations ne sont pas encore expédiées, quoique j'ai signé les décrets depuis long-tems, et

que je vous ai fait connaître mes intentions à cet égard. (*)

Que les Colonels des troisièmes régimens d'infanterie et de chasseurs se rendent de suite à leurs commandemens; je les ai vus encore aujourd'hui aux Gardes-du-Corps.

Donnez-moi aujourd'hui même l'état des nominations que j'ai promis de faire aux places vacantes au 3e d'infanterie, au 3e de chasseurs, au 2e de hussards et aux grenadiers de la garde.

(Signé) **LOUIS.**

Na de overgave van *Vlissingen*, (bij zeer onzekere geruchten) vernomen, en op alles goede orde gesteld te hebben, vertrok de Koning in den namiddag van den 16 Augustus naar de *Willemstad*, beval het aanleggen eener batterij aan den mond van den *Dintel*, ten einde het aftappen der inundatien van *Breda*, *casu quo*, te kunnen voorkomen. Diep in den nacht binnen deze laatstgenoemde vesting aangekomen zijnde en de reize naar *Amsterdam* met spoed doorzettende, liet Zijne Ma-

(*) De afwezigheid van den Minister en het gemis van archiven moesten van zelve vertraging aanbrengen in de uitvoering van deze en andere van 's Konings bevelen.

jesteit nog het hier navolgend kabinets-bevel achter, dat de bedoelingen omtrent *Breda*, aan den Minister van Oorlog, die, uit hoofde van dienstbeschikkingen, eenige uren was achtergebleven, deed kenbaar worden:

Breda, *ce* 16 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Ne faites dégarnir aucune place de son armement, pour armer celle de *Breda* sans m'avoir préalablement demandé mes ordres à cet égard.

Je suis mécontent de n'avoir point trouvé dans la place de *Breda* les approvisionnemens nécessaires en munitions de guerre et en vivres; je desire qu'on ne perde pas un instant et qu'on y envoye tout ce dont elle a besoin, non-seulement pour sa garnison, mais encore pour l'armée à qui elle doit servir comme place de dépôt.

Activez cela, ainsi que les approvisionnemens de *Bergen-op-Zoom*, et ayez soin, lors de votre passage à *Breda*, de donner un accompte à cette ville, sur le prix des fournitures qu'elle a déjà faites, afin de l'encourager à les continuer.

Vous avez à votre disposition tout l'argent qui se trouve à *Breda*.

(Signé) **LOUIS.**

Hiermede liep deez' korte, maar zeer werkzame, en, ten aanzien der verijdeling van 's vijands hoofdbedoeling veel beslissende, doch ten laatste voor Koning LODEWIJK hoogst onaangename veldtogt, ten einde.

Geene bijzondere wapenfeiten hebben hierbij plaats gehad; alleen zijn den 11 of 12 Augustus, van de dertien *Hollandsche* kanonneerbooten, binnen door van *Boulogne* over *Antwerpen* afkomende, door onbekwaamheid der loodsen, tegen over het fort *Bath*, zeven aan den grond gezeild: twee er van werden door de Engelschen genomen, en van de vijf overigen hebben zich de equipagien, na dat zij bevorens hunne bodems in brand gestoken hadden, naar de Fransche zijde gered. Dit gaf aanleiding tot eene kortstondige kogelwisseling, zonder gevolg, tusschen de Engelsche kanonneerbooten en de Hollandsche rijdende artillerie, waarbij toevallig de Koning tegenwoordig was.

§ 5.

De Maarschalk DUMONCEAU heeft den 16. Augustus het opperbevel over het *Leger van Braband* aanvaard; door het vertrek van 's Konings lijfwacht, was hetzelve merkelijk ver-

zwakt, en genoodzaakt, bij eene veranderde formatie, eene meer geconsentreerde stelling aan te nemen, waarvan het hoofdkwartier te *Bergen-op-Zoom* gevestigd werd.

Bij een rapport door welgemelden Maarschalk, den 19, aan den Minister van Oorlog opgezonden, werden de geruchten omtrent de overgave van *Vlissingen* verwezenlijkt; men wist echter in het leger daarvan geene bijzonderheden; deze werden eerst later bekend, zoo als dezelve in de *Documens historiques*, bladz. 136 en 137 zijn aangeteekend.

Na deze gebeurtenis breidde zich de vijandelijke magt zigtbaar uit.

Volgens verslag van den Generaal-Majoor DU RY uit de *Willemstad*, was de Hollandsche flotille reeds den 16. van den *Krammer*, door den vijand terug gedreven tot voor het *Haringvliet*.

Den 18 telde men op de *Wester-Schelde* voorwaarts het fort *Bath* 61 kanonneersloepen en 58 grootere vaartuigen, zoo wel Linieschepen, Fregatten, Brikken als Kotters.

Den 20, blijkens het verslag van den Generaal DU RY, zijn 8 Engelsche Fregatten het *Brouwershavensche* gat opgezeild en hebben op den *Krammer* post gevat, bestaande aldaar

hunne magt uit 10 Fregatten, 2 Briganteinen en 25 kleinere vaartuigen.

Den 22 deed de vijand, volgens berigt van den Maarschalk DUMONCEAU, eene algemeene beweging, doch kon wegens de groote stilte, in zijn oogmerk niet verder slagen, dan in het doen opkomen van één Linieschip en drie Fregatten, welke, op een kanonschot van het fort *Fredrik Hendrik*, ten anker gekomen zijn, en van tijd tot tijd op eene batterij vuurden, welke aldaar door de Franschen werd aangelegd.

Den 23 kwam eene nieuwe vloot vijandelijke schepen de *Wester-Schelde* opzeilen, te sterk, om die te kunnen tellen, de voorste waren reeds ten anker gekomen voorwaarts het fort *Bath*, zonder dat men het einde er nog van zien kon.

Den 24 (volgens berigt van den Generaal DU RY), zijn 4 vijandelijke Barkassen, langs het *Volke-Rak*, tot onder het geschut onzer flotille, aan den mond van den *Dintel* post houdende, opgekomen en hebben zich met peilingen in dit vaarwater bezig gehouden, doch zijn, na eenige kanonschoten van de onzen ontvangen te hebben, langzamerhand terug getrokken. Soortgelijke peilingen zijn omtrent denzelfden tijd gedaan aan

Gorishoek in het *Maarsendijksche Gat*, en tegenover het fort *Bath* in het *Ossendrechtsche Gat*; doch nergens hebben de Engelschen dezen arbeid ongestoord kunnen verrigten, of hunne reeds gestelde baken kunnen behouden. — Aan *Gorishoek* zijn dezelve door den Luitenant van het 7e regiment infanterie DE VREE, zich met zijn detachement, bestaande uit 50 hoofden, achter den dijk verscholen hebbende, bijzonder wel ontvangen en met verlies terug gedreven.

Den 25, 's avonds ten half tien ure, poogde eene vijandelijke Barkas aan de uiterste voorpost van den *Dintel*, slechts bezet met een korporaal en vier man, eenige troepen aan wal te zetten, doch werd, door het beleid van dezen korporaal, aanhoudend vuur gevende, daarin verhinderd, en na bekomene versterking, geheel op de vlugt gedreven.

De stelling van den vijand was, in deze oogenblikken, de navolgende:

Zijne navale-magt was meester van de geheele *Wester-Schelde*, van de *Ooster-Schelde* tot tegen over het *Land van Tholen*, van het *Brouwershavensche Gat*, de *Grevelingen*, den *Krammer* en het *Volke-Rak:* alle de *Zeeuwsche* eilanden waren alzoo omvangen en in het bezit der Engelschen vervallen.

Derzelver land-magt was in massa bijeengetrokken in *Walcheren* en *Zuid-Beveland:* de overige eilanden waren of geheel niet of spaarzaam en slechts van tijd tot tijd, bezet: op *Goedereede* en *Overflakkee* kwamen nu en dan kleine troepen aan wal, en op den toren van *Goedereede* zelfs heeft de Engelsche vlag niet dan weinige uren gewaaid.

's Konings kleine leger van *Braband*, was in deszelfs oorspronkelijke stelling verbleven, te weten aan de *Buitensluis*, in de *Willemstad*, aan den *Dintel*, in het fort *de Leur* en *Tholen*, welke beide plaatsen, gelijk ook de *Willemstad*, versterking aan bezetting en andere behoeften hadden bekomen. Voorts in *Bergen-op-Zoom*, en van daar af in de dorpen langs den regter oever der *Ooster-Schelde* tot aan de Fransche grenzen tusschen *Ossendrecht* en *Sandvliet*. In dezen staat van zaken had men, ieder oogenblik, eenen geduchten aanval te wachten, welke men mogt vermoeden, dat tegen over *Zuid-Beveland*, op de hoogte van *Ossendrecht* en *Sandvliet*, hoofdzakelijk zou plaats hebben.

In deze veronderstelling werd het groot hoofdkwartier van den maarschalk DUMONCEAU uit *Bergen-op-Zoom* naar *Ossendrecht* overgebragt, en aldaar den 26 Augustus de navol-

gende dag-order uitgegeven, welke de beschikkingen inhoudt, tegen den verwacht wordenden aanval geboden, en, uit dien hoofde, hier niet onvoegzaam in haar geheel wordt overgenomen:

DIVISIE - ORDER.

Hoofdkwartier te Ossendrecht, den 26 *Augustus* 1809.

» De paarden bij de divisie rijdende artillerie (van 's Konings lijfwacht, onder de bevelen van den Luitenant-Kolonel GUNKEL) zullen, gedurende den geheelen nacht, gezadeld en opgetuigd zijn. Gemelde divisie zal morgen ochtend, tegen twee uren, opbreken, achter dit dorp, op den weg, die door de heide, naar *Huibergen* leidt, eene nieuwe positie nemen, en aldaar verblijven, gereed, om op de eerste order, verder, over de eerstgemelde plaats heen, te marcheren.

Zoodra zich de voormelde divisie in deze nieuwe positie zal bevinden, zal de kommandant derzelve, een officier aan het hoofdkwartier van Z. E. den Luitenant Generaal BRUNO zenden, om nadere bevelen te ontvangen en over te brengen.

Het 3e regiment infanterie zal morgen ochtend, ten 2 ure, verzameld zijn, en zich bij de groote kerk (van *Ossendrecht*) zoodanig in

bataille rangeren, dat hetzelve gemelde kerk in den rug en het hoofdkwartier van den Maarschalk DUMONCEAU voor het front hebbe: — Het voornoemde regiment zal in deze positie verblijven en nadere orders afwachten.

Het 3e regiment jagers, zal mede morgen ochtend ten 2 ure verzameld zijn, en in bataille geformeerd, zich voor het hoofdkwartier van den Luitenant-Generaal BRUNO, zoodanig plaatsen, dat het centrum van hetzelve het begin van den dijk, die zich, van hier naar het zoogenaamde *Ossendrechtsche Gat* heen strekt, voor zich hebbe.

Dit regiment zal, in deze positie, mede nadere bevelen afwachten.

De Kommandanten der kompagnien van het 3e regiment jagers en van het 3e regiment infanterie zullen naauwkeurig nazien, dat de vuursteenen vast zijn, en genoegzaam kruid op de pannen zij.

Het 2e regiment hussaren, zal morgen ochtend tegen 3 ure, te *Hoogerheide* verzameld en gereed zijn, om op de eerste order te kunnen opzitten.

De kommandant van het regiment zal eenen intelligenten officier, aan het hoofdkwartier van den Luitenant-Generaal BRUNO zenden, om nadere bevelen te ontvangen en over te brengen.

De Generaal Majoor VAN GOES zal, volgens orders, die dezelve nader zal ontvangen, met deszelfs onderhebbende troepen, het mouvement der divisie volgen; hetzij, om dezelve alhier te *Ossendrecht* te rejoigneren, dan wel, om direct op *Huibergen* te marcheren.

Het magazijn van vivres en fourrage, alhier op het *Belvedère* geëtablisseerd, zal, benevens de ambulance, morgen ochtend ten 2 ure opbreken en zich, tot nadere order, bij de divisie rijdende artillerie vervoegen, welke, te dier tijd, achter dit dorp, op den weg, door de heide naar *Huibergen*, zal gevonden worden.

De magazijnen van vivres en fourrage te *Huibergen* zich bevindende, zullen gereed zijn, om op de eerste order, naar *Rozendaal* te kunnen marcheren.

De Majoor, Chef van den Staf der 2e divisie van de armée van Braband,

(Get.) **ALBERTIE.**"

Ondertusschen zag men bij den vijand niet de minste beweging, hij ondernam niets, en naauwelijks waren de troepen in de bevolen stellingen, of zij ontvingen bevel in hunne cantonnementen terug te keeren, doch zich gereed te houden, om op de eerste ontvangene order, weder te kunnen uitrukken. Bij eene

dag-orde van den 27 Augustus werd aan alle de troepen bekend gemaakt, dat, ingeval van alarm, de uitgegevene divisie-order van den voorgaanden dag, zou moeten worden opgevolgd.

In welk verband deze bevolene beweging met die van het Fransche leger, onder den Prins van PONTE-CORVO gestaan hebbe, is te weinig bekend geworden, om er iets zekers van te kunnen melden: het verlangen van Koning LODEWIJK was steeds, dat beide de legerhoofden, in het gemeenschappelijk belang, elkanderen de hand zouden toereiken en wederkeerig ondersteunen.

Maar de vijand beproefde vervolgens geenen den minsten aanval, en scheen reeds zijnen gedeeltelijken aftogt voor te bereiden, gelijk in het vervolg zal gezien worden.

Door den veranderden staat van zaken in *Duitschland*, na den slag bij *Wagram*, en den daarop gevolgden wapenstilstand, werd de toestand der Engelschen van dag tot dag, ten aanzien van alle onderneming tegen de *Schelde* en *Braband*, meer moeijelijk en bedenkelijk. Keizer NAPOLEON de handen ruim gekregen hebbende, deed, door spoedige en buitengewone transportmiddelen, aan zijne armée *van het Noorden*, zeer aanzienlijke versterkingen toekomen.

§ 6.

Wij hebben ons, gedurende elf dagen, na het vertrek van Koning LODEWIJK uit het *Leger van Braband*, bezig gehouden met de korte beschouwing van het tooneel van oorlog, en zullen thans naar de hoofdstad terug keeren, om de beschikkingen te zien, door Hoogstdenzelven, in deze omstandigheden genomen.

Het is gewis verkieslijker voor de geschiedenis, dezelven uit authentieke stukken, uit afgegevene bevelen, dan uit eenvoudige verhalen der daadzaken te zien aangekondigd.

Zijne Majesteit dan, in de volle overtuiging, dat de eerste genomene maatregelen de hoofdbedoeling der groote Engelsche expeditie hadden doen mislukken, en overwegende de blijkbare daarop gevolgde werkeloosheid van den vijand, moest natuurlijk op het denkbeeld vallen, dat hij elders, om niet te vergeefs zoo vele toebereidselen gemaakt te hebben, zijne krachten beproeven zou, tot het ondernemen eener groote afleiding op het een of ander punt zijner staten.

Diensvolgens, zonder het wederkeerig belang van *Holland* en *Frankrijk* uit het oog te verliezen, beraamde de Koning terstond de

meest geschikte middelen, die de omstandigheden toelieten, tot verdediging van zijn eigen Rijk en gaf achtervolgens aan den Minister van Oorlog de hierbij overgelegde kabinets-bevelen, welke te gelijker tijd blijken geven van onvermoeide werkzaamheid, van aanzienlijke militaire wetenschap, zoo wel in groote zaken, als in kleine bijzonderheden; maar vooral ook van topographische en hydrographische kennis.

Amsterdam, *ce* 17 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Donnez l'ordre au Général TRAVERS de se rendre au *Helder* avec les deux bataillons de grenadiers de ma garde, qui doivent garder ce poste important jusqu'à ce que je puisse les faire rélever par des troupes de ligne.

Je veux que le Général TARAYRE vienne de suite à *Amsterdam*, pour y remplir les fonctions de Gouverneur en place du Général VICHERY.

Expédiez de suite un courrier au Général GRATIEN, auquel vous prescrirez de se diriger sur *Utrecht*, où il recevra de nouveaux ordres, vous ordonnerez à ce courrier de vous rap-

porter des nouvelles du Général GRATIEN et de l'époque fixe où sa division arrivera à *Utrecht*. (*)

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, ce 18 *Août* 1809,
à 3 *heures du matin.*

Au Ministre de la Guerre.

Expédiez un courrier au Maréchal DUMONCEAU pour le prévenir que je mets sous son commandement toutes les places, qui se trouvent dans l'arrondissement de l'armée du *Brabant*, telles sont *Bergen-op-Zoom*, *Breda*, *Willemstad*, *Tholen*, *Leur* et tous les autres postes fortifiés, qui existent ou pourront être formées dans cette partie du Royaume.

Dites au Maréchal de faire occuper *Tholen* par une brigade, et de bien faire éclairer toute l'île par des postes et patrouilles de troupes légères; recommandez lui aussi de renforcer

---

(*) De Koning verkeerde steeds in het denkbeeld, dat de Luitenant-Generaal GRATIEN, opperbevelhebber der Hollandsche krijgsmagt in *Duitschland*, in persoon die afdeeling zou terug voeren, doch zag zich daarin met groot misnoegen te leur gesteld, -- zij is terug gekeerd onder het geleide van den Generaal-Majoor J. C. VAN HASSELT in de laatste dagen van de maand Augustus.

les garnisons des places, et d'observer partout les mouvemens de l'ennemi, qui est maître d'*Overflakkee;* de manière qu'il ne puisse se porter sur *Breda*, pour surprendre cette place en débarquant prés l'embouchure du *Dintel*, ou entre *Willemstad* et le *Moerdijk;* s'il était parvenu à forcer la ligne des chaloupes canonnières du Maréchal DE WINTER devant *Willemstad.*

Demandez au Maréchal DUMONCEAU un rapport, indiquant les points de l'île de *Tholen* sur lesquels il lui paraitrait avantageux d'établir des batteries pour soutenir au besoin la flotille dans la position qu'elle pourrait occuper en avant de *Bergen-op-Zoom*, vers *Gorishoek*, ou bien, lorsqu'il sera nécessaire qu'elle passe de l'*Eendragt* au *Krammer* ou du *Krammer* à l'*Eendragt.* Il faut que le Maréchal DUMONCEAU s'oppose au projet que je suppose à l'ennemi, de saigner l'innondation de *Breda* à l'embouchure du *Dintel*, puisqu'il s'y trouve en ce moment.

J'ai ordonné en passant qu'on fasse un petit ouvrage à l'embouchure du *Dintel*, qui pourra être armé de quelques pièces et entouré d'une innondation, afin de garder l'écluse du *Dintel;* j'en ai chargé le Lieutenant-Colonel HENNEQUIN,

L. of C.

qui se trouvait à *Breda;* faites en sorte que cela soit exécuté.

J'ai visité le fort de *Buitensluis* vis-à-vis de *Willemstad*, nommez-y un Capitaine d'artillerie pour y commander : faites-y placer 6 pièces de plus, du 36, que la marine pourra fournir : qu'on relève les parapets, qui sont trop bas. Les 6 pièces de 36 doivent être placées à la droite des 6 pièces de 24, qui existent, mais on doit élever les plattes formes le plus possible, faites entourer cet ouvrage d'un très large fossé, sur tout du côté du village, en augmentant la défense du côté de terre d'un obusier, il n'y aura d'autre point pour entrer dans le fort qu'un pont en chevalet, et le commandant qui doit être intelligent et decidé, aura soin d'en retirer les planches tous les soirs, envoyez dans ce fort un gril à boulets rouges. Cest un poste important pour protéger l'escadre. Il faut qu'il y ait dans ce fort une garnison de cent hommes non compris les canonniers.

J'ai ordonné, en passant à *Breda*, qu'on envoyât 300 hommes de plus à *Willemstad*, voyez si cela est fait.

L'artillerie du Maréchal DUMONCEAU ne doit pas être plus forte pour le moment, que de quatorze bouches à feu, ne lui en envoyez donc

que huit bien en état, et aussitôt les six de la garde rentreront à leur corps.

Le Général TARAYRE s'occupera de suite de mettre la ligne d'*Amsterdam* dans le meilleur état de défense, comme si elle devait être attaquée sur le champ; les schutterijen de bonne volonté camperont aux points principaux, et il sera proposé des officiers pour commander dans les différentes parties.

Les gardes-du-corps camperont à *Halfweg* à l'exception d'un détachement de 50 hommes, pour la garde intérieure du palais.

Les curassiers de la garde qui seront aussi sous les ordres du Général TARAYRE, resteront à *Haarlem*, à l'exception d'un détachement pour la garde du palais, ils fourniront un fort piquet la nuit, et feront des patrouilles le long de la mer vers *Beverwyk*.

Convenez avec le Général-Commandant au *Helder* des signaux pour la nuit, au moyen de coups de canon, qui seraient repetés à *Medenblik*, *Enkhuizen*, *Hoorn* etc., afin d'être de suite averti, si l'ennemi attaquait ce poste important; le jour, le télégraphe suffit.

Entendez-vous avec le Directeur des postes, pour établir un service d'estafettes bien sûr du

Helder sur *Bergen-op-Zoom* et de *Breda* sur *Bergen-op-Zoom.*

Informez-moi si *Delfszyl* est en bon état et bien gardé.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, ce 19 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Expédiez de suite tous les ordres nécessaires pour la prompte et exacte exécution des dispositions ci-après détaillées.

Les quatre compagnies de ma garde, qui sont actuellement au *Helder* y resteront jusqu'à nouvel ordre pour la défense de ce poste important sous le commandement du Lieutenant-Colonel VAN GEEN. Le Général TRAVERS doit venir prendre le commandement qui va être indiqué ci-après.

Ordonnez aux grenadiers de ma garde, non compris les quatre compagnies employées au *Helder*, d'aller occuper le camp de *Naarden*, où ils étaient précédemment, et aux deux escadrons de cuirassiers du même corps, de se rendre à *Haarlem* où ils feront le service de guerre, pour la surveillance des côtes et surtout la nuit, ainsi que je l'ai précédemment ordonné en prescrivant que ce corps

fournisse un fort piquet qui poussera ses patrouilles sur la côte, jusqu'à *Beverwijk*.

Une compagnie de mes gardes du corps-à-pied, restera dans la résidence pour y faire le service de la garde intérieure du palais.

Les trois autres compagnies de ce corps sous les ordres du Colonel VAN HOUTEN camperont entre *Bloemendaal* et *Zantvoort*, se plaçant de manière à pouvoir bien observer le chemin qui conduit à *Sparendam*, et s'éclairant bien dans toute cette partie par des postes d'avertissement, dans le cas où ce camp serait obligé de se retirer devant une force bien supérieure, toutes les troupes, qui le composent, se porteraient de suite sur *Sparendam* et occuperaient les batteries de *Liebrug*, *Penningsveer* et la digue de *Sparendam*. Ces trois compagnies de gardes-du-corps et les deux escadrons de cuirassiers stationnés à *Haarlem*, composent le commandement du Général TRAVERS, qui établira son quartier-général à *Haarlem*.

Donnez ordre à la compagnie de grenadiers du 4e régiment d'infanterie, d'aller se réunir à ce régiment dans l'île de *Voorne*.

Occupez-vous de suite de former et organiser un quatrième bataillon d'artillerie, qui ne sera employé, qu'à la défense de la *Ré-*

sidence, et dans la composition duquel vous recevrez toutes les personnes de bonne volonté, qui ne manquera pas de vous offrir le schuttery d'*Amsterdam* dès que vous aurez fait connaître les bazes de la formation de ce bataillon d'artillerie et sa destination.

La défense de la ligne d'*Amsterdam* sera divisée en quatre commandemens, sous les ordres du Gouverneur-Général dont le quartier-général reste fixé dans la capitale.

Le Général-Major SUDEN commandera la partie de cette ligne, qui se trouve comprise dans la *Nord-Hollande* et il aura son quartier-général à *Buyksloot;* le Général-Major DAVID BRUCE commandera toute la partie située entre *l'Y*, du côté de l'Est, et la rivière de l'*Amstel*, y compris toutes les positions de *Ouderkerk* à la droite de cette rivière, il aura son quartier-général à *Vinkebrug*.

Le Général-Major SELS commandera toute la partie située entre le village d'*Ouderkerk*, y compris les positions sur la rive gauche de l'*Amstel*, et le lac de *Haarlem*, son quartier-général sera établi à *Amstelveen*.

Le Colonel AKERSLOOT VAN HOUTEN commandera la partie entre le lac de *Haarlem*, du côté de *Liebrug*, et *l'Y* du côté de *Sparendam*, son quartier-général sera à *Sparendam*.

Vous attacherez à chacun de ces quatre commandemens un Aide-de-Camp et un Officier d'État-Major, chacun de ces corps étant censé former une brigade; et vous placerez un Officier commandant l'artillerie, et un Officier commandant le génie, de chacune des parties de la ligne de défence, qui vient d'être divisée pour mieux assurer le succes des opérations en cas d'attaque sur une si grande étendue de fortification.

Vous chargerez le Général MARTUSCHEWITZ du commandement en chef de l'artillerie de la ligne d'*Amsterdam* le faisant remplacer à l'armée du *Brabant*, par le Lieutenant-Colonel MULLER, lequel sera aussi remplacé dans ses fonctions actuelles par le Lieutenant-Colonel DARENCY.

Donnez le commandement en chef du génie, pour tous les ouvrages de la ligne d'*Amsterdam* au Général CROISET.

Le Colonel BRENNOT conservera le commandement de la place d'*Helvoet;* le Colonel BLANC commandera la place de *Brielle;* ces deux Commandans seront sous les ordres du Général VAN HELDEN, qui établira son quartier-général à *Oostvoorn.*

Envoyez le Lieutenant-Colonel DIBBETZ à *Delfszijl*, pour prendre le commandement de

cette forteresse, il laissera le commandement provisoire de la compagnie des Vétérans de ma garde au sous-officier le plus en état d'en être chargé, tant pour l'administration et la comptabilité, que pour le service et la discipline. Le Commandant actuel de *Delfszijl* sera arrêté et amené à *Amsterdam* pour y être jugé sur le rapport ci-joint du Brigadier NOGUÉS. (*)

(*) Het hier bedoelde geval vordert eenige opheldering.

De Brigadier van het leger, NOGUÉS, kommandant van het vierde militaire arrondissement, hoofdkwartier houdende te *Aurich* in *Oost-Vriesland*, had verslag gedaan aan den Koning, dat in den nacht van den 11e op den 12e Augustus 1809, de Engelschen, met een detachement van 50 man, in drie vaartuigen, eene landing hadden gedaan, tusschen *Wuttum* en *Hoog-Halle* in *Groningerland*; de noord-batterij even buiten *Delfszijl* overrompeld; twee gemonteerde stukken en één, ongemonteerd, vernageld, en één korporaal met drie kanonniers, benevens een Fransch matroos gevankelijk hadden weggevoerd.

De plaatselijke kommandant dezer vesting, de Kapitein BLANCKEN is na dit feit, op 's Konings last, door den Minister van Oorlog, in zijnen post gesuspendeerd en stads-arrest aangezegd, met bevel om het kommando aan den oudsten Officier van het garnizoen, den Kapitein VAN WINTERSHOVEN, over te geven.

Vervolgens is dezen Kapitein, namens voormelden Minister aangeschreven, om zich onverwijld naar *'s Gravenhage* te begeven, en zich aldaar te vervoegen bij den Advokaat-Fiskaal aan de Hooge Militaire Vierschaar.

Den 12 September daaraanvolgende heeft gemelde Konings-Fiskaal aan den Minister van Oorlog kennis gegeven, dat de

Ne laissez de canonniers à l'armée du *Brabant*, que ce qui est nécessaire pour les quatorze bouches-à-feu; faites rentrer les autres à *Amsterdam* et au *Helder* sans toucher cependant à ce qui est destiné au service des places fortes du *Brabant*. Il me semble que le Lieutenant-Colonel DARENCY serait inutile à l'armée du *Brabant*, puisqu'il y a le Lieutenant-Colonel MULLER et le Lieutenant-Colonel WIEZÉ.

Ne laissez au Maréchal DUMONCEAU que les

Kapitein BLANCKEN, door hem voor kommissarissen, op onderscheiden vraagpunten was onderhouden, en door hem Fiskaal R. O. was gedaan het volgende declaratoir: » dat bij hem geene termen waren voorgekomen, waarom hij eenige provisie van Justitie, tegen denzelven plaatselijken kommandant zoude behooren te verzoeken ter zake van het overrompelen der Noord-batterij te *Delfszijl*, door gewapende vijandelijke chaloupen, in den nacht van den 11 op den 12 van Oogstmaand ll. hebbende plaats gehad, mitsgaders het gedrag van dien kommandant, bij deze gelegenheid gehouden, ten einde zulks, zoo veel noodig strekke tot décharge van denzelven kommandant." — De Hooge Militaire Vierschaar heeft zich met dit declaratoir vereenigd, en alzoo den Kapitein BLANCKEN van alle schuld wegens voormelde overrompeling geheel vrijgesproken.

Des niet te min is deze gesuspendeerde Officier, die met een garnizoen van slechts 140 hoofden, eene vesting, gemonteerd met 90 vuurmonden, 13 magazijnen en 3 buitenposten verdedigen moest, in zijne betrekking, ondanks de goede pogingen van den Minister van Oorlog, niet weer hersteld geworden, maar later op halve retraite gebragt.

officiers dont il a besoin et faites venir les autres à *Amsterdam* à votre disposition.

Le Général MASCHECK retournera prendre le commandement des Pupiles.

Le Colonel TINDAL rentrera à son régiment dès qu'il aura été relevé par le Lieutenant-Colonel VAN GEEN.

Le Général SCHMIDT sera remercié de ses services et rentrera chez lui.

Toutes les troupes du 5e régiment seront envoyées au camp de *Naarden* pour être incorporées dans les bataillons de guerre du 7e régiment, aussitôt qu'ils y seront arrivées, le Major les fera habiller avec l'uniforme de ce régiment.

Envoyez de suite au *Helder* les tentes nécessaires pour les quatre compagnies des gardes.

Proposez-moi un travail pour compléter les Officiers dans tous les corps de l'armée, et un Officier-général pour remplacer le Général COLLAERT. Proposez-moi aussi la formation de deux bataillons de Vélites, quand les Vélites seront instruits, ils passeront dans les régimens et les officiers resteront toujours les mêmes pour instruire de nouveaux Vélites.

Le 5e régiment étant supprimé, et le 9e reprenant ce numéro, l'uniforme de toutes les cinquièmes compagnies des bataillons de Véli-

tes, doit être celui que porte maintenant le 9e.

Quand le train nécessaire pour trente bouches-à-feu sera-t-il entièrement prêt?

Il faudra former d'abord douze bouches à feu pour le camp de *Naarden* et envoyer le train nécessaire pour les quatorze bouches-à-feu du Maréchal DUMONCEAU.

Aussitôt que les bataillons de volontaires seront habillés, ils se rendront de suite au camp de *Naarden.*

Ordonnez que de toutes les parties du Royaume on dirige sur *Utrecht* les volontaires à mesure qu'ils se présentent, et chargez le Colonel RITHNER de les armer, habiller et envoyer le plus promptement possible au camp.

Je désire un rapport sommaire et précis de chaque jour, sur le nombre des volontaires, qui se forment partout.

Deux mille volontaires de la garde bourgeoise d'*Amsterdam*, seront mis à la disposition du Général TARAYRE, pour être repartis sur la ligne d'*Amsterdam* et la défendre, ils auront la solde et le traitement que vous me proposerez, il y aura indépendamment de cela plusieurs compagnies de canonniers volontaires.

Hâtez la construction des ouvrages et prin-

cipalement des Batardeaux; faites préparer partout des banquettes pour l'infanterie, que je croyais déjà faites.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF faites connaître au Maréchal DUMONCEAU, qu'il doit bien se garder de rien diminuer des moyens de défense qui se trouvent à *Bergen-op-Zoom*, qui est le point le plus important, et donnez des ordres, pour que l'armement de *Tholen* soit complèté le plutôt possible, mais sans toucher à ce qui existe à *Bergen-op-Zoom*, à *Breda*, à *Willemstad*, à *Leur*, à la *Brielle* ni à *Helvoet*.

Vous recevrez dans la journée le décrêt de formation des douze bataillons de volontaires, ce qui a déjà été fourni, fera partie de cette force. Quoique j'aye fixé l'uniforme gris pour ces bataillons, s'il y avait déjà quelques compagnies habillées, elles employeraient leur habillement. Activez par tous les moyens possibles la formation et l'organisation de ces bataillons, il n'y a pas un seul instant à perdre, il faut y travailler jour et nuit.

Je desire que vous fassiez bien attention de ne pas dégarnir des postes pour en renforcer d'autres. *Geertruidenberg*, *Heusden*, *Bois-le-Duc*, *Grave*, ne doivent pas être dégarnis;

on peut prendre sur les places de *l'Yssel*, mais il ne faut pas toucher à *Coeverden* ni à *Delfszijl* et *Groningue*.

Le Maréchal DUMONCEAU a reçu de moi l'instruction d'occuper *Tholen* avec une brigade et de faire bien éclairer toute l'île par des troupes légères.

Donnez l'ordre au Maréchal DUMONCEAU d'appuyer et de seconder de toutes ses forces les opérations du Prince DE PONTE-CORVO, dans le cas où ce Prince entreprendrait quelque chose, avant la formation de l'armée nouvelle dont je m'occupe.

Donnez l'ordre aux Gouverneurs des places, d'employer tout le tems que l'ennemi leur laisse à augmenter les fortifications et à les améliorer; si je croyais que leurs places ne dûsent pas être attaquées, je n'aurais pas fait faire tant de préparatifs: il faut donc qu'ils se conduisent comme s'ils allaient être attaquées sans faute, et surtout qu'ils ne se dégarnissent d'aucune espèce d'approvisionnement soit de bouche, soit d'armement sans un ordre formel de votre part.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Amsterdam, *ce* 20 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF, rendez-moi compte de l'exécution de tous les ordres, que je vous donne nominativement: la chose la plus essentielle en ce moment-ci, ce n'est pas de donner des ordres, mais c'est de les faire exécuter.

Mettez de suite à la disposition du Général TARAYRE les armes dont il a besoin, pour armer le schuttery, mais ne donnez que celles, que ce Général demandera. — Donnez-lui également les moyens de payer les gardes bourgeoises, qui serviront, dans les lignes d'*Amsterdam*.

Placez dès aujourd'hui, comme je l'ai ordonné, un Officier d'artillerie, et un Officier du génie auprès de chacun des quatre commandans de la ligne d'*Amsterdam* indépendamment du commandant supérieur de l'artillerie et du commandant supérieur du génie.

L'État-Major du Général TARAYRE doit être composé du plus grand nombre possible d'Officiers d'État-Major, la ligne d'*Amsterdam* étant d'une si grande étendue, cela est indispensable. Il faut aussi qu'en outre chaque Général, commandant un arrondissement de cette ligne, ait deux ou trois Officiers d'État-Major à sa disposition, outre ses Aides-de-Camp, afin qu'il puisse placer un Officier de

la ligne partout où les Officiers de la bourgeoisie montreraient n'avoir point assez d'expérience et de savoir.

Les commandans d'arrondissement et d'abord le Commandant-Général doivent être responsables, s'ils n'ont pas de suite auprès d'eux les moyens nécessaires pour faire les inondations, partout où elles doivent avoir lieu, et ils doivent surtout conserver à chaque poste, ou batterie, qui sont traversés par un canal, les canonnières, radaux et chaines, destinés pour barrer le passage.

Ils doivent s'assurer que les banquettes pour l'infanterie sont faites. Ils doivent prendre leurs mesures pour qu'au moins la première ligne puisse être défendue de suite: les troupes de la bourgeoisie, ou autres qu'ils auront sous leurs ordres, seront divisées en autant de détachemens qu'il y a de postes, commandés par les officiers les plus intelligens, et les Commandans-Généraux, qui doivent s'appliquer chaque jour à connaître dans le plus grand détail et avec le plus grand soin, les localités, doivent aussi instruire les commandans des postes, qui en auraient besoin.

Je crois qu'un officier de marine auprès de chaque Commandant-Général ferait bien: il serait chargé de diriger et tenir en ordre les

canonnières, radeaux et bateaux employés dans chaque arrondissement pour barrer le passage des canaux auprès des batteries, et les bateaux destinés à surveiller les inondations.

Ces quatre officiers, n'ayant sous leurs ordres que les bateaux ou radeaux des différens postes ou batteries, appartiendraient nécessairement à la défense de terre, et seraient par conséquent sous les ordres du Général, qui correspondrait par leur canal, avec l'Amiral pour tout ce dont ils auraient besoin pour tenir toujours dans un état parfait les bateaux, radeaux et autres objets tenant à la marine, indépendamment des canonnières, radeaux ou chaines destinés à défendre le passage des canaux à travers les batteries ou leurs inondations. Il doit y avoir sur les lieux les batimens préparés pour combler le passage, en un mot, mon intention est que dans chaque point on rassemble tous les moyens nécessaires à la défense, dans toutes les suppositions; afin que le commandant de chaque poste ait sous la main, tout ce qui lui sera nécessaire selon les circonstances, et qu'on ne soit pas obligé de venir à la ville, pour chercher ce dont on aura besoin.

Je veux que chaque Commandant-Général, chaque Commandant de poste, ainsi que leurs

troupes destinées à leur défense restent constamment à leur poste de ce moment, et n'ayent pas la permission d'en sortir, aussi longtemps que nous aurons à craindre d'être attaqués.

Il doit y avoir, indépendamment des troupes réparties sur la première ligne, des réserves sur la seconde ligne, quoique les batteries ne soyent pas encore prêtes.

Il doit y avoir à *Amsterdam* une réserve composée d'un bataillon du camp de *Naarden*, et de deux bataillons de la bourgeoisie, prête à se porter en cas de besoin urgent, sur le point qui pourrait être le plus menacé.

Indépendamment de cela, la garde bourgeoise d'*Haarlem* doit être sous les ordres du Général TARAYRE, et employée à la défense de la ville de *Haarlem*.

Le Ministre de l'intérieur mettra sous ses ordres la bourgeoisie, et cet officier sera chargé de défendre la ville, le plus long-temps qu'il pourra, parce qu'il importe essentiellement à la défense d'*Amsterdam*, que l'ennemi ne puisse s'établir à *Haarlem* que le plus tard possible.

Que le Général TARAYRE forme tout de suite son État-Major; qu'il se trouve tous les jours à la parade, pour inspecter et parler aux Officiers, qui se trouvent sous ses ordres.

Enfin qu'on se mette sur le champ dans le meilleur état de défense, et qu'on répète à tous les Officiers-Généraux et autres Officiers employés dans cette position importante, qu'elle est inexpugnable, mais qu'elle exige tant de précautions, d'activité et de surveillance, que si un seul poste était négligé, forcé ou tourné, *tout serait perdu.*

Expédiez de suite l'ordre au Brigadier NOGUÉS de remettre le commandement de l'*Oostfrise* à l'Officier le plus élevé en grade sous ses ordres, et de se rendre sur le champ à *Amsterdam* pour être employé sous les ordres du Général TARAYRE.

Écrivez au Général BONHOMME, que, quoi qu'il soit en retraite, je désire qu'il prenne le commandement militaire de l'*Oostfrise* en remplacement du Brigadier NOGUÉS, pour quelque tems.

Je nomme le Colonel DONNAT, Gouverneur de *Breda*, qu'il parte sur le champ en poste. Donnez-lui sur le champ ses ordres et ses instructions.

Informez-moi si le premier bataillon de volontaires qui se forme à *Amsterdam*, part pour le camp, comme je l'ai ordonné, et quand il y sera?

Faites que les douze bataillons de volontaires

à créer par le décrêt publié dans la gazette d'aujourd'hui, soient formées le plutôt possible à *Utrecht.*

Chargez le Colonel QUEYZEN, du Tribunal militaire, de former à *Utrecht* les bataillons à mesure de l'arrivée des volontaires; aussitôt qu'il sera arrivé assez d'hommes pour former une compagnie, on les armera, avant même de les habiller; on nommera les Officiers, et le Lieutenant-Colonel partira sur le champ pour le camp de *Naarden* avec cette première compagnie. — Les autres compagnies le rejoindront successivement à mesure qu'elles seront formées, sans perdre un instant. L'Officier chargé de l'organisation de ces corps, le sera de même tems de leur habillement et administration et leur enverra leur habillement au camp, à mesure qu'il sera fait, le plus promptement possible.

Le premier bataillon de volontaires sera celui d'*Amsterdam.* Il conservera l'habillement actuel puisque c'est déjà fait.

Envoyez par des estafettes l'ordre aux Landdrosts, d'envoyer en poste les volontaires à mesure qu'ils se présentent à *Amsterdam*, et adressez les à l'Officier supérieur chargé de leur organisation, et cela sans que les Landdrosts perdent une seule minute.

Envoyez l'ordre au Maréchal DUMONCEAU d'envoyer, sur le champ à *Utrecht* sur des charriots, tous les chasseurs des frontières, qui voudront servir dans les bataillons volontaires, comme sous-officiers, en conservant tous leurs avantages.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Amsterdam 21 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

P. S. Proposez-moi la nomination des trois Colonels pour les trois premiers bataillons de volontaires, vous me proposerez trois autres Lieutenants-Colonels, pour les 4e, 5e et 6e bataillons avant la formation du 3e bataillon.

Monsieur KRAYENHOFF, je vous ai prévenu que j'ai donné, en passant à *Breda* l'ordre verbal au Lieutenant-Colonel HENNEQUIN de construire une batterie à l'embouchure du *Dintel* pour protéger l'écluse et prévenir par là l'intention que pourrait avoir l'ennemi, de saigner l'inondation de *Breda*, je vous ai chargé de prescrire au Général DU RY de faire armer cette batterie et d'y placer un poste d'une cinquantaine d'hommes, attendu qu'on

pourrait en outre protéger de ce point la flotille: comme l'ennemi s'est stationné à l'embouchure du *Dintel*, je désire savoir si mes ordres ont été exécutés, envoyez-y un exprès avec l'ordre de faire construire cette batterie, si elle ne l'est déjà, et faites-y placer quelques pièces avec deux obusiers. Cette artillerie peut être tirée de *Willemstad* ou de *Breda* où l'on a laissé six pièces de 12 de campagne.

Envoyez quelqu'un pour s'assurer si la batterie de *Buitensluis* est fermée d'un large fossé, comme je l'ai ordonné du côté de terre, il faut que le commandant de cette batterie demande au Maréchal DE WINTER un détachement de marins, pour renforcer son poste: donnez à ce commandant une brigade de gendarmerie, qu'il pourra placer au village de *Hitzert*, afin qu'il ne puisse être surpris par un coup de main, qu'on pourrait tenter de l'île d'*Overflakkee* ou de la petite île de *Tiengemeten*, l'ennemi étant enforcé dans le *Krammer* s'il veut attaquer l'escadre du Maréchal DE WINTER, il tâchera de surprendre par un coup de main et par terre cette batterie, qui l'appuye si bien, que le commandant se tienne bien en garde! Faites en sorte que par retour de vos exprès, je puisse savoir si cette batterie est agrandie et achevée, ainsi que je l'ai

ordonné. Prescrivez au commandant d'avoir toujours des boulets rouges prêts, et de tâcher d'utiliser le gril que vous lui avez envoyé.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Amsterdam, *ce* 21 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, 27 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Donnez des ordres pour que l'on n'admette point dans les bataillons de volontaires des hommes, qui ont été chassés des autres corps de l'armée, ni ceux qui sont notés d'infamie, non plus que des hommes trop jeunes ou trop âgés, de même que ceux tellement adonnés à l'ivrognerie, qu'ils ne peuvent être utiles au service et y seraient d'un dangereux exemple; rendez en responsable les officiers, que vous avez chargés dans chaque département de la réception de ces volontaires. On ne doit y admettre personne au dessous de 18 ans, ni en dessus de 40.

Donnez ordre pour que les bataillons de Vélites soient entièrement formés et organisés. La première compagnie des bataillons de vo-

lontaires doit être des grenadiers et ils doivent avoir une compagnie de voltigeurs, comme les bataillons de ligne; les objets de linge et chaussure et le petit équipement, les sacs, seront de la même forme et semblables en tout, à ceux de l'armée et principalement les armes.

Vous ferez retirer de suite les carabines et musquetons qui avaient été destinés précédemment aux vélites, vous leur ferez donner en place des fusils semblables à ceux de l'armée. Pressez la formation entière des vélites; j'ai été fort étonné de les voir si mal organisés encore. Sous peu de jours j'irai les revoir, gare au Colonel et au Major si tout n'est pas dans le meilleur ordre possible. Il faut qu'on forme de suite la musique de ce corps et qu'on habille les jeunes gens le plus proprement possible, et que leur instruction ait lieu par principes, sur lesquels ont doit être extrémement sevère envers eux, pour tout ce qui regarde l'instruction.

Je n'ai point trouvé les bataillons de vélites formés comme je m'y attendais; la première compagnie de chaque bataillon ne doit être composée que de sujets d'élites, dans le nombre qui se trouvera dans les autres compagnies; aussi la force de cette compagnie ne doit pas

être déterminée, l'essentiel étant qu'on y admette des sujets très-distingués.

La dernière compagnie doit être composée de voltigeurs avec l'uniforme du 1er régiment de chasseurs.

Envoyez le Colonel VALETTE, commander au *Helder*, sous les ordres de l'Amiral LEMMERS, jusqu'à l'arrivée du Maréchal qui doit y commander.

Donnez ordre à mes aides-de-camp, le Général VEZIER et le Colonel DE BYLANDT, de se rendre près de moi pour le service du trimestre.

Le Colonel BODE se rendra à l'armée du *Brabant* pour commander en chef l'artillerie, la quelle sera composée des trois compagnies d'artillerie légère, y compris celle de la garde et de la compagnie qui est détachée à l'armée Française. Le reste de l'artillerie qui vient d'*Allemagne* se rendra à *Amsterdam*. J'apprends avec surprise qu'il n'en reste qu'une compagnie et j'attends avec impatience la situation de toutes les compagnies d'artillerie.

Le second régiment de cuirassiers en arrivant à l'armée du *Brabant*, passera sous les ordres du Général VAN GOES.

La division qui vient d'*Allemagne* sera commandée provisoirement par le Général-Major VAN HASSELT, qui sera remplacé à la brigade

par le Général SELS, lequel sera remplacé dans son commandement des lignes d'*Amsterdam*, par le Général MORIO DE L'ISLE.

Prévenez le Colonel MARGUERYE que je le nomme Colonel du régiment des hussards volontaires, qui vont se former d'après mon décrêt de ce jour, sous la dénomination du 3e régiment des hussards.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, ce 28 *Août* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Donnez de suite les ordres nécessaires pour que le front de la place de *Willemstad*, qui donne sur la rivière soit armée de suite, d'autant de pièces de 36 qu'il sera possible d'y mettre en batterie; ces pièces devront être montées sur des affuts de place, ou sur des affuts de côte, et dans ce cas où il ne serait pas possible de s'en procurer promptement, alors il faudrait armer le front en pièces de 24, mais pas de moindre calibre et tout cet armement doit être d'un seul calibre. Ordonnez en même tems la prompte construction d'un fourneau à réverbère pour rougir les boulets; cela peut être fait en peu de jours si l'on y travaille sans relâche et avec ardeur: pressez l'exécution de

tout cela, parce qu'il est important pour la défense de ce point essentiel, que cela soit mis en état d'agir sur le champ.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam ce 29 Août 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Envoyez à *Anvers* un million de cartouches que j'ai promis.

Le premier régiment qui arrivera à *Breda*, se rendra de suite sans s'arrêter à *Bergen-op-Zoom*, pour en renforcer la garnison, je désirerais cependant que ce fût le 6e ou le 7e, puisqu'ils y ont leur bataillon provisoire ce qui renforcera d'autant le régiment aussitôt son arrivée dans la place.

Les autres régimens suivront les ordres qu'ils recevront à *Breda* du Maréchal DUMONCEAU et en tout cas ils devront se mettre en marche dans le meilleur ordre et à pied, après s'être reposés quelques heures à *Breda*, où je désire qu'ils soient bien traités par les habitans; s'ils ne trouvent pas d'ordres du Maréchal DUMONCEAU à *Breda*, le Général VAN HASSELT enverra un officier à *Ossendrecht*, pour en demander et en attendant ils seront dirigés sur *Ossendrecht*, en passant par *Rosendaal.*

Les cuirassiers suivront la même destination avec les deux compagnies d'artillerie légère venant d'*Allemagne*, les caissons d'infanterie suivront également. Dès que cette artillerie sera arrivée, l'artillerie de la garde, qu'elle remplacera à l'armée, se rendra à *Amsterdam*, aussi l'artillerie de l'armée du *Brabant* sera forte de 26 bouches-à-feu.

Le Général VAN HASSELT aussitôt après avoir conduit les troupes au Maréchal DUMONCEAU reviendra à *Amsterdam* pour être à la disposition du Lieutenant-Général TARAYRE.

Faites savoir au Maréchal DUMONCEAU que je désirerais que le Général STEDMAN eût une brigade, envoyez-lui de suite le Général SUDEN auquel le Maréchal est accoutumé pour chef d'État-Major, le Général TARAYRE pourra le remplacer à *Buyksloot*, par le Général DAVID BRUCE ou par le Brigadier NOGUÉS.

Donnez-moi le plûtot possible la situation exacte des troupes, des garnisons, des places, et des dépôts.

Envoyez-moi aussi la liste des élèves de l'école royale militaire d'*Hondsholredyk* qui sont en état d'être placés dans l'armée, et joignez à cet état le scrutin de tous les élèves

avec les mêmes détails que ceux fournis pour les officiers de l'armée.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF, envoyez sur le champ contre ordre à la division d'*Allemagne*, qu'elle se rende en toute diligence au camp de *Naarden*, où elle recevra de nouveaux ordres. Je désire la voir dans cette position; que de bonnes tentes soient préparées pour les recevoir, et que vous mettrez à la disposition du conseil d'administration des grenadiers de la garde la somme nécessaire pour que les troupes venant d'*Allemagne* puissent être reçues et fêtées par les gardes. Les officiers et sous-officiers recevront ceux de leur grade, et les grénadiers les soldats.

Demandez au Maréchal DUMONCEAU s'il n'y aurait pas moyen de renvoyer les bataillons provisoires des régimens à leur corps, je désire savoir ce qu'il en pense.

Dites-lui que je ne veux pas que les inondations de *Bergen-op-Zoom* soient saignées, ce serait très imprudent et d'ailleurs d'aucune utilité pour les terres inondées, — puisque le mal est fait. On ne doit rien faire de semblable sans mon autorisation expresse.

Je désigne le Général VEZIER pour aller commander le camp de *Naarden*, il commandera aussi les gardes et toutes les armes. — Donnez-lui un Chef d'État-Major.

Répétez par des estafettes l'ordre d'envoyer les volontaires en charriots à *Utrecht* jour et nuit. Grondez fortement le Landdrost du *Brabant* pour ne l'avoir pas fait.

Il ne faut pas renvoyer les officiers expédiés par le Maréchal DUMONCEAU sans que j'en sois prévenu.

Amsterdam ce 30 *Août* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam ce 1 *Septembre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Donnez l'ordre aux Commandans des places fortes et au Chef de l'État-Major du Maréchal DUMONCEAU de vous faire un rapport journalier de tout ce qui se passe dans l'étendue de leurs commandemens, et de l'emplacement occupé par les corps de l'armée, et en outre de ne jamais négliger de vous rendre compte sans le moindre délai des combats et actions qu'il pourrait y avoir, afin que vous puissiez me remettre chaque jour un rapport général, qui me tiendra informé de tout ce qui se passe.

Donnez, aujourd'hui même, tous les grens-jagers arrivés à *Amsterdam*, pour être sous-officiers, au 9e régiment, commandé par le Colonel WAGNER; faites habiller et armer de suite son premier bataillon, en ordonnant à ce Colonel de se rendre avec ce bataillon, dès que les huit compagnies seront armées et habillées, au *Helder*, pour y relever les quatre compagnies de ma garde. Faites en sorte qu'en même temps le second bataillon de ce régiment s'arme et s'habille à *Medemblik* pour aller de-là, aussitôt qu'il sera armé et habillé, joindre son Colonel au *Helder*. Le Colonel WAGNER sera sous les ordres du Colonel VALETTE, qui commande au *Helder*, et celui-ci sera sous les ordres du Maréchal DE WINTER, au quel en sa qualité de Commandant en Chef des forces de terre et de mer au *Texel*, vous donnerez pour instruction de défendre ce poste important, jusqu'à la dernière extrémité, et d'employer les hommes du 9e régiment au service des batteries.

Envoyez un Chirurgien-Major au *Helder*, s'il n'y en a pas un, pour soigner les malades et faire évacuer ceux qui devront l'être, sur l'hôpital d'*Utrecht*; et les faisant transporter par mer jusqu'à *Naarden*.

Proposez-moi de suite la formation des troisièmes bataillons pour tous les régimens exis-

tans. Ces bataillons n'auront que quatre compagnies, qui pourront être portées jusqu'à 150 hommes chacune; elles auront trois officiers, et il n'y aura pas de chef de bataillon; le major du régiment pouvant bien commander ce bataillon qui reste toujours au depôt.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, ce 2 Septembre 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Prévenez le Général TARAYRE et le Général CROISET, que mon intention est, qu'on ne fasse pas une dépense aussi considérable, que celle qu'entrainerait la démolition des maisons, situées en avant des batteries d'*Amsterdam*, *Ouderkerk*, *Gein* et *Duivendrechtsche Brug* et autres points des lignes, qui ne sont point assez à découvert, avant que les circonstances l'exigent impérieusement, et que j'autorise à l'avance ce démasquement des batteries, pour n'être exécuté que dans l'instant même où l'ennemi exécuterait un fort débarquement soit à *Egmond*, soit dans une autre partie de la *Hollande*.

Faites mettre à la disposition du Maréchal DUMONCEAU les mortiers nécessaires, pour armer la batterie, qui doit être construit sur la

droite de la passe d'*Ossendregt*, à l'ancien emplacement du fort *Saint-Martin;* ne prenez pas ces mortiers dans la place de *Bergen-op-Zoom*, mais à *Dordrecht* ou à *Delft*, en choisissant ceux du plus fort calibre qu'il y aura dans ces arsénaux.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF, j'apprends qu'il n'y a, pour tout approvisionnement en vivres de siège, à *Helvoet* que du biscuit et de la viande gâtée; assurez vous de ce fait, et prennez des mesures pour qu'il y ait tout ce qu'il faut, dans toutes les places que l'ennemi pourrait attaquer du moment à l'autre. — Envoyez-moi le plutôt possible un état détaillé de l'approvisionnement de bouche de ces places, et ne négligez rien pour que les troupes y trouvent tout ce qui leur serait nécessaire, dans le cas où elles y seraient enfermées. — Proposez-moi les moyens d'augmenter, sans nuire ailleurs au bien du service, le nombre des artilleurs de *Willemstad* et de *Helvoet*, où il serait bien nécessaire qu'il y en eut d'avantage, en attendant préscrivez aux commandants de ces deux places, et même aux autres, de faire exercer une partie de leurs troupes au service des pièces, afin d'aider et de suppléer au besoin

les artilleurs, qui ne sont pas assez nombreux nulle part en proportion de l'artillerie qu'il y a en batterie.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Amsterdam, ce 3 Septembre 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, ce 5 Septembre 1809.

Au Ministre de la Guerre.

J'approuve la proposition que vous me faites relativement à la place de *Delfszyl*, et je vous autorise en conséquence a requérir la bourgeoisie armée de cette ville, qui sera soldée du moment où elle fera le service dans cette place, pour en renforcer la garnison; vous déclarerez cette place en état de siège, afin qu'en cas d'attaque le Commandant militaire soit investi de toute l'autorité nécessaire pour faire une vigoureuse défense.

Puisque le Commandant de *Doesburg* est malade, laissez le dans cette place, et envoyez à *Naarden* le Lieutenant-Colonel POMPE DE MEERDERVOORT, auquel vous donnerez les ordres et instructions nécessaires, pour mettre la place de *Naarden* en bon état de défense sans augmenter beaucoup les dépenses.

(Signé) **LOUIS.**

Uit de bovenstaande reeks van kabinets-bevelen, hebben wij 's Konings beschikkingen en maatregelen gezien, ter algemeene verdediging van zijn rijk, genomen tusschen den 17 Augustus en den 5 September, op welken dag de tijdingen binnen liepen wegens de groote veranderingen, bij het oorlogs-tooneel in *Zeeland* en op de *Schelde* aanvankelijk voorgevallen.

Maar voor en al eer tot de beschouwing daarvan over te gaan, zal het niet ten onpas zijn, als eene belangrijke omstandigheid te vermelden: dat in de laatste dagen van Augustus, de geheele afdeeling van het Hollandsche leger uit *Duitschland*, onder het geleide van den Generaal-Majoor VAN HASSELT, in den besten staat, terug gekomen is.

Dezelve bestond uit het

1e en 2e bataillon van het 5e regiment } Infanterie van linie.
1e » 2e » » » 6e » }
1e » 2e » » » 7e » }
1e » 2e » » » 8e » }

2e regiment curassiers en
uit de 1e en 2e kompagnie rijdende artillerie.
Allen te zamen sterk 5564 hoofden.

Zijne Majesteit had verlangd en voorgenomen, om dit brave legerkorps, hetwelk zich tegen SCHILL te *Straalzund* en elders zoo uitmuntend had gedragen (men zie *Documens*

Historiques, van bladz. 102 tot 109) en hetwelk, ondanks de tegenkantingen van den Koning van *Westphalen*, op den eersten wenk, ter hulp van Vorst en Vaderland was komen toeschieten, in eigen persoon te *Utrecht* te ontvangen, in oogenschouw te nemen, en door de uitdeeling der daartoe bestemde eerepenningen, van Hare hooge tevredenheid te doen blijken; doch moest, wegens ongesteldheid, deze vereerende taak aan den Minister van Oorlog overdragen, die zich dan ook daarvan met de grootste voldoening gekweten heeft. Gewisselijk was de terugkomst van zoo vele weerbare en wel beproefde mannen eene aanzienelijke versterking aan het Hollandsche leger toegebragt, hetwelk, in deze oogenblikken, na aftrek van 2950 man onder de bevelen van den Generaal-Majoor CHASSÉ in *Spanje*, de sterkte had van 27233 hoofden, hierin begrepen

Van de veteranen	747
» » algemeene werving . . .	127
» » velites	1856
» » koninklijke kweekelingen .	924
» alle de vrijwilligers	503
» de gewapende burgermagt . .	2308
en de zieken	3743
Te zamen uitmakende . .	10208

§ 7.

Hier boven, in het slot van § 5, hebben wij reeds doen opmerken, dat de Engelschen tegen alle verwachting, in de laatste dagen van Augustus, niet alleen geenen aanval meer beproefd hebben, maar zich integendeel tot den aftogt schenen gereed te maken, en deze veronderstelling is al aanstonds bevestigd geworden: trouwens, volgens verslag van den Generaal-Majoor DE MELLET uit *Bergen-op-Zoom*, van den 28, begon de vijandelijke vloot op de *Ooster-Schelde* hare stelling te verlaten en benedenwaarts af te zakken.

Volgens een ander, van den Generaal STEDMAN, Chef van den grooten staf der armée van *Braband*, was, op den 29 de scheepsmagt van de *Wester-Schelde* voor het fort *Bath* met 150, zoo groote als kleinere zeilen verminderd, die echter boven en beneden *Waarden* wederom hadden post gevat: de geheele vloot maakte zich vervolgens zeilvaardig en begon ook derwaarts af te trekken

De beide volgende dagen bleef deze terugwijkende beweging op den *Ooster-* en *Wester-*arm van de *Schelde* voortduren.

In een verslag van den 2 September 1809,

deelde de maarschalk DUMONCEAU de berigten mede, bij den Prins van PONTE-CORVO ingekomen, dat een gedeelte der Engelsche scheepsdivisie, welke uit de stelling van *Bath* vertrokken was, zich niet naar de kusten van *Holland* had gewend, maar naar *Engeland* gestevend was. — Dit berigt is nader bevestigd geworden door eenige reizigers, in den nacht van den 7 op den 8 tusschen *Scheveningen* en *Ter Heide* uit eene Engelsche visschersboot aan wal gezet, welke verklaard hebben, dat, toen zij den 3 September uit de *Theems* zeilden, 80 Engelsche schepen uit *Zeeland* komende, op deze rivier het anker uitgeworpen hadden, troepen aan boord hebbende, voornamelijk veel ruiterij, die verbazend, door ziekte, geleden hadden.

De boven vermelde verschijnselen bij den vijand waargenomen, deden gemakkelijk voorzien, dat hij voornemens was de *Zeeuwsche* eilanden gedeeltelijk en bijzonder *Zuid-Beveland* te ontruimen, en hierin werd men niet te leur gesteld.

In de *Documens historiques*, bladz. 143, lezen wij met belangstelling de stoute onderneming van den Generaal-Majoor CORT-HEYLIGERS, om, in den zeer vroegen morgenstond van den 4 September, het fort *Bath* weder in bezit te nemen; en ofschoon dit fort reeds

ontruimd was, ofschoon in denzelfden nacht reeds te voren bezocht door matrozen van eene Fransche chaloupe, en ofschoon eindelijk, bij die gelegenheid, geen enkel geweerschot gewisseld is, doet zulks aan de waarde der onderneming niets te kort; trouwens men wist van dit alles niets, even min als dat reeds dien zelfden morgen, ten 7 ure, de laatste Engelsche troepen het *Sloe* overgegaan waren, en alzoo het geheele eiland *Zuid-Beveland* hadden verlaten, gelijk nader gebleken is uit een rapport van den Generaal-Majoor STEDMAN van den 6^{en} September. (*)

Wat den overtogt van den Ooster-arm der *Schelde* tegen over *Zuid-Beveland* betrof, deze werd alleen moeijelijk, en, in der daad, gevaarlijk, door de omstandigheden, waarin zich de Generaal CORT-HEYLIGERS, door den donkeren nacht, en het onstuimig weder be-

---

(*) In het verhaal dezer gebeurtenis, spreekt de gewezen Koning van *Holland*, ter aangehaalde plaats, met uitstekenden lof van de Kapiteinen TABOR en SCHUURMAN; de eerste is dezelfde, die als Luitenant-Kolonel, in het najaar van 1830 zijne vanen op de schandelijkste wijze, te *Bergen* in *Henegouwen* heeft verlaten en tot de *Belgische* muitelingen is overgeloopen: -- Prijzenswaardig was integendeel het voortdurend manmoedig gedrag van den tweeden, den tegenwoordigen Generaal-Majoor SCHUURMAN, ter gelegenheid der zelfde omstandigheden gehouden.

vond; immers eene geheele afdeeling artillerie, met al haar materieel, is later, bij peil-laag water, dezen kreek, zonder het minste verlies, doorgewaad, en men verwondert zich te regt, dat de vijand, langs dezen weg, nimmer eenen aanval tegen den *Brabandschen* oever ondernomen, maar het slechts bij het doen van peilingen gelaten heeft.

De herneming van *Bath* gaf alzoo eenen gevestigden voet aan wal, en hiervan werd door den Maarschalk DUMONCEAU, zonder het minste verzuim, terstond voordeelig gebruik gemaakt.

Volgens rapport van den Generaal-Majoor STEDMAN, gedagteekend den 6den September, was het groote Hollandsch hoofdkwartier reeds den 5den naar *Kappelle*, een uur gaans ten Zuid-Oosten van *Ter Goes*, overgebragt.

Den zelfden dag is een aanzienlijk gedeelte der troepen, onder bevel van voornoemden Maarschalk, 's middags ten 12 ure, in hengsten, kanonneerbooten en andere kleine vaartuigen van *Bergen-op-Zoom* onder zeil gegaan, en tegen den avond, te *Wemeldingen* in *Zuid-Beveland* ontscheept, met achterlating van eenige kompagnien, die op de zanden waren vastgeraakt, en niet voor den volgenden dag aan wal gekomen zijn.

Den 6den, 's avonds ten 8 ure, was de Generaal-Majoor CORT-HEYLIGERS, op ontvangen bevel, met twee kompagnien jagers van *Bath* opgebroken, te *Ter Goes* binnengerukt.

De Generaal-Majoor STEDMAN, chef van den grooten staf, deelde bij een volgend rapport van den 7den aan den Minister van Oorlog mede: dat het groote Hollandsch hoofdkwartier naar *Bergen-op-Zoom* stond terug te keeren, en dat volgens berigten van het gemeente-bestuur van *Ellewoutsdijk*, de vijandelijke vloot op dien dag, (den 6den) tusschen twee en drie uren namiddag, het anker had geligt, en terug trekkende, des avonds ten 6 ure, zich voor *Borselen* bevond; wijders, dat de Generaal-Majoor CORT-HEYLIGERS, dien zelfden dag met eenige kompagnien jagers eene verkenning langs den Westdijk van het eiland *Zuid-Beveland* gedaan en ontdekt had, dat de uitspringende hoeken der *Walchersche* dijken, langs het *Sloe*, door den vijand met batterijen en zeer veel geschut bezet waren, waaruit bleek, dat de vijand voornemens was, of zich in het eiland *Walcheren* te blijven vestigen, ten einde vervolgens met grootere magt terug te komen, of alleen zijnen geheelen aftogt naar Engeland te willen beschermen, of eindelijk elders eenen aanval tegen Holland te ondernemen.

Deze laatste veronderstelling scheen niet onaannemelijk; immers:

1°. Viel het bezwaarlijk zich te kunnen voorstellen, dat eene onderneming, door de Engelschen, met eene zoo groote toerusting en verbazende kosten aangevangen, bij zulk een klein resultaat, als de kortstondige verovering der *Zeeuwsche* eilanden was, zou gebleven zijn.

2°. Had men zekere berigten, dat de vijand al het genomen Hollandsch geschut en ammunitie te *Veere* bleef inschepen, om naar Engeland over te voeren, maar ook terstond door eigen geschut en ammunitie onophoudelijk deed vervangen.

3°. Telde men op den 7den September nog 208 meerendeels groote vijandelijke schepen aan de monden der *Ooster-* en *Wester-Schelde*, waarvan er 100 voor *Vlissingen* ten anker waren.

4°. Was uit de rapporten door den Luitenant-Generaal VAN HELDEN, in het land van *Voorne* het opperbevel voerende, en gedagteekend den 5den September, gebleken, dat de Engelschen het voornemen hadden, om het eiland *Goedereede*, met groote magt te bezetten, en ten dien einde voor 3000 hoofden, inkwartiering hadden aangezegd: eindelijk, dat in het *Goedereedensche Gat* twee hunner

fregatten ten anker gekomen en zeven chaloupen, sedert vijf dagen, bezig waren om dit vaarwater af te peilen.

Deze waren de aanzienelijke veranderingen tusschen den 27 Augustus en den 8 September, dat is binnen den tijd van veertien dagen, op het tooneel van oorlog voorgevallen; wij zullen thans overgaan tot de beschikkingen, die Koning LODEWIJK, van dit alles wel onderrigt, achtervolgens genomen heeft.

Naauwelijks was het eerste rapport wegens het terug trekken van den vijand binnen gekomen, of de Minister van Oorlog ontving de navolgende kabinets-bevelen:

Amsterdam, le 5 *Septembre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Autorisez de suite le régiment du camp de *Naarden* que je fais partir pour rejoindre le corps d'armée du Maréchal DUMONCEAU, de prendre parmi les vélites, tous ceux, qui sont en état de marcher pour les renforcer le plus possible, les Colonels devront faire eux mêmes ce choix, afin qu'il ne soit composé que d'hommes en état de servir activement.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF, envoyez au Maréchal DE WINTER tout ce qu'il vous demandera pour la santé des troupes, leur habillement, armement et leur prompte instruction. Mettez la place de *Medemblik* sous ses ordres.

Écrivez au Maréchal DUMONCEAU de vous faire connaître sur le champ quel est l'officier du 2e de hussards qui a envoyé une relation au journal de *la Haye*, sur la revue que le Prince de PONTE-CORVO à passé de ces troupes, que je suis étonné de n'avoir pas eu de rapport sur cette revue, que l'armée que je lui ai confiée, ne fait point partie de celle du Prince de PONTE-CORVO, et en est tout-à-fait indépendante, et qu'enfin je vois de mauvais œil et verrai toujours avec peine ceux qui chercheront d'obtenir d'autres suffrages ou d'autres récompenses que ceux de leur Roi et de leur pays, et que je veux qu'on tienne strictement la main à ce que la manie des écritures et de la guerre de plume, ne s'introduise dans l'armée. Que je veux absolument connaître le nom du Burocrate qui a envoyé cet article. Je désire aussi que vous en écriviez au Colonel du 2e de hussards.

Il faut que les troupes en *Brabant* et au *Helder* reçoivent une ration de vin, de même qu'au camp de *Naarden* et à *Haarlem*. Veillez à ce

que cela s'exécute strictement Il faut qu'elles reçoivent aussi une ration de génièvre avec des amers le matin. En *Sud-Beveland* la ration de vin doit être du double c'est à dire d'une bouteille par deux hommes.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Amsterdam, *ce 6 Septembre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Amsterdam, *ce 7 Septembre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Envoyez de suite, cette nuit même à *Bath*, pour y commander le fort, et le faire mettre le plus promptement possible dans le meilleur état de défense, le Lieutenant-Colonel DE MAN; prévenez-le que mon intention est de l'y laisser pour y commander jusqu'à ce que les Anglais l'attaquent: qu'il prenne à *Bergen-op-Zoom* douze pièces de 24 sur affuts de côte, il fera construire de suite un four à reverbère et des blindages solides pour mettre à couvert les hommes et les approvisionnemens de la garnison, lesquels doivent être calculés pour un bataillon et deux compagnies d'artillerie, pendant un mois. Vous ferez remplacer de suite les 12 pièces de 24 à *Bergen-op-Zoom*; vous les pren-

drez à *Doesburg* ou à *Delft* ou à *Dordrecht*, mais non dans aucune autre place forte. Vous augmenterez l'artillerie de *Bath* de 18 autres bouches-à-feu, dont 2 mortiers, 4 obusiers pour les digues, et 12 autres pièces de 36 en fer. S'il n'en existe pas dans les arsénaux, la marine pourra fournir les canons, et vous ferez construire les affuts de côte.

Envoyez l'ordre de suite au Colonel SIDERIUS de faire construire avec la plus grande activité, et en travaillant jour et nuit, une triple ligne que je désire qu'on établisse en avant du fort de *Bath*, savoir: la première autour du fort et si cela est possible à l'endroit ou la carte laisse voir un quarré à l'un des angles auquel le fort se trouve; la seconde serait à la fin du polder de *Rilland* formée par le canal nommé *Vinkenisse Gat;* la troisième enfin serait formée par la digue qui va de *Irzeke* à *Hamsweerde*, laquelle aurait à ces deux points deux forts dans le genre de ceux de *Rammekens*, et couverte par une inondation pour laquelle on pourra pratiquer deux petites écluses sous la protection de chacun de ces deux forts. Je ne demande pas son avis, mais qu'il s'occupe sur le champ d'exécuter cet ordre de son mieux, et qu'il fasse sans perdre un instant tous les préparatifs nécessaires.

Qu'on ne touche pas aux places du *Brabant*, mais qu'au contraire on continue à les remettre en bon état et à les perfectionner comme si l'ennemi ne s'était pas retiré. Je ne veux pas qu'on saigne les inondations de *Breda*, ni aucune autre, il faut continuer à fortifier l'embouchure du *Dintel*, et à fermer les batteries qu'on y a construites.

(Signé) **LOUIS.**

Haarlem, ce 8 Septembre 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Prévenez le Colonel BIGARNE (*), qui commandera *Overflakkee*, qu'il doit faire prendre des informations pour le logement d'un corps des troupes, dont il annoncera la prochaine arrivée, et qu'il doit, en attendant ce renfort, tenir ce qu'il a des troupes réuni, de manière à pouvoir empêcher que trois ou quatre hommes ne viennent impunément détruire les signaux et faire d'autres insultes, comme cela est déjà arrivé dans cette île, ou l'ennemie ne peut faire de forte expédition; en sorte qu'il n'y a envoyé aussi des petits partis, que pour in-

(*) Chef van de gendarmerie en Adjudant van 's Konings paleis.

quiéter les habitans, et détruire ce qu'ils peuvent atteindre; c'est ce que le Colonel BIGARNE doit empêcher de se renouveler. Envoyez dans *Overflakkee* une compagnie prise sur la garnison de *Willemstad* et un bon Officier du Génie, pour y établir une batterie à la pointe de terre près d'*Ooltgensplaat*, en fortifiant ce polder de manière à en faire une bonne position où la garnison de l'île pourrait au besoin se défendre jusqu'à ce qu'on vint à son secours, ce ne sera qu'un ouvrage provisoire, car mon dessein est d'établir là par la suite une bonne fortification permanente.

Monsieur BIGARNE doit aussi assurer l'exécution des loix et prêter main forte au Drossard.

(Signé) **LOUIS.**

Haarlem, ce 8 Septembre 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Prévenez le Maréchal DUMONCEAU que mon intention est qu'il fasse occuper l'île de *Schouwen* par un des bataillons de la division commandée par le Général VEZIER, et qu'il doit à cet effet commencer par diriger ce bataillon par *Tholen* sur *Stavenisse*, où il attendra pour effectuer son passage, que l'avant-garde de l'escadre du Maréchal VERHUËLL soit à la hau-

teur de *Stavenisse* pour protéger le passage de ce détachement.

Envoyez un Officier-Général ou un Colonel (sans dégarnir aucune autre place) pour commander dans cette île, ainsi qu'un Officier ferme et intelligent, qui commandera sous les ordres du premier à *Brouwershaven.* Envoyez aussi un bon Officier du Génie, qui s'occupera de suite de tous les travaux à faire pour la sûreté de la garnison de cette île. Vous mettrez à la disposition du Commandant supérieur de *Schouwen*, les schutterijen des villes de *Zierikzee* et de *Brouwershaven* en lui préscrivant de ne rien négliger pour mettre cette île à l'abri de toute insulte des postes ennemis.

(Signé) **LOUIS.**

Nadere sedert den 8 September ingekomen berigten, zoo van wege het groot hoofdkwartier, als van den Luitenant-Generaal VAN HELDEN, bragten de geruststellende verzekering aan, dat de vijand, immers voor als nog, geenen nieuwen aanval op het oog had, dat hij integendeel onze vaarwaters langzamerhand bleef ontruimen. en niet alleen het eiland *Goedereede*, maar ook het gat van dien naam geheel verlaten had.

Dit gaf aanleiding tot menigvuldige klagten wegens den last en het bezwaar der gestelde inundatien, ter bescherming der vestingen

Bergen-op-Zoom, *Breda* en *Willemstad*, waarvan men, aangezien het nu geweken gevaar, klemmend verzocht ontslagen te worden.

Koning LODEWIJK wenschende daaraan, voor zoo veel de voorzigtigheid toeliet, tebeantwoorden, gaf het hier ingevoegde kabinets-bevel:

Monsieur KRAYENHOFF donnez l'ordre aux Gouverneurs de *Bergen-op-Zoom* et de *Breda* de diminuer les inondations de manière à ce qu'elles ne gênent pas les habitans en conservant cependant toujours le terrain couvert. On me rend compte que les eaux du *Zoom* suffiront pour cela, en ce cas faites seigner l'inondation salée de *Bergen-op-Zoom* pour donner aux habitans l'occasion de receuillir encore les fruits qui en sont susceptibles; mais il faut que cette inondation soit alors remplacée par celle du *Zoom*, car il seroit imprudent de seigner tout-à-fait les inondations, je ne le veux pas, je vous en rends responsable. — Écrivez au Landdrost du département du *Braband* de vous envoyer l'état des pertes des habitans par les inondations, qu'il me propose ce qu'il juge convenable pour les indemniser; il faut que les calculs soyent exacts, qu'ils soyent prouvés, et que le Landdrost les certifie, qu'il songe aussi en me faisant ces propositions à la situation difficile des finances du pays.

Il faut continuer à garder et à payer la bourgeoisie de *Bergen-op-Zoom*, *Willemstad* et *Breda*, toutes les autres peuvent cesser, même celle d'*Amsterdam*.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Haarlem, *ce* 13 *Septembre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Ce que je vous dis par rapport aux inondations de *Bergen-op-Zoom* et *Breda* doit aussi avoir lieu pour le *Willemstad*, en tout cas il faut que ces opérations se fassent de concert avec les dyk- et polder-besturen, qui y sont intéressés, je vous le recommande.

(Signé) **LOUIS.**

Den 15 September werd, op Zijner Majesteits bevel, den Maarschalk DUMONCEAU aangeschreven, om het Hollandsch leger van *Braband*, ter beschikking van den Prins van PONTECORVO te stellen; en na zijn bevel daarover, aan den Luitenant-Generaal VAN HELDEN, daartoe uit het Land van *Voorne* ontboden, te hebben overgedragen, voor zijn persoon naar de hoofdstad terug te keeren.

Den 16 werd dit bevel herroepen, den Maarschalk gelast in zijne betrekking te blijven, en den Luitenant-Generaal voornoemd, onder zijne orders te nemen. Welke 's Konings be-

weegreden voor dit bevel en tegen-bevel, binnen den tijd van 24 uren mogen geweest zijn, is aan den Minister van Oorlog steeds onbekend gebleven.

Middelerwijl ging men voort om niet alleen het fort *Bath* in staat van tegenweer te brengen, en vooruit de werken aan te leggen, bij kabinets-bevel van den 7 te voren geboden, en hier boven in zijn geheel vermeld, doch deze arbeid scheen in 's Konings oogen, niet genoegzaam te spoeden, en dit gaf aanleiding tot de navolgende bevelen aan Zijnen Minister van Oorlog:

Monsieur KRAYENHOFF, j'apprends avec le plus grand étonnement que le fort de *Bath* et les trois positions à l'entour de ce fort ne sont pas encore en état de défense et qu'on n'y met point d'activité, mais au contraire une grande lenteur, tandis que je croyais que mes ordres étaient parfaitement suivis à cet égard.

Les Français demandent une batterie à *Oudekenskerk*, il faut répondre que je n'ai pas les moyens de l'établir, sans compromettre d'autres points de la Hollande. J'ai déjà perdu dans l'île de *Zuid-Beveland* plus de quarante pièces de bronze de gros calibre, et cela après avoir prévu qu'elles étaient non-seulement inu-

tiles sans un corps considérable de troupes pour défendre toute l'île, et des forces maritimes sur les deux branches de l'escaut, capables d'empêcher l'ennemi, d'entourer l'île et d'y bloquer les troupes; ces batteries ont été inutiles et perdues, comme je l'avais prévu; si à présent on va commettre la même faute, qui est-ce qui empêchera que les mêmes résultats n'ayent lieu? Je désire donc que le Général Français attende qu'il ait assez de troupes pour empêcher l'ennemi de s'établir en *Zuid-Beveland* et de tourner ces batteries, sans cela ce sont des fausses mesures. Si j'avais des canons à perdre, je le ferais malgré cela, mais comme ce n'est pas le cas, je ne puis le faire, d'autant plus qu'il est impossible de fermer les batteries qu'on établit sur les digues de l'*Escaut* en *Zuid-Beveland*, de manière à ce qu'elles puissent faire une longue résistance du côté de terre; faites connaître que je fais fortifier les trois positions militaires autour de *Bath*, et qu'on doit attendre que ce fort et ces trois positions soyent assurés, avant de risquer des batteries qui ne pourront jamais être d'une grande utilité, s'il n'y a un corps considérable de troupes dans l'île; mon opinion est que le meilleur moyen d'attaquer *Walcheren*, c'est d'y passer par *Breskens*. Si on n'a pas des

moyens maritimes assez forts pour empêcher l'ennemi d'entourer l'île de *Zuid-Beveland* quand il lui plaira. — Au reste le Général en chef de l'armée Française *du Nord*, étant le maître de prendre les dispositions qui lui conviennent, le Maréchal DUMONCEAU doit le seconder de tous ses moyens, mais je défends qu'on dégarnisse ni *Bath*, ni *Bergen-op-Zoom*, ni aucune place; qu'il se serve des pièces de 18 qu'on lui a envoyées d'*Anvers*, et qu'on attende pour faire ces batteries que le fort de *Bath* soit en parfait ordre, parce qu'alors la flotille placée entre *Bath* et *Bergen-op-Zoom* peut maintenir la communication libre entre le continent et l'île.

Je désire que vous partiez de suite pour voir ce qui se passe de ce côté là et surtout pour faire exécuter les ordres que j'ai donnés pour armer et approvisionner *Bath* et le mettre dans le meilleur état possible, j'ai ordonné qu'on fasse des blindages pour toute la garnison, et qu'on l'approvisionne pour qu'il puisse se tenir au moins un mois; rendez-vous donc à *Bath* dans la plus grande diligence, voyez tout par vos propres yeux, et faites tout ce qui est nécessaire pour que mes intentions soyent exactement suivies. — Revenez avec la plus

grande diligence et jusqu'à votre retour donnez le portefeuille au Ministre CAMBIER.

Sur se Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu, qu'il vous ait en sa sainte garde.

Haarlem, 27 *Septembre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

S'il y a moyen, voyez le Maréchal VERHUëLL; faites lui connaître mon opinion sur la position de la flotille entre *Bath* et *Bergen-op-Zoom*, en cas de revers, il me semble, qu'elle peut se maintenir là et tenir toujours la communication libre, puisque la profondeur étant peu considérable, on ne peut y venir qu'avec de petits batimens, et que le canon de *Bergen* et de *Bath* flanquent sa position.

Monsieur KRAYENHOFF. Choisissez de concert avec le Maréchal VERHUëLL (*) sur ces deux rives de l'*Escaut* à *Irsekendam* et à *Gonshoek*, les deux points les plus propres à établir deux batteries entre lesquelles la flotille

(*) De Maarschalk VERHUëLL, die in het kommandement der Hollandsche flotille, den Schout-bij-nacht LEMMERS was opgevolgd, is mede niet lang in die betrekking gebleven, maar na eene bekomene zending naar *Parijs*, door den Maarschalk DE WINTER vervangen geworden.

puisse prendre position, et où, par la suite, je puisse faire construire des forts respectables. Que chacune de ces batteries soit fermée à la gorge et que les avenues en soyent flanquées en évitant l'approche de toute digue, qui pourrait commander l'intérieur de la batterie, qu'elles soyent armées de 12 pièces de 36 en fer sur affuts de côte, deux mortiers et deux obusiers de 24 chaque; qu'elles n'aient point d'embrasures, qu'il s'y trouve des fourneaux à reverbère, des blindages sur les corps de gardes, et des magazins à poudre souterrains; que les abords soyent fraisés et palissadés et hérissés de clayes, chausse trapes, enfin que le développement soit assez grand pour qu'on puisse y enfermer l'infanterie nécessaire à les défendre, et qu'en même tems les bombes que l'ennemi pourrait y jetter ne les fasse pas abandonner. Ayez pourtant soin de concilier le tout avec la plus grande économie et songez que ces ouvrages ne sont que provisoires et doivent être un jour remplacés par des ouvrages permanens et de plus de consistance.

Vous chargerez le Colonel SIDERIUS de la construction de ces batteries, auxquelles on devra travailler de suite, et vous me ferez la demande de l'artillerie nécessaire en m'indiquant les places d'où elle doit être tirée.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Du Loo, ce 3 Octobre 1809.

(Signé) **LOUIS.**

De Minister van Oorlog voldeed onverwijld aan de bovenstaande 's Konings bevelen: hij vond het fort *Bath*, waarvan de vijand niet alleen al het geschut, ammunitie, fournitures enz. had weggevoerd, maar bovendien nog alles vernield, wat ter verdediging zou hebben kunnen dienen, in eenen allerdeerlijksten toestand, juist overeenkomstig het uitvoerig rapport van den Luitenant-Kolonel DE MAN, den 21 September aan het Ministerie van Oorlog ingezonden, met opgave van alle behoeften tot deszelfs herstelling in bekwamen staat van verdediging. Intusschen had men niet een oogenblik verzuimd, om daartoe alle en bijna onmogelijke pogingen aan te wenden, niets viel er ten aanzien der genomen maatregelen en gemaakten spoed te berispen. Geene mindere tevredenheid was de Minister verschuldigd aan de vordering en uitvoering der nieuwe werken voor uit het fort aan de zoogenoemde *Bathsche kade:* de Kolonel van de Genie SIDERIUS bleef, met beleid en *Vriesche* standvastigheid, het hoofd bieden aan alle moeijelijkheden en tegen-

spoeden, die een allerongunstigst herfst-saizoen, lage bodem en slappe gronden, onophoudelijk in den weg bragten. Belangende de schikkingen, volgens de beide laatste kabinets-bevelen, met den Maarschalk VERHUëLL te beramen, deze konden niet anders, dan bij schriftelijke mededeeling worden uitgevoerd, alzoo de omstandigheden geene persoonlijke ontmoeting gedoogden, niet te min kwamen reeds den 4 October zeven Hollandsche kanonneerbooten, onder het bevel van den Luitenant-Kolonel DE VHEER, voor de haven van *Bath* ten anker, en deze werden den 6 door negen Fransche kanonneerbooten versterkt, welke van *Lillo* de *Schelde* waren komen afzakken.

Eindelijk heeft de Minister op zijne reize, de beide stellingen aan *Irsekendam* en *Gorishoek*, voor het aanleggen van kustbatterijen, in oogenschouw genomen, dezelve hoogst doelmatig gevonden, maar tevens opgemerkt, dat, in het reeds verre gevorderd herfst-saizoen, de uitvoering daarvan, zeer vele bezwaren, groote kosten, en boven alles te veel tijd vereischen zou, om die te mogen aanraden.

Bij zijne terugkomst in de hoofdstad, deed voormelde Minister, in den geest hier boven, een mondelijk rapport aan den Koning, hetwelk Zijne Majesteit, ten aanzien der werk-

zaamheden te *Bath* en *Bathsche kade*, gerust stelde, en ook minder hechten deed aan de beide kustbatterijen op de *Ooster-Schelde*, waaraan dan ook wijders geen gevolg gegeven is.

De groote navale magt, die aan de Engelschen nog overgebleven was, en waardoor zij het eiland *Zuid-Beveland* grootendeels konden omvangen, vereischte aanhoudende zorge tegen eene nieuwe onderneming, te meer daar *Noord-Beveland* en *Wolfersdijk*, niet geheel door hen verlaten scheen, alzoo er dagelijks kleine strooppartijen aan wal kwamen.

Uit dien hoofde was de Koning dan ook niet te vreden, dat het groote hoofdkwartier, gelijk hier boven vermeld is, zoo spoedig uit *Zuid-Beveland* naar *Bergen-op-Zoom* was terug verplaatst. De drie volgende kabinets-bevelen waren hiertoe betrekkelijk:

Monsieur KRAYENHOFF, je vous envoye, sous cachet volant, une lettre que j'écris au Maréchal DUMONCEAU pour que vous en preniez connaissance, et que vous y joigniez les ordres et instructions, que vous croirez devoir lui donner pour l'exécution des dispositions que je lui préscris.

Sur ce, Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Du Loo, ce 6 Octobre 1809.

(Signé) **LOUIS.**

» Mon cousin, je ne suis pas satisfait » du ton qui regne dans votre lettre du » 3e de ce mois.

» Lorsque je vous ai donné l'ordre de » ne faire occuper l'île de *Zuid-Beveland* » que par un petit nombre de troupes, » les maladies qui existaient dans cette île » y ont donné lieu. Je considère la po- » sition de cette île comme étant du plus » grand intérêt pour le royaume, et je » vous ordonne en conséquence de défen- » dre tous les points que les Anglais pour- » raient attaquer, sans en abandonner au- » cun, quelqu'il soit, et dans le cas où » ils parviendraient à y faire un débar- » quement, d'y passer avec toutes vos forces » et de les attaquer de suite.

» Dans le temps que les Anglais avaient » encore leur expédition de *Walcheren*, » le premier but qu'on devait se proposer » était de tenir un pied dans l'île en » conservant le fort de *Bath*, mais les » Anglais ayant diminué et retiré leurs

» forces maritimes et n'ayant que de mau-
» vaises troupes de terre, j'espère que
» vous entendrez facilement le but que je
» me propose de conserver l'île entière,
» si mes ordres sont exactement suivis.
» Le Maréchal VERHUËLL est chargé d'en-
» tretenir la communication entre l'île de
» *Zuid-Beveland* et la terre ferme, cet ob-
» jet le regarde particulièrement; je désire
» que vous regardiez cette communication
» comme assurée, et si non impossible,
» du moins très difficile à rompre. Ma
» confiance en vous m'a porté à vous
» donner l'ordre de passer dans l'isle de
» *Zuid-Beveland*, car quoi qu'il s'y trouve
» 3 Généraux il n'y a pas de Général en
» chef. Les raisons que vous alléguez dans
» votre lettre pour rester à *Bergen-op-*
» *Zoom* et la proximité de cette ville du
» quartier-général Français, m'engagent à
» vous autoriser à y rester, aussi long tems
» que les raisons subsisteront; cependant
» en cas d'attaque ou de descente des en-
» nemis vous vous y rendrez de suite et
» dans tous les cas je vous rends responsa-
» ble des événemens malheureux, qui pour-
» raient résulter de votre absence. Je désire
» qu'on soit de la plus grande exactitude à

»me tenir informé des moindres événe-
»mens qui pourraient survenir.
»Sur ce mon cousin je prie Dieu qu'il
»vous ait en sa sainte garde.
Du Loo, *ce 6 Octobre* 1809.
(Signé) **LOUIS.**

Du Loo, 6 *Octobre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Faites payer au Maréchal DUMONCEAU l'indemnité qu'il a reçue pendant le mois d'Août, et continuez à la lui faire payer pendant tout le temps que durera son commandement.

Mettez sous les ordres du Maréchal DUMONCEAU le 8e régiment, et les autres troupes qui sont dans les places du *Brabant*, mais de manière à ce que je puisse les retirer, quand je voudrai, ce que je ne pourrais pas faire, s'ils étaient compris dans les troupes dont on envoye la situation au Général Français, de sorte que s'il y a quelque chose à faire en *Zuid-Beveland*, le Maréchal DUMONCEAU pourra réunir le 1er régiment de chasseurs, les 3e, 6e, 7e et 8e d'infanterie et les hussards. Ordonnez aussi à l'artillerie légère de la garde de rentrer à *Amsterdam*, elle est tout-à-fait inutile en *Brabant*.

Je vous envoye un morceau de l'artifice, qui a été employée par le Colonel CONGREVE pour incendier *Flessingue*. Entendez vous avec le Ministre de la Marine, afin de nommer une commission pour analyser et découvrir ce qui entre dans cette composition, je désire que le professeur FREMERY soit membre de cette commission.

(Signé) **LOUIS.**

Du Loo, 10 *Octobre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Témoignez au Maréchal DUMONCEAU mon mécontentement, sur ce qu'il a laissé prendre par l'ennemi trois chasseurs dans l'île de *Wolfersdyk*, il doit placer ses postes de manière à pouvoir les secourir en cas d'attaque.

Ordonnez au Maréchal DUMONCEAU de s'établir de suite à *Goes*, qu'il nomme un Commandant et fasse fortifier cette ville afin de la mettre à l'abri d'une surprise, et d'en tirer le meilleur parti possible.

(Signé) **LOUIS.**

§ 8.

In de eerste week der maand October werd de Prins van PONTE-CORVO uit de Fransche *Noord-Armée* terug geroepen, en, in deszelfs bevel, door den Maarschalk Hertog van ISTRIE, vervangen.

Van dit oogenblik af dagteekende eene nieuwe reeks van kommer verwekkende gebeurtenissen.

Na het weder in bezit nemen van *Zuid-Beveland* en andere, door den vijand verlaten, *Zeeuwsche* eilanden, begreep Koning LODEWYK zich steeds te moeten houden aan een wel beraamd stelsel van verdediging, en aangezien zijne weinige navale middelen, geenen aanval tegen het eiland *Walcheren*, aan de zijde van het *Sloe*, tusschen *Vlissingen* en *Veere*, door de Engelschen zoo zeer versterkt, en zoo moeijelijk te benaderen, te moeten ondernemen; dewijl dusdanige poging slechts van den *Vlaamschen* oever te *Breskens* onderneembaar scheen, en van de zijde van *Zuid-Beveland*, alsdan alleen zou kunnen ondersteund worden.

Daarenboven was het bereids zeer gemakkelijk te voorzien, dat bij den steeds naderenden winter de moeijelijkheid der gemeenschap met *Engeland* gebrek aan levensmiddelen, en boven alles de hand over hand toenemende en verslindende ziekte onder het krijgsvolk (van welke omstandigheden men wel onderrigt was) den vijand ten laatste onoverkomelijke zwarigheden zouden in den weg werpen, en van zelve tot den geheelen aftogt uit het eiland *Walcheren* noodzaken.

Geheel strijdig hiermede schenen de bedoelingen van het Fransche *Noord-leger*, hetwelk tot dus verre, binnen deszelfs eigene grenzen gebleven was, en, behalve de verdediging van den *Vlaamschen* of linker oever van de *Schelde*, geen deel aan de krijgsverrigtingen genomen, maar zich inmiddels zeer aanzienlijk versterkt had.

Dit leger maakte in den aanvang van de maand November toebereidselen, om zich over een gedeelte van het Hollandsch grondgebied uit te breiden en scheen zelfs den toeleg te hebben, om sommige sterkten van dezen staat, en wel bijzonder *Bergen-op-Zoom* te willen bezetten.

Reeds den 13 van gemelde maand werd het fort *Bath* door twee compagnien Fransche

artillerie bezet, en deze nader door anderen in *Zuid-Beveland* opgevolgd.

Ten Noorden van dit fort, werd over den verlamden Arm der *Ooster-Schelde*, voor de gemeenschap met den *Ossendrechtschen* oever, eene schipbrug geslagen, en alles deed voorzien, dat men in *Zuid-Beveland* eene zeer groote magt wilde zamentrekken, onder den schijn van eenen aanval op het eiland *Walcheren*, ten einde den vijand van daar te verdrijven, te willen ondernemen.

Volgens een aloud en (ongelukkig) steeds wel gelukt gebruik, gaf de Hertog van ISTRIE het verlangen te kennen, dat zijne troepen op het Hollandsch grondgebied, voor rekening van dezen staat, zouden gevoed, en de noodige krijgsbehoeften verstrekt worden.

Hoe onaangenaam en zorg-vol deze toestand van zaken, aan den Koning van Holland moest voorkomen, valt gemakkelijk te bevroeden, vooral bij de herinnering, dat zijne wijze beschikkingen in den aanvang, het doel der Engelsche onderneming geheel had doen mislukken, en alle pogingen van den vijand, door Hollandsch beleid, en in waarheid zeer kleine kracht, ten voordeele van Frankrijk, waren tegengehouden en vruchteloos gemaakt.

Des niet te min bleef Zijne Majesteit vol-

harden, om in de schijnbare bedoelingen van het Fransche kabinet mede te werken, en zelfs eene aanzienlijke magt naar *Zuid-Beveland* over te brengen.

Men leze de navolgende kabinets-bevelen, om daaruit den waren geest, de waarde, onzen toestand, en de zedelijke belemmering, die uit wederkeerige botsingen van beleefdheid en standvastigheid, van zelf ontstaan moest.

Monsieur KRAYENHOFF, je désire que vous envoyiez l'ordre au Général STORM DE GRAVE de se rendre en poste auprès du Maréchal DUMONCEAU.

Faites connaître à ce dernièr que j'ai reçu ses trois lettres du 8e de ce mois, qu'il peut disposer à son gré du corps d'observation, qu'il peut s'établir avec ses troupes en *Zuid-Beveland* et que je ne désire pas mieux, qu'il s'arrange à garder l'île et battre les Anglais, s'ils s'avisoient de descendre.

Je vous charge de faire toutes les démarches nécessaires, pour prévenir, que les troupes Françaises n'entrent à *Bergen-op-Zoom*, où dans aucune autre place, sans que vous en ayez donné l'ordre; écrivez à cet effet au Maréchal DUMONCEAU, afin qu'il fasse sentir aux Généraux Français, qu'ils devraient me demander la

permission, s'ils veulent envoyer des troupes à *Bergen-op-Zoom*, mais qu'on leur fasse surtout sentir, que ces troupes ne peuvent y être nourries que sur un ordre formel de ma part, ce que je désire qu'il fasse aux frais de l'Empereur, vu l'état des finances du Royaume.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu, qu'il vous ait en sa sainte garde.

Du Loo, ce 11 *Octobre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF. On me rend compte que les Anglais ont le projet d'encombrer l'*Escaut*, dans la partie où est située l'île des Lapins, à l'ouest du fort de *Bath*.

Il est nécessaire que vous en préveniez le Maréchal DUMONCEAU, et que vous lui prescriviez de faire construire une ou deux batteries très fortes au point, où il les jugera nécessaires. Ces batteries doivent être armées des mortiers Français et d'une douzaine de pièces du plus fort calibre. Qu'il s'entende à cet effet avec le Duc D'ISTRIE pour déterminer l'endroit où ces batteries devront être établies; il les armera avec quelques unes des pièces qui sont à *Bath* et celles mises à la disposition du Maréchal DUMONCEAU par le Général Français.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Loo, *le* 16 *Octobre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Loo, *ce* 9 *Novembre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

Faites de suite les dispositions nécessaires pour que tout ce qui fait partie du corps d'armée du Maréchal DUMONCEAU, soit parfaitement mobile, et puisse être employé activement par lui, dès qu'il devra commencer les opérations pour lesquelles il doit se tenir dès à-présent en mésure d'aider parfaitement les troupes Françaises.

Il est bien entendu que le corps d'observation, qui est en ce moment à *Bergen-op-Zoom* et dans les environs, ainsi que les dépôts de tous les corps qui font partie du commandement du Maréchal DUMONCEAU, sont spécialement désignés par le présent ordre; en conséquence, comme on ne devra laisser, dans lesdits dépôts, que les personnes indispensables pour l'administration, le Maréchal aura sous ses ordres plus de dix mille hommes; prévenez le de suite de ces dispositions afin

qu'il concoure, en ce qui le concerne, à leur prompte exécution, et pour qu'il comprenne, dès ce moment, dans tous les états de situation quelconques, qu'il sera dans le cas de fournir, l'effectif de ces corps et dépôts; puisqu'ils font réellement partie de son armée et puisqu'il est autorisé à en disposer entièrement.

Voici mon calcul à ce sujet, d'après votre dernière situation de quinzaine.

1er	Régiment de chasseurs .	1,813.
3e	» d'infanterie .	1,788.
6e	» id. . . .	1,805.
7e	» id. . . .	1,813.
8e	» id. . . .	1,813.
2e	» d'hussards . .	800.
	Artillerie et Train . .	300.
Total de l'effectif de ces corps		10,132.

(Signé) **LOUIS.**

Monsieur KRAYENHOFF. Je réponds par la présente à vos rapports du 3, 7 et 8 du mois courant, concernant la défense de *Zuid-Beveland*, et les ouvrages qu'on y veut construire pour cet effet.

Vous connaissez mon intention manifestée déjà plus d'une fois, de ne pas faire de nouvelles dépenses, ni de fournir des pièces de

canon nouvelles. — Le Maréchal DUMONCEAU et le Colonel SIDERIUS peuvent et doivent se prêter avec zèle à tout ce qui sera conforme aux désirs du Duc D'ISTRIE, mais toujours avec les moyens que pourra fournir notre armée dans ces contrées, combiné avec ceux qui seront fournis du côté d'*Anvers*. Aucune pièce d'artillerie ne doit sortir d'aucune place sans ma permission bien exprimée, ni même être changée. Vous ferez part de mes intentions à cet égard au Maréchal DUMONCEAU, pour qu'il puisse prendre ses dispositions en conséquence.

Je ne vous avais pas chargé de faire construire les batteries dont vous me parlez dans votre lettre du 7e de ce mois. Je vous avais seulement chargé de donner les renseignemens mentionnés dans son contenu au Maréchal DUMONCEAU uniquement comme renseignemens. Je dois le répéter encore, qu'il m'est entièrement impossible de faire encore plus de dépenses pour l'île de *Zuid-Beveland* ou de fournir de nouvelles bouches-à-feu pour la défense.

Je vous donne encore à connaître, que j'ai chargé le Ministre de la Marine et des Colonies de se concerter avec vous, sur les moyens de faire échanger, le plutôt possible, les prisonniers qui se trouvent en Angleterre, ainsi que de faire payer aux officiers, sous-officiers

et soldats de l'armée de terre, comme aux officiers de la marine et les matelots ce qui peut leur revenir de leur solde. Le Ministre de la Marine et des Colonies, vous communiquera mes intentions à cet égard.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu, qu'il vous ait en sa sainte et digne garde.

Au Loo, ce 10 *Novembre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Loo, ce 12 *Novembre* 1809.

Au Ministre de la Guerre.

En cas que les troupes Françaises arrivent dans l'île de *Zuid-Beveland*, les vivres seront fournis d'*Anvers*, et chaque corps d'armée doit se procurer par les soins de son administration les autres objets, qui leur seront nécessaires.

(Signé) **LOUIS.**

Mijn Heer KRAYENHOFF. Ik begeer, dat gij, zoodra mogelijk, aan den Generaal-Majoor DE MELLET de noodige order afvaardigt, ten einde aan hem al het gevraagde bij deszelfs missive van 14 dezer te accorderen, en het geschut en ammunitie af te leveren; niet te min zal hij altoos eenig kanon en ammunitie in de vesting behouden, ten einde voor eenen on-

verwachten aanval gedekt te zijn. — Het af te leveren kanon en ammunitie zal aan de officieren, door den Maarschalk DUMONCEAU te benoemen, worden overgegeven, en niet aan de Fransche officieren; ook zult U aan den Generaal DE MELLET melden, dat dezelve zeer wel heeft gedaan om in dier voegen te antwoorden; (*) ook zult U bij deze gelegenheid nog melden aan de officieren, die de plaatsen in *Braband* kommanderen, dat zij met alle bescheidenheid aan de verzoeken der Fransche officieren zullen beantwoorden, maar hun tevens onder het oog brengen, dat zij niets kunnen verrigten zonder de goedkeuring en order van het Ministerie van Oorlog deswegens bekomen te hebben, en zonder deze order van het Ministerie van Oorlog geene orders hoegenaamd op te volgen, en dat zij in deze belangrijke omstandigheden, zoo wel fermiteit als beleefdheid zullen in het oog houden.

Gij zult ook aan den Generaal DE MELLET melden, om zoo veel mogelijk het ijzeren kanon af te leveren, en het metalen te behouden, en daar bij dit alles spoed gemaakt moet worden, kan men beginnen met het kanon van het fort

(*(De Gouverneur had aan de Franschen geantwoord, dat hij over niets kon beschikken, zonder uitdrukkelijk bevel van den Koning of van den Minister van Oorlog.

Bath voor het *Sloe* te gebruiken, en dat van *Bath* wederom door kanon te remplaceren, waaromtrent gij mijne nadere order zult bekomen.

Waarmede ik u bevele in Godes heilige bescherming.

Gegeven in ons Koninklijk paleis *'t Loo*, den 15 van Slagtmaand 1809, 's nachts 3 uren.

(Geteekend) **LODEWYK.**

Hierop volgde eenige dagen later, den onderstaanden brief van 's Konings eersten Kabinets-Raad, ten geleide van nadere instructien:

Excellence!

Sa Majesté m'ordonne de vous adresser la lettre ci-jointe, qu'elle vient de me dicter à une heure du matin le 21 de ce mois, et comme elle se trouvait bien fatiguée d'un travail continuel et trop prolongé depuis plusieurs jours, elle m'a chargé de vous envoyer une expédition de cette lettre, non encore revêtue de sa signature, parceque sa Majesté a dû se reposer à l'heure qu'il était, quand elle eût fini de me dicter la missive que Monsieur le page GEVERS D'ENDEGEEST vous remettra.

L'intention de sa Majesté est, qu'aussitôt après la réception de cette lettre, vous fassiez donner

tous les ordres nécessaires qu'elle préscrit, ainsi que les différentes instructions aux personnes, qui devront concourir à l'exécution de ses intentions, qui y sont exprimées et détaillées, de manière à ne vous laisser aucune incertitude sur la conduite que vous aurez à tenir pour transmettre vos ordres à cet égard. Le Roi compte beaucoup sur votre zèle et votre activité et il attend que vous lui donnerez en cette occasion une nouvelle preuve de votre dévouement à sa personne.

Je profite avec une véritable satisfaction, de cet ordre de mon souverain, qui me permet de vous assurer des sentimens de haute considération, que j'ai pour

Votre Excellence

Avec lesquels j'ai l'honneur d'être,

Votre très humble et très obéissant serviteur,

L. CUVILLER FLEURY.

Premier Conseiller du cabinet du Roi.

Amsterdam, *le* 21 *Novembre* 1809.

Monsieur KRAYENHOFF. J'ai reçu votre rapport sur l'état de *Zuid-Beveland*. Écrivez de suite au Maréchal DUMONCEAU de répondre au Duc D'ISTRIE, qu'il ne peut lui donner que ce

qui est à la disposition de l'armée du *Braband*; que s'ils ont des demandes à faire, c'est au Gouvernement qu'ils doivent s'adresser et non au Maréchal DUMONCEAU, qui ne peut que fournir les troupes et les moyens de l'armée, — et au commissaire-ordonnateur qu'il faut qu'il demande aux Magistrats de fournir à tous ces besoins des troupes Françaises avec empressement, mais moyennant le payement par l'administration Française, aux particuliers, de tout ce qu'on fournira, parce que j'ai ni crédit, ni argent pour subvenir à ces nouvelles dépenses, et que je suis trop dans l'embarras, pour pouvoir faire autrement, que je l'aurais fait depuis long-tems si je l'avais pu, et qu'il y a deux mois, que j'en ai écrit au Ministre DEJEAN. (*) En payant aux habitans les subsistances et les fournitures dont on aura besoin, on trouvera le plus grand empressement.

Le Maréchal doit s'entendre, avec les administrations locales, pour que les habitans fournissent au Général Français tout ce qu'il demandera, et qu'ils peuvent fournir. Les habitans seront indemnisés directement par l'administration Française, puisqu'il m'est impossible de faire face à cette dépense; et enfin

(*) Minister der Fransche administratie van oorlog.

qu'il engage les officiers et tous les individus de l'armée, de même que tous les employés des administrations civiles, à persévérer, et à ne pas se décourager, que je leur saurai gré de toutes les peines, et les contrarietés qu'ils éprouvent.

Palais Royal d'*Amsterdam*, le 21 Novembre 1809, à deux heures du matin.

(Sans signature.)

§ 9.

Wij naderen thans een der gewigtigste tijdperken uit de geschiedenis van den jare 1809, te weten: 's Konings vertrek naar *Parijs*, en onvoorziene langdurige afwezigheid.

In de *Documens historiques*, van bladz. 155 tot 173 kan men de beweegreden vinden, die daartoe moesten doen besluiten; wij voegen er alleen bij, dat in den Raad van Ministers, waarvan op bladz. 157 gesproken wordt, Zijne Majesteit verlangd heeft, dat ieder Minister hoofd voor hoofd, staande de vergadering, zijn gemotiveerd advies, wegens het al of niet vertrekken van het Hoofd des Staats, *schriftelijk* zou uitbrengen, hetwelk dan ook alzoo

heeft plaats gehad, en waaruit gebleken is, dat men eenparig voor 's Konings vertrek stemde, op hoop, dat een mondelijk onderhoud met Keizer NAPOLEON, het dreigend onweder nog zou kunnen afwenden, en de onafhankelijkheid van Holland verzekeren; maar de uitkomst, die Koning LODEWIJK, te regt, zoo zeer wantrouwde, heeft de teleurstelling dezer vaderlandsche wenschen, maar al te gevoelig bevestigd.

In Haar antwoord aan het Wetgevend Ligchaam zegt Zijne Majesteit (bladz. 169) aan den Raad van Ministers de vereischte instructien voor het beheer van zaken achter te laten, en deze waren begrepen in een afzonderlijk besluit, weinige oogenblikken na de opgemelde beslissende vergadering genomen en van dezen inhoud:

LODEWIJK NAPOLÉON, *door de gratie Gods en de constitutie des Koningrijks, Koning van Holland, connetable van Frankrijk.*

Wij hebben besloten en besluiten de navolgende dispositien, om, gedurende onze afwezigheid, ten uitvoer te worden gebragt:

ART. 1.

Onze Minister van Buitenlandsche Zaken, zal ons op onze reize vergezellen, zullende ge-

durende deszelfs afwezigheid de Portefeuille van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken aan den Groot Kanselier der Titels, den Heer MOLLERUS, worden ter hand gesteld, welke als zoodanig zitting in den Raad der Ministers zal hebben.

ART. 2.

Alle Requesten zullen als gewoonlijk ontvangen worden door onzen Requestmeester Generaal, welke zich in dien opzigte gedraagt naar de instructien, voor zijne functien vastgesteld, met uitzondering slechts van die gevallen, in welken een eind-besluit moet worden genomen, als wanneer hij de Requesten, Rapporten of verdere stukken ter hand stelt aan den President van den Raad der Ministers, om aldaar te worden afgedaan of daarmede gehandeld overeenkomstig de bepalingen, door ons deswegens vastgesteld.

ART. 3.

Alle Rapporten, hetzij op Requesten of andere, zullen gelezen en gediscutieerd worden in den Raad der Ministers, welke ten dien einde eenmaal 's weeks in het Paleis, onder presidium van den Minister VAN DER HEIM, zal worden gehouden. De Rapporten der Ministers zullen door hen zelven, bij iedere zitting van den Raad, worden ingeleverd.

Die der sectien van den Staatsraad en alle andere rapporten hoedanig ook, zullen aan den presiderenden Minister worden toegezonden, ten einde hij dezelve in de eerstvolgende zitting des Raads doet lezen en discuteren.

ART. 4.

In den Raad der Ministers zal, bij meerderheid van stemmen, worden geconcludeerd. Ingeval de stemmen mogten staken, zal die van den presiderenden Minister beslissen. De stem van dien Minister, welke de in discussie gebragte zaak aangaat, zal niet worden mede gerekend.

ART. 5.

De President van den Raad der Ministers, zal ons elke week, daags na de zitting, bij missive, verslag doen van hetgeen in dezelve is voorgevallen, en voorts ons telkens schrijven, zoo dikwijls hij zulks noodig mogt oordeelen.

ART. 6.

Er zal van de deliberatien van den Raad van Ministers een register worden gehouden, door hetwelk ons, bij onze terugkomst, verslag van de gedecideerde zaken zal worden gedaan; wanneer er verschil van gevoelen zal hebben plaats gehad, zal ieder Minister het zijne kunnen doen insereren in het gemelde register,

hetwelk, in alle gevallen, bij elke zitting, door alle de daarin tegenwoordige Ministers zal moeten worden onderteekend.

ART. 7.

Elk onzer Ministers is ons verantwoordelijk, voor hetgeen de objecten van zijn Ministerie betreffende, in den Raad der Ministers zal zijn gedecideerd, voor zoo veel die decisie tegen de bevordering van onzen dienst zou kunnen aanloopen, wel verstaande nogtans, dat dezelve met zijne toestemming zij genomen, en dat zijne oppositie in het register der deliberatien niet zij geconsigneerd.

ART. 8.

De objecten aan den Raad der Ministers voorgedragen en welke bij denzelven niet zullen kunnen worden gedecideerd, zijn:

1°. De benoeming tot alle posten, hoedanig ook.
2°. De ontzettingen.
3°. Het vertrek van troepen naar buitenlands.
4°. Het admitteren van vreemde troepen buiten de streken, welke thans door dezelven zijn bezet; zonder onze speciale toestemming.
5°. Alle Reglementen, Instellingen en Innovatien van allen aard.

Wij reserveren ons op alle objecten te sta-

tueren op alle plaatsen, waar wij ons zullen kunnen bevinden. De maandelijksche begrooting zal, gedurende onze absentie, door den Raad onzer Ministers worden geregeld.

ART. 9.

Aan den Minister, aan welken Wij het Presidium van den Raad geven, wordt uitdrukkelijk bevolen, uit Onzen naam, alle voorstellen te verwerpen, tenderende tot het verleenen van eenige gratificatien, buitengewoon tractement of indemniteit, hoe ook genaamd, welke niet zoude zijn gegrond op een door Ons geteekend decreet of besluit.

ART. 10.

De eerste Secretaris van Ons Kabinet, zal onder de orders staan van den President van den Raad der Ministers, en belast zijn met het doen ten uitvoer brengen van al hetgeen hij directelijk van Ons zal ontvangen, mitsgaders van al hetgeen hem door den President van den Raad der Ministers zal worden ter hand gesteld.

ART. 11.

De Staats-Raad zal zoo dikwijls vergaderen als de loop der zaken zal vorderen, en de Minister Vice-President zulks zal noodig oordeelen.

ART. 12.

De Minister Vice-President van den Staats-

Raad zal Ons wekelijks, bij wijze van berigt, en zonder bijvoeging van relative bescheiden, een beknopt verslag doen toekomen van alle bij den Staats-Raad verhandelde zaken. De Minister Vice-President zal deswegens rapport doen aan den Raad der Ministers, welke zal decideren.

ART. 13.

Onze Ministers, de Contrôleur-Generaal der Publieke Schatkist en Publieke Schuld, zullen Ons wekelijks rapport doen, wegens het voorgevallen nieuws. Voorschreven Contrôleur en Directeurs-Generaal zullen hunne voordragten brengen in den Raad der Ministers, en aldaar bij derzelver behandeling tegenwoordig zijn.

ART. 14.

De Directeurs-Generaal en Directeurs, uitgezonderd die der Publieke Schatkist en Publieke Schuld, zullen, gedurende Onze afwezigheid, niet met Ons corresponderen. De Directeur-Generaal der Posterijen en de Directeurs der Middelen te Water en der Publieke Domeinen zullen zich aan het Ministerie van Finantien adresseren, ten einde de Minister zich decidere, bijaldien hij vermeent daartoe geautoriseerd te zijn, of anders handelen zoodanig

als hij naar den aard der zaak en de voorschriften van dit besluit zal vermeenen te behooren.

ART. 15.

De courrier, welke Ons, om de twee dagen zal worden geëxpedieerd, zal worden afgezonden door den Directeur-Generaal der Posterijen aan het adres, dat hem zal worden opgegeven, en zal hij op zijne verantwoordelijkheid, dien courrier alle depêches, brieven en paquetten, aan Ons adres aangekomen, mede geven.

De courrier zal dag en nacht doorreizen.

Eenige buitengewone of belangrijke zaken plaats hebbende, zal terstond een courrier worden geëxpedieerd

ART. 16.

Onze respective Ministers zijn belast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit, hetgeen zal worden gebragt ter kennis van het Hof van Rekeningen, mitsgaders van den Contrôleur-Generaal der Publieke Inkomsten en Uitgaven, de Directeurs-Generaal en de Directeurs, ieder voor zoo veel hun aangaat.

Gegeven in ons Koninklijk Paleis te Amsterdam, den 26 November 1809 en van Onze regering het vierde.

(Get.) **LODEWIJK.**

Te gelijker tijd ontving nog de Minister President van den Raad den navolgenden bijzonderen brief:

Monsieur VAN DER HEIM, Ministre de la Marine. — Je m'absente pour quelques jours et juge convenable de vous laisser la Présidence du Corps des Ministres. — La manière, dont les affaires doivent se traiter, est reglée par les deux décrêts de ce jour; mais il reste un objet qui a besoin d'un ordre *secrêt* et *confidentiel*, et c'est le but de cette lettre.

Je rends les Ministres et vous, et celui de la guerre particulièrement, responsables si des troupes Françaises entrent dans *Amsterdam*, ou si ma garde et le 5e régiment d'infanterie, destiné à la garde de ce poste important, n'y restent pas constamment employés. — Le Ministre de la guerre commandera pendant l'absence des Généraux TARAYRE et TRAVERS toutes les forces militaires d'*Amsterdam*, le Général VERDOORN (*) sera sous ses ordres. — Ne pouvant jamais donner un ordre, que d'autres troupes que des troupes Hollandaises occupent ma capitale et le palais.

Je vous ordonne de n'obéir à aucune som-

(*) Schout-bij-nacht.

mation, qu'on pourroit vous faire pour occuper *Amsterdam*, et ses lignes, *Naarden* y compris, et de donner au Ministre de la Guerre l'ordre de l'empêcher par tous les moyens, qui seront en son pouvoir, et de signifier à ceux, qui pourraient tenter d'y vouloir pénetrer par force, qu'ils seront responsables des conséquences, et vous leur ferez connaître que *je ne le veux* point, qu'on *aye la certitude*, et des ordres *que j'ai* donnés à cet égard.

Si de même on veut occuper une autre partie quelconque du territoire, je vous ordonne de n'y consentir, que sur un ordre écrit de ma main en entier, signé en Hollandois, finissant par un ou deux mots, *doe wel en zie niet om.* Faites connaître aux Ministres que chacun est responsable pour sa partie pour tout ce qui ne pourrait pas avoir été prévu avant mon départ, et qu'on doit regarder tout *acte* de ma part comme nul, s'il n'est signé en Hollandais et finissant par la divise, *doe wel en zie niet om.*

(Geteekend) **LODEWYK.**

Na het vertrek van alle Ministers en Staatsleden uit 's Konings paleis, werd de Minister van Oorlog, wiens betrekking van Aide-de-Camp was blijven voortduren, alleen gelast

hetzelve, voor 's Konings afreize, niet te verlaten, en Zijne Majesteit nam die gelegenheid waar, om hem breedvoerig en ernstig te onderhouden over den geest van dezen laatsten brief, daarbij Hare ongerustheid te kennen gevende, dat hij Minister, door intrigue en weifelende omstandigheden, in menschelijke zwakheden somtijds zou mogen vervallen.

De Minister van Oorlog verklaarde, in antwoord aan den Koning, dat hij, gesterkt door de kracht zijner gezworen eeden (*), door zijne liefde voor het vaderland en deszelfs onafhankelijkheid, door de persoonlijke gehechtheid aan Zijne Majesteit, zich altijd, onvoorwaardelijk, aan de vervulling van alle die verpligtingen zou blijven vast houden.

Eindelijk verwijderde de Koning, bij het hier navolgend kabinets-bevel, den Kapitein-Generaal van zijne garde, gelijk deze maatregel reeds had plaats gehad omtrent de overige *Fransche* officieren, ten einde hun niet in de gelegenheid te stellen, om somtijds tegen hunne landgenooten de wapenen te moeten voeren.

(*) Men leze het Formulier van den eed der Ministers in Bijlage N°. 4.

Monsieur KRAYENHOFF. Je désire que durant notre absence le Général TARAYRE commandera en second l'armée de la *Zélande.*

En cas d'absence ou d'indisposition du Maréchal DUMONCEAU le Général TARAYRE commandera en chef cette armée.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Amsterdam, ce 26 Novembre 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Na alle deze beschikkingen vertrok de Koning in den nacht van den 26 op den 27 November, en gaf, dezen zelfden dag, nog een kabinets-bevel uit *Breda*, eigenhandig in de *Hollandsche* taal geschreven, waarvan men het *fac simile* vindt in Bijlage N°. 5.

Den volgenden dag werd door den Heere Minister van Buitenlandsche Zaken, die Zijne Majesteit op Hare reize vergezelde, nog dezen brief afgezonden:

Monsieur le Ministre!

Sa Majesté me charge de faire connaître à votre Excellence sans délai son intention, que les troupes Françaises, qui se trouvent dans l'île de *Zuid-Beveland* soient traitées de la même manière et reçoivent les mêmes vivres,

que les troupes Hollandaises; mais seulement les troupes, qui se trouvent en *Zuid-Beveland* et par conséquent destinées à l'attaque de *Walcheren*, et non pas les autres, le tout à titre d'avance.

Recevez Monsieur le Ministre l'assurance de ma haute considération.

Breda, 28 *Novembre* 1809.

(Signé) **W. F. ROËLL.**

§ 10.

Te dezer tijd bleven de Franschen ijverig bezig zich in *Zeeland* uit te breiden, en zeer vele krijgs-toerustingen aan te stellen, even als of zij het, in waarheid, op het eiland *Walcheren* gemunt hadden.

Bij dag-order van den 28 November, beval de Hertog van ISTRIE, het aanleggen van een wagen en transport-park in de nabijheid van *Bath*, tot het overbrengen van geschut en ammunitie naar het *Sloe;* stelde de eilanden *Zuid-Beveland*, *Noord-Beveland* en *Wolfersdijk* in staat van beleg, en wat meer is, vorderde van den Maarschalk DUMONCEAU, om alle magazijnen, waarin Engelsche waren of

koloniale producten waren opgelegd, in verzekering te nemen.

De Minister van Oorlog haastte zich, hiervan te *Parijs* aan zijnen Koning kennis te geven, en ontving in antwoord het aldus luidend kabinets-bevel:

Monsieur KRAYENHOFF, j'ai reçu votre lettre du 29 Novembre, relative à ce que le Maréchal DUMONCEAU vous a informé, que le Duc D'ISTRIE avait déclaré l'île de *Zuid-Beveland* en état de siége, et lui avait demandé de faire une proposition pour un Gouverneur de cette île, ayant encore exigé, d'après les ordres, qu'il avait reçus de l'Empereur, que tous les magazins sur le *Zuid-Beveland*, *Noord-Beveland* et *Wolfertsdyk* où se trouveraient des marchandises Anglaises, ou productions coloniales, fussent sequestrées; cela ne peut être d'aucune manière, c'est formellement contraire à la constitution et à ma volonté, et inutile pour les opérations de l'armée; vous donnerez donc Monsieur vos ordres en conséquence.

Sur ce nous prions Dieu, qu'il vous ait en sa sainte garde.

Paris, *ce* 12 *Décembre* 1809.

(Signé) **LOUIS.**

Niemand echter, die slechts eenigzins vooruitzag, liet zich, door dezen gewaanden aanval op *Walcheren*, verblinden; de alleronredelijkste vorderingen van de zijde der Franschen bleven daarbij voortduren, en men begon duidelijk den vermomden toeleg te ontwaren, dat zij ten laatste geheel *Zeeland* zouden in eigen bezit nemen.

Trouwens, in de oogen van den verstandigen opmerker, bleef de gewapende aanval op *Walcheren*, indien al geene gewaagde, ten minste, in de gegevene omstandigheden, eene volstrekt nuttelooze onderneming.

Men kende, volgens wel overeenstemmende en ontwijfelbare berigten, den ellendigen toestand der Engelschen in dit eiland: men wist, dat, met uitzondering van een enkel regiment Hanoversche hussaren, alle hunne kavalerie reeds afgescheept was, en dat, na aftrek van een verbazend getal zieken, hunne geheele weerbare magt naauwelijks 11000 hoofden bedragen kon.

Men was van goeder hand onderrigt, dat er eene commissie uit Engeland in *Walcheren* was geweest, om den staat van het eiland en der troepen in oogenschouw te nemen, dat daarop tot den aftogt besloten en het opperhoofd der expeditie, Lord CHATTHAM, was

terug geroepen; dat de magazijnen te *Middelburg* werden ontruimd, en naar *Vlissingen* en *Veere* ter inscheping overgevoerd.

Eindelijk zag men allerwege de verhaaste toebereidselen tot het kort aanstaande zeker verlaten van het Hollandsch grondgebied; en waarom dan eenen gewaagden aanval beproefd?

Daartoe is dan ook vervolgens geene de minste poging aangewend, en dewijl wij het oogenblik der ontwikkeling dezer gebeurtenis, zoo nabij gekomen zijn, zal men het ons ten goede houden, eenige dagen op den tijd vooruit te loopen en daarvan, hier ter plaats, verslag te doen, ten einde bevrijd te wezen, om andermaal tot dit onderwerp te moeten terug keeren.

Den 26 December, ten half twaalf ure des voormiddags, werd op de seinpost van den *Westertoren* te *Amsterdam*, het sein N°. 16, van den toren van *Sloten* overgenomen, zeggende: *De vijand is vertrokken.*

De Minister van Oorlog gaf hiervan terstond, door eenen renbode, aan den Koning kennis, en ontving daarop het hier volgend kabinetsbevel:

Monsieur KRAYENHOFF, j'ai reçu les différens rapports, que vous m'avez faits au sujet de la brigade de mes troupes, qui se trouvent en

Espagne, et de l'évacuation de l'île de *Walcheren* par l'ennemi. Je vous autorise à faire publier dans le journal officiel le rapport que le Général CHASSÉ vous a envoyé de la bataille d'*Occana*, et ceux qui vous seront parvenus relativement à l'évacuation de *Walcheren* par les Anglais et de l'entrée de mes troupes dans cette île, vous donnerez aussi les ordres nécessaires pour faire revenir le déserteur du 2e d'hussards qui a été arrêté à *Cassel*.

Sur ce nous prions Dieu, Monsieur KRAYENHOFF, qu'il vous ait en sa sainte garde.

Paris, *le 7 Janvier* 1810.

(Signé) **LOUIS.**

Den volgenden dag (27 December) gaf de Minister van Oorlog het algemeen bevel, om alle werkzaamheden, voor de verdediging van *Zeeland* ondernomen, gereedelijk te doen ophouden. Het eiland *Walcheren* werd oogenblikkelijk, na deszelfs ontruiming, door Hollandsche troepen, onder het geleide van den Generaal-Majoor CORT HEYLIGERS, bezet. (Zie *Documens historiques*, bladz. 149.)

Wanneer wij nu deze gebeurtenis, begonnen in de laatste dagen van Julij en geëindigd in de laatste dagen van December 1809, en dus binnen den tijd van vijf maanden afgeloopen, met

eenige aandacht, overwegen, dan blijkt hieruit:

1°. Dat het doel der Engelsche expeditie, hoe groot en kostbaar die ook geweest zij, geheel en alleen tegen gehouden en verijdeld geworden is door Hollandsch beleid, (waarin dat van den Koning de eerste plaats bekleeden moet) en dit wel met eene, in vergelijking gestelde, zeer kleine legermagt, op het tooneel van oorlog naauwelijks 11000 en in den aanvang slechts 6000 hoofden geteld hebbende.

2°. Dat, wegens de groote uitgestrektheid der te bewarene kusten, groote militaire landingen in Holland zeer uitvoerlijk en naauwelijks te weerhouden zijn; doch dat in tegenoverstelling, de vijand, na zijne in den aanvang behaalde voordeelen, al spoedig, in de bijna onuitputbare middelen van verdediging, onoverkomelijke zwarigheden moet ontmoeten, en ten laatste genoodzaakt zijn, met groot verlies en verspel van onberekenbare kosten, ook wel met eene schandelijke capitulatie, af te trekken: even zeer strekt hier van deze *Zeeuwsche* als de *Noord-Hollandsche* expeditie der Engelschen, in den jare 1799, ten voorbeeld.

De toomelooze vernielingen, bij deszelfs vertrek uit *Walcheren*, aan de maritime établissementen te *Vlissingen* door den vijand

gepleegd, kan men lezen in de *Documens historiques*, bladz. 149: zij herinneren ons die van *Medemblik* en den roof der Bataafsche vloot in 1799: maar te gelijk ook het gezegde van den Heere E. JOUY, tijdens zijn bezoek van *Toulon: détruire ce qu'on ne peut enlever, est le principe du droit politique de la Grande-Bretagne.* (*)

§ 11.

Wanneer men in de *Documens historiques*, bladz. 177 en volgende, het vernederend onthaal van Koning LODEWYK te *Parijs* en zijne eerste ontmoeting met den Keizer NAPOLEON leest, zal men zich niet behoeven te verwonderen over den inhoud en den geest der beide hier ingevoegde brieven.

Le Roi à ses Ministres.

Le moment est très critique pour votre chère patrie: Mes bons sentimens pour elle redoublent d'ardeur par les souffrances et les peines de toute espèce que j'éprouve. — Le sort de

(*) *L'Hermite en Province*, Tom. III pag. 226. -- Men leze ook *het kort en onpartijdig Verhaal der Expeditie der Engelschen op de Rivier de Schelde, door een ooggetuigen*; uitgekomen te *Schiedam* in 1810.

votre Roi est intimement lié à celui de la Hollande. — Si mon frère et la France veulent qu'elle perde son indépendance après tant d'efforts et tant de soins inutiles, c'est à nous de céder, puisqu'on ne peut faire autrement. — A moins que j'en sois empêché par la force, je viendrai être témoin d'un événement qui fera le malheur du triste reste de ma vie: le procès est presque perdu, cependant j'ignore encore, si, au moyen de grands sacrifices, on ne sauroit plus conserver notre existence. Si cela ne se peut, je n'aurai rien négligé; si on nous laisse *Amsterdam*, il y a espoir de s'entendre, sans cela tout est fini. — Le Ministre ROëLL vous en dira davantage, (*) tout n'est pas encore fini, mais c'est presque désespéré. Je n'en dis pas davantage, je suis trop oppressé. Plaignez votre pays, mais plaignez aussi ma cruelle et bisarre déstinée. — Gij moet nog in stilzwijgenheid blijven. — Doe wel en zie niet om.

Paris, *ce* 6 *Décembre* 1809.

(Get.) **LODEWYK.**

(*) De mededeeler dezer bijdragen, vond het afschrift van dezen brief niet in zijne verzameling, en is dus buiten staat, dien te kunnen overleggen.

Le Roi à ses Ministres.

Messieurs.

Vous avez reçu ma première lettre d'après ce que je vois; j'espère que cette seconde vous parviendra, et que vous pourrez lire mon griffonage; je suis trop ému pour avoir la patience de me servir d'une autre main. Vous avez lu le discours du Ministre de l'Intérieur de la France au corps législatif, le procès de la Hollande parait perdu. — J'ai demandé officiellement quelque chose de plus positif de ce qu'on nous veut, je ne sais pas si j'aurai réponse; je vois journalièrement mon frère, quoiqu'il me dise, qu'il n'est pas encore décidé, je vois que l'Empereur veut au moins le *Brabant* et la *Zélande* sans dédommagement: si c'était là l'intention, et qu'on m'eût donné en échange le *Duché de Berg*, j'y consentirais, mais je ne consentirai jamais, je ne traiterai jamais pour céder la moindre partie de mon Royaume sans compensation. Je crains avec raison, qu'on ne fasse approcher des troupes en Hollande pendant mon séjour ici, cela me ferait d'autant plus de chagrin que la chose, que j'ai toujours le plus redoutée, c'est de n'être pas à *Amsterdam* dans les momens les plus importans pour le pays. Tout à la fois in-

vestis de ma confiance et de la plus grande partie de mon pouvoir, vous devez agîr pour moi comme votre conscience vous dira que je devrais me conduire pour l'honneur et la conservation de votre pays, si j'étais présent; je ne désavouerai jamais ce que vous ferez pour donner à cette époque si importante à votre pays des preuves réelles de votre fidélité et de votre dévouement pour moi. Malgré le chagrin que j'éprouve, je saisirai avec joie l'occasion de prouver à tous les Hollandais et à vous-mêmes, que mes pressentimens ne m'ont pas trompé, que j'ai toujours bien jugé des affaires et de la véritable situation du pays comme de ses véritables intérêts, et qu'enfin tout ce que j'ai dit et exprimé à l'égard de la Hollande n'était pas des phrases, mais l'expression de mes sentimens réels et profonds. — J'ai tout fait pour concilier avec mes devoirs les intérêts de la France et de mon frère, et si tout ce que j'ai souffert n'a pas un heureux résultat, j'aurai la conviction de n'avoir rien fait pour cela, mais au contraire pour l'empêcher.

Ces observations doivent vous faire voir que c'est d'une perte totale, que nous sommes menacés imminamment.

Il ne faut pas se flatter d'illusions et de sottes promesses des étourdis, ils sont tous faux,

il ne faut pas qu'on s'endorme et qu'on se croie en sûreté en Hollande, quand nous n'avons ici que de fortes raisons de crainte, mais sans effroi.

Vous empêcherez absolument, par tous les moyens possibles, qu'on fasse entrer des troupes sur le territoire du Royaume sans ma permission écrite et *valable*. — Il faut être instruit de tout ce qui se passe aux frontières et sur les routes, et que j'en sois prévenu à tems. Assurément si je puis parvenir à retourner, alors tout peut-être s'arrangera mieux. Je chercherai à concilier la volonté irrésistible et le force avec mes devoirs envers la nation. Je ne puis rien vous dire de plus; il faut que tout esprit de parti disparaisse, et montrez à la France une nation réunie, unanime pour conserver son existence et son nom. — Si Monsieur VAN DER HEIM tombait malade, mon intention est que Monsieur CAMBIER préside le conseil.

Exprimez au Ministre de l'Intérieur ma satisfaction sur la bonne lettre, qu'il m'a écrite à mon départ, et faites mes remercimens au corps legislatif pour la bonté de la réponse à mon message, j'y ai été fort sensible, j'enverrai incessamment la nomination de l'ordre judiciaire. — Envoyez en *Nord-Beveland* sous les ordres du Général TARAYRE la 3e et 4e com-

pagnie des gardes-du-corps, comme elles sont composées de Français, je crains, que dans cette circonstance ils n'aient des disputes avec les habitans: ils sont mieux à l'armée. Le Général FERRIERE ira de suite commander à l'île de *Schouwen.*

Faites que les églises à partager entre les Catholiques et les Réformés en *Brabant* ne le soient pas au 1er Janvier, comme je l'avais arrêté avant mon départ.

Montrez dans cette circonstance une union, et une fermeté digne de bons et véritables Hollandais, je ne parle pas des devoirs envers moi, je sacrifie de suite mon rang et ma vie, s'ils assuraient l'existence de votre Patrie: l'idée d'en être à la fois le premier et dernier Roi m'accable, ce serait une grande tache pour le nom de ma famille, mais peut-être pourrons nous éviter ce malheur!! Je ne néglige rien, si je puis me rendre en Hollande à ses derniers momens, j'affronterai *sans moyens* et avec empressement tout ce que cette situation aura de pénible. — *Doe wel en zie niet om!*

(Signé) **LOUIS.**

Paris, ce 15 *Décembre* 1809.

P. S. Le procès du Général BRUCE devrait-être fini, faites le hâter autant qu'il est permis au gouvernement de hâter les juges dans l'exercice indépendant de leurs fonctions: pour cette affaire seule, je me suis réservé la ratification.

Deze beide brieven hebben aanleiding gegeven tot besluiten, bij den Raad der Ministers terstond genomen, waarvan de extracten, de Ministers van *Marine*, van *Justitie* en *Politie*, en van *Oorlog* aangaande, aldus luiden:

Amsterdam, *den* 18 *December* 1809.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreet-besluit van den 18 December 1809, brengt bij dezen ter kennis van den Minister van Oorlog, dat dezelve Minister is gemagtigd:

a. Om aan den Generaal FERRIERE de noodige orders te geven, om het kommandement van het eiland *Schouwen* op zich te gaan nemen.

b. Om de derde en vierde kompagnie lijfwachters, naar *Noord-Beveland* te doen vertrekken, ten einde aldaar onder de orders van den Luitenant - Generaal TARAYRE gebruikt te worden.

c. Om de meest geschikte maatregelen aan te wenden, ten einde worde voldaan aan 's Konings verlangen, dat het proces tegen den Luitenant-Generaal BRUCE ten spoedigste worde getermineerd.

De eerste Secretaris van het Kabinet,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Amsterdam, *den* 19 *December* 1809.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreetbesluit van den 19 December 1809 N°. 3, brengt bij deze ter kennis van de Ministers van Marine en Kolonien en van Oorlog, dat het oogmerk zijnde om de hoofdstad te beveiligen tegen eene dadelijke invasie van vreemde troepen, ingeval dezelve mogt worden ondernomen, zij Ministers, ieder voor zoo veel hun aangaat, zijn gemagtigd, om de noodige maatregelen ter verdediging van de hoofdstad, in zoodanig geval te beramen, tot stand te brengen en te doen uitvoeren.

De eerste Secretaris van het Kabinet,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Amsterdam, den 19 *December* 1809.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreetbesluit van den 18 December 1809, brengt bij dezen ter kennis van de Ministers van Oorlog en van Justitie en Politie, dat dezelve Ministers zijn gemagtigd, om het noodige toezigt te doen houden op de grenzen en de wegen van dit Koningrijk, ten einde zij Ministers omtrent alles, wat daar mogt gebeuren of voorvallen, ten spoedigste en ten volledigste mogelijk worden geinformeerd, om onverwijld ter kennisse van Zijne Majesteit te kunnen worden gebragt.

De eerste Secretaris van het Kabinet,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Amsterdam, den 19 *December* 1809.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreetbesluit van den 19 December 1809 N°. 3, brengt bij dezen ter kennis van den Minister van Oorlog, dat hij Minister is gemagtigd, om de noodige orders te stellen:

a. Dat ingeval van aanmarsch van vreemde troepen, welke eene dadelijke invasie in

dit Koningrijk zouden willen ondernemen, de Kommandanten van zoodanige bevestigde steden binnen hetzelve, die door dezelve vreemde troepen mogten worden aangevallen en maar eenigzins in staat zijn om tegenstand te kunnen bieden, zich zullen bepalen om door het ophalen van de bruggen, het sluiten van de toegangen en verdere soortgelijke maatregelen, het binnentrekken aan voornoemde troepen te beletten.

b. Dat, indien dezelve vreemde troepen na de voornoemde steden te hebben bezet of dezelven te zijn voorbij getrokken, de rivieren zouden willen overtrekken, er in tijds een matig detachement worde gezonden, aan welks hoofd een bekwaam en vertrouwd Officier zal moeten worden geplaatst, aan de hoofd-passage liggende in de Directie, welke de voornoemde vreemde troepen nemen, met last, om zoo veel doenlijk, alle vaartuigen aan de binnenzijde van het Rijk te doen halen en den Kommandant van zoodanige troepen zijn voornemen af te vragen, en van denzelven den tijd te requireren om alvorens zijne overtogt te doen, orders te kunnen vragen, en dezelve

overtogt inmiddels, door het doen van behoorlijken tegenweer, te beletten.

De eerste Secretaris van het Kabinet,
(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Het zou gewis overtollig, ten minste eene nuttelooze herhaling zijn, van de bevelen gewag te maken, die de Minister van Oorlog (welke hier alleen spreekt van hetgene zijn ambts-beroep aangaat) ter *stipte* uitvoering van die besluiten, heeft afgegeven.

De volgende koninklijke brief bevat nadere en meer uitgebreide voorschriften ten aanzien der reeds bevolene bewaking van het Hollandsch grondgebied:

Le Roi à ses Ministres.

Comme il est impossible de connaître d'avance les mesures à prendre par le gouvernement Français, il est de la plus urgente nécessité de prendre les précautions nécessaires pour le cas que des troupes Françaises voudraient entrer en Hollande, sans que j'en eûsse été prévenu, ni été dans le cas de vous en donner connaissance àtems.

Vous dirigerez aussitôt après la réception de cette lettre des officiers supérieurs de la plus

grande confiance et intelligence, pour se stationner dans les endroits les plus proches des frontières, sur toutes les routes par où il est possible que l'on entre avec une force armée sur le territoire du Royaume tant du côté de l'Allemagne, que de celui de la France.

Ces officiers supérieurs devront avoir des instructions très secrètes, et mettre un soin particulier d'avoir des hommes affidés, qui se rendront là, où il y a des troupes Françaises, afin d'en donner tous les renseignemens possibles et de m'avertir, ainsi que vous, par des courriers extraordinaires, lorsque l'intention de marcher vers la Hollande ne saurait être révoquée en doute.

Comme il est indispensable de prévenir, s'il est possible à aucune partie des troupes Françaises, quelque faible qu'elle soit, de mettre dans ce moment le pied sur le territoire Hollandais, là où elles ne sont pas encore, les officiers supérieurs qui seront nommés à l'effet susmentionné, ne négligeront, lorsque le cas existera, aucun moyen de persuasion pour engager les commandans Français à arrêter leur marche jusqu'au retour d'un courrier à nous expédier pour prendre nos ordres, ce qui se fera incessamment.

Dans le cas que tous les moyens de persuasion

deviennent inutiles on ne s'opposera point de vive force contre l'entrée des troupes, on se bornera à protester formellement contre l'occupation du territoire, et on aura soin surtout, que nulle part il ne soit tiré un seul coup de fusil à cette occasion. Les commandans seront mis responsables de toute transgression de cet ordre, laquelle pourrait être le signal du désordre et du pillage, notre intention à cet égard sera communiquée aux différens commandans, aussi qu'aux autorités constituées des endroits où les troupes entreront, par les officiers supérieurs mentionnés plus haut (dont ceci fera partie d'instruction); mais seulement lorsque l'entrée sur le territoire du Royaume n'aura pu être arrêtée, auquel cas ces officiers supérieurs devront accompagner les colonnes afin de prendre et de faire prendre partout où elles passent les mesures les plus propres pour prévenir toute confusion.

Il faut refuser autant que possible de rien fournir sans nos ordres, et empêcher que des troupes étrangères ne prennent elles-mêmes ce qui leur est indispensable; tout ce qui leur sera accordé à la dernière extrémité, ne le sera qu'à titre de prêt.

Les quatre mille hommes de la garde et du cinquième régiment d'infanterie qui est à la

Haye, seront cantonnés dans *Amsterdam* et ses environs, afin que vous et toutes les autorités aient le pouvoir de maintenir leur autorité, elles ne sortiront point de ce cantonnement sans un ordre direct de notre part. Ils sont sous les ordres directs du Ministre de la Guerre.

Paris, 27 *Décembre* 1809.

Deze had ten gevolge het hier ingevoegde besluit van den Raad der Ministers, aan het Departement van Oorlog gerigt:

Zondag den 31 *December* 1809.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreet-besluit van den 31 December 1809 N°. 1, brengt hiermede ter kennis van den Minister van Oorlog, dat hij Minister wordt gemagtigd om het noodig aantal van vertrouwde en intelligente Hoofd-Officieren naar de onderscheiden standplaatsen, in de nabijheid der grenzen, op alle de wegen langs welke het mogelijk zoude zijn, om met eene gewapende magt op het grondgebied des Koningrijks door te dringen, zoo aan de zijde van Duitschland als van Frankrijk te zenden, en aan dezelven

de navolgende *zeer geheime* instructien te geven:

a. Dat dezelven aan niemand, wie hij ook zij, opening van hunne instructie geven zullen.

b. Dat dezelven vertrouwde personen zullen moeten hebben en zenden naar die plaatsen, waar zich Fransche troepen bevinden, om door dezelven alle mogelijke onderrigting, betrekkelijk die troepen, te geven, en in geval derzelver voornemen, om naar Holland te marcheren, niet in twijfel zou getrokken worden, daarvan, zoo Z. M. den Koning als den Raad van Ministers, door buitengewone courriers, narigt te geven.

c. Dat, ingeval eenige Fransche troepen, hoe gering derzelver aantal ook mogt zijn, op een gedeelte van het Hollandsch grondgebied, waar zich op dit oogenblik geene zoodanige troepen bevinden, den voet mogten zetten, zij Hoofd-Officieren dezelven zullen te gemoet gaan en geene middelen veronachtzamen, om de bevelhebbers daarvan te engageren, om hunnen verderen aanmarsch te staken, tot dat een courrier aan Z. M. den Koning wegens dit voorval dadelijk te zenden,

Hoogstdeszelfs orders zal hebben terug gebragt.

d. Dat, bijaldien alle middelen van overreding niet mogten gelukken, de aan- en voorttogt der Fransche troepen met geen geweld zal worden te keer gegaan, maar zij Hoofd-Officieren zich zullen bepalen om op de plegtigste wijze daar tegen te protesteren, en de voorttrekkende kolonne zullen vergezellen, ten einde daardoor alle confusien voor te komen, en met de grootste naauwkeurigheid zorg te dragen, dat dezelve geen plaats hebbe.

e. Dat dezelven almede zullen zorgen, dat er geen enkel schot op de Fransche troepen worde gelost, waarvoor zij speciaal verantwoordelijk worden gesteld; zullende hiervan door dezelven aan de onderscheidene Kommandanten der vestingen en de geconstitueerde autoriteiten der plaatsen, alwaar die troepen zullen binnen komen, kennis gegeven worden.

f. Dat zij Hoofd-Officieren overal waar de kolonne, welke zij vergezellen, doortrekt, het verbod van het doen van eenige tegenweer tijdig zullen bekend maken.

Zijnde hij Minister wijders geautoriseerd. om zoodanige verdere instructie aan de voorschre-

ven Hoofd-Officieren te geven, als hij noodig zal oordeelen, mits dezelve op de hier voorgemelde punten zij gebaseerd of daaruit voortvloeije.

Dat hij Minister mede gemagtigd is, om aan de Kommandanten der bevestigde steden bij besloten brieven de hierna te melden instructien te doen toekomen, met last aan dezelve, om die niet te openen, dan wanneer er werkelijk vreemde troepen voor hunne vesting zijn, te weten:

Om, in geval zoodanige troepen verlangden binnengelaten te worden, dadelijk een officier aan dezelven te gemoet te zenden en het binnen komen in de vesting te weigeren, en daartegen uitdrukkelijk te protesteren, en zoo er zich geen Hollandsch Hoofd-officier, welke last heeft om die colonne te vergezellen bij bevindt, het binnentrekken door het sluiten der poorten en ophalen der bruggen te beletten, en dezelven niet anders te openen of neder te laten doen, dan wanneer er geweld wordt gebruikt; zullende dadelijk na het sluiten der poorten, de wachten aan dezelve ingetrokken, en het garnizoen in de casernen moeten trekken; doch indien er zich een Hoofd-officier, als voormeld, bij bevindt, om alsdan, na voorafgaande weigering en protest daar tegen, de vreemde troepen binnen

de stad te laten komen, zullende de kommandanten, in een der beide voorschreven gevallen, speciaal verantwoordelijk zijn, dat er geene verdere tegenweer worde gedaan, en het garnizoen gelasten om geene bevelen van vreemde officieren te gehoorzamen en zich in alles lijdelijk te gedragen.

Dat hij minister daarenboven geautoriseerd is, om, wanneer hij zal vernemen dat de tijd daartoe gekomen is, de noodige orders te geven om het bataillon gardes, hetwelk zich te *Utrecht* bevindt, en het 5e regiment infanterie naar de hoofdstad te doen marcheren.

De eerste Secretaris voornoemd,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

De Hoofd-Officieren, bij den Minister van Oorlog in hoog vertrouwen, en diensvolgens met deze kiesche zending belast, waren de navolgende:

De Generaal-Majoor SUDEN, Chef van den Staf des Ministers, naar *Bergen-op-Zoom*, voor geheel *Zeeland* en een gedeelte van *Braband*.

De Generaal-Majoor D. BRUCE naar *Breda*, voor een ander gedeelte van *Braband*.

De Generaal-Majoor STORM DE GRAVE naar *'s Hertogenbosch*.

De Generaal-Majoor SELS naar *Grave*.

De Brigadier LYCLAMA à NYEHOLT naar *Nijmegen*.

De Luitenant-Kolonel VERMEULEN naar *Arnhem*.

De Luitenant-Kolonel BEEKMAN naar *Breevoort*.

En de Luitenant-Kolonel RANCKE naar *Delden*.

Eindelijk was de Kapitein Ingenieur CAMERLINGH Aide-de-Camp van den Minister van Oorlog, met eene bijzondere zending naar *Breda* belast, in verband staande met die der Generaal-Majoors SUDEN en D. BRUCE; en de Sous-Chef van het 5e bureau der secretarie bij het Ministerie vertrok naar *Antwerpen*, ten einde eene ter zake dienende correspondentie te onderhouden met den Heere SCHEFFER, Chef van het generaal secretariaat.

Alle deze afgevaardigden hadden hunne instructien, juist in den geest der voorschriften, maar naar plaatsen en omstandigheden, gewijzigd. — Ook waren sommigen derzelven belast met het eigenhandig overbrengen der bij het besluit van den Raad der Ministers bedoelde besloten brieven voor de Gouverneurs van *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, den Opper-Kommandant van de *Willemstad*, de Plaat-

selijke Kommandanten van *Geertruidenberg*, *'sHertogenbosch*, *Grave*, *Doesburg* en *Delfszijl;* ten laatste ook voor den Colonel RITTNER, de Algemeene Werving bestierende en te *Gorinchem* gevestigd.

§ 12.

Deze was de kommerlijke toestand van zaken, bij de intrede van den jare 1810; de Britsche vijand was, geheel door Hollands eigene kracht, verdreven, en kon zijne teleurstelling betreuren in het verlies van zoo vele groote toerustingen; maar had ook tevens plaats gemaakt voor Hollands meer geduchten vijand, die niets tot dezen wijk toegebragt, maar slechts het oogenblik daarvan had afgewacht, om den schijn van bondgenoot af te leggen en zijne buitensporige vorderingen, door onbepaalde overmagt gesteund, op de allerschandelijkste wijze, te doen gelden; getuigen hiervan zij hetgene wij tot bijdrage der geschiedenis voor dezen jare nog te vermelden hebben, en waaromtrent men, te regt zeggen mag: *infandum jubes renovare dolorem.*

Men vergeve ons, voor en aleer daartoe over

te gaan, nog een oogenblik tot de laatste dagen van het afgeloopen jaar terug te keeren.

Reeds den 27 December, dat is twee dagen na den aftogt der Engelschen, en in weerwil der bezitneming van het eiland door onze troepen, verscheen de navolgende afkondiging:

ARMÉE DU NORD.

Au Quartier Général à Middelbourg, *le 27 Décembre* 1809.

Le Général de Division GILLY, *Baron de l'Empire, Commandant de la Légion d'Honneur, Chevalier de l'Ordre Royal de la Couronne de fer,*

Aux Habitans de l'île de Walcheren.

Votre île fait partie de l'Empire Français. Vous êtes appellés à partager les heureuses destinées de quarante millions d'habitans, qui en s'enorgueillissant d'être gouvernés par le plus grand monarque du monde, jouissent avec sécurité, sous sa protection toute puissante, des fruits de son génie créateur et vivifiant.

Habitans de Walcheren!

Montrez vous dignes d'une si haute faveur, par votre obéissance aux loix de l'Empire, et votre dévoûment à son illustre souverain: cessez tout trafic mercantile, avec cette nation ennemie de toutes les nations du continent, désormais toute relation avec les Anglais serait un crime; mais comment pourriez vous en conserver avec ceux, qui n'ont mis pendant quelques semaines les pieds sur votre sol, que pour y porter la dévastation et l'incendie au moment de leur fuite?

La présence des troupes destinées à votre défense, ne sera point une charge pour vous, elles vivront au moyen des distributions régulières, qui seront faites par les soins de l'administration de l'armée. L'exacte discipline, qu'elles observent vous garantit de leur part, non-seulement le respect qu'elles doivent à votre religion, à vos personnes, à vos propriétés, mais même une protection efficace contre quiconque ôserait y porter atteinte. Jusqu'à ce qu'il en soit autrement ordonné, les Autorités Administratives et Judiciaires établies dans l'île de *Walcheren*, avant l'entrée des Anglais dans cette île, reprendront leur fonction; tous les actes de l'Autorité Publique

seront rendus au nom de *Sa Majesté Impériale et Royale* NAPOLÉON, *Empereur des Français et Roi d'Italie.*

Le Général de Division, Commandant Supérieur de l'île de Walcheren,

(Signé) **GILLY.**

Is het wel te verwonderen, dat eene afkondiging als deze, onbewimpeld den schandelijken roof belijdende van een gedeelte van Hollands grondgebied, waarop Frankrijk geen ander regt had, dan voor zoo veel *Vlissingen* betreft, bij voorgaande overeenkomst, met eenen slechts kleinen kring aan hetzelve afgestaan, 's Konings Ministers in de grootste verlegenheid bragt? en zij, uit dien hoofde, van Zijne Majesteit eene nadere ontwikkeling verlangde van Hare achtergelaten en later uit *Parijs* afgezonden bevelen?

De Koning, integendeel was van meening, dat deswegens niets te verklaren overig bleef, en schreef den navolgenden brief in antwoord:

Le Roi à ses Ministres.

Je ne conçois pas quelles sont les explications, que vous me demandez par votre dernière lettre; quand on ferait entrer des trou-

pes dans l'intérieur du Royaume, aucune partie, aucune ville. aucun individu ne peut cesser d'être Hollandais, ni être dégagé de ses obligations envers moi: quelque part que je sois, je suis toujours Roi d'Hollande, je ne puis cesser de l'être, que par une obligation ou une cession entière du pays, ce qui ne sera jamais: même à ma mort il y a un Roi en Hollande, puisqu'il y a un Prince Royal. Et jusqu'à ce que les Anglais, qui sont en ce moment le seul pays ennemi, se soient emparés du pays, et que par un traité de paix toutes les autres puissances du continent *aient* reconnu la dislocation de la Hollande, elle ne peut cesser d'exister, fût elle occupée per cent mille hommes. — Jusqu'à ce moment, c'est-à-dire, jusqu'à ce que toute l'Europe soit convenue, qu'il n'y a plus de Hollande et par conséquent de Roi, tout fonctionnaire, qui quitte son poste, trahit son devoir et son pays, s'il le fait sans mon ordre, de même que tout Hollandais, qui accepterait un poste quelconque d'une autre autorité, que la mienne.

Quant à l'entrée des troupes, aucune ne peut entrer sans mon ordre; il faut, quand on demandera à entrer, m'expédier un courrier et qu'on attende le retour; si l'on persiste,

il faut les recevoir à la dernière extrémité et après avoir convenu, qu'aucune ne s'approchera de la capitale et du palais du Roi, et qu'on payera sa nourriture.

J'espère avoir levé ainsi toutes les obscurités; vous sentez votre position mieux que moi; elle est difficile, mais il faut persister et persévérer dans son devoir et donner l'exemple; il faut surtout éviter qu'on se porte à *des voies de fait*, puisqu'il ne peut entrer en Hollande, que des troupes amies, et que nos ennemis ne demanderaient pas mieux, que de nous voir traiter en ennemis.

Il faut *aussi éviter et empêcher*, QU'IL NE SE FORME QUELQUE PART D'AUTRES AUTORITÉS, COMPOSÉES DE NATIONAUX QUI N'ÉMANERAIENT PAS DE MOI. ENFIN NUL NE PEUT VOUS DÉGAGER DE VOTRE SERMENT À VOTRE PAYS ET À MOI, QUE MOI. Jusques-là tout reste de même, et rien ne peut changer.

Vaarwel tot wederziens.

(Get.) **LODEWIJK.**

Parijs, den 5 *Januarij* 1810.

De Rapporten der Heeren Hoofd-Officieren, naar onderscheidene oorden van het Rijk, (in het slot van § 11 vermeld) om de be-

wegingen van den vijand te verkennen, waren van weinig belang en gaven de genoegzame overtuiging, dat de Fransche bedreigingen, zich alleen bepaalden tot de zijde van *Braband*, in het front der vestingen *Breda* en *Bergen-op-Zoom:* de menigvuldige berigten, (te veel om deswegens in bijzonderheden te treden) zoo van den Generaal-Majoor SUDEN, en den Kapitein-Aide-de-camp CAMERLINGH, als van den zaakgelastigden te *Antwerpen*, verstrekken hiervan ten bewijze; dezer zijds alleen behoorde men op zijne hoede te zijn, en had men de verdere schendingen van het grondgebied te wachten.

De Raad van Ministers, steeds beducht, dat eenige onvoorzigtige handeling, den standaard des krijgs, tegen 's Konings begeerte, zou kunnen opsteken, vond goed, voor den Minister van Oorlog, het bevel af te geven, dat wij hier invoegen:

Amsterdam, den 9 *Januarij* 1810.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij besluit van den 9 van Louwmaand 1810 N°. 1 secreet, brengt hiermede ter kennis van den Minister van Oorlog, dat hij Minister is gemagtigd

om, bij ampliatie van vorige maatregelen, de noodige orders te stellen, dat, wanneer vreemde troepen, geene openbare vijanden zijnde, binnen de bevestigde steden van dit rijk zouden willen trekken, voor te komen, dat dezelve door het ophalen der bruggen en sluiten der poorten niet worden genoodzaakt geweld te gebruiken, en in tegendeel te zorgen, dat dezelve als vrienden en bondgenooten, onder de alsdan nader te bepalen voorwaarden, worden binnengelaten, alsmede om, vermits het aftrekken des vijands, (de Engelschen) het water van de inundatie in het land van *Tholen* en omstreeks *Breda* te laten afloopen.

De eerste Secretaris voornoemd,
(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

§ 13.

De geheel onverwachte aankomst van den Maarschalk Hertog VAN REGGIO, te *Antwerpen*, om den Hertog VAN ISTRIE, in het opperbevel der armée van het *Noorden* te vervangen, bevestigde weldra de aangeduide treurige vooruitzigten.

Men leze zelfs de officiele rapporten der Heeren Gouverneurs van de beide hoofd-ves-

tingen *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, ten einde met des te meer naauwkeurigheid, den loop der gebeurtenissen te leeren kennen. — Zie hier dezelve:

1°. Rapporten van den Gouverneur van *Bergen-op-Zoom.*

Bergen-op-Zoom, *den* 15 *Januarij* 1810.

Louis de mellet, *Ridder der Unie*, *Generaal-Majoor en Gouverneur der vesting* Bergen-op-Zoom

aan

Den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer aan Uwe Excellentie in te sluiten, kopij eener missive van Z. E. den Maarschalk Hertog van Reggio, benevens kopij van mijn antwoord. — Op dit antwoord heeft de Generaal Maison de stad weder verlaten (dezelfde eisch is te *Breda* ook gedaan.)

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn

Uwer Excellencie's zeer gehoorzame Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

COPIE.

Anvers, *le* 14 *Janvier* 1810.

Monsieur le Gouverneur!

»Sa Majesté l'Empereur et Roi mon souve-»rain, m'ordonne de prendre possession en »son nom de la ville de *Bergen-op-Zoom*.

»J'envoye en conséquence Mr. le Général »MAISON qui vous communiquera les intentions »de Sa Majesté l'Empereur NAPOLÉON, et les »ordres que je lui ai donnés.

»Je ne doute pas Monsieur le Gouverneur, »de l'empressement que vous mettrez à vous »conformer à ses instructions et à donner à »Monsieur le Général MAISON, toutes les fa-»cilités, dont il a besoin pour remplir sa mission. »Il sera accompagné d'un officier d'artillerie, »d'un officier de génie, d'un commissaire de »guerre et d'une compagnie d'infanterie seu-»lement, qui fera le service dans la place »jusqu'à ce que Sa Majesté m'ait fait con-»naître ses dernières volontés."

Recevez Monsieur le Gouverneur, l'assurance de ma considération distinguée.

(Signé) Le Ml. Duc **DE REGGIO.**

Bergen-op-Zoom, *le* 15 *Janvier* 1810.

Le Général-Major DE MELLET,
Gouverneur de Bergen-op-Zoom
au
Général MAISON.

Monsieur le Général.

»Comme je suis responsable à Sa Majesté »le Roi de Hollande de la place de *Bergen-* »*op-Zoom*, dont il a bien voulu me confier »le Gouvernement, je ne puis, sans son ap- »probation, vous en mettre en possession. Je »vais envoyer un courrier de suite à *Paris*, »et j'espère que vous voudrez mon Général, »engager son Excellence le Maréchal Duc DE »REGGIO à attendre son retour, avant de faire »aucune autre démarche."

»Acceptez Monsieur le Général, l'assurance »de ma considération distinguée.

(Signé) **DE MELLET.**

Bergen-op-Zoom, *le* 16 *Janvier* 1810.

LOUIS DE MELLET, *Chevalier de l'Ordre de l'Union*, *Général-Major*, *Gouverneur de* Bergen-op-Zoom,

à

Son Excellence le Ministre de la Guerre.

Des troupes étrangères s'étant présentées devant cette forteresse pour en prendre possession, j'ai cru devoir ouvrir vos instructions secrètes du premier et onze Janvier.

J'ai l'honneur de joindre inclus à votre Excellence copie d'une lettre que le Roi m'a fait l'honneur de m'écrire à son passage par *Breda*, par laquelle il me paraît que je ne dois exécuter les ordres que votre Excellence pourrait me donner pour la reddition de cette forteresse qu'autant qu'ils me seront donnés au nom du Roi, et c'est une formalité qui manque dans les deux ordres ci-dessus. Je supplie Votre Excellence de ne pas trouver mauvais cette réflexion, et de vouloir me donner de suite ses éclaircissements là-dessus.

Jusqu'à ce que je les aie reçues, je suis déterminé à repousser la force par la force (*).

J'ai l'honneur d'être avec un profond respect.

De Votre Excellence

Le très-humble et très-obéissant Serviteur.

(Signé) **DE MELLET.**

COPIE.

»Monsieur DE MELLET, le poste que je vous »ai confié est aussi délicat qu'important, c'est »la clef de la *Zélande*, maintenez-vous en »bon état le plus possible et songez que vous »me répondrez de votre plan et n'en répondrez »qu'à moi seul, il faut joindre la plus grande »politesse, à la plus grande fermeté, et ne »reconnaître jamais d'autre Commandant que »celui que j'ai nommé c'est-à-dire, que vous »ne devez obéir à d'autres ordres que ceux »que vous fera tenir le Ministre de la Guerre »en mon nom (†).

»Sur ce je prie Dieu, qu'il vous ait en sa »sainte garde." (Signé) **LOUIS.**

Breda, 27 *Novembre* 1809.

(*) De Minister van Oorlog heeft den Heere Gouverneur beleefdelijk te kennen gegeven, dat alle bevelen door hem afgegeven, moesten beschouwd worden in naam des Konings te zijn.

(†) Deze is dezelfde brief, welke in de *Documens historiques*, bladz. 174 bedoeld wordt.

Bergen-op-Zoom, den 16 *Januarij* 1810.

LOUIS DE MELLET, *Ridder der Unie, Generaal-Majoor en Gouverneur der vesting* Bergen-op-Zoom,

aan

Den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer aan Uwe Excellentie in te sluiten kopij eener missive, welke ik dezen morgen van den Generaal MAISON heb ontvangen, dienende tot antwoord op de mijne van gisteren.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn Uwer Excellentie's zeer gehoorzame Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

COPIE.

à Borgvliet, le 16 *Janvier* 1810, *à trois heures du matin.*

Monsieur le Général!

»Je vous préviens que je viens de recevoir »l'ordre de son Excellence le Maréchal OUDI»NOT, de me rendre à *Putten* avec mes trou»pes, et que je partirai à la pointe du jour.

» Veuillez avoir la complaisance de remettre »à mon Aide-de-camp, s'il se présente à »*Bergen-op-Zoom* avec un détachement de »la 19e ½ brigade, la lettre ci-jointe.

» J'ai l'honneur de vous saluer avec une »considération distinguée."

Le Général Baron,
(Signé) **MAISON.**

Bergen-op-Zoom, *den* 18 *Januarij* 1810.

Louis de mellet, *Ridder der Unie*, *Generaal-Majoor en Gouverneur der vesting* Bergen-op-Zoom

aan

Den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer aan Uwe Excellentie kennis te geven, dat ingevolge bij mij ingekomen rapporten, de Fransche troepen, welke zich hier voor de stad hebben vertoond, naar *Putten* zijn terug getrokken, en van daar naar *Antwerpen* gemarcheerd, — het garnizoen aldaar is zeer zwak.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn

Uwer Excellentie's zeer gehoorzame Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

2°. Rapporten van den Gouverneur van *Breda.*

Breda, den 15 *Januarij* 1810.

De Gouverneur van Breda

aan

Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

Op dit oogenblik vertoonde zich bij mij de Heer GRUNDLER, Adjudant-Generaal van den Hertog VAN REGGIO, benevens nog een officier van den Franschen generalen staf, mij uit naam van Zijne Doorluchtigheid den Hertog VAN REGGIO requisitie doende, om aan Hoogstdenzelven ingevolge de intentie van Zijne K. K. Majesteit NAPOLEON, deze vesting over te geven; Hij heeft op mijn weigerend antwoord aan mij ter hand gesteld eene missive, welke ik de eer heb, kopijelijk hier bij te voegen en mij tevens gedeclareerd, dat ingevolge deszelfs last, op morgen eene kompagnie infanterie, sterk omtrent 120 hoofden, benevens een detachement kavalerie, als voorhoede eener armée, welke volgen zoude, van ééne poort dezer vesting bezit zoude nemen, en dat hem wijders gelast was, om nog heden de bezitneming door hem, alhier bij proclamatie be-

kend te maken, en de militaire en politieke ambtenaren den eed aan Zijne Majesteit den Keizer der Franschen af te nemen.

Dit alles geschied zijnde, in tegenwoordigheid des Generaal-Majoors D. BRUCE, die zich op dat moment bij mij bevondt, heb ik in deszelfs presentie aan voornoemden Adjudant-Generaal geantwoord, dat ik als Gouverneur dezer vesting, geene vreemde troepen alhier zoude inlaten, dat ik even zoo min gedogen zoude, dat er eene proclamatie aan den volke bekend gemaakt, en ambtenaren in eed van eenen anderen souverein als onzen Koning, gesteld zouden worden.

De Adjudant-Generaal GRUNDLER heeft mij toen gevraagd, of hij met een Officier (Kapitein der rijdende artillerie PICARD) en den Commissaris van Oorlog, welke met hem mede gekomen waren, alsdan deze stad wederom zoude moeten verlaten! waarop ik hem te kennen heb gegeven, dat dit *individueel* geenszins zoude behoeven, daar zij toch officieren des naauwsten bondgenoot mijns souvereins waren.

Daarop heeft dezelve mij verklaard verpligt te zijn, dit mijn weigerend antwoord aan den Hertog VAN REGGIO per courrier af te zenden, en ook ik heb hem te kennen gegeven,

dat deszelfs medegebragte depêche, door mij aan Uwe Excellentie zoude gezonden worden. — Eindelijk, heb ik hem stellig afgevraagd, of de troepen der voormelde voorhoede op het Fransch territoir zouden blijven, tot dat het antwoord op dit sujet zoude ontvangen zijn. — Waarop hij mij zijn woord gegeven heeft dit geschieden zoude, *tot dat het antwoord ingevolge zijner afgezonden depêche, bij hem ontvangen zoude zijn.*

De Generaal-Majoor BRUCE heeft dien ten gevolge ook dadelijk zijn Aide-de-Camp naar *Parijs* afgezonden.

Na dat de Adjudant-Generaal voornoemd mijn huis verlaten heeft, heb ik het van mijnen pligt geacht, daar *de aankomst van vreemde troepen op morgen mij aangezegd was*, de secrete orders Uwer Excellentie open te breken, naar welke ik mij stiptelijk en als een man gedragen zal, welke deszelfs eer, steeds meer dan zijn leven geacht heeft.

Ik haaste mij Uwe Excellentie deze per estafette af te zenden, terwijl ik met diepen eerbied de eer heb te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uwer Excellentie's onderdanige

Dienaar,

(Get.) **ANTHING.**

Dit rapport was vergezeld van een afschrift der sommatie des Hertogs VAN REGGIO, volkomen eensluidend met die aan den Gouverneur van *Bergen-op-Zoom*, en behoeft dus geene herhaling.

Breda den 16 *Januarij* 1810.

De Gouverneur van Breda

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

Heden avond heeft mij den Adjudant GRUNDLER den kopijelijk nevensgevoegden brief sub lett. A door een zijner Officieren van den Staf doen overhandigen, waarop ik schriftelijk, ingevolge de nevensgaande kopij sub lett. B geantwoord, en hem eene gelukkige en voorspoedige reis heb laten wenschen.

Onmiddelijk heeft hij zich daarna bij mij gepresenteerd, om mij in persoon, deszelfs vertrek op morgen ochtend van hier te kennen te geven. Hij heeft mij met alle mogelijke politesse verlaten, waarmede ook ik hem steeds bejegend heb.

De Generaal LAURISTON, Aide-de-Camp van Zijne Majesteit den Franschen Keizer, is dezen avond van *Bergen-op-Zoom* alhier

aangekomen, die mij eene visite van verscheiden uren gedaan, en alleenlijk te kennen gegeven heeft, specialen last des Keizers te hebben, om deze vesting in oogenschouw te nemen, ten welken einde en om hem te conduiseren, hij mij een Officier der Genie gevraagd, en eindelijk gezegd heeft, morgen ochtend ten 11 ure van hier te zullen vertrekken.

Ik heb reeds sedert eenige dagen onophoudelijk doen werken, om de grachten dezer vesting *open* te houden, (onder voorwendsel de communicatie op de geavanceerde werken te onderhouden) ten einde het passeren der grachten zoo veel mogelijk tegen te gaan; — doch dit gaat zoo moeijelijk, aangezien de enorme uitgestrektheid der grachten en felle vorst, dat men er zich het voorgestelde doel niet van beloven kan.

Ik heb ondertusschen gemeend, Uwe Excellentie van dit alles dadelijk te moeten kennis geven, waarmede ik de eer heb eerbiedig te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!
Uwer Excellentie's onderdanige
Dienaar,
(Get.) **ANTHING.**

COPIE
sub lett. A.

Monsieur le Gouverneur!

» Son Excellence Monsieur le Maréchal Duc » DE REGGIO, Commandant en Chef l'armée » du Nord, a reçu de Sa Majesté l'Empereur » et Roi, l'ordre de prendre possession de la » place de *Breda*.

» S. E. m'a chargé de vous notifier les » ordres de Sa Majesté.

» Je vous prie Monsieur le Gouverneur, » de me faire connaître *par écrit* si vos in- » tentions sont d'obéir aux ordres de mon » Souverain, et de me remettre la place de » *Breda*.

» J'attendrai votre réponse, avant de faire » aucune disposition pour remplir les instruc- » tions que j'ai reçues de Monsieur le Maréchal » Duc DE REGGIO.

» J'ai l'honneur d'être avec une haute con- » sidération."

Monsieur le Gouverneur!

Votre très humble et très obéissant Serviteur,

L'Adjudant Commandant Sous-Chef de l'État-Major Général de l'armée du Nord,

(Signé) **GRUNDLER.**

COPIE
sub lett. B.

Breda, le 16 *Janvier* 1810.

Le Gouverneur de Breda
à
Monsieur l'Adjudant Commandant GRUNDLER.

» Je viens de recevoir votre lettre d'aujourd'hui à laquelle j'ai l'honneur de vous répondre qu'ayant envoyé hier copie de la dépêche de son altesse le Maréchal Duc DE REGGIO, au Ministre de la Guerre, à *Amsterdam*, — j'attends encore ses ordres ultérieurs; — sans lesquels je ne suis pas autorisé à vous remettre cette place.

» J'ai l'honneur d'être avec une haute considération."

Monsieur l'Adjudant Commandant!

Votre très humble Serviteur,

Le Gouverneur de Breda,

(Signé) **ANTHING.**

Breda, den 17 Januarij 1810.

De Gouverneur van Breda

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

Ik heb mij tot dus verre te vergeefs gevleid eene rescriptie Uwer Excellentie te ontvangen op mijnen brief van den 16 dezer, des avonds van hier naar *Amsterdam* gedepêcheerd, berigt houdende, der tweede sommatie mij op dien dag schriftelijk gedaan, om deze vesting aan den Hertog VAN REGGIO over te geven.

Den 17, des voormiddags, heeft de Adjudant-Generaal GRUNDLER met zijne Officieren, en den Generaal LAURISTON deze vesting verlaten, terwijl er sedert dien tijd, verder geen nieuws is voorgevallen, maar een événement geboren, ten welken opzigte de instructie Uwer Excellentie niet spreekt, als alleen gewag makende van het sluiten der poorten of het binnenlaten door dezelven, zijnde de grachten rondom deze stad, ongeacht alle vlijt, die men aangewend heeft, om dezelven open te houden, sedert eenige dagen zoodanig toege-

vrozen, dat daardoor de vesting finaal buiten staat van defensie is geraakt.

Ik behoef Uwe Excellentie niet opmerkzaam te maken op de uitgebreidheid der fortificatien, noch op het gering aantal troepen, die ik dezelven moet laten bewaken. Thans, daar ik verpligt ben, behalve mijne magazijnen, gearmeerde bastions enz. de *surveillance* te verdubbelen, lost de helft van het garnizoen elkanderen dagelijks af, zonder dat de verrigt wordende dienst, op verrena genoegzaam is, om alle événementen te kunnen prevenieren, niettegenstaande ik, de weinige Officieren, welke zich alhier bevinden, op de wachten doe logeren.

De Fransche Adjudant-Generaal GRUNDLER heeft mij gezegd, zeer wel op zich te kunnen nemen, om het Hollands territoir aan te doen en te passeren met zijne troepen, waaruit men kan opmaken, dat in dit geval zeer ligtelijk eene surprise in het werk gesteld kan worden, waartoe ieder oogenblik der nacht gunstig is, daar toch geen punt der vesting gezegd kan worden, gedekt te zijn; dan, in alle onderhandelingen, die ik gehad heb met den Generaal LAURISTON en Adjudant-Generaal GRUNDLER, heb ik steeds te kennen gegeven, niet te kunnen onderstellen, dat troepen van

onzen naauwsten bondgenoot met vijandelijkheden of geweld, zich van de vesting zouden trachten te bemeesteren.

Op het geavanceerde door den Adjudant-Generaal GRUNDLER, heb ik echter gemeend mijne surveillance op alle wijzen te moeten verdubbelen, zonder nogtans een vijandelijk aanzien aan te nemen; en daar mij niets gewigtiger is, dan de geheimhouding mijner instructie te observeren, en te zorgen, dat bij eene surprise geene vijandelijkheden van mijnen kant worden bedreven, dat alsdan toch zeer ligt zoude kunnen gebeuren, heb ik, omdat hier somtijds wel op smokkelaars, die des nachts in de grachten ontdekt worden, geschoten is, noodig geacht te gelasten, dat *zonder mijne order* door geen schildwacht, in geen geval zal mogen geschoten worden; uitdrukkelijk pretexterende de *smokkelarij* en wijders generalelijk alle gevallen, die er zouden kunnen voorkomen.

Zoo het bevriezen der grachten niet gebeurd ware, had ik oneindig minder zwarigheden te torschen, en zoude dan in vergelijking met *Bergen-op-Zoom*, niet veel ten achteren zijn, waar de fortificatien door de vorst geenszins onbruikbaar kunnen worden, en waar zich een talrijker garnizoen bevindt, om de meer ge-

concentreerde vesting naar behooren te kunnen surveilleren.

Ik zal, daar thans de grachten dezer vesting, overal te passeren zijn, in cas, dat dezelve werkelijk door vreemde troepen gevioleerd werden, zulks als dadelijk geweld beschouwen en mij in dit geval gedragen, overeenkomstig het eerste punt, verondersteld bij de secrete aanschrijving Uwer Excellentie van den 1 dezer N°. 1.

Ik moet Uwe Excellentie verklaren, dat mijne positie de hagchelijkste is, waarin ik mij ooit bevonden heb, daar ik nooit iets fataler heb gekend, dan gesurpreneerd te worden.

Andere omstandigheden met een woord te menigvuldig om hier te verhandelen, contribueren altemaal, om de hagchelijkheid mijner actuele positie meer en meer te vermeerderen, doch het is verre van mij, dat ik in deze netelige omstandigheden zwarigheden wil aanhalen uit bekrompenheid om te handelen. Neen.... wat ook de uitslag der zaak zal mogen wezen, zal ik alleen, alle nadeelen, die uit de gegeven orders zouden kunnen voortvloeijen, en thans mijne bevatting nog verre te boven gaan, op mijne persoonlijke rekening nemen, wanneer daardoor den dienst van mijnen Koning en het nut des Rijks maar eenig-

zins bevorderd kan worden, niet alleen uit pligt, maar uit liefde voor mijnen Souverein, die mij de uitstekendste bewijzen zijns vertrouwen heeft gegeven. En uit dankbaarheid der weldaden, die ik gedurende eene lange reeks van jaren, welke ik het Rijk gediend heb, van hetzelve heb ondervonden.

Mijne eer zal mij in geen geval, waar *gehandeld* moet worden, een oogenblik doen aarselen, maar mij steeds tot fermiteit nopen, welke overal mijne geleidster zal zijn.

Ik ben met diepen eerbied

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Van Uwe Excellentie

De zeer onderdanige Dienaar,

(Get.) **ANTHING.**

Breda, den 17 Januarij 1810.

De Gouverneur van Breda

aan

Den Minister van Oorlog.

Uit de differente discoursen, welke ik gisteren met den Franschen Generaal LAURISTON en GRUNDLER heb moeten houden, hebben mij voormelde Heeren zoeken diets te maken, dat hun Monarch nimmer eene weigering van

Hoogstdeszelfs orders ongestraft zoude laten passeren, en derhalve de nadeeligste gevolgen voor mij of diegenen, welke mij dezelve gegeven hadden, te wachten was.

Ik reken het derhalve voor mijnen pligt om alle schuld en met alle nadeelige gevolgen in deze, welke door den onwille van den magtigen Monarch van Frankrijk zouden kunnen op het Rijk en mijnen verhevenen Souverein vallen, op mij te nemen, als na eigen willekeur en zonder bevelen van het Gouvernement in dezen gehandeld te hebben, het is derhalve dat ik aan Uwe Excellentie de bijleggende secrete instructien terugzende, hoewel ik dezelve in allen deele op het *allerstiptste* zal blijven nakomen en laten opvolgen.

Ik vleije mij om zoo veel te meer, dat hierdoor grootere nadeelen voorgekomen zullen worden, daar ik veel redenen heb te gelooven, dat de Gouverneur van *Bergen-op-Zoom* deszelfs ontvangene instructien nog zelfs niet geopend heeft, en derhalve op ons beiden gemakkelijk de verantwoordelijkheid blijven kan.

Ik reken het offer, hetwelk ik hierdoor gaarne en willig brenge, voor *zeer gering*, daar ik weinig of geene waarde op eenige weinige jaren levens stelle, en het genoegen voor oneindig meer rekene, om aan het volk,

hetwelk mij als vreemdeling van dit Rijk, vele bewijzen van vertrouwen gegeven heeft, en mijnen verhevenen Monarch, welke ik als zoodanig diep vereere, en als mensch ten hoogste beminne, hierdoor nuttig te kunnen zijn.

Vertrouwende dat Uwe Excellentie deze mijne *opregt goed gemeende* handeling niet zult kunnen disapproberen, blijve ik met den hoogsten eerbied (*)

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uwer Excellentie's onderdanige Dienaar,

(Get.) **ANTHING.**

§ 14.

Dat bovengemelde sommatien des Hertogs VAN REGGIO den Raad van Ministers in de grootste zorg en moeijelijkheden moesten doen vervallen, zal wel geen betoog vereischen: aan weerstandbieding door kracht van wapenen, was, na de bevolen maatregelen van voorzigtigheid, om den fakkel des oorlogs niet te ontsteken, dan ook niet te denken,

(*) Bijlage N°. 6 is het antwoord van den Minister van Oorlog op dezen brief.

en daar de Koning reeds vroeger den weg van ernstig protest tegen allen inmarsch van vreemde troepen had aangewezen, kon er door zijne Ministers geene andere keuze genomen worden, dan dezen wenk, hoe krachteloos dan ook in de vooruitzigten, na rijp beraad, te eerbiedigen.

Dien ten gevolge werd de Heer Staats-Raad HULTMAN, Landdrost van het Departement *Maasland*, door den Raad van Ministers, naar de grensvesting *Breda* afgezonden, ten einde aan het Fransche legerhoofd eene plegtige protestatie tegen den verlangden inmarsch of in bezitneming van 's Rijks grondgebied te doen toekomen.

Het sprak van zelf, dat van dezen stap en van den toestand der zaken onverwijld aan den Koning werd kennis gegeven, terwijl men kon veronderstellen, dat niet alleen de beide Adjudanten door de Gouverneurs van *Bergen-op-Zoom* en *Breda* afgezonden, spoedig te *Parijs* stonden aan te komen; maar dat ook, van zijne zijde, de Hertog VAN REGGIO niet in gebreke zou gebleven zijn, om van het weigerend antwoord, door de beide voornoemde Gouverneurs, op zijne sommatien, kennis te geven. Men verwachte dus met ongeduld 's Konings nadere en stellige bevelen.

Deze werden dan ook al spoedig in de hoofdstad aangebragt, door den Kolonel, 's Konings Aide-de-camp, Grave CHARLES VAN BYLANDT, welke de reize over *Bergen-op-Zoom* genomen, en aldaar een bevel (waarvan nader) voor den Gouverneur had achtergelaten, terwijl een ander bevel (waarvan ook nader) aan den Gouverneur van *Breda*, door den Kapitein-Adjudant LOKE was terug gebragt. De brief van den Koning aan den Raad der Ministers luidde aldus:

De Koning aan zijne Ministers.

Mijne Heeren!

De brenger dezes zal U alles, wat er aangaande de vestingen in *Braband* gebeurd is, zeggen.

Ik heb toegestaan, dat men er Fransch garnizoen in konde leggen. — Ik zend aan den Minister van Oorlog het bevel om toe te staan, dat men de andere steden en vestingen, welke tusschen de *Maas* en *Schelde* liggen, bezette, wanneer men er zich vertoont, doch enkel maar als garnizoen, want men kan van geen gedeelte des Rijks bezit nemen, dan krachtens een tractaat van afstand, door het wetgevend ligchaam geratificeerd en gepubli-

ceerd. — Tot daaraan toe is er of kan er niets wettigs zijn. — Ik zoude voorwaar dusdanige zaak ook niet op mij alleen willen nemen. Zoo er smartende opofferingen moeten geschieden, dan zal het niet wezen zonder dat de natie wete waarom en hoe.

Het is moeijelijk voor mij, om in een oogenblik zoo als dit, niet in mijne Staten te wezen. Ik was op het punt om te vertrekken, maar ik ben daarin verhinderd, en ik weet niet, wanneer ik zal kunnen wederkeeren.

Ik had vooraf het bevel gegeven, om geene troepen in de vestingen te ontvangen zonder mijne directe orders, de grond daarvan was om te verhinderen, dat men niemand uit het midden van zijne familie opligtte, zoo als zulks voor twee jaren gebeurde met zekeren VAN DER SCHRICK en FLORENT, en behalve dat deze formaliteit volstrekt noodig en van alle tijden geweest is.

De hier bijgaande kopijen der brieven betrekkelijk tot die zaak, zullen U een weinig onderrigten in hetgeen, wat er gebeurd is. Het zoude moeijelijk voor mij wezen om het U geheel te zeggen.

Binnen eenige dagen zal ik U met meerder vastigheid kunnen zeggen, hoe het met onze zaken staat. — Ik verwacht een definitief

antwoord. — Intusschen doet voor het beste, en weest wel overtuigd, dat ik tot op het laatste oogenblik aan Uwe volken en aan mijne verpligtingen getrouw zijn zal. Gij herinnert U hetgeen ik U tijdens mijn vertrek zeide. Mijne bijzondere gevaren en zorgen zijn weinig, behalve echter het eenige, dat ik vrees, en dit is, wanneer men het daartoe bragt, om mij de achting en het vertrouwen der natie te doen verliezen.

Doet aan mijne Heeren VOUTEN, NEDERBURG en SIX weten, zoo als ook aan de Heeren VERHEIJEN en LAMSWEERDEN, dat ik hunne brieven heb ontvangen, dat ik mij op de voortduring hunner zorgen beruste, en op hunne doorzigtigheid en goede gevoelens vertrouwe, en aan de drie eersten, dat ik mij gedrage tot hetgeen, wat Zijlieden met U aangaande 's Rijks financien zullen besluiten: om redenen, dat ik mij in de onmogelijkheid bevinde, de eerste mijner wenschen, zoo als ook mijner pligten te vervullen, om naar mijne hoofdstad terug te keeren, zoo haast als ik het gaarne wilde.

Vaart wel.

(Get.) **LODEWYK.**

Parijs, den 19 *Januarij* 1810.

Deze brief draagt (indien men zich niet bedriegt) de kenmerken van in het Fransch ontworpen, en in het Hollands, veiligheidshalve, vertaald te zijn: het daarin bedoelde bevel voor den Minister van Oorlog was het navolgend:

Parijs, *den* 18 *Januarij* 1810.

Aan onzen Minister van Oorlog.

Onze Minister van Oorlog zal aan de Gouverneurs en Kommandanten der vestingen en steden, gelegen tusschen de oevers van de *Schelde* en de *Maas*, de noodige bevelen geven, om, wanneer zich Fransche troepen aldaar mogten vertoonen, dezelven in de vestingen en steden te ontvangen, als zijnde van eene bevriende en geallieerde Mogendheid, en om aldaar te cantonneren. De Gouverneurs, Kommandanten, Officieren en troepen zullen op hunnen post blijven en er zich niet van daan begeven dan op onzen last, wat er ook moge gebeuren of voorvallen.

(Get.) **LODEWIJK.**

Betreffende de bijlagen, die opgemelden brief vergezelden, daarvan vindt men wel de eerste in de *Documens historiques*, bladz.

188, maar niet de tweede, 's Konings antwoord; wij geven daarom beiden:

COPIE.

Sire Sa Majesté l'Empereur et Roi a vu avec déplaisir, que les Commandans de *Bergen-op-Zoom* et *Breda* se fussent permis d'en refuser l'entrée à ses troupes de l'armée du Nord. En agissant ainsi ils ont manqué à l'obéissance, qu'ils devaient à un Maréchal de l'Empire Commandant les forces Françaises et Hollandaises entre l'*Escaut* et la *Meuse*.

L'Empereur a appris cette conduite avec d'autant plus de peine, que cet événement avait été prévu et préparé à l'avance, et que le gouvernement Hollandais en défendant de laisser entrer les troupes Françaises dans *Bergen-op-Zoom* et dans *Breda* a prescrit par celà même de faire un affront gratuit et sans motif aux armes de l'Empereur.

L'Empereur a ordonné que les pays entre l'*Escaut* et la *Meuse* fussent occupés militairement par le Maréchal Duc DE REGGIO et de faire passer par les armes quiconque y apporterait la moindre opposition.

Ces mesures étant la conséquence nécessaire des ordres donnés à ce Maréchal, je n'avais point à en prévenir votre Majesté. Ce qui

s'est passé à *Bergen-op-Zoom* et à *Breda* m'impose le devoir de l'avertir, que s'il est un moyen de faire sortir la Hollande de sa position facheuse, ce ne peut être qu'en fléchissant l'Empereur, et non en entreprenant vainement de lui résister.

Si quelqu'un conseille à votre Majesté de jeter à la France le gant de défi, il est à la fois son ennemi personnel, et celui de la Hollande, puisque la moindre apparence d'une nouvelle résistance ne peut manquer de lui devenir funeste: les événemens qu'elle produirait, seraient trop sensibles au cœur de votre Majesté, pour que je veuille les indiquer à l'avance. Je ne doute pas qu'elle ne les apperçoive elle même, surtout quand elle s'appesantira sur une considération inséparable de l'ensemble de cette affaire, c'est qu'aucun des pays du grand Empire ou de la grande confédération ne peut sans crime refuser l'entrée de son territoire aux troupes de l'Empereur. — Je suis avec respect

Sire!

De votre Majesté le très-humble
et très-obéissant Serviteur,
Le Ministre de la Guerre,
(Signé) *Duc* **DE FELTRE**.

Paris, 18 *Janvier* 1810.

COPIE.

Monsieur le Duc DE FELTRE! J'ai expédié ce matin l'ordre de recevoir à *Breda* et à *Bergen-op-Zoom* les troupes, qu'on y envoie d'*Anvers*, ce n'est pas ma faute, si je n'ai pas été instruit de l'intention de l'Empereur, que par la demande de prendre possession de ces deux places.

Sans m'arrêter à la manière dont vous êtes chargé de me prévenir de l'intention de l'Empereur, que ses troupes occupent le pays entre l'*Escaut* et la *Meuse*, je vais donner l'ordre qu'on les y reçoive, mais vous êtes trop juste pour ne pas observer, qu'un subordonné ne doit obéir qu'à son chef immédiat, et que même parmi les troupes sous ses ordres, un Maréchal ne peut donner d'ordre à ses subordonnés, que par le canal de leurs chefs. Mes places fortes et villes sont incontestablement sous mes ordres, je pense; et je ne crois pas être sous ceux d'un Maréchal.

Je pars avec de justes chagrins, mais fermement décidé à faire tout ce qui sera dans mon pouvoir, pour concilier mes devoirs envers mon Peuple avec mes sentimens envers l'Empereur, et de le contenter s'il m'est possible.

J'ai lu avec la plus grande surprise le mot *de gant de défi*; dans la position pénible, dans laquelle mon Royaume se trouve depuis si long-tems, après avoir fait tous les efforts possibles pour la lui faire supporter, dans la juste douleur enfin, où me jette ma position si embarrassante; cette raillerie est bien cruelle. Peut-être mon frère me rendra-t-il justice un jour et regrettera-t-il, de ne pas avoir empêché ce que souffre un frère, qui serait méprisable à ses yeux, s'il pouvait oublier ses premiers devoirs.

Paris, 18 *Janvier* 1810.

(Signé) **LOUIS.**

Weinige uren na de aankomst van Zijner Majesteits Aide-de-Camp, Kolonel Grave VAN BIJLANDT, brenger dezer stukken, ontving de Minister van Oorlog, door renboden, berigt van de Gouverneurs van *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, gedagteekend den 20 en 21 Januarij, dat hun van den Koning een kabinets-bevel was toegekomen voor beiden eensluidend, zoo als hier volgt:

Parijs, *den* 18 *Januarij* 1810.

De Gouverneur van de stad *Bergen-op-Zoom* (en *Breda*) zal de troepen, welke door den Heer Maarschalk Hertog VAN REGGIO zijn

gezonden, met alle de zorg, welke men aan troepen van eene geallieerde en bevriende Mogendheid schuldig is, ontvangen. Hij zal zorg dragen, om aan de geconstitueerde Magten kennis te geven, dat het geen bezitneming is; maar dat men het slechts alleen kan beschouwen als een kantonnement, aan de troepen der armée van *Antwerpen* gegeven, door den Maarschalk Hertog VAN REGGIO afgezonden. De Hollandsche Gouverneur, onze troepen en onze Officieren moeten daar blijven, en zullen er, in geen geval, kunnen uitgaan, dan op onzen last, of op dien van onzen Minister van Oorlog.

(Get.) **LODEWYK.**

Den volgenden dag (22 Januarij) liet zich een Kolonel-Aide-de-Camp van den Hertog VAN REGGIO (*) in den namiddag bij den Minister van Oorlog aanmelden, ten einde eene boodschap van welgemeld opperhoofd over te brengen.

Ten gehoor toegelaten gaf deze, bij monde, te kennen, dat welgemelde Hertog verlangde te weten, of 's Konings Minister van Oorlog, als nu, naar *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, zijne

(*) De naam is het geheugen ontsnapt.

bevelen had afgegeven, om Fransche bezetting binnen te laten, of welk deswegens zijn voornemen was?

De Minister heeft hierop beleefdelijk, maar koel en kortelijk geantwoord, dat de Maarschalk Hertog VAN REGGIO alzoo scheen bekend te wezen met de bevelen door Koning LODEWYK daartoe betrekkelijk aan de Heeren Gouverneurs van beide die vestingen afgegeven, en er dus geen twijfel bestond, of dezen zouden, zelfs zonder tusschenkomst van het Ministerie, stiptelijk worden achtervolgd.

Op eene tweede vraag, of het aan hem, Aide-de-Camp, zou geoorloofd wezen, om 24 uren in *Amsterdam*, over te blijven, ten einde eene zoo beroemde wereldstad, vlugtig in oogenschouw te kunnen nemen? heeft de Minister al wederom beleefdelijk geantwoord, dat hij voor zich daarin geen bezwaar vond, maar oordeelende, dat de Hertog VAN REGGIO een spoedig antwoord verlangde, het aan de kiesheid van Hoogstdeszelfs Aide-de-Camp moest overlaten, om in de gegevene omstandigheden, hem gewis niet onbekend, al of niet van deze toestemming gebruik te maken; en na deze aanmerking heeft voornoemde Kolonel oogenblikkelijk de hoofdstad verlaten.

De zoo zeer veranderde staat van zaken

moest natuurlijk de terugroeping der Heeren Hoofd-Officieren, op verkenning uitgezonden, (en in § 11 vermeld) ten gevolge hebben, welke dan ook allen bevel ontvingen, om naar de hoofdstad terug te keeren, alzoo het doel hunner zending was vervallen: en om dezelfde reden, werden ook de, bij die gelegenheid afgezonden geheime brieven, terug genomen.

Betreffende den Heere Staatsraad HULTMAN, was ook het oogmerk van diens afvaardiging verijdeld; doch de Raad van Ministers heeft goedgevonden, hem voor als nog op de frontieren te doen verblijven, met naderen last, om *casu quo*, tegen alle proclamatien in naam van het Fransche Gouvernement, ernstig te protesteren.

§ 15.

Ofschoon de Hertog VAN REGGIO en de overige Fransche bevelhebbers aanvankelijk den schijn aannamen, als of zij de vestingen *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, in waarheid als kantonnementen wenschten te bezetten, zal men echter uit de hier navolgende gebeurtenissen al spoedig ontwaren, dat men er slechts van wilde meester zijn, om zich allerhande, daarmede strijdige vorderingen te kunnen veroorloven.

Zie hier de officiele rapporten, door de beide Gouverneurs aan het Ministerie van Oorlog opgezonden:

1°. Van *Bergen-op-Zoom.*

Bergen-op-Zoom, den 22 Januarij 1810.

LOUIS DE MELLET, *Ridder der Unie, Generaal-Majoor en Gouverneur der vesting* Bergen-op-Zoom,

Aan

Den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer aan Uwe Excellentie hiernevens toe te zenden kopij eener missive van Z. E. den Hertog VAN REGGIO, benevens kopij van mijn antwoord.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn

Uwer Excellentie's zeer gehoorzame Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

COPIE.

Anvers, le 21 Janvier 1810.

Monsieur le Gouverneur!

» En refutant à Monsieur le Général MAI-» SON que j'avais envoyé près de vous, de » prendre possession de la place de *Bergen-*

» *op-Zoom*, d'après les ordres de Sa Majesté » l'Empereur NAPOLÉON, vous avez répondu » que vous attendiez une réponse du Ministre » de la Guerre du Roi de Hollande, auquel » vous alliez expédier un courrier.

» Veuillez bien m'instruire par le retour de » l'officier, qui vous remettra cette lettre, » quelle est la réponse que vous avez dû re- » cevoir du Ministre de la Guerre, et si vous » persistez à vous opposer à ce que je fasse » prendre possession de *Bergen-op-Zoom*, » conformément à ce qui a été convenu entre » le Roi de Hollande et l'Empereur NAPOLÉON.

» Recevez Monsieur le Gouverneur, l'assu- » rance de ma parfaite considération."

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

COPIE.

Monseigneur !

» J'ai l'honneur d'inclure à votre Excellence » copie d'un ordre du cabinet, que j'ai reçu » de Sa Majesté le Roi de Hollande (*)

» Votre Excellence verra par cet ordre, que » je recevrai les troupes qu'elle pourrait m'en- » voyer ici en cantonnement avec tous les égards

---

(*) Deze onvoorzigtige handeling kon bij den Minister van Oorlog niet onopgemerkt blijven. Zie *Bijlage* N°. 7.

»que l'on doit aux troupes d'une puissance »alliée et amie, mais qu'il n'est pas question »du tout *de mettre en possession*, ce que je »ne puis faire sans un ordre du Roi mon »maître."

J'ai l'honneur d'être avec respect
Monseigneur!
De votre Excellence,
Le très-humble et très-obéissant
Serviteur,
(Signé) **DE MELLET**,
Général-Major, *Gouverneur de* Bergen-op-Zoom.

Bergen-op-Zoom, *le* 22 *Janvier* 1810.

Bergen-op-Zoom, *den* 23 *Januarij* 1810.

LOUIS DE MELLET, *Ridder der Unie*, *Generaal-Majoor en Gouverneur der vesting* Bergen-op-Zoom,

Aan

Den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer aan Uwe Excellentie in te sluiten kopij eener missive van den Generaal D'HASTREL.

De sterkte opgegeven is 2000 man infanterie.
100 paarden artill^e.
25 gendarmes.

De Hertog VAN REGGIO zal, zoo als men zegt, morgen hier arriveren.

Ik heb volgens de kabinets-order van Zijne Majesteit, uit *Parijs* den 18 dezer, het binnenrukken dier troepen in deze vesting niet kunnen beletten, alhoewel ik het met het grootste leedwezen zie.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn
Uwer Excellentie's zeer gehoorzame Dienaar,
(Get.) **DE MELLET.**

ARMÉE DU NORD.

à Anvers, le 22 Janvier 1810.

Le Général de Brigade D'HASTREL,
Chef de l'État-Major général,

à

Monsieur L. DE MELLET, *Général-Major, Gouverneur de la place de* Bergen-op-Zoom.

Monsieur le Gouverneur!

» J'ai l'honneur de vous prévenir que d'après » l'ordre de Monsieur le Maréchal Duc DE » REGGIO, Monsieur le Général MAISON ira

» demain 23 Janvier, avec la brigade qu'il » commande, à *Bergen-op-Zoom*, où il devra » rester en cantonnement jusqu'à nouvel ordre.

» Je vous prie en conséquence de vouloir » bien donner des ordres pour faire loger cette » troupe, qui est forte d'environ trois mille » hommes.

» L'intention de Monsieur le Maréchal est, » que cette brigade fasse le service dans la » place, conjointement avec les troupes Hol- » landaises.

» Monsieur le Major SIBUET fera pour les » troupes Françaises les fonctions de Com- » mandant d'armes, afin de prévenir tout ce » qui pourrait tendre à nuire à la bonne har- » monie, qui doit regner entre des troupes » amies et alliées.

» En exécutant les ordres de Sa Majesté » l'Empereur et Roi, Monsieur le Maréchal » Duc DE REGGIO ne négligera rien de ce qui » doit assurer la tranquillité du pays et entre- » tenir la bonne intelligence entre les deux » nations.

» Recevez Monsieur le Général l'assurance » de ma parfaite considération."

(Signé) **D'HASTREL.**

Bergen-op-Zoom, *le* 25 *Janvier* 1810.

Le Général-Major DE MELLET,
Gouverneur de Bergen-op-Zoom,

Au

Ministre de la Guerre.

J'ai été hier rendre une visite au Maréchal Duc de REGGIO, qui a débuté par exiger que je le reconnusse comme mon commandant, ce que j'ai refusé, il s'en est suivi une conversation très vive de sa part, il m'a présenté differents moyens pour me mettre à l'abri du reproche si je consentais à sa proposition; enfin après un peu de menaces et d'humeur, il me dit qu'il allait m'écrire et que j'eus à lui répondre.

J'ai l'honneur d'inclure à Votre Excellence copie de ses lettres et de mes réponses.

Ce matin à une visite où j'ai eu l'honneur de lui présenter les officiers de la garnison, il a fait une forte sortie contre le Colonel BEHR du sixième régiment et lui a ordonné de partir d'ici dans 24 heures, ou qu'il le ferait sortir par force! Votre Excellence verra par la copie incluse les représentations que je lui ai faites à cet égard.

Enfin je ne doute pas que contrarié par mon refus de le reconnaître comme mon Commandant, il ne prenne des moyens violents.

Au moment de finir ce que je prévoyais est arrivé, Votre Excellence verra par la lettre du Duc DE REGGIO, qu'il a fini par se déclarer Commandant en chef des troupes Françaises et Hollandaises, il ne me reste plus qu'à attendre les ordres de Votre Excellence, et de céder à la force."

J'ai l'honneur d'être avec respect

De Votre Excellence

Le très humble et très obéissant

Serviteur,

(Signé) **DE MELLET.**

Bergen-op-Zoom, le 24 Janvier 1810.

Monsieur le Gouverneur!

» J'ai appris qu'il y avoit à *Bergen-op-Zoom* » des officiers et des soldats appartenant à » l'aile droite de l'armée du Nord. Vous » voudrez bien au reçu de la présente leur » donner l'ordre de rejoindre leurs corps res- » pectifs.

» Les troupes Hollandaises appartenant à la » place, feront le service conjointement avec » les troupes Françaises qui y sont en can- » tonnement. Vous prescrirez en conséquence

» à l'officier Hollandais chargé du service de » la place, de se concerter avec Monsieur le » Colonel SIBUET, pour que tout se fasse en » ordre, et qu'il n'y ait aucune discussion.

» Je vous invite à donner des ordres aux » officiers et soldats Hollandais, comme j'en » donne aux troupes Françaises, pour que rien » ne trouble la bonne harmonie, qui doit regner » entre deux peuples alliés, et qu'ils répri- » ment sévèrement tout ce qui pourrait porter » atteinte au bon ordre et à la bonne intel- » ligence.

» Aucun mouvement de troupes, détache- » mens ou dépôts Hollandais, ne doit se faire » sans mon ordre et vous m'enverrez chaque » jour le rapport de la place pour ce qui vous » concerne.

» J'ai l'honneur de vous saluer avec consi- » dération."

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO**.

Bergen-op-Zoom, *le* 24 *Janvier* 1810.

Monseigneur!

» J'ai reçu la lettre de Votre Excellence du » 24 de ce mois.

» Il y a en effet ici des officiers et soldats » appartenant aux troupes Hollandaises en » *Zélande*, qui ont depuis huit à dix jours

»l'ordre de joindre leurs corps respectifs, »mais qui en ont été empêchés par les glaces.

»Monsieur le Commandant d'armes s'est »arrangé avec Monsieur le Colonel SIBUET »pour que le service se fasse avec le plus grand »ordre, et sans la moindre discussion.

»Les ordres les plus précis sont donnés »aux officiers et soldats Hollandais, pour que »la meilleure harmonie regne entre les trou»pes alliées.

»Quant aux mouvemens des troupes, déta»chemens, ou dépôts Hollandais, qui n'ont »aucun rapport avec l'armée sous les ordres »de Son Excellence le Maréchal DUMONCEAU, »je ne crois pas pouvoir vous en faire de »rapport, puisque mon commandement est »indépendant de l'armée du Nord, et que je »ne puis recevoir d'ordres que de Sa Majesté »le Roi de Hollande ou de Son Ministre de »la Guerre.

»Je me ferai d'ailleurs un honneur d'agir »communicativement avec Votre Excellence »ou son Chef de l'État-Major pour tout ce »qui concerne le service et la bonne intelli»gence qui doit exister entre les troupes »Françaises et Hollandaises."

J'ai l'honneur etc. etc. etc.

(Signé) **DE MELLET.**

ARMÉE DU NORD.

Bergen-op-Zoom, le 24 Janvier 1810.

Monsieur le Gouverneur!

» J'ordonne à Monsieur le Général SINT » LAURENT, Directeur-Général des parcs d'ar- » tillerie.

» À Monsieur le Général KIRGENER, Com- » mandant du Génie, et à Monsieur ROBINET, » Commissaire Ordonnateur de l'armée du » Nord, de prendre connaissance en détail, » chacun en ce qui le concerne, de tous les » magasins et approvisionnemens de la place de » *Bergen-op-Zoom.*

» Vous préscrirez aux officiers Commandant » le Génie et l'Artillerie et au Commissaire » des Guerres de la place d'accompagner ces » Messieurs, et de leur donner tous les ren- » seignemens qu'ils leur demanderont."

J'ai l'honneur de vous saluer avec considération distinguée.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

PS. Tous les magasins quelconques n'en resteront pas moins sous votre surveillance directe.

(*Signé*) R.

Bergen-op-Zoom, *le* 26 *Janvier* 1810.

Monseigneur!

»En me conformant aux ordres contenus »dans la lettre de Votre Excellence du 24 »Janvier au sujet des Généraux SINT LAURENT, »KIRGENER et Monsieur le Commissaire-Or- »donnateur ROBINET, je me désisterais du com- »mandement que S. M. m'a confié, j'espère »donc que V. E. ne trouvera pas mauvais, »si je ne puis pas m'y conformer."

J'ai l'honneur etc. etc. etc.

(Signé) **DE MELLET.**

Bergen-op-Zoom, *le* 25 *Janvier* 1810.

Monseigneur!

»J'ai l'honneur de donner connaissance à »V. E. que l'ordre du Cabinet de Sa Majesté »le Roi de Hollande, donné à *Paris* le 18 »Janvier, porte:

»»Le Gouverneur Hollandais, Nos trou- »»pes, Nos officiers resteront à *Bergen-op-* »»*Zoom*, et ne pourront en aucun cas en »»sortir sans Notre ordre ou celui de Notre »»Ministre de la Guerre.""

»Par un ordre de Son Excellence le Mi- »nistre de la Guerre en date du 15 Janvier

» les 4 compagnies du 6me régiment qui se » trouvent ici, font partie de la garnison, et » sont mises sous mes ordres, et sont donc » comprises dans les termes de l'ordre du Ca- » binet de Sa Majesté allégué ci-dessus."

J'ai l'honneur etc. etc. etc.

(Signé) **DE MELLET.**

Bergen-op-Zoom, le 25 *Janvier* 1810.

Monsieur le Gouverneur!

» Je suis instruit, que vous avez donné des » ordres pour faire sortir de l'artillerie de cette » place, et que dans ce moment même on » est occupé à atteler des pièces et caissons » que vous avez désignés. (*)

» Je vous préviens que je donne ordre de » ne laisser sortir ni pièces, ni attirail d'ar- » tillerie, ni munitions appartenant à la place, » et qu'en cas de la moindre résistance on » employera la force.

» Je permets seulement que les pièces de » campagne et voitures particulières soient ex- » ceptées.

» J'avais droit de compter Monsieur le Gou- » verneur sur la parole que vous m'aviez don-

(*) C'est faux.

» née hier de faire partir d'ici les quatre com-
» pagnies du 6me régiment, elles sont cépen-
» dant encore à *Bergen-op-Zoom.* Je vous
» préviens que si demain elles ne sont pas
» parties à 7 heures du matin, je prendrai des
» mesures pour que mes ordres à cet égard,
» soient exécutés et vous répondrez de ce qui
» arrivera. (*)

» Je vous recommande encore de la manière
» la plus formelle d'empêcher que certains de
» vos officiers continuent à se permettre des
» propos fâcheux sur le chapître de ma Nation,
» car il me serait pénible d'avoir à sévir dans
» une circonstance où j'aimerais à voir les
» Hollandais, être d'accord avec *leurs amis*
» les Français." (†)

J'ai l'honneur de vous saluer.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

Bergen-op-Zoom, le 25 *Janvier* 1810.

Monsieur le Gouverneur!

» Lorsque je vous ai envoyé Monsieur le
» Commissaire-Ordonnateur de l'armée ROBINET,
» pour prendre communication des magasins de

(*) C'est faux.

(†) Fausseté et mauvais prétexte.

» subsistance que renferme la place de *Ber-*
» *gen-op-Zoom*, je lui avais donné l'instruction
» de n'y puiser que lorsque vous en seriez
» d'accord. Maintenant que vous opposez une
» résistance aussi inconvenante que ridicule,
» je me dois de vous dire, que si vous n'ad-
» mettez pas mes dispositions à la conciliation,
» je prendrai à ma charge de disposer de tous
» ces moyens d'existence. Veuillez me dire sous
» une heure votre dernière intention à ce sujet.

» Vous n'oubliez pas que j'ai mis toutes les
» formes pour vous amener à connaître la po-
» sition dans laquelle j'arrivais, mais du mo-
» ment où votre opposition est telle qu'il n'y
» a plus à douter de votre mauvaise volonté,
» je vous déclare, que si vous protestez encore,
» contre un des ordres que je vous donnerai,
» je cesserai de vous continuer les mêmes té-
» moignages, que je n'ai pas manqué vous don-
» ner depuis mon arrivée à *Bergen-op-Zoom.*

J'ai l'honneur de vous saluer.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

N. B. Le premier paragraphe de cette lettre est contourné, j'ai proposé à l'ordonnateur de lui prêter pendant huit jours les besoins de la troupe Française sur ses bons.

(Get.) **DE MELLET.**

Bergen-op-Zoom, *le* 25 *Janvier* 1810.

Monsieur le Gouverneur!

» Vous m'avez déjà donné connaissance de » la lettre du Roi de Hollande, que vous rap- » pellez dans votre lettre de ce jour.

» Je vous répète que je n'ai point l'intention » de vous faire sortir de la place, et je trouve » très convenable au contraire que la garnison » Hollandaise fasse le service conjointement » avec les troupes Françaises ainsi que j'en ai » donné l'ordre.

» Je ne vois aucun motif pour que vous vous » désistiez du commandement de vos troupes, » et j'insiste de la manière la plus formelle » pour que vous le gardiez, mais je vous ai » déclaré encore, que je prens le commandement » en chef, et que je veux donner aux troupes » tant Hollandaises que Françaises indistincte- » ment les directions, que je jugerai à propos.

J'ai l'honneur de vous saluer avec considération distinguée.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

Bergen-op-Zoom, den 27 Januarij 1810.

De Generaal-Majoor DE MELLET,
Gouverneur van Bergen-op-Zoom

Aan

Den Minister van Oorlog.

Ingesloten heb ik de eer aan Uwe Excellentie in te zenden kopij van eenen brief van den Hertog VAN REGGIO, en van de instructien door hem aan den Generaal de brigade MAISON, commandant supérieur van *Bergen-op-Zoom* gegeven.

Het arsenaal, de magazijnen van artillerie behoeften en van approvisionnementen enz. zijn met de sterke hand door de Franschen weg genomen.

Ik ben gedestitueerd, en als ik niet dadelijk van Uwe Excellentie order krijg van hier met het Hollandsche garnizoen uit deze vesting te marcheren, verwacht ik, dat wij tusschen de bajonetten van onze vrienden en geallieerden de stad zullen moeten ontruimen.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn

Uwer Excellentie's zeer gehoorzame
Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

Bergen-op-Zoom, *le* 26 *Janvier* 1810.

Monsieur le Général!

« Je viens de donner ordre au Général « MAISON, commandant en chef la place de « *Bergen-op-Zoom*, par les pouvoirs dont je « l'ai investi, de prendre près de vous toute « connaissance sur ce qui forme magasin ap- « partenant à la place, pour m'en répondre « interpellativement. J'espère que loin de « vous refuser de l'en mettre en possession, « vous déférerez à toutes ses réclamations à « cet égard, avec le zèle, qui doit caractériser « un officier de votre poste, ami et allié « de Notre puissance: dans le cas où il vous « plairait encore de faire des oppositions dé- « placées, je lui intime de n'en connaître, que « pour vous déclarer déchu de tout pouvoir « sur la place, en vous conservant toutefois « la haute main sur les troupes Hollandaises « conservées en garnison, et dont je vous « laisse le commandement, moyennant cepen- « dant que tous leurs mouvemens seront con- « sentis par le commandant en chef, Mon- « sieur le Général MAISON."

J'ai l'honneur de vous saluer avec considération.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

Bergen-op-Zoom, *le* 26 *Janvier* 1810.

« Monsieur le Général, les intentions posi-
« tives de l'Empereur sont, qu'il ne reste à
« *Bergen-op-Zoom* aucune troupe Hollandaise,
« à moins que leur nombre ne soit insigni-
« fiant. Il y aura un Commandant du Génie
« et un Commandant d'Artillerie prêts dans
« l'armée Française.

« Les magasins de l'Artillerie et du Génie
« doivent passer sur le champ entre nos mains,
« et après les avoir fait inventarier de concert
« avec les officiers Hollandais, ou à défaut
« avec les Magistrats qu'on requerrait à cet
« effet. Il en sera de même pour les magasins
« de subsistances que Monsieur l'Ordonnateur
« fera inventarier.

« Pour remplir à cet égard les ordres de
« l'Empereur M. M. les Généraux SINT LAU-
« RENT et KIRGENER, nommeront chacun un
« officier et des gardes pour les magasins.

» Vous donnerez des ordres pour qu'ils
« fassent les inventaires demandés, vous les
« ferez reconnaître commandans chacun dans
« leur arme, et ils installeront les gardes des
« magasins.

« Si Monsieur le Gouverneur oppose la

» moindre résistance, vous lui ordonnerez sur » le champ, de cesser toutes fonctions en lui » signifiant que le moindre refus de sa part, » serait traité comme acte de rebellion.

» Au surplus on ne touchera en rien à » l'administration civile.

» Veuillez bien Monsieur le Général me » rendre compte sans délai à *Breda* de l'exé- » cution de cet ordre."

J'ai l'honneur etc. etc. etc.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

ARMÉE DU NORD.

État-Major-Général.

Au quartier Général à Bergen-op-Zoom, *le* 26 *Janvier* 1810.

» En conséquence de l'autorisation de Sa « Majesté l'Empereur NAPOLÉON, Roi d'Ita- « lie etc.

» Monsieur le Général de brigade MAISON, » est nommé commandant en chef de toutes » les tronpes qui sont à *Bergen-op-Zoom* et » environs.

» Il aura également le commandement supé- » rieur dans la place de *Bergen-op-Zoom*, » et donnera, pour la sûreté et la police de

»la place, tous les ordres qu'il jugera con-
»venables.

»En un mot, il sera personnellement res-
»ponsable de la place de *Bergen-op-Zoom*,
»il s'y maintiendra maître absolu, et ne cor-
»respondra provisoirement qu'avec moi.

»Monsieur le Général MAISON m'enverra
»aussitôt qu'il sera possible un état exact et
»détaillé de l'armement de la place ainsi que
»des magasins et approvisionnemens en tout
»genre, qui s'y trouvent.

»Il me fera un rapport journalier de tout
«ce qui se passera dans la place, et dans l'ar-
»rondissement de son commandement."

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

Bergen-op-Zoom, den 29 *Januarij* 1810.

De Generaal-Majoor DE MELLET,
Gouverneur van Bergen-op-Zoom,

Aan

Den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer ingesloten aan Uwe Excellentie te zenden de rapporten van den Luitenant-Colonel SPELEVELDT, commandant der genie, Kapitein RADIJS VAN SIEKINGA, kommanderende het materieel der artillerie, van

den Magazijnmeester VAN RIEMSDYK en van den Inspecteur der magazijnen POLLMAN, omtrent de geweldenarijen gepleegd door de hier gecantonneerde vrienden en geallieerde Keizerlijke troepen.

Het Hollandsch garnizoen houdt zich lijdelijk en heeft maar eene politie-wacht.

In alle huizen heerscht de grootste consternatie en men hoort niets als weeklagten.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn

Uwer Excellentie's zeer gehoorzame Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

KOPIJ.

Bergen-op-Zoom, den 27 Januarij 1810.

De Luitenant-Kolonel der Artillerie en Genie F. SPELEVELT,

Aan

Den Heer Generaal-Majoor DE MELLET, Gouverneur van Bergen-op-Zoom.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

» Ik heb de eer UEd. Gestr. te berigten, » dat heden ochtend door een zwaar piket Fran- » sche militairen, aan welker hoofd zich twee

»officieren bevonden, met geweld zijn wegge-
»nomen alle de sleutels, welke ik van de
»werken dezer vesting bezat."

Ik heb de eer mij met alle hoogachting te teekenen

Hoog Edel Gestrenge Heer!
UEd. Gestr. dienstvaardige Dienaar,
(Get.) **F. SPELEVELT.**

KOPIJ.

Bergen-op-Zoom, den 27 Januarij 1810.

Aan den Generaal-Majoor DE MEL-LET, *Gouverneur van* Bergen-op-Zoom.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

»Rapportere Uw Hoog Ed. Gestr. heden mor-
»gen de Franschen Generaal, kommanderende
»de Fransche troepen, gecantonneerd binnen
»deze vesting, vergezeld van een Generaal der
»artillerie en verscheiden Officieren, benevens
»eene compagnie grenadiers, de rijks arsena-
»len en magazijnen van oorlog dezer vesting
»heeft doen bezetten en de toegang gevorderd,
»en gelast onverwijld de artillerie-wacht te
»doen afmarcheren; tegen de overmagt niet
»bestand, noch ingevolge de bevelen, zoo-
»danig geweld, met geweld mogende te keer

» gaan, ben ik in de noodzakelijkheid geweest
» de artilleristen te doen afmarcheren, en heb
» mij zelf benevens de Magazijnmeester, Con-
» ducteurs en Magazijnsknecht verwijderd, en
» hun allen aanbevolen geene inlichting van
» den staat der magazijnen te geven, echter
» weinige oogenblikken daarna is volgens rap-
» port van den Magazijnmeester, dezelve door
» een detachement Fransche troepen, uit des-
» zelfs huis gehaald, en genoodzaakt geworden
» de sleutels van het arsenaal en magazijnen,
» onder hem berustende, te overhandigen, be-
» nevens de staat der magazijnen."

Ik heb de eer van met alle eerbied te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uw Hoog Ed. Gestr. Dw. en geh. Dienaar,

(Get.) **RADYS VAN SICKINGA.**

KOPIJ.

Bergen-op-Zoom, den 28 *Januarij* 1810.

De Magazijnmeester der artillerie en genie W. C. P. VAN RIEMSDYK,

Aan

Den Heer Gouverneur der voornoemde vesting.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

» Ik reken het van mijnen pligt Uw Hoog Ed.
» Getsr. bij deze te rapporteren, dat ik mij op

»gisteren morgen met den Kapitein der artil-
»lerie RADYS VAN SICKINGA, begeven heb naar
»het arsenaal, zijnde door Uw Hoog Ed. Gestr.
»gelast geen vreemde magt in hetzelve te laten.
»Daar naauwelijks zijnde, is de tegenwoordige
»kommanderende Officier dezer vesting, verge-
»zeld van een Generaal der Fransche artillerie,
»benevens eenige Officieren, met een commando
»Fransche troepen (welke alvorens aan mijn
»huis waren geweest, om mij mede te nemen)
»gekomen, en zeiden mij bezit van het arse-
»naal te willen nemen; ik betuigde aan den
»Kommandant, dat ik deswegens geen order
»had, dan op mijn gezegden geen acht slaande,
»drongen zij het arsenaal binnen en gelasteden
»aan den Conducteur en Magazijnsknecht,
»alles te openen en de sleutels over te geven,
»als mede aan den Kapitein der artillerie, om
»de wacht der Hollandsche artilleristen voor
»het arsenaal af te doen lossen, vattende het
»detachement dadelijk post voor de arsenaals-
»wacht, bezettende tevens alle posten bij het-
»zelve.

»Daar tegen deze geweldige handelwijs niets
»te doen was, begaf ik mij met den Kapitein
»van daar naar huis, volgende ons de Con-
»ducteur en Magazijnsknecht; doch niet lang
»te huis zijnde, kwam een Officier der Fran-

»sche artillerie met eenige manschappen mij »en den Conducteur, welke zich bij mij be»vondt, uit naam van den Generaal gelasten, »met hem naar het arsenaal te gaan, alle »sleutels mede te nemen en tevens alle papie»ren; ik betuigde hem, dat ik zulks volgens »mijn eed en pligt niet doen mogt, hij ant»woordde mij hierop, dat er niets tegen te »doen was, en de gewapende magt mij met de »sleutels en papieren onverwijld mede moest »nemen.

»Ik verzocht den Officier eindelijk zijne »orders schriftelijk mij te geven, waaraan hij »voldeed, en waarvan ik de eer heb kopij »hier nevens over te leggen.

»Wordende ik dus, benevens den Conduc»teur, andermaal met geweld genoodzaakt mij »te onderwerpen, en alle sleutels, benevens »den inventaris, naar het arsenaal over te »brengen. In het arsenaal terug komende, »heeft men ons de sleutels en het een en ander »doen aanwijzen, zijnde mij echter toegestaan »kopij van den inventaris ter mijner verant»woording te laten maken. Hebbende mij en »den Conducteur vervolgens ongemoeid naar »huis laten gaan, en de sleutels van het ar»senaal, benevens de magazijnen, op voor»zegde geweldige wijze overmeesterd en in

»bezit genomen; zijnde de Kapitein der Fran-
»sche artillerie, thans de directie en sleutels
»hebbende, steeds bij mij in huis gebilleteerd
»geweest, welke echter niets verder van mij
»gerequireerd heeft.

»Verklarende ik ondergeteekende het bo-
»vengemelde aldus gebeurd, en de opregte
»waarheid te zijn."

Ik heb de eer mij met de meeste hoogachting te teekenen

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uw Hoog Ed. Gestr. Dv. Dienaar,

(Get) **W. G. P. VAN RIEMSDYK.**

COPIE.

Armée du Nord.

Place de Bergen-op-Zoom.

ARTILLERIE.

Conformément aux ordres de Monsieur le Général MAISON.

»Il est ordonné à Monsieur W. G. P. VAN
»RIEMSDYK, Garde d'Artillerie de cette place,
»de se rendre sur le champ à l'arsenal avec

» toutes les clefs des magasins et tous les pa-» piers relatifs à sa comptabilité."

à Bergen-op-Zoom, *le* 27 *Janvier* 1810.

Par ordre (Signé) **MAUMONT**,
Adj. d'Artill.

KOPIJ.

Bergen-op-Zoom, *den* 27 *Januarij* 1810.

Aan Zijne Excellentie den Generaal DE MELLET, *Gouverneur der vesting* Bergen-op-Zoom.

Mijnheer de Gouverneur!

Ik heb de eer Uwe Excellentie kennis te geven, dat heden morgen even na tien uren de Fransche Generaal, de Plaatselijke Kommandant, de Commissaris van Oorlog enz., enz., enz., vergezeld van twee kompagnien grenadiers, zich aan het magazijn hebben vervoegd, en de Generaal vernomen hebbende, dat ik de Inspecteur was, mij dadelijk gedeclareerd heeft, dat hij zich met geweld meester van de magazijnen zou maken, indien ik dezelve niet vrijwillig wilde overgeven, en indien ik weigerde dezelven aan te wijzen, hij mij daartoe zoude constringeren; geene andere

weg mij overig blijvende dan te obediëren, hebben zij dadelijk notitie van mijne registers genomen, en alle approvisionnements-magazijnen verzegeld.

Ik heb gemeend Uwe Excellentie hiervan te moeten kennis geven, ten einde Uwe Excellentie hieromtrent naar goedvinden de noodige maatregelen neme.

Ik heb de eer mij met de volmaaktste hoogachting te teekenen

Mijnheer de Gouverneur!

Uwer Excellentie's onderdanigste Dienaar,

(Get.) **J. H. POLMAN.**

Bergen-op-Zoom, den 29 *Januarij* 1810.

De Generaal-Majoor DE MELLET,
Gouverneur van Bergen-op-Zoom,

Aan

Den Minister van Oorlog.

Het gaat tusschen onze geallieerden en ons hoe langer hoe erger, zij hebben den Aannemer-Generaal gevraagd om den brand te leveren, die heeft het aangenomen, mits dat ik de bons zoude viseren, en daar ik het geweigerd heb, zoo ben ik geinformeerd, dat de *Ridder*

der Unie, de Burgemeester GERARD VERMEULEN, op zich heeft genomen dezelven te viseren.

De Generaal MAISON zegt, dat het 2e hussaren regiment van *Bath* naar *Woensdrecht* moet overkomen en te *Borgvliet* cantonneren, dit is zeker een uitgezocht *pretext*, om mij uit deze vesting te doen vertrekken. Het zij zoo, mogt het de laatste couleuvre zijn, die ik door het ordonneren van zulke geallieerden in deze vesting te ontvangen, zal moeten inslokken.

Ik heb de eer met de meeste eerbied te zijn

Uwer Excellentie's zeer gehoorzame Dienaar,

(Get.) **DE MELLET.**

2°. Tot hiertoe de rapporten uit *Bergen-op-Zoom:* die uit *Breda* verwekten geene mindere verontwaardiging!

Breda, den 24 Januarij 1810.

De Gouverneur van Breda,

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

Ik heb de eer Uwe Excellentie te accuseren den ontvangst der secrete aanschrijving Uwer Excellentie, d. 22 dezer N°. 43, volgens

welke ik gemeend heb, voor zoo verre zulks den Staatsraad HULTMAN regardeert, hem dit gedeelte schriftelijk te moeten communiceren, zijnde de missive aan den Generaal-Majoor BRUCE, onverwijld door mij naar *Groot-Zundert* afgezonden.

Op gisteren avond was ik door den Generaal BRUCE, uit *Groot-Zundert* onderrigt, dat een bataillon Fransche infanterie, circa 800 hoofden sterk, benevens 25 gendarmes, laat in den avond aldaar waren aangekomen, en dat deze troepen order hadden om nog heden middag alhier binnen te marcheren, zonder alvorens eenige andere legale kennisgeving van het inmarcheren der troepen ontvangen te hebben, als den kopijelijk hierbij gevoegden brief, mij dezen voormiddag om 11 uren door eenen Franschen Officier overhandigd, welke mij de respects-betuigingen van den Generaal DUROUZE, benevens die des Adjudants GRUNDLER overbragt, heb ik als toen daarvan onderrigt, mijn Aide-de-camp op de grenzen van het ressort mijner vesting afgezonden, met eene mondelijke boodschap aan den Generaal, geleidende de colonne, om hem te kennen te geven, dat ik na ontvangene toestemming van mijnen Souverein de troepen, welke door Z. E., den Heer Maarschalk VAN REGGIO waren afgezonden om

te cantonneren, in de mij toevertrouwde vesting zoude ontvangen als troepen eener geallieerde en bevriende mogendheid, en dat ik tevens niet twijfelde of zijlieden zouden in mij erkennen den opperbevelhebber der vesting.

De Generaal DUROUZE is daarop met het bataillon, benevens 25 gendarmes, binnen gemarcheerd, en heeft mij benevens den Adjudant-Generaal GRUNDLER, dadelijk het corps Officieren ten mijnen huize gepresenteerd, mij overigens tegen morgen nog aankondigende de aankomst van 1000 man infanterie en eene batterij artillerie.

Ik ben omtrent den garnizoensdienst met den Heer Adjudant-Generaal GRUNDLER zoodanig overeengekomen, dat de wachten voor de eene helft door Hollandsche en voor de wederhelft door Fransche troepen zullen bezet worden, en aldus de dienst conjointement zal worden waargenomen.

Ik zal de sleutels der poorten bij mij behouden en het Hollandsche parool doen uitgeven, terwijl ik overigens niets verzuime, om op alle mogelijke wijzen met eene gepaste fermiteit de beste harmonie aan te kweeken, ten welken einde ik dadelijk de Generaals en

Hoofd-Officieren alhier aanwezig, bij mij ter tafel heb genoodigd.

Twee Aides-de-camp van Z. E. den Hertog VAN REGGIO, hebben daarna bij mij eene visite gebragt, aankondigende de komst des Hertogs op morgen binnen deze vesting.

Ik heb eindelijk de eer Uwe Excellentie te berigten, dat ik de alhier binnen gemarcheerde troepen provisioneel voor 2 maal 24 uren bij de inwoners heb laten inquartieren, hetwelk niet te vermijden was, hoofdzakelijk door mankement der noodige inrigtingen van stadswege, om dezelven dadelijk te caserneren, hetgeen echter niet voor overmorgen, omtrent de op heden binnen gemarcheerden, zal geschieden,

Ik heb overigens den Commandant d'armes GRUNDLER te kennen gegeven, dat dezelve voor de voeding der troepen zoude behooren te zorgen, die mij verzocht heeft om morgen tegen Bons voor *twee* dagen vivres *in leen* te mogen ontvangen, wijl middelerwijl van Fransche zijde zekerlijk de noodige arrangementen, ten dien opzigte zouden zijn gemaakt; hetwelk ik niet heb kunnen weigeren, mij echter vleijende, dat tegen dien tijd van wege Uwe Excellentie de noodige bevelen dien aangaande aan de res-

pective leveranciers zullen afgezonden zijn, om te kunnen weten, hoedanig zij zich hierin bij vervolg moeten gedragen.

Met diepen eerbied heb ik de eer te zijn
Hoog Edel Gestrenge Heer!
Van Uwe Excellentie
De onderdanige Dienaar
(Get.) **ANTHING.**

COPIE.

ARMÉE DU NORD.

A Anvers, le 22 Janvier 1810.

Le Général de Brigade D'HASTREL,
Chef de l'État-Major Général,

à

Monsieur le Général, Gouverneur à Breda.

Monsieur le Gouverneur!

« J'ai l'honneur de vous prévenir, que d'après »les intentions de sa Majesté l'Empereur et »Roi et d'après les ordres de Monsieur le Ma»réchal Duc DE REGGIO, Monsieur le Général »DUROUZE ira demain 23 Janvier à *Breda* pour »y cantonner avec une Brigade, qui est forte »d'environ trois mille hommes.

»Cette Brigade restera jusqu'à nouvel ordre

» à *Breda*, et y fera le service conjointment » avec les Troupes Hollandaises.

» Monsieur l'adjudant-Commandant GRUND- » LER remplira à *Breda* pour les troupes Fran- » çaises, les fonctions de commandant d'armes. » Il se concertera avec vous pour tout ce qui » aura rapport au maintien de la discipline et du » bon ordre.

» Recevez Monsieur le Général l'assurance » de ma haute considération."

(Signé) **D'HASTREL.**

Voor kopij conform
De Gouverneur van Breda,
(Get.) **ANTHING.**

Veuillez bien je vous prie Monsieur le Général, donner des ordres, pour faire préparer à l'avance le logement des troupes.

(Signé) **D'HASTREL.**

Breda, den 27 Januarij 1810.

De Gouverneur van Breda,

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

Ik heb ontvangen de secrete aanschrijving Uwer Excellentie van den 25 dezer N°. 58,

ten gevolge van welke ik de noodige dispositien heb genomen en den Franschen Ordonnateur (die heden alhier aangekomen is) te kennen heb gegeven op zijne aanvrage, om tot primo Februarij, de vivres enz. *in leen* te mogen ontvangen, zulks niet te kunnen doen, en dat hij diensvolgens daarvoor diende te zorgen, of zich ten dien opzigte met de entrepreneurs diende te verstaan.

Ik moet wijders Uwe Excellentie berigten, dat heden de Heer Maarschalk Hertog VAN REGGIO, binnen deze vesting aangekomen is.

Uit de conferentie, welke ik met Z. E. heb gehad, kan ik nog niets stelligs berigten, schoon ik in de gelegenheid gebragt ben geweest om te allegueren den last des Konings, mij bij kabinets-order van den 18 dezer gegeven, waaruit ik het aanzijn der Fransche troepen in deze vesting niet anders aanmerken konde dan een cantonnement, en dat ik ingevolge van dien zelfden last, niet het minste ben in gebreke gebleven om de Fransche troepen als geallieerden en troepen eener bevriende mogendheid in allen opzigte (welke onder mijn bereik waren) te behandelen, en dat ik wijders geene orders van vreemde bevelhebberen, als Gouverneur dezer vesting konde achtervolgen,

noch door mijne inferieuren konde doen gehoorzamen.

Zonder verdere détails, heb ik den Hertog verlaten, en het voorgemelde laatste punt ten overvloede *nogmaals* aan de gezamentlijke Commandanten der corpsen en Officieren zonder troepen herhaald, en ben niet in gebreke gebleven, om zoo wel den Magazijnmeester der artillerie en genie, als den Inspecteur comptable der approvisionnements-magazijnen in deze vesting, denzelfden last, *schriftelijk* te doen toekomen.

Uit al het voorgaande, vermeen ik te kunnen opmaken, dat het er op uitziet om eenen Commandant-supérieur dezer vesting te benoemen, en volgens een mondelijk onderhoud, dat ik oogenblikkelijk heb gehad met den Franschen Generaal DUROUZE, onder wiens orders ik als Commandant der Hollandsche troepen zoude blijven fungeren, hetwelk men schijnbaar *zeer gaarne* zoude zien, dat door mij werd aangenomen, dan daar ik het van mijnen duursten pligt achte om *geene bevelen* hoegenaamd aan te nemen, noch mij het opperbevel dezer vesting, welke mij Zijne Majesteit heeft toevertrouwd te cederen, al ware het, dat ik door overmagt gedwongen, mij als Gouverneur gesuspendeerd moest beschou-

wen, zal ik mij nimmer in geen opzigt daartoe verstaan.

Heden zijn hier wederom twee bataillons Fransche troepen binnen gemarcheerd, waarvan een gedeelte in het *Ginneke* gecantonneerd, en alle overigen bij de inwoners dezer stad geinquartierd zijn.

Ik behoef Uwe Excellentie op de hagchelijkheid mijner situatie niet opmerkzaam te maken, noch minder op de *grieven*, die ik in deze omstandigheid als een gediend militair (die steeds zijnen pligt als deszelfs dierbaarste belangen hoogschatte) kom te ondervinden. Desniettegenstaande zal ik mij in *allen gevalle* mijner commissie waardig betoonen, en steeds trachten te beantwoorden aan de verwachting, welke mijne bevelhebberen ooit van mij hebben kunnen opvatten.

Overigens de nadere dispositien van den Maarschalk schriftelijk afwachtende, zal ik niet in gebreke blijven, Uwe Excellentie daarvan zoo spoedig mogelijk rapport te doen. — Waarmede ik de eer heb eerbiedig te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Van Uwe Excellentie de onderdanige Dienaar,

(Get.) **ANTHING.**

Breda, den 28 *Januarij* 1810.

De Generaal-Majoor ANTHING,
Aan
Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

Het is met een diepgetroffen hart, dat ik Uwe Excellentie overzende de nevensgaande stukken, waaruit het resultaat gemakkelijk op te maken is.

Op bevel van den Heer Maarschalk Hertog VAN REGGIO, eenen Commandant-supérieur in deze vesting benoemd zijnde, zoo als Uwe Excellentie zal zien uit den kopijelijk bijliggenden brief sub Litt. A, dezen voormiddag circa 11 uren ontvangen, heb ik in voege volgens bijlage Litt. B, den Hertog gerescribeerd. Even te voren werd het stuk sub Litt. C aan mij overhandigd door eenen officier, die mij mondelijk antwoord op dezen brief van den Commandant d'armes afvorderde. Ik zeide hem mijn antwoord daarop aan den Commandant d'armes schriftelijk te zullen adresseren; doch repliceerde mij toen last te hebben, om mij de sleutels der stads poorten af te vragen, en zulks op last van den Commandant d'armes en in naam van den Hertog VAN REGGIO, met

bevel, zoo indien ik mogt weigeren, dezelven met geweld te nemen. — Een detachement grenadiers heeft daarop mijn huis en kamer geforceerd en zich met geweld van de sleutels bemeesterd. Ik heb toen in antwoord aan den Fransehen Commandant d'armes den brief, overeenkomstig sub Litt. D gezonden, terwijl ik in hetzelfde moment den brief van den Divisie-Generaal SAINT LAURENT sub Litt. E ontving, waarop ik geantwoord heb sub Litt. F, zijnde hier overigens nog bijgevoegd een brief van den Generaal DUROUZE sub Litt. G en antwoord sub Litt. H.

Onmiddelijk na het voorgevallene, heb ik het corps Officieren ten mijnen huize ontboden, en hen te kennen gegeven, dat ik mij als Gouverneur gedefungeerd achtte, en hen nogmaals herhaald het bevel des Konings, vervat in de kabinets-order van den 18 dezer, betrekkelijk het niet verlaten dezer stad, als op bevel van Zijne Majesteit of Uwer Excellentie, zoo wel als het laatste punt der secrete aanschrijving Uwer Excellentie van den 22 dezer, N°. 43, nopens het niet obtempereren aan orders van vreemde bevelhebbers.

Nog heb ik de eer hierbij te voegen een verslag van den Luitenant-Kolonel der genie HENNEQUIN, van den Kapitein der artillerie

STERN en Magazijnmeester der artillerie en genie HOYNCK VAN PAPENDRECHT, alsmede de ontvangen reçus van laatstgenoemden, van den fungerenden Commissaris van Oorlog HANSSEN en van den dirigerenden Chirurgijn-Majoor des garnizoens-hospitaal HAEBERLY.

Eindelijk berust ik in het vast vertrouwen dat mijne handelwijze en gedragingen, niet anders dan de volkomene goedkeuring Zijner Majesteit en Uwer Excellentie kunnen wegdragen; daar dezelven geen haar breed afgeweken zijn van den zin der bevelen, welke ik in de omstandigheid, waarvan men zich de hagchelijkheid moeijelijk kan voorstellen, heb moeten executeren, in al hetwelk ik mij echter overtuigd houde, mij als een man van eer te hebben gedragen.

In afwachting der bevelen Uwer Excellentie, heb ik de eer met diepen eerbied te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Van Uwe Excellentie

De onderdanige Dienaar,

(Get.) **ANTHING.**

COPIE
Sub Litt. A.

Breda, *le* 28 *Janvier* 1810.

Monsieur le Gouverneur!

»Je viens de donner l'ordre au Général »DUROUZE, Commandant en chef la place de »*Breda* par les pouvoirs, dont je l'ai investi »de prendre près de vous toute connaissance »sur ce qui est magasin appartenant à la place »pour m'en répondre interpellativement.

»J'espère que loin de vous refuser de la »mettre en possession, vous déférez à toutes »ses réclamations à cet égard, avec le zèle »qui doit caractériser un Officier de votre »poste ami et allié de notre puissance.

»D'après ces dispositions vous conserverez »la haute main sur les troupes Hollandaises, »conservées en garnison et dont je vous laisse »le commandement, moyennant cependant que »tous leurs mouvemens seront consentis par »Monsieur le Général DUROUZE, Commandant-»en-chef à *Breda* et arrondissement."

J'ai l'honneur de vous saluer avec considération.

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

COPIE

Sub Litt. B.

Monseigneur!

» A la lettre que Votre Altesse vient de » m'adresser dans le moment, m'invitant à » donner toute connaissance sur ce qui est » magasin appartenant à la place, au Général » DUROUZE, comme Commandant en chef la » place de *Breda*, je dois répondre très res- » pectueusement à Votre Altesse, que d'a- » près les ordres de mon Gouvernement, il » m'est interdit absolument comme Gouver- » neur de *Breda*, avec le petit nombre des » troupes Hollandaises s'y trouvant, d'obéir à » aucun ordre, qui ne m'est pas donné par » mon Souverain ou son Ministre de la Guerre.

» De la même exactitude, dont j'ai taché » d'exécuter poinctuellement l'ordre de cabinet » du Roi du 18 du courant, à recevoir dans » cette forteresse les troupes Françaises, comme » d'une puissance alliée et amie, je me trouve » pareillement obligé de me tenir en tout égard » aux ordres qui me prescrivent mon devoir » sacré et qui m'empêchent d'accepter la con- » servation de la haute main sur les troupes » Hollandaises en garnison sous Monsieur le

» Général DUROUZE, puisque je me suis con-
» sidéré comme ayant défungé en Gouverneur
» de *Breda* dès le moment que les clefs des
» portes de cette forteresse ont été prises par
» main forte à mon logis.

» Convaincu que V. A. ne désapprouvera
» pas la conduite d'un Officier, qui se tient
» fidel à son devoir," j'ai l'honneur d'être avec un pronfond respect

Monseigneur!

De Votre Altesse

Le très humble Serviteur,

(Signé) **ANTHING**, *Général-Major*,
Aide-de-camp du Roi.

COPIE
Sub Litt. C.

Breda, *le* 28 *Janvier* 1810.

Monsieur le Gouverneur!

En conséquence des ordres de Monsieur le Maréchal Duc DE REGGIO, Commandant en chef l'armée du Nord et les places de *Bergen-op-Zoom* et de *Breda*, j'ai l'honneur de vous prévenir, que le service de cette place doit

être règlé à date d'aujourd'hui d'après la force des garnisons Française et Hollandaise, qui s'y trouvent. D'après celà je vous prie de donner des ordres pour que votre garnison fournisse à midi les postes ci-après, savoir.

à la porte *d'Anvers*, 1 caporal et 4 hommes.
à la porte de *Ginneke*, 1 caporal et 4 hommes.
à la porte de *Bois-le-Duc*, 1 sergeant et 4 hommes, et
à la porte *d'Eau*, 1 caporal et 4 hommes.

Le service restera ainsi reglé jusqu'à nouvel ordre.

» Je vous prie Mr. le Gouverneur, de re-» mettre à l'officier qui vous portera ma lettre » les clefs de la place, qui resteront chez moi, » suivant les ordres de son Excellence Mr. le » Maréchal Duc DE REGGIO.

» Agréez Mr. le Gouverneur l'assurance de » ma très haute considération.

L'Adjudant Commandant de la Place,

(Signé) **L. GRUNDLER.**

COPIE
Sub Litt. D.

Breda, *le* 28 *Janvier* 1810.

Monsieur le Général!

» D'après les ordres de mon Gouvernement, » je ne puis obéir à aucun ordre, qui ne m'est » pas donné par mon souverain ou Ministre » de la Guerre.

» Par votre ordre en conséquence de celui » de Monsieur le Maréchal Duc DE REGGIO, » on à pris par main forte les clefs des portes » de cette forteresse à mon logis, d'ailleurs » vous me marquez comment le service sera » reglé dès aujourd'hui jusqu'à nouvel ordre; » de manière que par l'un et l'autre je me » considère dès ce moment défungé comme Gou- » verneur de *Breda*, dont j'ai l'honneur de » vous prévenir.

» J'ai celui de vous saluer avec une consi- » dération très distinguée.

Le Général-Major, *Aide-de-Camp du Roi*,

(Signé) **ANTHING.**

COPIE

Artillerie *Au Quartier-général à Breda,*
Sub Litt. E. *le 28 Janvier 1810.*

Le Général de Division ST. LAURENT,
Directeur-Général des Parcs d'Artillerie de l'Armée du Nord.

à

Monsieur le Général-Major ANTHING, *Gouverneur de la place de* Breda.

Monsieur le Général!

» J'ai l'honneur de vous annoncer qu'en conséquence des ordres de son Excellence Mr. »le Maréchal Duc DE REGGIO, j'ai désigné »Mr. le Capitaine PICARD, Adjudant-Major »du 3me régiment d'artillerie à cheval pour »prendre le commandement de l'artillerie de »cette place, je vous prie en conséquence »d'avoir la bonté de me désigner l'officier d'artillerie Hollandaise, qui sera chargé par vous »de lui faire la remise de tout le matériel qui »existe à *Breda*, et qui devra en faire faire »l'inventaire de concert avec lui.

»J'ai l'honneur de vous saluer avec une »parfaite considération."

(Signé) **SAINT LAURENT.**

COPIE.
Sub Litt. F.

Breda, le 28 Janvier 1810.

Monsieur le Général!

» D'après les dispositions de Monsieur le » Maréchal Duc DE REGGIO prises aujourd'hui, » j'ai défungé comme Gouverneur de *Breda*, » de sorte que je ne puis pas satisfaire à l'in- » vitation que vous m'avez faite par votre lettre » d'aujourd'hui à l'égard du matériel d'artil- » lerie.

» J'ai l'honneur d'être avec une considération » très distinguée.

Le Général-Major, Aide-de-Camp du Roi,

(Signé) **ANTHING.**

COPIE.
Sub Litt. G.

Breda, le 28 Janvier 1810.

Monsieur le Général!

» Son Excellence Monsieur le Général Duc » DE REGGIO, commandant en chef l'armée du » Nord, m'ayant investi du commandement su- » périeur de la place de *Breda* et arrondisse- » ment, j'ai l'honneur de vous inviter de m'en- » voyer dans le jour l'état de situation des

» troupes Hollandaises, qui se trouvent dans » cette ville sous vos ordres. Je vous prie aussi » de me faire connaître la situation de l'ar- » mement et équipement de la place et des » magasins de toute nature qui s'y trouvent, » afin que je puisse en rendre compte à son » Excellence, et les faire inventarier par un » officier du génie pour ce qui regarde les for- » tifications, et par un officier d'artillerie pour » ce qui regarde l'armement; un commissaire » de guerres Français est chargé de l'inventaire » des magasins de subsistance, de concert avec » le commissaire Hollandais, qui est arrivé dans » cette ville.

» D'après les ordres de Monsieur le Maré- » chal, les troupes Hollandaises, qui se trou- » vent à *Breda*, ne doivent faire aucun mou- » vement, qui n'ait été consenti par moi. » Je vous prie en conséquence Monsieur le » Général de me prévenir d'avance, si vous » jugerez convenable de leur en faire faire.

» L'intention de Son Excellence est, que le » service de cette place continue à se faire » par les troupes Françaises et Hollandaises » suivant leur force respective.

» D'après les ordres de Monsieur le Maréchal » Duc DE REGGIO, je fais assembler aujour-

»d'hui à deux heures les Magistrats de la »ville pour leur notifier qu'à dater de ce jour »cette ville sera régie au Nom et pour Sa »Majesté l'Empereur NAPOLÉON, Roi d'Ita»lie etc.

»Au surplus il ne sera rien changé à l'ad»ministration civile.

»J'aurai l'honneur de correspondre avec »vous pour tout ce qui a rapport aux trou»pes Hollandaises, et je vous invite à donner »les ordres nécessaires, pour qu'il soit fourni »le nombre d'hommes demandé chaque jour »à Monsieur le Commandant de la place »(Adjudant-Commandant GRUNDLER) pour le »service.

»J'aurai l'honneur de vous faire connaître »les noms des Officiers de l'artillerie et du »génie, qui seront chargés dans la place du »commandement de ces deux armes.

»Par ordre de Son Excellence, les clefs de »la ville doivent être déposées chez le Com»mandant de la place nommé par elle.

»Agréez Monsieur le Général, les assuran»ces de ma considération la plus dintinguée."

(Signé) *Le Général* **DUROUZE**,
Commandant-en-chef les troupes Françaises à Breda *et arrondissement.*

COPIE
Sub Litt. H.

Breda, le 28 Janvier 1810.

Au Général DUROUZE, *Commandant-en-chef les troupes Françaises à* Breda *et arrondissement.*

Monsieur le Général!

» A votre lettre d'aujourd'hui, j'ai l'honneur » de répondre que j'ai fait déjà connaître à » Monsieur le Maréchal Duc DE REGGIO, que » d'après les dispositions prises par lui je me » considère comme ayant défungé en Gouver- » neur de *Breda*, puisqu'il m'est absolument » interdit, comme aussi au petit nombre des » troupes Hollandaises, qui se trouvent ici, » d'obéir à aucun autre ordre qu'à celui du « Roi, ou de son Ministre de la Guerre.

» En conséquence il serait à souhaiter que » Monsieur le Maréchal Duc DE REGGIO pour- » rait agréer que les soldats Hollandais ne » partageaient pas au service de la place, puis- » qu'il n'y a personne des officiers ou sous- » officiers, qui osera les commander.

» Je préviens aujourd'hui le Ministre de la » Guerre, de ma situation actuelle, dont j'at- » tends les ordres ultérieurs: si je recevrai ces » ordres pour des mouvemens des troupes Hol-

» landaises, j'aurai l'honneur mon Général, de » vous en faire la communication.

» Me considérant comme individu ici à *Breda* » je vous prie de vouloir bien donner vos » ordres, que les sentinelles devant ma maison » soyent retirées.

» J'ai l'honneur d'être avec une considération » très distinguée."

Le Général-Major, Aide-de-Camp du Roi,

(Signé) **ANTHING.**

Breda, den 27 Januarij 1810.

De Luitenant-Kolonel der Koninklijke Artillerie en Genie, HENNEQUIN,

Aan

Den Heer Gen.-Maj. ANTHING.

Hoog Edel Gestr. Heer!

» Ik heb de eer ter kennis van Uw H. Ed. » Gestr. te brengen, dat zich heden na den » middag circa 3 uren, ten mijnen huize hebben » vervoegd een Kapitein der Fransche Genie » met een garde-Genie, alsmede twee officieren » der Fransche Artillerie, vergezeld van on- » derscheidene gendarmes en kanonniers, van » mij, ten gevolge eener gegeven order door

» den Hertog VAN REGGIO, requiserende alle
» de Rijks-papieren, plans, memorien enz.,
» alsmede de magazijnen der artillerie en goc-
» deren aan hen over te geven, waarop ik heb
» geantwoord betrekkelijk het laatste, zulks mij
» niet aanging, en dat ik mij nopens het eerst-
» gemelde verpligt vond te moeten difficulteren,
» uit hoofde der mij door den Heer Gouver-
» neur gecommuniceerde bevelen van Zijne
» Majesteit den Koning van *Holland:* gemelde
» Kapitein der Genie, bij deszelfs gedaan ver-
» zoek persisterende, voegde daarbij, dat hij in
» cas van weigering geweld zou gebruiken,
» waarop ik heb gerepliceerd, dat mij geene
» middelen overblijvende om mij daar tegen te
» verzetten, ik alsdan tegen alle daden van
» geweld zou protesteren, dat de stukken dit
» district concernerende bij den Kapitein ER-
» PENBEEK als Districts-Commandant berustende
» en Kapitein ERPENBEEK (niettegenstaande
» onze ernstige representatien en protestatien,
» onder bedreiging van nog meerdere man-
» schappen ter zijner adsistentie te zullen ne-
» men) met geweld zich van alle aldaar aan-
» wezige Rijks-papieren, plans enz. geempa-
» reerd heeft.

» Ik heb het van mijnen pligt geacht Uw H.
» Ed. Gestr van al het gebeurde te moeten in-

»formeren, de vrijheid nemende te verzoeken,
»deze bij het Rapport van Uw Hoog Ed. Gestr.
»aan Zijne Excellentie den Heer Minister van
»Oorlog te voegen, de eer hebbende met
»verschuldigd respect mij te noemen

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uw Hoog Ed. Gestr. gehoorzame en onderdanige Dienaar,

(Get.) **P. HENNEQUIN.**

Breda, den 28 *Januarij* 1810, *des avonds.*

De Kapitein in het Koninklijk korps artillerie en genie STERN, *gechargeerd met het materieel der artillerie binnen de vesting* Breda.

De Magazijnmeester der artillerie HOYNCK VAN PAPENDRECHT.

En de Conducteurs der eerste klasse bij 's rijks magazijnen van oorlog MOMMERS *en* TILANUS *aldaar.*

Aan

Den Gouverneur dier vesting den Generaal-Majoor ANTHING.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

»Heden in den achtermiddag de klokke om-
»trent 4 uren, hebben zich ten huize van den

» tweeden ondergeteekenden vervoegd eenige » Fransch-Keizerlijke Officieren, waaronder een » Generaal der artillerie, Commandant der » parken van de Noordelijke armée, van de » ondergeteekenden vergende de sleutels der » magazijnen van oorlog dezer vesting en den » inventaris met de daartoe behoorende papie- » ren derzelve.

» Op de weigering daarvan hebben dezel- » ven, geadsisteerd door een detachement Fran- » sche troepen, zich van de sleutels der maga- » zijnen meester gemaakt en vervolgens aan de » ondergeteekenden gedeclareerd, dat zij mor- » gen voormiddag ten negen ure zouden pro- » cederen tot het inventariseren der voorschre- » ven magazijnen; op de weigering daarvan, » door de ondergeteekenden pligtshalve gedaan, » om daarbij tegenwoordig te zijn, hebben zij » gedeclareerd, de ondergeteekenden door een » detachement militairen daartoe te zullen nood- » zaken.

» De ondergeteekenden vinden zich in de » onaangename verpligting hiervan Uwe Excel- » lentie door deze rapport te doen en hebben

»voorts de eer zich met de meeste veneratie »en hoogachting te noemen als

Uwer Excellentie's gehoorzame en getrouwe Dienaren,

(Geteekend)
D. M. W. STERN, *Kapitein der artillerie.*
A. Q. HOYNCK VAN PAPENDRECHT.
P. MOMMERS.
J. L. TILANUS, *Conducteur der 1e klasse.*

Billijk zal men vragen, welke waren de bevelen door den Minister van Oorlog aan de Gouverneurs der vestingen *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, op hunne voormelde rapporten, in dezen vernederenden toestand, afgegeven, en welke waren de maatregelen, om deze in derzelver wettig gezag te ondersteunen? Betreffende het eerste lid van deze vraag, kon hij Minister niets anders doen, dan dezelve te herinneren aan 's Konings stellige bevelen; *wat er ook mogt gebeuren*, en dezelven goeden moed in te boezemen, om ten minste zoo lang hun gezag te handhaven, als zij niet door overmagt en geweld tot het tegendeel mogten worden genoodzaakt.

En belangende het tweede lid, stond voor

hem, geen ander weg open, als aan den Hertog VAN REGGIO zijne verwondering en misnoegen, op eene beleefde maar krachtige wijze (volgens 's Konings last voor alle zijne onderdanen) te kennen te geven.

Zie hier den brief aan den Maarschalk Hertog VAN REGGIO, over dit onderwerp geschreven, benevens het daarop ontvangen antwoord:

A Son Excellence le Maréchal Duc DE REGGIO, Commandant en Chef l'armée du Nord.

Un événement aussi extraordinaire, qu'inattendu et désagréable pour moi, me met dans le cas d'écrire directement à votre Excellence.

Le Général-Major DE MELLET, Gouverneur pour Sa Majesté le Roi de Hollande de la place et forteresse de *Bergen-op-Zoom*, me rend compte de ce qui se passe dans son Gouvernement, depuis l'entrée d'un corps de troupes Françaises et me communique copie des différentes dépêches, qu'il a plu à votre Excellence de lui adresser du 24 à 26 de ce mois.

Je vois avec douleur, Monsieur le Maréchal, que votre Excellence croit devoir traiter cette

place à peu pres comme une ville conquise épée à la main, tandis que ses troupes n'y sont entrées que comme amies et alliées, et sous la condition d'y occuper paisiblement un cantonnement, sans prendre possession d'aucune partie de l'autorité, attribuée exclusivement au Souverain, et par Lui à ses subdélégués.

Je vois avec une douleur bien plus vive encore, que votre Excellence taxe de résistance inconvenante et même de rebellion la conduite du Général-Major DE MELLET, qui, en s'opposant autant qu'il était en lui au depart de 4 compagnies du 6me regiment, qui s'y trouvaient en garnison; en se reservant à lui seul la connaissance de l'état de l'armement et de l'approvisionnement de la place et en cherchant en un mot à conserver intacte l'autorité que le Roi son maître lui a confiée, n'a fait qu'obéir à son devoir et aux ordres positifs, que je lui ai donnés.

Cependant Mr. le Maréchal un ordre de votre Excellence dépossède le Général DE MELLET de son Gouvernement; investit un Général Français du commandement supérieur dans la place; enjoint à celui-ci de s'y maintenir seul maître et de ne recevoir d'ordres que de votre Excellence. D'un autre côté la force armée s'empara des magasins d'artillerie et d'approvision-

nement, et, un Général Français enlève de force par ordre de votre Excellence, à un officier du génie Hollandais, le plan de *Bergen-op-Zoom*, tandis que le Général D'HASTREL, écrivant peu de jours avant au Gouverneur, pour lui annoncer l'arrivée d'un petit corps de troupes Françaises, qui venaient cantonner dans la place, s'exprimait dans des termes à éloigner tout soupçon d'un pareil traitement.

Dans l'état actuel des choses, toutes ces mesures M^r^. le Maréchal me sont absolument incomprehensibles. — Votre Excellence et moi, nons servons deux nations amies et alliées. — Nos souverains respectifs, unis par les plus proches liens de la parenté, le sont encore par ceux de l'affection et de la politique. Ils sont maintenant réunis à *Paris*, et discutent paisiblement entr'eux les intérêts de leurs peuples; pourquoi, dans l'intervalle, quelques-uns de leurs sujets iraient-ils se traiter en ennemis?

J'ignore M^r^. le Duc, quels ordres votre Excellence peut avoir reçus de son gouvernement; quant à moi je n'en ai point du Roi mon maître, de céder la place de *Bergen-op-Zoom* à une autre puissance; par conséquent mon devoir exige impérieusement de protester contre toutes les mesures prises à ce sujet par votre Excellence, et de lui demander, avec toutes

les instances possibles, qu'elle veuille remettre dans cette place, les choses sur le pied où elles étaient avant sa lettre du 26 de ce mois, au Général DE MELLET, Gouverneur de *Bergen-op-Zoom*, et de se borner à y occuper un cantonnement.

J'expédie ce soir même un courrier à Sa Majestê à *Paris*, pour Lui rendre compte de ce qui s'est passé et Lui demander des ordres, mais en attendant que je les aye reçues, je me flatte Mr. le Duc, et je l'attends de la loyauté d'un Capitaine Français, que les braves militaires Hollandais qui se trouvent dans la place de *Bergen-op-Zoom*, n'auront pas d'humiliation à essuyer, pour s'être strictement conformé aux ordres de leur gouvernement.

Je prie enfin, votre Excellence, de vouloir bien me faire part de ses intentions, et de charger de sa réponse le Major ALBERTI, qui aura l'honneur de lui remettre celle-ci.

Recevez Mr. le Maréchal l'assurance de ma haute considération.

(Sigué) **KRAYENHOFF.**

ANTWOORD.

Anvers, le 1 *Février* 1810.

Monseigneur!

Ce que j'ai fait relativement aux prises de possession de *Bergen-op-Zoom* et *Breda* était

conforme aux ordres dont je suis porteur, je ne puis donc rien y changer, je dois au contraire vous inviter à amener les Magistrats de cette contrée, que je vais entièrement occuper, de se charger de la nouriture de nos troupes, ainsi que de celles, qui vous appartiennent; cette obligation devant toujours être de leur compétence exclusive jusqu'à ce qu'ils soient relevés de leur serment envers le Roi d'Hollande; cet objet sera réglé plus tard par le gouvernement Français.

Je compte beancoup sur l'intérêt et le zèle, que mettra sans doute votre Excellence, à nous faire sortir de l'alternative où nous a plongé le mesentendu, qui vient d'être levé par l'arrivée de Mr. DE BELAND (BYLANDT) Aide-de-Camp de Sa Majesté le Roi de Hollande.

Quant à la recommandation, que vous me faite de ne point faire éprouver d'humiliation aux troupes de cet Auguste Souverain, je la trouve au moins inutile, car habitué à respecter les droits de nos alliés, je suis encore plus particulièrement disposé en faveur de la nation Hollandaise.

J'ai l'honneur d'être

Monseigneur, avec la considération la plus distinguée,

(Signé) *Le Maréchal Duc* **DE REGGIO.**

Deze waren de nimmer gehoorde vernederingen, welke de Hollandsche natie in het algemeen, en de militaire stand, in het bijzonder, binnen zoo weinige dagen verduren moesten!

§ 16.

Veel treffender nog waren die, welke den Koning, in eigen persoon, te *Parijs* bejegenden! — De laatste brief van Zijne Majesteit (hier boven medegedeeld) bij den Raad der Ministers ontvangen, was van den 17 Januarij; de hierna volgende werd acht dagen later afgezonden:

Le Roi à ses Ministres.

Messieurs! je vous envoie ci-jointe la copie d'une note, qui à été transmise par le Ministre des rélations extérieures de l'Empereur à Monsieur ROëLL; vous en ferez lecture dans cette conseil, qui sera convoqué à cet effet, et vous garderez un secrèt inpénétrable à l'égard du contenu.

J'ai reçu votre lettre du 22 de ce mois, ce que vous avez fait, est bien, parce qu'il resulte des ordres, que je vous ai transmis par

ma lettre du 27 Décembre; mais vous y dites, que dans les circonstances, qui pourront avoir lieu, vous vous réglerez, par rapport à la capitale, d'après la teneur de mon décret secrèt du 26 Novembre 1809 Litt. B; ceci serait entièrement contraire à mes ordres postérieurs, dans lesquels je croyais avoir expliqué assez clairement, qu'il fallait éviter tout prétexte à ce qu'on ne pût traiter le pays comme ennemi. D'abord dans ma lettre du 27 Décembre, qui était générale, et qui ne faisait même distinction entre *Amsterdam* et le reste du Royaume, il était dit positivement, qu'en cas que tous les moyens de persuasion deviendraient inutiles, on ne s'opposerait point de vive force contre l'entrée éventuelle des troupes Françaises; mais qu'on se bornerait à protester formellement contre toute prise de possession, et qu'on aurait soin surtout, que nulle part, il ne serait tiré un seul coup de fusil, lequel pourrait être le signal du désordre et du pillage. — Ensuite dans ma réponse sur votre lettre, dans laquelle vous me demandez quelques explications sur la mienne du 27 Décembre, je me suis prononcé encore plus clairement à ce sujet.

Pour autant que je me rappelle, mes intentions annoncées dans les dernières lettres, que

je vous ai écrites, reviennent aux points suivans :

1°. Qu'il faudra éviter tout prétexte, que l'on puisse se croire autorisé à traiter la Hollande en pays ennemi.

2°. D'empêcher que les militaires étrangers, ni aucune autre autorité illégale ne puisse se mêler de l'administration intérieure et des affaires civiles dans quelle partie du Royaume que ce soit.

3°. Qu'aucun employé quelconque, depuis le premier jusqu'au dernier, ne quitte son poste et ses fonctions sans mon autorisation, qu'elle que soit la peine qu'il lui faille endurer.

4°. Qu'aucune partie du Royaume, ni aucun Hollandais ne se considère jamais, quelque chose qui arrive, et quelque longue que soit mon absence, comme détaché de la Hollande, s'il n'y à pas de traité, signé par moi, ratifié par le corps législatif et publié en bonne forme.

5°. Que quant au serment, il est inconcevable, comment quelques personnes ont pu en prêter un autre en *Zélande ;* puisqu'on ne peut pas forcer la volonté, quelque peine ou contrarieté qu'il faille endurer. Nul Hollandais ne peut en

prêter un autre quelconque, avant d'avoir été dégagé de celui, qu'il m'a prêté, ou de celui qu'il est censé m'avoir prêté.

Il faut inculquer ce principe à tout le monde afin que personne ne s'en écarte, et il faut employer à cet effet tous les moyens nécessaires.

Voilà le résumé de ce que je crois vous avoir transmis, comme mes intentions dans l'état actuel des choses: je désire que vous vous y conformiez exactement, aussi long-tems que des ordres postérieurs n'y apportent point de changement.

Qu'ant aux instructions, que vous m'annoncez avoir données en dernier lieu à Monsieur HULTMAN, ainsi qu'à la conduite, que vous vous proposez de tenir, en cas que le Commandant des troupes Françaises voulut excercer quelque acte de possession, et que sous prétexte de garnison ou de cantonnement, on voulut pénètrer plus intérieurement dans le Royaume, j'y donne mon approbation entière.

Pour ce qui regarde les ordres, que vous me demandez relativement à l'admission des bâtimens Américains en général, je désire que provisoirement, aucun de ces bâtimens, quelle

que soit sa cargaison, et quel que soit l'endroit de son départ, sans distinction s'ils ont abordé en Angleterre ou non, qu'ils aient été visités par les Anglais ou non, ne soit admis dans les ports du Royaume, mais qu'il reprenne le large, aussitôt que les circonstances le permettront, sans avoir déchargé la moindre partie de sa cargaison.

Je désire aussi, que quellesque soient les expressions, dont Monsieur DE LA ROCHEFAUCAULT se serve dans ses notes et quelque soit le ton, qu'il prenne, vous fassiez semblant de n'y avoir fait la moindre réflexion, et que par conséquent vous vous absteniez de toute réplique.

L'affaire du corsaire le *Tilsit* sera traitée ici, j'ai chargé mon Ambassadeur de présenter une note à ce sujet au Gouvernement Français d'après le contenu des derniers rapports, que vous m'avez envoyés.

Enfin faites, qu'on reçoive et traite les troupes Françaises, comme doivent l'être des alliés et amis, et qu'il ne puisse jamais exister des raisons réelles de maltraiter le pays et mes sujets. Il faut aussi faire attention qu'on doit protester contre tout acte d'autorité administrative, mais non contre l'entrée des troupes qu'on ne peut et doit

considérer que comme un simple cantonnement, que je permets par le présent ordre et par des ordres antérieurs. — Sur ce, Messieurs! je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

Paris, le 27 Janvier 1810.

(Signé) **LODEWYK.**

Ik ben altijd uw vriend, vaart wel!

De bij dezen brief overgezondene nota van den hertog VAN CADORE, gedagteekend den 24 Januarij, vinde men in de *Documens historiques*, bladz. 217, en kan daar in haar geheel gelezen worden, ten einde de onteerende bedoelingen van Keizer NAPOLEON omtrent het koningrijk Holland, juist te leeren kennen.

Twee dagen later ontving de Minister President van den Raad den hier medetedeelen brief:

Parijs, 29 *Januarij* 1810.

Aan den President van den Raad der Ministers.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Ik heb de eer Uwe Excellentie, ter voldoening aan den last Zijner Majesteit, hiernevens toe te zenden copie eener missive, gisteren

avond aan Hoogstdenzelven, door den Minister van oorlog Hertog VAN FELTRE toegezonden, benevens het antwoord op dezelve, welke beide stukken genoegzaam in staat zullen zijn, Uwe Excellentie en de verdere leden van den Raad der Ministers te doen zien, welke op dit oogenblik de staat van zaken zij.

Eene maatregel door den Koning, ten gevolge van het uitdrukkelijk verlangen des Keizers genomen, is het stellen der Hollandsche troepen, welke zich in de arrondissementen tusschen de *Schelde* en de *Maas* bevinden, onder de bevelen van den Maarschalk Hertog VAN REGGIO, waartoe de noodige order met den zelfden courrier die brenger dezes zal zijn, aan den Minister van oorlog wordt toegezonden.

Ontvang Hoog Edel Gestrenge Heer! de verzekering mijner bijzondere hoogachting.

(Get.) **F. W. ROËLL.**

PS. Het bovenstaande moet, gelijk steeds, onder de grootste secretesse gehouden worden.

Het hier bedoelde kabinets-bevel voor den Minister van Oorlog, was het volgende:

Monsieur! Je désire que les troupes Hollandaises, qui se trouvent dans ce moment dans

l'arrondissement situé entre la *Meuse* et l'*Escaut*, se mettent sous les ordres du Maréchal Duc DE REGGIO, au cas que celui-ci le leur demande. Donnez au plutôt vos ordres en conséquence.

Sur ce Monsieur KRAYENHOFF, je prie Dieu quil vous ait en sa sainte garde.

Vaar wel.

(Signé) **LODEWYK.**

Paris, 29 *Janvier* 1810.

Zie hier de eerste bijlage, die den brief van den Minister ROËLL vergezelde:

Sire!

Il est utile que votre Majesté daigne prendre connaissance des dépêches de Son Excellence le Maréchal Duc DE REGGIO qu'elle trouve ci-jointes.

Les troupes de l'Empereur ont pris possession de *Bergen-op-Zoom* et de *Breda*, mais le mauvais esprit, qu'on a soufflé aux peuples de ce pays, a obligé de faire sortir les troupes Hollandaises de ces places, et d'y envoyer 6000 hommes au lieu de 500 que l'Empereur avait ordonné d'y mettre.

Le sang pourra couler Sire! je le répète à regrèt à Votre Majesté, mais les circonstances

sont telles, qu'en l'entretenant de nouveau de cet objet, il est impossible que je ne lui rappelle pas que la responsabilité d'un tel événement appartiendrait entièrement à Votre Majesté et à ses Ministres.

L'empereur n'a jamais prétendu que les troupes qu'il envoyait à *Bergen-op-Zoom* et à *Breda* y fussent seulement de passage, elles ont été envoyées pour en prendre la possession militaire. — Il est impossible que votre Majesté n'apperçoive pas, que le premier coup de fusil qui sera tiré, sera le signal de la réunion à la France de la Hollande et la perte de ses privilèges.

L'Empereur a eu connaissance des ordres de Votre Majesté en date du 18 Janvier au Gouverneur Hollandais de *Bergen-op-Zoom* (*). Sa Majesté m'ordonne de vous faire connaître, Sire! qu'elle en a été mécontente et qu'il est indispensable, que votre Majesté envoie l'ordre qu'on obéisse sans réserve au Duc DE REGGIO; l'Empereur ne veut point de transactions. La nécessité de pourvoir à la sûreté de ses frontières du Nord, l'a forcé

(*) Men ziet hier het gevolg der onvoorzigtigheid, welke de Generaal DE MELLET beging, bij het afgeven eener kopij van het kabinets-bevel des Konings, boven vermeld.

à rendre un décret qui organise l'armée de *Braband* et met tout le pays entre la *Meuse* et *l'Escaut* sous les ordres du Maréchal Duc DE REGGIO. — Votre Majesté trouvera ci-joint copie de ce décret que l'Empereur m'a ordonné de lui transmettre.

Je suis avec respect

Sire

De Votre Majesté

Le très-humble et très-obéissant

Serviteur,

Le Ministre de la Guerre,

(Signé) *Duc* **DE FELTRE.**

Paris, *le* 28 *Janvier* 1810.

Het Keizerlijk Decreet, dat de Hertog VAN FELTRE in last had aan den Koning over te leggen, was reeds van den 20 Januarij en luidde aldus:

NAPOLÉON etc.

Voulant pourvoir à la sûreté des frontières du Nord de notre Empire, et mettre à l'abri de tout événement nos chantiers et l'arsenal d'*Anvers*, nous avons décrété et décrétons ce qui suit:

1°. Il sera formé une armée sous le nom d'armée de *Brabant*.

2°. Tous les pays situés entre la *Meuse*, l'*Escaut* et l'*Océan*, formeront le territoire de ladite armée.

3°. Toutes les troupes Françaises et alliées de terre ou de mer, qui se trouvent dans cet arrondissement, feront partie de l'armée du *Brabant*.

4°. Les places de guerre situées entre la *Meuse* et l'*Escaut*, seront mises en état de siége.

5°. Les Commandans militaires et les autorités Françaises et Hollandaises se conformeront aux présentes dispositions, etc.

Eindelijk leze men 's Konings antwoord op bovenstaanden brief van den Franschen Minister van Oorlog:

Monsieur le Duc DE FELTRE! La responsabilité des malheurs qui menacent peut-être la Hollande ne saurait peser sur moi, je ne suis prévenu de rien.

Les communications que vous m'avez faites hier au soir 28 du mois des pièces datées du 20 et même du 17 de ce mois, ne peuvent point me mettre en état de remédier et de prévenir le mécontentement; j'ai donné l'ordre que les troupes fussent reçues en garnison et

qu'en conséquence les places du *Braband* soient considérées comme des cantonnemens de l'armée d'*Anvers*. L'Empereur m'a assuré directement, qu'il n'avait point l'intention d'en prendre possession et je ne puis y consentir autrement qu'à la suite d'un traité de négociation.

Je reçois par vous le décret de l'Empereur en date du 20 Janvier, par lequel deux départemens du Royaume sont compris dans l'arrondissement de l'armée du *Brabant*, et les villes mises en état de siège, depuis huit jours peut-être, on a exigé des autorités et des troupes Hollandaises comprises dans ces deux départemens, qu'elles se conformassent à ces dispositions; peuvent-elles le faire sans autorisation de leur Gouvernement? alors même qu'il n'en a point connaissance, et que l'on m'a assuré positivement de ne vouloir que mettre garnison dans ces places.

Une autre observation très-importante et à laquelle je ne puis me dispenser de m'arrêter, c'est, quoique je ne puis avoir des relations avec vous qu'avec plaisir, pourquoi s'écarte-t-on des formes ordinaires; qu'a à faire le Roi de Hollande avec le Ministre de la guerre de l'Empereur? Dans cette position malheureuse, quelques soient les malheurs de mon Royaume, ma conscience ne me reprochera jamais rien,

et les Hollandais ne s'en prendront jamais à moi des malheurs qui sont prêts à fondre sur eux, j'ai fait tous mes efforts pour les éviter, hier encore j'ai confié à mon frère toutes mes inquiétudes et mon sentiment sur toute cette affaire; enfin Mr. le Duc DE FELTRE si tout se passe ouvertement et dans les formes légales, et en usage avec la Hollande et moi jusqu'à ce jour, on n'aura jamais aucune plainte à faire; mais si l'on traite tout militairement et par force, ni moi, ni mes Ministres, ni quelqu'autorité que ce soit appartenante au Gouvernement de la Hollande ne saurait être censée responsable du désordre et du mauvais effet, qui peuvent en être la suite.

Je vous conjure de faire vos efforts, pour que je sache légalement et positivement ce que l'Empereur désire, si vous pouviez aussi contribuer à engager l'Empereur à me permettre de me rendre en Hollande, vous me rendriez le plus grand service qu'il soit possible d'imaginer, et un non-moins grand à l'Empereur même, car dites-moi franchement, ce que l'on pensera par la suite d'un frère de l'Empereur, Roi de Hollande, qui reste à *Paris*, tandis que non-seulement on occupe son Royaume, mais qu'on en prend possession militaire, qu'on change le Gouvernement, en mettant les villes

en état de siège et des officiers civils et militaires dans la pénible mais indispensable nécessité d'attendre les ordres de leur Gouvernement avant d'obéir à une autorité étrangère.

Après avoir renouvelé mes instances auprés de mon frère, après lui avoir parlé sans aucun déguisement sur l'état des choses, il ne me reste qu'à attendre sa décision et à me résigner en tout. En attendant, dites-moi, les places et villes que l'Empereur veut occuper et mettre en état de siège, j'en ferai sortir les troupes Hollandaises; mon Aide-de-Camp est prêt à partir aussitôt.

Sur ce, Monsieur le Duc DE FELTRE! je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Signé) **LOUIS.**

Paris, *le* 29 *Janvier* 1810.

Volgens de rapporten der zoo zeer mishandelde Gouverneurs van *Bergen-op-Zoom* en *Breda*, welke echter hunne plaatsen niet verlaten hadden, is het Keizerlijk decreet van den 20 Januarij, aldaar den 28 van die maand bekend geworden, en door eene proclamatie achtervolgd, luidende:

Habitans du *Brabant*, des îles de la *Zélande* et de celles situées entre la *Meuse* et l'*Escaut!*

S. M. l'Empereur NAPOLÉON, m'ayant ordonné de prendre militairement possession des pays situés entre la *Meuse* et l'*Escaut*, j'y envoie des troupes sages et disciplinées, qui ont ordre de respecter vos personnes, vos usages et vos coutumes.

J'espère, qu'en retour elles trouveront un accueil digne de la bonne conduite, dont je me plais d'avance à me rendre garant.

(Signé) *Duc* **DE REGGIO**.

Men vorderde vervolgens den eed van trouw en gehoorzaamheid aan den Keizer van alle de burgerlijke en militaire magten, doch stiet steeds overal het hoofd tegen standvastige weigering, die men met den naam van kwaden geest (*mauvais esprit*) bestempelde (Zie *Documens historiques*, bladz. 193).

Maar, ondanks dit alles, ging het Fransche leger voort met weinige dagen later, *Willemstad*, *'s Hertogenbosch*, *Steenbergen* en zelfs *Dordrecht*, met meer andere plaatsen, in bezit te nemen, zonder den minsten tegenstand, die ook in waarheid verlamd en nutteloos geworden was; aangezien het geheele leger-korps van den Maarschalk DUMONCEAU in *Zuid-Beveland* opgesloten, en bovendien met alle de garnizoenen tusschen de *Maas* en de *Schelde*, door den *Koning van Hol-*

land zelfs, onder de bevelen waren gebragt van den Maarschalk Hertog VAN REGGIO.

§ 17.

In dezen benarden toestand van zaken, ontving de Raad van Ministers den navolgende 's Konings brief:

De Koning aan zijne Ministers.

Ik heb u niets anders over den toestand van onze zaken te zeggen dan gijl. reeds weet, gijl. zult in den moniteur van gisteren het scherp artikel, hetwelk ons aangaat, gelezen hebben, ik heb er de reparatie van gevraagd. — Ik zende u hiernevens de boodschap, welke ik gemeend heb aan het wetgevend ligchaam te hebben moeten inzenden. — Er is niets, hetwelk de bekendmaking daarvan verhindert. Het is ul. reeds bekend, dat de Heeren VAN DER HEIM en MOLERUS gelast zijn pogingen te doen, om vermits er ons lot van afhangt het Britsch kabinet te kennen te geven, dat, zoo hetzelve de bevelen des Raads van 1807 niet intrekt, het met onze onafhankelijkheid gedaan is, en de oorlog wreeder en langduriger zal worden, maar zoo het kabinet de vredes-onderhandelingen begint, of maar en-

keld bovengenoemde bevelen intrekt, heb ik alle reden om te gelooven, dat men *Holland* zal laten bestaan, en dat men zelfs den koophandel zal herstellen op den voet, zoo als dezelve voor de blokkade stond (*).

Ik ontvang geene officiele rapporten van hetgeen in *Braband* is gebenrd; zeg aan den Minister van Oorlog, dat de order, welke mijn Aide-de-camp VAN BYLANDT heeft overgebragt en strekkende om mijne troepen, welke zich in het departement *Braband* bevinden, onder de bevelen van den Franschen Generaal te stellen, geenszins bedoelt de kurassiers mijner garde, welke zich daar tot mijn escorte bevinden; en geheel onafhankelijk moeten blijven; ook is het mijne intentie, dat de troepen, welke onder de orders van den Generaal moeten gesteld worden, alleenlijk binnen de grenzen van het rijk en niet buiten hetzelve zullen gebruikt worden. De Minister zal bevorens de noodige bevelen geven, doch tevens zorgen, dat dezelve niet bekend worden, zoo lang er geene questie is, om de troepen buiten het rijk te gebruiken. Indien zulks mogt begeerd worden, zullen daartoe

(*) Men leze over dit onderwerp de *Documens historiques*, bladz. 198.

alvorens nadere orders aan mij moeten gevraagd worden (*).

Ik ben verwonderd, dat men in de Hollandsche couranten bekend heeft gemaakt, dat een corps troepen van 3500 man op *Oost-Vriesland* aanrukte; ik hoop, dat geen courantier iets zal overnemen, dat nadeelig voor den staat zoude wezen, wat er ook gebeuren mag, of wat men ook zoude kunnen doen. — Maak dat ik direct dagelijks rapporten van Ul. ontvange, Gijl. moet gevoelen, hoe belangrijk zulks is, zoo als ook, dat ik uwen raad en uwe gevoelens van ieder in het bijzonder hebbe; er is geene gewigtigere omstandigheid, dan die, waarin wij ons bevinden, en er is niemand, waarin ik meer vertrouwen kan hebben, dan in Ul., en die ook beter over den toestand der zaken kan oordeelen.

Alhoewel het vernederend en droevig zij, om zijne vestingen te openen en zijne troepen onder de bevelen te stellen van een Generaal, wiens instructien zeker nadeelig voor het koningrijk zijn, zoo doe ik het echter, zonder aarselen, om grootere onheilen voor te komen.

(*) Dit geval heeft eenige dagen later wezenlijk plaats gehad. Zie *Bijlage N°.* 8.

Ik vertrouw mij geheel op Ul., om de schatkist te ondersteunen, en vooral de algemeene schuld, en weest voor het overige wel overtuigd, dat, welke ook het einde van deze droevige gebeurtenis wezen moge, mijne gevoelens voor uw vaderland en mijne eerste verpligtingen niet kunnen veranderen. — *Zoo waarlijk helpe mij God almagtig!*

Achter de nota van den moniteur en mijne boodschap aan het wetgevend ligchaam, zult gij eene gepaste klagte in de Koninklijke courant doen plaatsen, op zoodanigen toon, als men omtrent eenen vriend, door wien men miskend en slecht behandeld wordt, kan aannemen, ten einde te doen opmerken, dat, indien wij, gedurende veertien dagen, Amerikaansche schepen hebben ontvangen, zulks het eerste decreet van verbod van invoer in Frankrijk niet heeft kunnen regtvaardigen, alzoo hetzelve anterieur is.

Doet insgelijks het groot getal geconfisqueerde prijzen opmerken, dat die Amerikaansche schepen, verre van door het Amerikaansche gouvernement niet te zijn erkend, door den Consul-Generaal dier natie zijn erkend, en op zijne formele aanvraag zijn aangenomen; dat het aan die schepen maar alleen geoorloofd is geweest, om Amerikaansche

producten te ontschepen, door deskundigen daarvoor erkend; dat de twijfelachtige waren in 's rijks magazijnen zijn gesequestreerd, en eindelijk, dat dezelve, zonder uitzondering, zijn terug gezonden op de eerste aanvraag; dat verre van den maatregel op de blokkade niet te hebben gevolgd, men mij heeft verweten, dat ik er te streng in had gehandeld, en dat mijn hart dikwijls bloedde, wanneer ik mij in de noodzakelijkheid bevond, Hollandsche schepen met Hollandsch eigendom beladen, geheel vreemd aan de blokkade, in het slechte jaargetijde en met slecht weder naar zee te moeten terug zenden; dat mijne bedoeling was, om zelfs het voorwendsel van verwijt te vermijden; dat het zeer ongelukkig is, na zoo vele zorgen en opofferingen zoo kwalijk te hebben geslaagd; dat wel is waar er zich sluikhandelaars in het koningrijk bevinden, maar dat men met zekerheid kan zeggen, dat er minder zijn, dan in alle andere landen door den geest van eerlijkheid en zeden, die onder de handeldrijvende klasse heerscht, en dat het bewijs, dat de agenten van het gouvernement en voornamelijk de douaniers hunnen pligt wel hebben gedaan, en den sluikhandel hebben belet, te vinden is in het resultaat der confiscatien en aanhalingen;

dat, indien Holland zich iets heeft te verwijten, het alleenlijk is, dat hetzelve gedurende de laatste vier jaren onnnoodig zoo vele opofferingen heeft gedaan en privatien heeft geleden.

Maar hoe loijaal en volhardend mijn gedrag ook moge wezen, zoo het bederf van Holland misschien sedert lang besloten is, dan zal het niet aan voorwendsels kunnen ontbreken, wanneer deze fatale gebeurtenis zal moeten plaats hebben: zoo ons land moet vergaan, dan zal het ten minste met eer zijn, en zonder zich eenig verwijt te doen te hebben: alle andere landen van Europa zullen ons geregtigheid doen wedervaren en de Keizer zelf zal, beter onderrigt, misschien naderhand erkennen, dat wij altoos zekere en getrouwe vrienden zijn geweest. — Het is eene gedenkwaardige bijzonderheid, dat het Engelsch kabinet door zijn gedrag Frankrijk schijnt te noodzaken, om zijnen oudsten geällieerden en vriend, door zoo lange ongelukken bedroefd, den doodsteek te geven.

Mijne Heeren! Het Ministerie van buitenlandsche zaken moet in denzelfden zin aan alle agenten bij bevriende en geällieerde Hoven schrijven, ten einde hun in staat te stellen om dit land in de oogen van dezelven te kunnen

regtvaardigen en de waarheid te leeren kennen.

Wat het Ministerie des Keizers betreft, daar heb ik eene directe demarche laten doen tot intrekking van die valsche maar zware beschuldiging.

De Minister van buitenlandsche zaken moet ook in denzelfden zin aan de Ministers van de vreemde Hoven, welke bij mij te *Amsterdam* resideren, spreken, maar alleen mondeling.

Ik belast U om alle tractementen van alle ambtenaren en geëmploijeerden te betalen; ik beschouw dit in het oogenblik van crisis, zelfs noodzakelijker dan de betaling der publieke schuld.

Gij zult aan het wetgevend ligchaam te gelijk met de boodschap den Moniteur van gisteren inzenden.

Parijs, *den* 1 *Februarij* 1810.

(Get.) **LODEWIJK.**

's Konings boodschap aan het wetgevend ligchaam, door tusschenkomst van den Raad der Ministers, overgebragt, kan men geheel lezen in de *Documens historiques*, bladz. 195, en behoeft dus hier geene herhaling.

In den brief, die wij hier volgen laten, gaat Zijne Majesteit voort, de hooge en andere Rijks-Ambtenaren, zoo burgerlijke als mili-

taire, tot pligt-betrachting, trouw en standvastigheid aan te sporen, wat zij ook daarbij mogten te lijden hebben.

De Koning aan zijne Ministers.

Mijne Heeren!

Ik heb uwen brief met de bijlagen ontvangen: Ik keur goed, in den volmaaktsten zin, hetgeen Gijl. gedaan hebt. Wat betreft de aanvrage, hoe de ontvangers en andere geëmploijeerden bij de finantien zich zullen moeten gedragen betrekkelijk het verbod, dat hun reeds is gedaan van geene betalingen te doen, noch stortingen in andere kassen? zoo zult Gijl. hun op de uitdrukkelijkste wijze te kennen geven, dat zij volstrekt moeten weigeren, om aan zoodanige bevelen te obtempereren, maar dezelve integendeel beschouwen als nul en nietig. Bovengemelde ontvangers en geëmploijeerden zullen hetgeen wat hun door den Minister van Finantien wordt geordonneerd, striktelijk nakomen, en zullen geene andere autoriteit erkennen hoegenaamd ook. De Minister van Finantien zal van zijnen kant de fondsen, welke zich in de kassen der respective ontvangers hoe genaamd ook in *Zeeland* en *Braband* bevinden, in de kassen doen storten, welke

hij vermeenen zal het meest buiten het bereik van alle gebeurtenissen te zijn.

De opper-commissaris en andere geëmploijeerden van de posterijen zullen zich geheel op dezelfde manier gedragen, als die van het finantie-wezen, en de Minister zal voor de ontvangene penningen van dit departement dezelfde maatregelen nemen, als voor die van de finantien.

Het geweld alleen kan hun met de daad beletten om de bevelen, welke de Minister van Finantien hun geven zal, na te komen en in dat geval zullen zij protesteren, en zullen zich als Hollandsche ambtenaren blijven beschouwen, bij eeden aan den Koning van Holland gebonden, zonder dat hun eenige consideratie, van welken aard ook, en wat zij ook zouden mogen verduren, wettigen kan, om de minste daad als geëmploijeerde van den Keizer van Frankrijk te kunnen doen, zoo lang als zij van onzentwege niet zullen zijn ontslagen van den eed, welke zij ons hebben gedaan, of welke zij gesenseerd zijn aan ons te hebben gedaan. — Alle welke een tegenovergesteld gedrag zullen houden, zouden niet anders kunnen beschouwd worden, als schuldig aan hoog verraad.

Hetgeen ik hier boven gezegd heb, is ook toepasselijk op alle in functie zijnde en geëm-

ploijeerde hoegenaamd ook, tot welk Ministerie dezelve ook mogten behooren. Dus moet het verbod, aan de regters gedaan, om geen uitspraak in onzen naam te doen, niet worden geëerbiedigd; zoo lang men het hen niet met der daad belet om in hunne functien voort te gaan, zullen zij alleen regt doen in den naam van den Koning van Holland, en wanneer men hen mogt verhinderen om hunne functien te blijven waarnemen en hen door anderen zoude willen vervangen, dan zullen zij op eene legale wijze in onzen naam, aan alle onze onderdanen bekend maken, dat wij hen verbieden om dezelve te remplaceren, zonder daartoe van onzentwege te zijn geautoriseerd. Een ieder van Ulieden zal hen in zijn Ministerie daaromtrent de noodige instructien geven.

Ik hoop, dat dit antwoord en mijn brief van den 1 dezer maand, in welke ik mij op de duidelijkste wijze omtrent deze zaak heb uitgedrukt, in het toekomende alle aanvrage hiertoe betrekkelijk zal voorkomen.

Er blijft mij nog over te spreken van het gedrag, hetwelk de Hollandsche gouverneurs der vestingen, alwaar Fransche officieren benoemd zijn, moeten houden. De eerstgenoemden zullen in de vestingen blijven en zullen zich onder de orders der laatstgemelden

stellen aan het hoofd der troepen, welke zich op dit oogenblik aldaar bevinden, of in het vervolg mogten bevinden, alles tot zoo lange wij hieromtrent anders mogten hebben bevolen.

Ik laat echter aan den Minister van Oorlog de zorg over, om hieromtrent anders te handelen, naar gelang der omstandigheden.

In mijnen voorgaanden brief heb ik Ul. belast om het artikel, vervat in eene nota van den moniteur van den 3 Januarij, in de Koninklijke courant te beantwoorden. Ik had Ul. ook geschreven, dat er niets was, hetwelk de bekendmaking van de boodschap aan het wetgevend ligchaam, welke ik Ul. heb overgezonden, verhinderde, maar ik ben op het een en ander terug gekomen.

De boodschap aan het wetgevend ligchaam moet niet bekend gemaakt worden en de nota van den moniteur zal onbeantwoord blijven, zoo het nog tijd is. Gijl. zult al het andere van den brief tot die zaak betrekking hebbende, ten uitvoer brengen.

Wat betreft het nieuwe project van wet, hetwelk Gijl. mij overzendt betrekkelijk de uitgifte van zes millioenen in papier, daarop zal ik mij besluiten, wanneer ik het rapport van de commissie, gepresideerd door den heer

APPELIUS op den brief, welke Mijnheer ROËLL hem op mijnen last geschreven heeft, zal hebben ontvangen.

Men moet veel geduld en resignatie hebben en nog op de geregtigheid van onze zaak hopen, die aan het belang van mijnen broeder en van Frankrijk gebonden is. Ik hoop, dat hij de waarheid zal erkennen, vooral wanneer de Engelschen hun ijsselijk besluit van den Raad intrekken.

Parijs, *den* 4 *Februarij* 1810.

Vaarwel!

(Get.) **LODEWYK.**

Ofschoon de Koning achtervolgens aan zijne Ministers de getrouwe mededeeling deedt der *Parijssche* staatsstukken, Holland betreffende, was er echter één, hetwelk, zoo niet aan allen, ten minste aan de meesten, op dien tijd, onbekend gebleven is.

Wij bedoelen den brief van Keizer NAPOLEON aan zijnen broeder LODEWYK, die men geheel vindt in de *Documens historiques*, bladz. 208, waarvan wij slechts het slot hier invoegen:

Voici mes intentions, zegt de Keizer:

1°. Interdiction de tout commerce et de toute communication avec l'Angleterre;

2°. Une flotte de quatorze vaisseaux de

ligne, de sept frégates et de sept bricks ou corvettes armées et équipées;

3°. Une armée de terre de vingt-cinq mille hommes;

4°. Suppression des maréchaux;

5°. Destruction de tous les privilèges de la noblesse, contraires à la constitution, que j'ai donnée et que j'ai garantie.

V. M. peut faire négocier sur ces bases avec le Duc DE CADORE, par l'entremise de son Ministre; mais elle peut être certaine, qu'au premier paquebot, au premier bâtiment, qui sera introduit en Hollande, je rétablirai la défense des douanes; qu'à la première insulte qui sera faite à mon pavillon, je ferai saisir à main armée et pendre au grand mât l'officier Hollandais, qui se permettra d'insulter mon aigle.

V. M. trouvera en moi un frère, si je trouve en elle un Français; mais, si elle oublie les sentimens, qui l'attachent à la commune patrie, elle ne trouvera pas mauvais, que j'oublie ceux que la nature a placée entre nous.

En résumé, la réunion de la Hollande à la France est ce qu'il y a de plus utile à la France, à la Hollande et au continent; car c'est ce qu'il y a de plus nuisible à l'Angleterre.

Cette réunion peut s'opérer de gré ou de force. J'ai assez de griefs contre la Hollande pour lui déclarer la guerre. Toute fois je ne ferai pas de difficulté pour me prêter à un arrangement qui me cédera la limite du *Rhin*, et par lequel la Hollande s'engagera à remplir les conditions stipulées ci-dessus.

Votre affectionné frère,

(Signé) **NAPOLÉON.**

A Trianou, le 21 *Décembre* 1809.

Dit uittreksel kan gewis veel verklaren van hetgeen reeds was gebeurd en wijders te gebeuren stond; zie hier eenen brief van den Koning, met twee bijlagen, ten bewijze:

De Koning aan zijne Ministers.

Mijne Heeren! Ik heb de brieven, welke mijn Aide-de-Camp gebragt heeft, ontvangen. — Dit tijdstip gelijkt aan geen ander. Er is alles te vreezen voor dat gewigtig etablissement, zoo de zaken niet geschikt worden. Gijlieden denkt toch dat het mij niet onbewust is dat hetzelve aan particulieren behoort. Geeft vroegtijdig de noodige onderrigten aan den Burgemeester en aan de Regenten; het is aan hun om de noodige schikkingen te nemen, dat is hetgeen ik Ul. heb doen zeggen.

Ik heb reden om te hopen dat de zaken zich zullen schikken, maar het zal mij zeer smartelijke opofferingen kosten. Hierbijgaande zult Gijlieden twee Nota's vinden de Sub N°. 1 is eene eerste propositie met welke ik mij, zoo veel doenlijk, heb geconformeerd; zoo als uit N°. 2 blijkt.

Er is nog niets bepaald, maar omdat ik gaarne in staat wenschte te wezen om alles ten spoedigste te eindigen, zoo communiceer ik Ul. dat, in het oogmerk om namelijk de opinie van de natie te kennen bij die gelegenheid gerepresenteerd door eene commissie, bestaande uit de Ministers, de drie Presidenten uit den Staatsraad, en uit die leden van het wetgevend ligchaam, welke gedurende mijne regering presidenten van die vergadering geweest zijn, uit den Directeur-Generaal van de publieke schatkist en die van de publieke schuld.

Doet mij de opinie van die commissie ten spoedigste mogelijk geworden, en maakt dat ieder lid van dezelve zich met eeden verbinde om er het geheim ten sterkste van te bewaren. — Ik recommandeer Ulieden om eenen goeden algemeenen geest te onderhouden, dat alleen kan ons nog doen achten en eerbiedigen. — Ik zie met zeer veel leedwezen

dat de publieke fondsen zoo zeer gedaald zijn, zoo het mogelijk ware om aan de Amortisatiekas de reserve van acht maal honderd duizend guldens, welke ik bij eene bijzondere dispositie ter reserve had gesteld, voor te schieten, dit zoude eene excellente operatie zijn, maar de Commissarissen moeten vooral niet werken om de fondsen te doen rijzen, maar om van die ongelukkige gelegenheid gebruik te maken, ten einde zoo veel van de schuld te vernietigen als mogelijk is, hunne operatien op de effecten rigtende, welke het laagste zijn

Alhoewel ik hoop, dat wij haast aan het einde van die verschrikkelijke crisis zullen zijn, zoo moet Gijl. U herinneren, dat ik in mijne instructien op alle gevallen bedacht ben geweest, dat gijlieden er recours tot moet nemen, en voor de onvoorziene gevallen, dat ik mij deswegens geheel en al op ulieden berust.

Gijlieden zult uit den Moniteur gezien hebben dat de intentie is om Fransche troupes langs de kusten en in de zeehavens te leggen. Het schijnt dus onzeker of zulks ook de intentie omtrent de hoofdstad zij.

Indien dit onverhoopt het geval mogt worden, heb ik er niets tegen, dat zulks door alle mogelijke middelen worde voorgekomen.

Ik laat volkomen aan ulieden over om daaromtrent te handelen, zoo als ulieden zal geraden schijnen en kome in zoo verre terug van de laatste stellige ordres, welke ik tot het tegendeel gegeven had.

Uit de acte, welke gijlieden sub N°. 1. ontvangt, zult gijlieden kunnen opmaken, dat ook daarbij de bedoeling des Keizers niet geweest is, om Fransche troupes binnen de hoofdstad te leggen, trouwens, dit is ook eene zaak, die nimmer zoude kunnen gedoogd worden.

Met betrekking tot het inrukken van Fransche troupes in de overige plaatsen, welke in de nog niet geoccupeerde gedeeltens van het Koningrijk gelegen zijn, moet even als omtrent *Breda* en *Bergen-op-Zoom* gehandeld worden, dat is te zeggen, dat dezelve aldaar niet vrijwillig moeten worden binnengelaten, zoo zij niet van eene ordre van onzentwege voorzien zijn, maar dat onze bevelen, omtrent onze toelating voor af moeten gevraagd worden, zullende men voorts, wanneer zij, in weerwil van alle pogingen, niet kunnen teruggehouden worden, dezelve toelaten.

Voorts is mijn verlangen, dat Gijlieden mij zoo min mogelijk over het door Ulieden

te houden gedrag raadpleegt, alzoo met heen en wederschrijven te veel tijd verloren gaat.

Ik laat volkomen aan Ulieden over om bij alle voorkomende gelegenheden naar bevind van zaken te handelen, zoodanig Gijlieden vermenen zult dat ik, bij aldien ik zelve in *Holland* was, verlangen zoude.

Vaar wel.

(Get.) **LODEWIJK.**

Parijs, den 8 *Februarij* 1810.

P. S. Mijn verlangen is ook, dat wanneer de stemmen in den raad der Ministers mogten staken de President alsdan eene dubbelde stem zal hebben, en dat zoo Mijnheer VAN DER HEIM, door ziekte of anderzints verhinderd wierdt om te presideren, alsdan het presidium door den Minister CAMBIER zal worden waargenomen.

(Get.) **LODEWIJK.**

NOTA

N°. 1. Le Roi de *Hollande* désirant par tous les sacrifices possibles, conserver l'indépendance de la *Hollande* et la maintenir au rang des Nations, consent à céder à sa Majesté l'Empereur les parties de son Royaume qui peuvent être utiles au grand intérêt de son Empire, se confiant à sa générosité pour les indemnités.

Le Roi de *Hollande* consent en outre à ce que L'empereur prenne toutes les mesures pour l'exécution de son décret rélatif au blocus, qu'il place des troupes et des douaniers sur toutes les côtes du Royaume où s'exercent ordinairement la contrebande ; ces mesures extraordinaires devant cesser dès que le Gouvernement Britannique aura rapporté son décret du conseil de 1807. Le Roi de *Hollande* s'engage à ne souffrir aucun commerce avec l'Angleterre, que celui qui sera autorisé par des licences délivrées par l'Empereur même, moyennant ces dispositions l'interdiction des douanes sera levée.

N°. 2. Extrait de la lettre écrite le 5 Février 1810 à l'Empereur et Roi par sa Majesté le Roi de *Hollande*.

Je supplie votre Majesté m'épargner la douleur de voir occuper militairement le reste de mon Royaume, d'arrêter la marche des troupes et de me permettre de lui demander de laisser subsister la *Hollande* si les sacrifices suivans peuvent remplir toutes vos intentions :

1°. La cession du département du *Brabant*, de celui de la *Zélande* et du pays entre la *Meuse* et le *Whaal* y compris *Nimègue*, excepté seulement l'île de *Schouwen* et le petit pays d'*Altena* indispensable pour les eaux.

2°. La nomination par votre Majesté d'un Directeur du Blocus aussi long-tems que les mesures y rélatives dureront, auquel je m'engage de fournir tous les moyens qu'il désirera pour l'exécution des mesures du blocus que votre Majesté a adoptées ou pourrait adopter pour l'Empire, m'engageant à changer les employés et les punir à son gré sur la demande directe et de suite, de sorte que je ne m'en mêlerai qu'autant que l'administration Française le désire.

3°. Le jugement des discussions sur les prises des corsaires Français par votre Majesté même après avoir entendu mon rapport. Je demande de la justice et de la puissance de votre Majesté des dédommagemens pour mon Royaume, le pays cédé rapportant quinze millions de francs, et de permettre qu'il y ait dans le traité des arrangemens équitables dont votre Majesté pourra juger rélativement aux dîmes et aux domaines hypothéqués pour les dettes qui sont situées dans les pays cédés á cette occasion.

Je demande également à votre Majesté qu'elle vueille accorder la garantie au reste de la *Hollande*; de lever l'interdit du commerce avec la France, et enfin de réduire le contingent de la *Hollande* à la moitié de ce

que je pourrai mettre sur pied en troupes de terre et en vaisseaux après la cession.

Wij zien uit deze stukken dat Koning LODEWYK op de onregtvaardige en schandelijke vorderingen van zijnen broeder NAPOLEON reeds te veel had toegegeven, om, zoo al niet dadelijk daarin de vereeniging van Holland met Frankrijk, ten minste den roof van een aanzienlijk gedeelte van deszelfs grondgebied en onafhankelijkheid, zonder de minste schadeloosstelling, als een zeker gevolg, te kunnen vaststellen. — En het is dan ook niet te verwonderen, dat Zijne Majesteit, in dezen onevenredigen strijd met zijnen broeder afgemat, ter dezer tijd in een bedenkelijke ziekte verviel; maar des niet te min bleef Zij zoo veel mogelijk zorg dragen tegen de verbazende ontroering, die den voortgang der onderhandelingen te *Parijs* op de gemoederen van Hare onderdanen verwekken moest.

Ofschoon de *Fransche Moniteur*, volgens gewoonte, deze taak van voorbereiding had op zich genomen, en die ook bij de Hollandsche dagbladschrijvers was overgenomen, begreep de Koning daartoe, door eigene poging te moeten medewerken.

De navolgende officiele bescheiden zullen hiervan ten bewijs verstrekken:

Kopij eener missive van den Minister ROËLL *aan den Minister Vice-President van den Staatsraad, den* 21 *Februarij* 1810.

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Ik heb de eer Uwe Excellentie bij deze toe te zenden eenen openen brief des Konings aan den Staatsraad. — Zijner Majesteits intentie is, dat dezelve in die vergadering door Uwe Excellentie worde voorgelezen, en dat alle de Ministers, als leden derzelve mede geconvoceert worden. — Voorts begeert Hoogstdezelve, dat de brief na gedane communicatie, in de Koninklijke Courant geplaatst worde, ten einde de ingezetenen van het Koningrijk langs dien weg eeniger mate worden voorbereid tot de opofferingen zoo van territoir als anderzins, welke tot behoud der onafhankelijkheid van een gedeelte des Rijks zullen vereischt worden.

Ontvang Hoog Edel Gestrenge Heer de verzekering mijner opregte hoogachting

(Get.) **ROËLL.**

Parijs, den 21 *Februarij* 1810.

Le Roi au Conseil d'État.

Messieurs !

Quoique je voie s'écouler le troisième mois depuis mon départ, il n'y a encore rien de décisif sur nos affaires. Je ne puis cependant pas laisser passer le premier moment de ma convalescence sans vous renouveler l'assurance que tous les efforts imaginables seront contnués afin de conserver l'existence du Royaume. Nous ne devons par nous dissimuler qu'il nous en coutera de grands et pénibles sacrifices, mais pour peu qu'il soit possible de faire subsister la *Hollande* après tout ce que l'on exigera, je n'hésiterais pas à m'en rapporter entièrement à la générosité de l'Empereur mon Frère, dans le juste espoir, qu'une fois tous les sujets de griefs écartés, nous recevrons les dédommagemens, auxquels nous avons tant de droit et qui nous deviendront plus nécessaires que jamais.

Mon but est actuellement, en nous soumettant à tout ce que l'Empereur mon Frère peut exiger, de lui prouver que nous avons pu avoir beaucoup d'ennemis, que nous avons pu être la victime de la calomnie, des petites

passions, comme des petits intérêts, mais que nous n'avons cessé, comme nous ne cesserons jamais, d'être les admirateurs de l'Empereur comme de fidèles alliés de la France anciens et éprouvés par toute sorte de sacrifices et d'événemens. Si je puis réussir dans ce but essentiel, comme j'ai tant de raisons de le croire, le reste viendra de suite.

L'intérêt comme l'inclination de la France devront être de favoriser et d'agrandir ses amis et non de les diminuer. Je vous engage en conséquence de réunir vos efforts pour prévenir les émigrations, les actes de désespoir, et pour faire en sorte que la Nation attende dans le calme qui convient à son caractère et à la justice de sa cause, la décision de l'Empereur sur notre sort. Je n'ignore pas ce que chacun souffre. J'ai tout fait pour plaider notre cause le mieux possible; les temps, les non succès, rien ne m'a rebuté et j'ai tout lieu de penser, que si nous pouvons parvenir à un arrangement quelconque, pour peu qu'il soit possible d'exister après cet arrangement, la *Hollande* peut encore se sauver de ce moment de crise, s'il ne reste après cela je ne dis pas, aucune raison, mais même aucun prétexte de mésintelligence et de mé-

contentement et c'est à cela que tendent tous mes efforts.

Votre affectionné Roi,

(Signé) **LOUIS.**

Paris, *le* 21 *Février* 1810.

Paris, 25 *Février* 1810.

Le Roi à ses Ministres.

Messieurs! La lecture du Moniteur en date du 24 de ce mois aura causé chez vous et chez toute la nation sans doute un sentiment bien pénible; cependant il ne faut pas perdre courage: on en est au terme des négociations et je suis déterminé à tous les sacrifices auxquels je pourrai consentir sans avoir d'avance la certitude qu'il me sera impossible de tenir mes engagemens.

Parlez à tout le monde dans ce sens et faites insérer au plutôt dans la gazette officielle un article qui y réponde. Je désirerais que cet article se trouvât dans la gazette du premier Mars, qui est un jour de crise pour le commerce afin de prévenir tous les maux qu'un abattement exagéré pourrait avoir.

Sur ce, Messieurs! je prie Dieu qu'il vous ait en sa sainte garde.

(Get.) **LODEWIJK.**

§ 18.

Dat Koning LODEWIJK, gedurende zoo vele smartelijke grieven en vernederingen, welke hem te *Parijs*, reeds van zijne aankomst af aan onophoudelijk bleven bejegenen, het met zich zelfs niet eens geweest is, wegens het al of niet verdedigen van *Amsterdam*, zijne hoofdstad en residentie, is allerwege gebleken uit de medegedeelde briefwisseling met zijne Ministers.

Het besluit daartoe in den aanvang zoo stellig genomen en zoo ernstig bevolen, maar vervolgens ook geheel terug genomen, scheen Zijne Majesteit ten laatste wederom te willen handhaven; althans de Kolonel Aide-de-Camp Grave VAN BYLANDT, bragt het mondelijk bevel aan den Minister van Oorlog over, om zich tot de verdediging der hoofdstad, met alle vlijt, voor te bereiden; en wij lezen in den hier bovenstaanden 's Konings brief van den 8 Februarij de navolgende zinsneden:

Gijlieden (de Raad van Ministers) *zult uit den MONITEUR gezien hebben, dat de intentie is, om Fransche troepen langs de kusten en in de zeehavens te leggen. Het schijnt dus onzeker, of zulks ook de intentie omtrent de hoofdstad zij.*

Indien dit onverhoopt het geval mogt worden, heb ik er niets tegen, dat zulks, door alle mogelijke middelen, worde voorgekomen. Ik laat volkomen aan Ulieden over, om daaromtrent te handelen, zoo als Ulieden zal geraden schijnen, en kome in zoo verre terug van de laatste stellige orders, welke ik tot het tegendeel gegeven had.

Zie daar uitdrukkingen verre af van een *stellig bevel;* en alle verantwoordelijkheid overgebragt op het hoofd van den Raad der Ministers!

Dit werd algemeen opgemerkt en het groot gewigt er van gevoeld; zelfs de Minister van Oorlog moest dit erkennen: maar hij bevond zich in meer bijzondere omstandigheden en meer verpligtende betrekkingen: hij had Zijner Majesteits laatste en stellige bevelen, hoewel slechts mondelijk overgebragt, voor oogen: hij herinnerde zich het laatste onderhoud met den Koning op het oogenblik van Hoogstdeszelfs vertrek naar *Parijs;* het aan hem opgedragen bevel, niet alleen over 's Konings lijfwacht, maar van het geheel beschikbaar gebleven gedeelte der Hollandsche armée: hij herinnerde zich wijders de op hem bij die gelegenheid overgebragte hoofdelijke verantwoordelijkheid, om door alle ter zijner be-

schikking staande middelen, met kracht van wapenen, de bezetting der hoofdstad te keer te gaan, en bij die gelegenheid, indien dezelve ooit bestaan mogt, het karakter van opperbevelhebber der verdediging van *Amsterdam* en deszelfs *linien* te moeten ontvouwen : en eindelijk herinnerde hij zich de geruststelling aan den Koning, op grond zijner eeden, wegens zijn te houden standvastig gedrag, in die laatste oogenblikken gegeven.

De kronkelende en verraderlijke voortgang des Franschen legers, de onregtvaardige bezitneming van *Zeeland* en *Braband*, de openbare hoon en diepe vernedering, aan 's Konings brave legermagt, bij voortduring opgelegd, de menigvuldige billijke klagten, met de niet minder billijke vordering tot voldoening, dagelijks onmiddelijk bij den Minister van Oorlog ingebragt, maar bij den Raad alleen door zijne mededeelingen bekend; alle deze omstandigheden te zamen in verband genomen, hadden zijne ziel zoodanig verbitterd, dat hij voortaan op niets anders uitzag, dan volgens het voetspoor onzer voorvaderen, op het behoud der nationale eer, en vooral op die van den braven krijgsman, al ware het zelfs, door het reeds ten boorde toe ge-

zonken schip van staat ten hemel te doen opspringen.

Aldus ten hoogsten top opgewonden, zal het de nakomelingschap, wanneer immer het verbaal van den Raad der Ministers, in hare handen vallen mogt, niet verwonderen, daarin, te dezer tijd en zelfs al vroeger, protesten van den Minister van Oorlog, met bescheidenheid, maar volgens geweten, aangeteekend te vinden, ten aanzien van maatregelen en besluiten, die hem voorkwamen met eene wettige verdediging tegen openbaar geweld strijdig te zijn; trouwens zijne ambtgenooten, met meer wijze bedaardheid bezield, met meer kalmte de politieke omstandigheden beschouwende, daarvan de gevolgen voorziende, bijzonder lettende op hetgeen de Koning reeds had toegegeven, en op Hoogstdeszelfs wankelbare houding ten aanzien der verdediging van de hoofdstad (misschien ten koste van al het overige des rijks), moesten, (men is aan dezelve deze hulde schuldig) na wijzen rade, in gevoelen met den Minister van Oorlog, immers voor als nog, en tot nader uitdrukkelijk bevel des Konings toe, blijven verschillen, ondanks derzelver medestemming in zijne overige gevoelens en vooral het behoud der nationale eer.

Niet te min bleef men ijverig voortgaan, met de linien van *Amsterdam*, en vooral de eerste, te wapenen en in volledigen staat van tegenweer te brengen, met vermijding, zoo veel mogelijk, van buitengewone openbare vertooning. — Maar de Minister van Oorlog, na bekomen berigt, dat een aanzienlijk korps Franschen, zich naar den kant van *Cleef* verzamelde, om vervolgens op *Nijmegen* en *Grave* af te gaan, en dat een ander korps gereed stond, om den *Bommelerwaard* in te trekken, was verre af van gerust te zijn tegen onverhoedsche aanvallen op de linien der hoofdstad

Slechts gesteund door mondelijke bevelen, en alzoo nog in eene zeer moeijelijke omstandigheid verkeerende, oordeelde hij het, als eene laatste poging, raadzaam, den Chef van zijnen staf, Generaal-Majoor SUDEN, naauwelijks van zijne zending naar *Bergen-op-Zoom* terug gekeerd, en even zeer bij den Koning, als bij hem in zeer groot vertrouwen, naar *Parijs* af te zenden, om Zijner Majesteits laatste en stellige bevelen te vernemen, en aan den staat van vertwijfeling, zoo voor den Raad van Ministers, als voor zich zelf, een einde te maken.

Gemelde Generaal was bovendien belast,

om aan den Koning den geheelen staat van zaken in Holland open te leggen; Zijne Majesteit te verzekeren van de uitmuntende geestdrift zijner garde, van het overig beschikbaar gebleven gedeelte der armée (*), van de Amsterdamsche schutterij en *verre* het grootste gedeelte der bevolking: eindelijk ook van den goeden staat van tegenweer, waarin zich, althans de eerste linie van de hoofdstad, bevond.

Ten laatste was de Minister van Oorlog (in overweging nemende, dat de renboden uit *Parijs*, door den Koning afgezonden, reeds één en andermaal door de politie aldaar aangehouden en van hunne brieven beroofd geworden waren) met den Generaal SUDEN overeengekomen, dat, wanneer het hoofd van onzen staat de verdediging van *Amsterdam stellig* gebood, hij Generaal zich, in het rapport aan den Minister, bedienen zou van de woorden: *Zijne Majesteit gelast den Kolonel VAN MERLEN* (†) *te doen terug komen.*

(*) De geest was niet minder goed van het gedeelte der Hollandsche armée, in *Zeeland* en *Braband;* maar staande onder de bevelen van den Hertog VAN REGGIO, was hetzelve door geweld onderdrukt.

(†) Deze, naderhand in den slag van *Waterloo* gesneuveld, was, indien men zich wel herinnert, te dier tijd in *Spanje*.

Op deze wijze toegerust, vertrok de Generaal SUDEN den 11 of 12 Februarij naar *Parijs:* bovendien nog voorzien van eenen korten eigenhandigen brief der Ministers aan den Koning, het oogmerk der zending van den afgevaardigden te kennen gevende en ernstig verzoek houdende, om eene *vaste en definitive verklaring?*

Middelerwijl bleven de verontrustende berigten wegens de nadering der Fransche troepen naar het hart des koningrijks, van alle oorden toevloeijen en de vrees doen toenemen voor eene al kort op handen zijnde verrassing der linien van *Amsterdam.*

Van dit alles gaf de Minister van Oorlog, in de zorgelijkste omstandigheden gestort, aan den Raad kennis in de vergadering van den 15 Februarij, hopende denzelven nog, ter behoud der nationale eer, tot eene billijke en wettige verdediging te zullen mogen overhalen; maar ook hierin te leur gesteld, oordeelde hij het zijnen pligt te zijn, na het sluiten der vergadering, nog dien dag, in zijne hoedanigheid van opperbevelhebber van 's Konings beschikbaar geblevene legermagt, aan den Raad voornoemd, den hier navolgenden brief te doen toekomen:

De Generaal-Majoor KRAYENHOFF, *Aide-de-Camp des Konings, Inspecteur-Generaal der artillerie en genie, opperbevelhebber der armée aan deze zijde van de* Maas, *belast met het kommando van Zijner Majesteits gardes,*

Aan

Den Raad der Ministers.

Hoog Edel Gestrenge Heeren!

Uit de ouvertures, welke ik mij in mijne betrekking als Minister van Oorlog, verpligt heb gezien, heden morgen in den Raad der Ministers te geven, hebben Uwe Excellentien genoegzame zekerheid kunnen bekomen van den aantogt van een Fransch legercorps naar *Cleef* en vervolgens op *Nijmegen.*

Het gebeurde in de laatst verloopen weken, ligt, Hoog Edel Gestrenge Heeren! nog zoo versch in het geheugen, dat wij geen oogenblik mogen twijfelen, of de verdere invasie van 's rijks grondgebied wacht slechts naar de vereeniging van de daartoe noodige moyens, en binnen weinige dagen zal dit gedeelte van het vaderland, hoogstwaarschijnlijk eene gelijke behandeling verduren, als die, waaron-

der de Zeeuwen en Brabanders magteloos zuchten.

De Koning, Hoog Edel Gestrenge Heeren! heeft, het is waar, het lossen van eenig schot verboden, ten einde het teeken van roof en plundering niet gegeven werde: dan, het is niet minder waar, dat Zijne Majesteit nog laatstelijk herhaald heeft, dat Hoogstderzelver hoofdstad en paleis tegen alle insultes beveiligd, dat het gouvernement en de publieke ambtenaren in de waarneming hunner functien zouden gehandhaafd worden.

Aan dezen gemanifesteerden wil van den Souverein, kan, naar mijn inzien, Hoog Edel Gestrenge Heeren! niet worden beantwoord, tenzij men zich zonder het minste tijdverzuim in postuur stelle, om den toegang tot de hoofdstad krachtdadig te beletten.

In weerwil van het accueil der Franschen als vrienden en bondgenooten in 's rijks vestingen; in weerwil van hunne betuigingen; in weerwil dat onze protesten geene gegronde tegenspraak vinden.; in weerwil van dit alles, worden immers 's rijks hooge ambtenaren, gevankelijk naar een vreemd grondgebied weggevoerd, anderen diep vernederd, door den militairen arm onderdrukt! en zulks alleen uit hoofde van hunne stipte

naleving van den eed aan Zijne Majesteit gedaan? Wordt niet de burgerlijke vrijheid door huiszoekingen en allerlei kwellingen met voeten getreden, 's rijks en de bijzondere eigendommen onder vreemd beheer gesteld, verwoest en geroofd?

Dat men zich geen beter lot voorstelle, Hoog Edel Gestrenge Heeren! wanneer het den vreemden gelukt, na ons met tegenstrijdige berigten te hebben geslingerd, te midden dat het veege vaderland tusschen hoop en vrees dobbert en angstvallig naar eene beslissing uitziet, ons te overvallen, en zijne krijgsmagt allerwege uit te breiden.

Het betaamt mij geenzins in de relatie, waarin ik Uwe Excellentien bij deze adieer, in mijne betrekking als door Zijne Majesteit bij Hoogstderzelver vertrek naar *Parijs*, met het opperbevel van het disponibel gebleven gedeelte der armée aan deze zijde van de *Maas* en 's Konings Gardes belast, hier omtrent verder uit te weiden. Deze eervolle betrekking legt mij andere verpligtingen op: de Eer van den Hollandschen naam te midden van Hollands onverdiende rampen te redden. 's Konings brave armée voor verdere vernedering te behoeden, de Hoofdstad overeenkomstig de projecten, welke ik de eer gehad heb aan te

bieden, ten kosten van zoo vele schatten in staat van defensie gebragt, tegen eene allezins superieure magt te verdedigen : tot deze taak vinde ik mij geroepen.

Gelijk ik alzoo Uwe Excellentien en in Uw Hoog Edel Gestrenge den Koning, bij deze mijne diensten en mijn leven aanbiede tot eene geenzins roekelooze maar allezins roemrijke verdediging van alles wat Hoogstdenzelven en ons allen dierbaar wezen kan, zoo kan ik Uw Hoog Edel Gestrenge als man van Eer verklaren:

1°. Dat de Hoofdstad zich in zoodanigen staat van defensie bevindt, dat, welke magt men tegen dezelve ook mogt willen aanvoeren, er genoegzaam tijd zal zijn om 's Konings *schriftelijke* en *stellige* bevelen tot eene *verdere* defensie of *capitulatie* te kunnen wagen en erlangen.

2°. Dat Zijner Majesteits troepen met eenen geest bezield zijn om den onregtvaardigen aanval te keeren en zich wegens de grievende mishandelingen en vernederingen hunner landgenooten en broeders te wreken.

Met dit vertrouwen toegerust en versterkt door de zekere overtuiging van de bereidwilligheid der Burgerijen, om zich tegen dusdanige vreemde overheersching te verzetten, haaste

ik mij Uwer Excellentie's stellige bevelen en autorisatie te vragen:

1°. Om den toegang tot de Hoofdstad aan de *Fransche* troepen, door alle mogelijke middelen te betwisten en krachtdadig te beletten.

2°. Om *zoodra* de overtogt over de *Whaal* of de *Merwede* door de Fransche troepen mogt worden getenteerd, en *niet vroeger*, te deploijeren het caracter van commandant supérieur van de Hoofdstad en derzelver Linien, mij door Zijne Majesteit eventueel opgedragen.

Tot adstructie van de noodzakelijkheid eener spoedige beslissing in deze, zij het mij vergund Uw Hoog Edel Gestrenge te doen observeren, dat hoezeer de in den omtrek liggende corpsen, voor als nog niet in beweging behoeven te worden gebragt, er nogtans met het prepareren der Inundatien, en het stellen derzelve, geenzins kan worden vertoefd, tot in den oogenblik, dat de vreemde troepen werkelijk aanstalte mogten maken om de Rivieren te passeren, naardien ik, ten minsten twee maal vierentwintig uren noodig heb, om de uitgestrekte velden te doen beloopen.

Deze mijne voordragt aan Uwer Excellentie's wijsheid, doorzigt en wel beradene vaderlands-

liefde submitterende, vermeen ik als medelid van den Raad der Ministers, de raadplegingen over dit zoo teder onderwerp, niet te moeten bijwoonen, maar de stellige bevelen van Uw Hoog Edel Gestrenge eerbiedig in te wachten, terwijl ik alvorens deze te besluiten, nog pligtmatig oordeel, Uwer Excellenties van de preparatoire mesures door mij genomen, rapport te maken.

Langs de *Merwede* en *Whaal* worden de bewegingen der Franschen door vertrouwde personen gade geslagen.

Het garnisoen van *Gorcum* — de grenadiers van de garde te *Utrecht*, en het 2e bataillon van het 5e regiment aldaar in bezetting, zullen, zoodra de Franschen de rivier mogten willen overtrekken, van welke onderneming de commanderende officieren in tijds zullen geprevenieerd worden, *dadelijk* en, zonder nadere orders te bekomen, op de hoofdstad replieren.

Aan de velites te *Amersfoort* en *Naarden*, heb ik geheime orders gezonden om zich tot den marsch gereed te houden.; ik zal dezelve te *Muiden* en *Weesp* cantonneren.

Het 1 bataillon van het 5e regiment en het depot bataillon van het 3 regiment, beiden te *Haarlem* in garnisoen, mitsgaders de korpsen in *Noord-Holland* en elders, hebben tot dus

verre nog geene orders, en hier mede kan, gelijk ik de eer had hierboven te observeren, voor als nog worden gesupersedeerd.

Uwe Excellentien gelieven zich verzekerd te houden van mijn onbegrensd devouement aan den dienst des Konings en des Rijks en van de eerbiedige hoogachting waarmede ik mij onderschrijve.

Hoog Edel Gestrenge Heeren!
Van Uwe Excellentien,
De zeer dienstwillige en gehoorzame dienaar,
(Get.) **KRAYENHOFF.**

Amsterdam, *den* 15. *Februarij* 1810.

Hierop ontving hij den volgenden dag de aldus luidende uitnoodiging:

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings,

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Oorlog.

De Raad van Ministers heeft mij opgedragen Uwe Excellentie kennis te geven: dat de deliberatien over de voordragt Uwer Excellentie, gedateerd den 15 dezer, aan den Raad door dezelve in kwaliteit van Aide-de-Camp

des Konings, Inspecteur-Generaal van de artillerie en genie, Opperbevelhebber van de armée aan deze zijde van de *Maas*, belast met het kommando van Zijner Majesteits gardes, toegezonden, tot de zitting van morgen ten half 10 ure des voormiddags aangehouden zijn, en dat welgemelde raad verlangt, dat Uwe Excellentie bij de daarover te vellen deliberatie present zij.

Ik heb de eer met verschuldigde hoogachting te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uwer Excellentie Dw. Dienaar,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Amsterdam, *den* 16 *Februarij* 1810.

Aan deze uitnoodiging voldeed hij wel eenigzins met weerzin; maar van den anderen kant ook met vertrouwen, dat hij door mondelijke ondersteuning der beginselen en voorstellen in zijnen brief vervat, de zaak eene wending, naar zijne bedoeling, zou kunnen doen aannemen, en ditmaal bedroog hij zich dan ook niet geheel en al; zie hier het besluit door den Raad der Ministers, den volgenden dag genomen:

Amsterdam, den 17 Februarij 1810.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreetbesluit van den 17 Februarij 1810, N°. 1, brengt hiermede ter kennis van den Minister van Oorlog, dat hij bij dezen wordt geautoriseerd om den toegang tot de hoofdstad aan alle vreemde troepen, zonder onderscheid, door alle mogelijke middelen te betwisten en krachtdadig te beletten; dat het echter de bepaalde intentie van den Raad is alle overtollige provocatie te voorkomen, en geen aanleiding te geven tot het opvatten van eenig te vermijden misnoegen, en Hij dienvolgens stellig wordt gelast de noodige inundatien niet te stellen, noch verdere aanmarsch van troepen naar herwaarts te doen effectueren, voor dat de overtogt over de *Whaal*, *Merwede* of *Maas* door de Fransche troepen dadelijk wordt ondernomen, dat hij wordt geautoriseerd op dat zelfde tijdstip te deploijeren het karakter van Commandant-supérieur van de hoofdstad en derzelver linien, met de ernstigste aanbeveling, om zoo lang mogelijk, zich van het doen van het eerste schot te onthouden, en tot geen middelen van geweld over te gaan, als wanneer hij daartoe door

eenigen aanval van buiten wordt gedrongen, en eindelijk, dat hij al verder wordt geautoriseerd, om de troepen uit *Oost-Vriesland* en *Groningen* terug te trekken, en op *Leeuwarden* of *Harlingen* te doen replieren.

De eerste Secretaris voornoemd,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Maar den 18. Februarij, en dus één dag na de dagteekening van opgemeld besluit, had de Minister van Oorlog, uit *Parijs* van den Generaal-Majoor SUDEN den navolgende brief ontvangen:

Parijs, den 15 *Februarij* 1810.

Mijn Heer de Generaal!

Heden avond heeft mij de Koning voor zijn bed laten komen. *Zijne Majesteit heeft niets daar tegen, dat de Kolonel van MERLEN terug kome, en laat alles daaromtrent aan Uwe Excellentie over.*

Morgen ochtend neem ik de terugreize aan, en denk maandag tegen den middag te *Amsterdam* te zijn.

Ik heb de eer mij met eerbied te noemen,

Uwer Excellentie's zeer gehoorzame dienaar,

(Get.) **SUDEN.**

Zie daar den Minister van Oorlog al wederom in vertwijfeling gebragt! en alleen verantwoordelijk gesteld voor de al of niet verdediging der hoofdstad: Zijne Majesteit *gelast* niet, *maar heeft er niets tegen*, dat de Kolonel VAN MERLEN *terug kome* (dat is, dat *Amsterdam* verdedigd worde), en laat alles aan Zijnen Minister van Oorlog over!

Dees deed geene mededeeling van den ontvangen brief aan zijne ambtgenooten, om ook hen in geene vertwijfeling te brengen, maar besloot de terugkomst van gemelden Generaal bevorens af te wachten, en Zijner Majesteits laatste bevelen te vernemen.

Deze terugkomst had plaats in den avond van den 19 Februarij, en de Generaal SUDEN bragt nu, ofschoon al wederom *mondelijk*, het uitdrukkelijk bevel van den Koning mede, om *Amsterdam*, door alle mogelijke middelen, tot het uiterste toe te verdedigen, en vooral ook daartoe, als zeer krachtdadig, gebruik te maken van die, welke de Marine zou kunnen bijzetten.

Dat zulks dan ook in waarheid 's Konings stellig voornemen en bevel geweest is, kan men lezen in de *Documens historiques*, bladz. 200 — 201.

De Minister van Oorlog deed hiervan dan ook nu verslag aan den Raad der Ministers, en het genomen besluit van den 17 bleef in deszelfs geheel.

§ 19.

Wij zijn dan het tijdstip genaderd, om te moeten spreken van de toebereidingen ter *verdediging* der hoofdstad, welk voornemen zoo veel gerucht gemaakt heeft en zoo verschillend is beoordeeld geworden.

De Minister van Oorlog altijd bedacht tegen eenen onverhoedschen aanval, had reeds voor de stellige bevelen van den Raad, en nog voor de meer stellige van den Koning, door den Generaal SUDEN overgebragt, de bewegingen van den vijand, dat is, der Franschen, door zeer vertrouwde personen, naauwkeurig doen bespieden, en te dien einde den Majoor ALBERTI gelast, te *Lent*, tegen over *Nijmegen*, te gaan post vatten, en eene gelijke taak aan den Kolonel RITTNER, te *Gorinchem*, opgedragen, als de twee belangrijkste punten in deze omstandigheid.

Gelijker wijze had hij aan de garnizoenen van *Utrecht* en *Gorinchem*, gelijk mede aan

de velites te *Amersfoort*, geheime bevelen tot gereedhouding, doen toekomen, om zich, op den eersten wenk, binnen de linien van *Amsterdam* te kunnen zamentrekken. Men leze deswegens *Bijlage* N°. 9, bevattende een, daartoe leidend uittreksel, uit zijn secreetverbaal van den 12 en 15 Februarij.

Naauwelijks waren die bevelen ter bestemde plaats aangekomen, toen zich de Franschen in den voormiddag van den 16, van den *Bommelerwaard* met de stad *Bommel* meester maakten; en deze gebeurtenis deed niet alleen den Kolonel RITTNER, met het garnizoen van *Gorinchem* op *Utrecht* replieren; maar ook het garnizoen van deze laatste stad, den marsch naar *Amsterdam* aannemen.

Deze beweging (ofschoon in den geest zijner gegevene instructien) oordeelde de Minister van Oorlog, voor als nog door geene stellige bevelen van den Raad ondersteund, te vroegtijdig, en noopte hem tot tegenbevel, om den marsch te stuiten, en de troepen naar *Utrecht* te doen wederkeeren, blijkens *Bijlage* N°. 10.

De opperbevelhebber van 's Konings legermagt en der linien van *Amsterdam*, had nu het meergemelde Raads-besluit van den 17

Februarij voor zich liggen; hij mogt toebereidselen maken tot verdediging, maar bedektelijk, zonder die in het oog te doen vallen, eveneens als of men een licht van werkzaamheden, over eene zoo groote uitgestrektheid opgaande, onder eene koren-maat verbergen kon; de linie van de *Whaal*, de *Merwede* en *Maas* was de scheiding tusschen hem en de Franschen; hij mogt niets bestaan, voor dat deze aanstalte zouden maken, om die rivieren, op het een of ander punt, over te trekken; hij mogt niet denken aan het stellen der innundatien, de voornaamste kracht der verdediging van *Amsterdam*, voor deze gebeurtenis, dat is, voor dat de vijand nog, ten hoogste genomen, twee dag-marschen van hem af was; gewis eene zeer moeijelijke omstandigheid, die nieuwe oplettendheid en nieuwe maatregelen, tegen eene schandelijke overrompeling geboodt!

Hij meende alzoo zijne waakzaamheid omtrent de bewegingen der Franschen, langs den linker-oever van opgemelde rivieren, te moeten verdubbelen en de middelen van verkenning uitbreiden.

Wil men deze beschikkingen, en vooral den voorzigtigen geest er van, om zoo veel mogelijk alle openbare vertooning voor te komen, meer bijzonder kennen, dan zal men

zich door het lezen der bijlage N°. 11 kunnen te vrede stellen.

Geen minder gewigtig bezwaar bestondt er in de afwezigheid van een aanzienlijk gedeelte der troepen, tot de verdediging van *Amsterdam* bestemd, en welken, voor het ondernemen van den overtogt der rivieren niet mogten in beweging gebragt worden.

Deze waren, behalven het garnizoen van *Utrecht* en de daarop gereplieerde gewezene bezetting van *Gorinchem*, de navolgende:

De lijfwacht te paard.
Het korps Israëliten.
Het depôt van het 2e. regiment curassiers.
Het depôt van het regiment artillerie.
Het depôt van het regiment rijdende artillerie.
De suplementaire trein-divisien.
Het depôt van het 4e. regiment infanterie
} in *'s Gravenhage.*

Het bataillon werklieden.
Het depôt van de 7e. compe. van het 3e. bataillon artillerie.
} te *Delft.*

Het regiment garde te paard.
Het depôt van het 6e. regiment infanterie.
} te *Leyden*

Het detachement artillerie te *Medenblik.*

Het detachement artillerie aan den *Helder*.

Alle deze korpsen moesten verwittigd worden, om zich tot den marsch naar de hoofdstad in gereedheid te houden, doch de bevelen daartoe werden niet regtstreeks aan derzelver kommandanten gerigt: maar die voor het garnizoen van den *Haag* gezonden aan den Kolonel VAN HASSELT; van *Delft*, aan den Luitenant-Kolonel HUGUENIN; van *Leijden*, aan den Kolonel DU BOIS; en van *Medenblik* en den *Helder* aan den Generaal-Majoor MARTUSCHEWITZ; aan de drie eerstgemelde met last, om de bij hun ingeslotene depêches niet af te geven, dan op het bij hun te ontvangen berigt van den Kapitein Aide-de-Camp HESHUIJSEN uit *Rotterdam*, en aan den laatste met aanschrijving, om dezelve niet te expedieren, dan op nadere advertentie van den Minister.

Overigens werden de bevelen tot dadelijk mouvement van andere korpsen, wier garnizoenen verder ten Noorden van de rivieren waren verwijderd, gehouden in advies, als kunnende zulks altijd nog, op het eventueel te ontvangen berigt van den overtogt, dadelijk worden uitgevoerd: en eindelijk werd met betrekking tot het garnizoen van *Utrecht* berust in de, te dien opzigte, gegeven secrete bevelen van den 17e. te voren.

De voornaamste bijzonderheden omtrent voornoemde beschikkingen zal men kunnen vinden in *Bijlage* N°. 12.

Vervolgens ging de Minister van Oorlog over tot de verdeeling en organisatie der *Linien* van *Amsterdam* in vier hoofd-arrondissementen, welke waren:

1e ARRONDISSEMENT DER LINIE.

Front van Noord-Holland.

Commandant-supérieur Generaal-Majoor SUDEN.

Hoofdkwartier te Nieuwendam.

Een Aide-de-camp, een adjunct, vier lijfwachters te paard als ordonnance-officieren.

Chef van de genie, Kapitein VAN INGEN.

Chef van de artillerie, Kapitein DE HAAN.

Dit front zal bezet worden door het 9e regiment infanterie, sterk omtrent 1200 man.

40 man van het 2e regiment curassiers en een detachement artillerie.

De infanterie wordt aldus verdeeld:

Oost-Durgerdam . . . . 100 man.
Kleine batterij te *Durgerdam* 150 »
De post aan de *Sundeldorper-brug* . . . . . 100 »
Geretireerde batterij achter *Sundeldorp* . . . . . 30 »

Post aan de	*Slogterbrug* .	100 man.
»	*Slogtermolen* .	30 »
»	*Zwet* . . .	40 »
»	*Kadoelen* . . .	100 »
te	*Koehoorn* . . .	150 »

800 man; het overige te *Nieuwendam* in reserve.

2e. ARRONDISSEMENT DER LINIE.

Front van Muiden en Weesp.

Commandant - supérieur Generaal-Majoor DAVID BRUCE.

Hoofdkwartier te Weesp.

Een Aide-de-Camp, een adjunct, vier lijfwachters te paard als ordonnance-officieren.

Chef van de genie, Luitenant-Kolonel VAN DER WIJCK.

Chef van de artillerie, Luitenant-Kolonel BOGAERD.

Dit front zal bezet worden door het 2e bataillon en depôt van het regiment garde grenadiers, sterk omtrent 900 man.

50 man van het 2e. regiment curassiers, en een detachement artillerie.

De infanterie wordt aldus geposteerd:

Batterij op de *Bijlemermeer.* .	75 man
Het fort te *Abkoude*	250 »
Batterij bij de *Geinbrug* . .	100 »
Weesp	200 »
Muiden	250 »
	875

3e. ARRONDISSEMENT DER LINIE.

Front van Amstelveen en Ouderkerk.

Commandant - supérieur Generaal-Majoor SELS.

Hoofdkwartier te Amstelveen.

Een Aide-de-Camp, een adjunct, vier lijfwachters te paard, als ordonnance officieren.

Chef van de genie, Kapitein VAN DIJK.

Chef van de artillerie, Kapitein WERLEHOFF.

De regter-vleugel ten westen van *Amstelveen*, zal bezet worden door het depôt van het 8e. regiment infanterie, sterk circa 360 hoofden.

25 man van de politie-wacht, een detachement artillerie.

De infanterie wordt aldus verdeeld:

De redoute van *Rijkeroord*	.	40 man.
De *Rijkeroordsche* voorpost	.	60 »
De kleine *Oosteinder* post	.	50 »
		150 man.

Het overige gedeelte van dit front zal bezet worden door de lijfwacht te voet, sterk 230 man; het 1e. bataillon van het regiment garde grenadiers, sterk circa 700 man; 25 man van de politiewacht te paard, en een detachement artillerie.

Terwijl het overige van het depôt van het 8e regiment langs den *overstroom* in reserve cantonneren zal.

De troepen worden aldus verdeeld:

De lijfwacht te voet, en eene compagnie garde grenadiers op het fort naar de *hand van Leyden*	. . . . .	300 man.
Front op het *Groote Loopveld*	.	100 »
Batterij achter den *Boven Kerkerpolderdijk.*	. . . . .	50 »
Positie te *Ouderkerk*, regts en links den *Amstel*	. . . . .	250 »
De positie regts en links de *Holendrecht.*	. . . . .	150 »
		850 man.

4e ARRONDISSEMENT DER LINIE.

Front van Haarlem.

Commandant-supérieur Brigadier van het leger LYCLAMA à NYEHOLT.

Hoofdkwartier te Spaarndam.

Een adjunct, vier lijfwachters te paard als ordonnance-officieren.

Chef van de genie, Kapitein VAN OUDHEUSDEN.

Chef van de artillerie, Kapitein ARENDS.

Dit front zal bezet worden door het 5e regiment infanterie, sterk omtrent 1300 hoofden; 50 man van de politie-wacht te paard; 40 man van het 2e regiment curassiers en een detachement artillerie.

De infanterie wordt aldus verdeeld:

Post te *Spaarndam* .	350	man, waaronder de staf van het regimt.
Batterij in het *Spaarnland*	50	man.
Post aan het *Penningsveer*	150	»
» aan de *Lijebrug*	150	»
Het fort van *Halfweg*	160	»
Dijkpost aldaar . .	40	»
Post op den *Akerdijk* bewesten *Sloten* . . .	50	»

Post op *Rijkershoek* bezuiden *Sloten* . . .	50	man.
Post aan het huis *de vraag*	25	»
Redoute op den uitweg, tusschen *Sloten* en *Oostdorp*	100	»
Post op den *Oostdorperweg*, bij de *Haarlemmer* trekvaart	25	»
	1150	man.

De cavallerie wordt geposteerd, zoo als de Commandanten van de vier Arrondissementen zulks meest geschikt zullen oordeelen; zijnde de Generaal-Majoor MARTUSCHEWITZ (voor allen) gechargeerd met de indeeling der artillerie.

De hier achter gevoegde schets-kaart der environs van *Amsterdam* raadplegende, zal men des te beter deze Arrondissements-verdeeling kunnen nagaan.

De Generaal-Majoors SUDEN, DAVID BRUCE en SELS, benevens den Brigadier LYCLAMA à NYEHOLT, ontvingen de aanschrijvingen hunner benoemingen, gelijk mede de Generaal-Majoor STORM DE GRAVE, tot het bevel over de reserve binnen de hoofdstad, sterk omtrent 3,000 hoofden; allen met last van stipte ge-

heimhouding, in afwachting der nadere bevelen van den Generaal-Majoor VAN HASSELT, tijdelijk Gouverneur der residentie.

De aanschrijvingen voor de overige officieren van de artillerie en genie, bij den staf van ieder der vier Arrondissementen benoemd, werden wel gereed gemaakt, doch aan dezelven niet onmiddelijk verzonden (*).

De Generaal-Majoor, Gouverneur der hoofdstad, ontving daarop de navolgende aanschrijving:

Aan den Generaal-Majoor VAN HASSELT, fungerend Gouverneur van Amsterdam.

Daar het mogelijk is dat weldra de noodzakelijkheid bestaan zal om de hoofdstad *Amsterdam* en derzelver linien in staat van beleg te verklaren, is het mij gepast voorgekomen, U voorloopig, en onder reserve van de strictste geheimhouding, te informeren van de maatregelen, welke alsdan zullen plaats hebben.

Hiernevens zende ik U, Mijn Heer de Generaal, eene order van den dag, die onder U blijft berusten, tot tijd en wijle ik U aan-

(*) Men vindt dezelve allen in het secreet-verbaal van den Minister van den 23 Februarij 1810.

zegge dezelve aan de troepen, welke het garnizoen van *Amsterdam* zullen formeren, bekend te maken; wanneer dit plaats heeft, doch niet eerder, zal dezelve effect sorteren, en Gij zult alsdan gelieven de Heeren commandanten der vier arrondissementen der linie, welke reeds door mij zijn geprevenieerd, te gelasten zich naar hunne respective posten te begeven. — De troepen welke de bezetting van *Amsterdam* in dat geval moeten uitmaken, zullen door mij in beweging worden gebragt, en bij hun arrivement alhier zullen door U, Mijn Heer de Generaal, naar hunne respective cantonnementen worden gedirigeerd die korpsen, welke ingevolge de nevensgaande eventuele order, de bezetting der vier arrondissementen der linie moeten formeren.

Ik heb de eer enz.

ORDER VAN DEN DAG.

De Generaal-Majoor KRAYENHOFF, Aide-de-Camp des Konings, Minister van Oorlog, neemt op zich, als daartoe door Zijne Majesteit gemagtigd, het opper-kommandement der troepen, onder den titel van *Kommandant en chef van Amsterdam en deszelfs linien.*

De hoofdstad *Amsterdam*, mitsgaders des-

zelfs linien worden in staat van beleg verklaard.

De staf van den *Kommandant-en-Chef* is zamengesteld als volgt:

Chef van den staf, de Luitenant-Kolonel J. B. BRIATTE.

Aides-de-Camp de Luitenant-Colonels DE MAN (*) en VAN HOOFF, de Kapiteinen VALTER en CAMERLINGH en de 1e Luitenant BOLONGARO CREVENNA.

De Kapitein TESTAZ blijft de functien waarnemen van Chef van den staf voor de korpsen van 's Konings Huis, en doet zijne rapporten aan den Chef van den staf van het supérieur kommandement.

De Generaal-Majoor VAN HASSELT, Gouverneur der hoofdstad, kommandeert de troepen binnen dezelve, onder de orders van den Commandant en chef.

De Luitenant-Kolonel TH. BRIATTE, Chef van den staf van het militaire gouvernement,

---

(*) De Luitenant-Kolonel DE MAN, directeur van het depôt-Generaal van Oorlog, was tot den 13e. Januarij 1810 toe, Kommandant van het fort *Bath*, en aldaar aan zeer vele onaangenaamheden van wege de Franschen bloot gesteld geweest. -- In deze betrekking ten laatste ongesteld geworden zijnde, was hij met verlof van den Minister van Oorlog, gedagteekend den 8e. Januarij, naar *Amsterdam* teruggekeerd.

is tevens plaatselijke Kommandant van *Amsterdam*.

De Majoor L ALBERTI en de Luïtenant-Kolonel VERMEULEN, vervoegen zich bij den Generaal-Majoor van HASSELT, om den dienst van adjunct bij denzelven waar te nemen.

De linien van *Amsterdam*, onder de onmiddelijke orders van den Kommandant en chef, is verdeeld in vier arrondissementen, welke gecommandeerd en bezet worden, als volgt:

1°. Arrondissement. Front van *Noord-Holland*. Kommandant Generaal-Majoor SUDEN. Hoofdkwartier te *Nieuwendam*. Bezet door het 9e regiment infanterie, 40 man van het 2e regiment curassiers en een detachement artillerie.

2°. Arrondissement. Front van *Muiden* en *Weesp*. Kommandant Generaal-Majoor DAVID BRUCE. Hoofdkwartier te *Weesp*. Bezet door het 2e bataillon en depôt van het regiment garde grenadiers, 50 man van het 2e regiment curassiers en een detachement artillerie.

3°. Arrondissement. Front van *Amstelveen* en *Ouderkerk*. Kommandant Generaal Majoor SELS. Hoofdkwartier te *Amstelveen*. Bezet door de lijfwacht te voet, het 1e ba-

taillon van het regiment garde grenadiers, het depôt van het 8e regiment, 50 man van de politie-wacht te paard en een detachement artillerie.

4e Arrondissement. Front van *Haarlem*. Kommandant de Brigadier van het leger LYCLAMA à NYEHOLT. Hoofdkwartier te *Spaarndam*. Bezet door het 5e regiment infanterie, 50 man van de politie-wacht te paard, 40 man van het 2e regiment curassiers en een detachement artillerie.

De Kommandanten der vier Arrondissementen zijn onder de onmiddelijke bevelen van den *Kommandant en chef*, en doen hem dagelijks rapport.

De Kommanderende Officier van de lijfwacht te paard, detacheert dadelijk bij zijn arrivement te *Amsterdam*, zes lijfwachters bij den Kommandant en chef, en vier bij ieder van de Kommandanten der Arrondissementen van de linie, ten einde bij dezelve als ordonnance-officieren te dienen.

De Generaal-Majoor STORM DE GRAVE, Kommandeert onder de orders van den Gouverneur, het korps der reserve, hetwelk tot nader order te *Amsterdam* garnizoen blijft houden en zamengesteld is als volgt:

Het 2e bataillon van het 4e regiment.

14 compagnien van het legioen velites.

Een detachement van het 2e regiment infanterie.

Het depôt van het 3e regiment.

» » » » 4e »

» » » » 6e »

» » » » 1e regiment jagers.

» korps Israëlieten.

De overige troepen, het garnizoen van *Amsterdam* uitmakende, zijn:

De lijfwacht te paard.

Het regiment garde te paard.

De rijdende artillerie van de garde met deszelfs trein.

Een detachement rijdende artillerie van de linie.

Een detachement artillerie te voet.

De 1e en 4e compagnie veteranen.

De 6 compagnien van het legioen velites.

Het depôt van het 2e regiment curassiers.

De politie-wacht.

Alle deze troepen zoo wel als de reserve, worden gebezigd tot het handhaven der goede orde binnen de hoofdstad, wordende aan dezelve de striktste krijgstucht aanbevolen, waarvoor de Kommandanten der korpsen verantwoordelijk zijn.

De troepen zullen met morgen te begin-

nen voor die reeds hier zijn, en voor de overige, met den dag van hun arrivement in de hoofdstad of in de linien, de *volle* vivres genieten.

Desgelijks ontvingen de Generaal-Majoors MARTUSCHEWITZ en CROISET, benoemd tot Opper-Kommandanten der artillerie en genie, hunne bevelen en instructien. Zie hier dezelve:

Aan den Generaal-Majoor MARTUSCHEWITZ, Kommandant-supérieur der artillerie in de hoofdstad en derzelver linie.

Ik heb noodig geoordeeld, bij voorraad, verschillende dispositien te nemen, betrekking hebbende tot de defensie der hoofdstad en derzelver linien, bijaldien zij vijandelijk zouden mogen worden aangevallen.

Ik zal de eer hebben U met deze dispositien bekend te maken, zoo wel als met differente door mij gestelde en daaruit voortgevloeide orders, terwijl ik U eindelijk mijne intentien zal communiceren, omtrent datgeen, wat vervolgens in deze door U zal behooren te worden verrigt.

In de eerste plaats dan, mijn Heer de Generaal, heb ik bepaald, dat, wanneer de

attaque zeker en onvermijdelijk zal wezen, dadelijk zullen worden bezet:

Muiden met onderhoorige posten.

Weesp met de posten.

Het fort te *Abcoude*.

De batterijen
- aan het *Geijn* en het *Bijlemmermeer*.
- wederzijds de *Holendrecht* te *Ouderkerk*.
- wederzijds den *Amstel* aldaar en naast het *Loopveld*, tegen over den *Bovenkerker* polder-ringdijk.

De positien te *Amstelveen*.

De kleine *Oost-einder* post.

De *Rijkeroordschen* voorpost.

De redoute van *Rijkeroord;* idem de post van *Rijkeroord* bezuiden *Sloten* en die op den *Akerdijk* bewesten *Sloten*.

De redoute op den weg tusschen *Sloten* en *Oostdorp*.

Het fort aan *Halfweg* en de dijkpost aldaar.

De positien
- aan de *Lijebrug*.
- aan het *Penningsveer*.

De batterij in het *Spaarnland*.

De post van *Spaarndam*.

Voorts in *Noord-Holland*.

De post *Oost-Durgerdam*.
De kleine batterij te *Durgerdam*.
De post aan de *Sundeldorperbrug*.
De geretireerde batterij achter *Sundeldorp*.
De post aan de *Slochterbrug*.
» » » » *Slochtermolen*.
» » » » *Zwet*.
» » » *Kadoelen*.
» » te *Koehoorn*.

Zullende het overige gedeelte der tweede linie provisioneel onbezet blijven.

En *in de tweede plaats*, heb ik al verder goedgevonden, de hierna te noemen officieren te designeren tot Kommandanten der artillerie in de linien onder Uw onmiddelijk bevel, als:

In het front van attaque naar den kant van *Haarlem*, den Kapitein ARENTZ.

In het front van attaque van *Amstelveen* en *Ouderkerk*, den Kapitein WERLEHOFF.

In het front van attaque van *Abcoude*, *Weesp* en *Muiden*, den Luitenant-Kolonel BOGAERT.

In het front van attaque in *Noord-Holland*, den Kapitein DE HAAN.

Zullende wijders de Luitenant-Kolonel MULLER, een meer algemeen kommando, onder

Uwe orders, voeren, en U meer bijzonder adsisteren.

Ter executie nu van laatstgemelde bepalingen, heb ik voor de vijf zoo even genoemde officieren, de noodige aanschrijvingen doen gereed maken, terwijl ik den Luitenant-Kolonel MULLER tevens gelast, om bij zijn vertrek uit *den Haag* naar herwaarts, zich te doen volgen door het personeel, hetwelk tot het depôt en de administratie van het regiment artillerie behoort.

Ik heb voorts almede aanschrijvingen gearresteerd: 1°. aan de divisie garde artillerie, om zich speciaal en in allen deele onder Uwe orders te stellen.

2°. Aan de Kapiteins HERMANNI en KNAAP, respectivelijk te *Medenblik* en aan den *Helder*, om, met achterlating van een klein detachement, tot surveillance der posten in die plaatsen, te marcheren naar *Buiksloot*, en aldaar Uwe orders in te wachten.

3°. Aan den Luitenant-Kolonel VERKOUTEREN en den Kapitein-Inspecteur KUYTENBROUWER, om met de onder hunne bevelen staande officieren manschappen en paarden van de brigade rijdende artillerie en der supplementaire trein-divisien, uit *den Haag* naar herwaarts te marcheren.

4°. Aan den Luitenant-Kolonel HUGUENIN, om met de presente officieren, onder-officieren en manschappen van het bataillon artillerie werklieden, met en benevens de administratie van hetzelve en de artillerie, onder het bevel van den 1e Luitenant VAN STEEL, insgelijks van *Delft* naar herwaarts te marcheren.

En 5°. Aan den Kolonel IN DE BETOU, om dadelijk naar *Delft* te vertrekken, ten einde de directie en surveillance van de magazijnen aldaar op zich te nemen.

Ik zend U hiernevens de depêches voor den Kolonel IN DE BETOU, voor den Luitenant-Kolonel GUNKEL, voor den Luitenant-Kolonel BOGAERT, en voor de Kapiteins ARENTZ, WERLEHOFF, DE HAAN, HERMANNI en KNAAP. Ik verlang niet te min, dat dezelve voor als nog verzegeld onder U blijven berusten, en dat aan geene derzelve expeditie worde gegeven, voor dat ik U mijne nadere orders te dien opzigte zal hebben medegedeeld.

De aanschrijvingen aan de Luitenant-Kolonels MULLER en VERKOUTEREN, aan den Kapitein KUYTENBROUWER, en aan de Raden van administratie van het regiment artillerie te voet, mitsgaders van de brigade rijdende artillerie, zijn, daar dezelve orders tot eenen marsch bezitten, die welligt, wanneer de Fran-

sche troepen de rivier bij *Rotterdam* mogten willen overtrekken, niet meer zou kunnen worden geëxecuteerd, ingevalle dezelve alsdan nog van hier naar *den Haag* moesten worden verzonden, door mij aan den Kolonel VAN HASSELT, van 's Konings lijfwacht te paard, zich in *den Haag* bevindende, geëxpedieerd, met last om die brieven, op het moment dat hij van voorschreven overtogt in het zekere zal zijn geinformeerd, dadelijk aan hunne adressen uit te geven.

De order aan den Luitenant-Kolonel HUGUENIN te *Delft*, in welke ik de depêche voor den Raad van administratie van het bataillon werklieden, mitsgaders den last voor den 1^en^ Luitenant VAN STEEL heb ingesloten, is om gelijke reden, direct door mij aan opgemelde Luitenant-Kolonel geëxpedieerd, met aanbeveling inmiddels van de allerstriktste geheimhouding.

Ondertusschen, Mijn Heer de Generaal, zal het nu ook noodig zijn, dat door U, van nu af aan, alle voorbereidende schikkingen worden gemaakt, tot indeeling der officieren en manschappen, welke de hiervoor opgegeven posten zullen moeten bezetten en verdedigen, ten einde, ingevalle van noodzakelijkheid, een ieder zonder verwijl preciselijk met de taak

zou kunnen worden bekend gemaakt, welke hij zal moeten volvoeren, en zich daardoor in staat gesteld zien, om zijne pligten met spoed en naauwkeurigheid ten uitvoer te brengen.

Het personeel der artillerie, hetwelk bereids ter Uwer dispositie staat, en hetwelk door de executie der hierboven gementioneerde maatregelen, nog verder ter Uwer dispositie zal komen, is nogtans ontoereikende voor het doel, (*) en ik inviteer U dienvolgens, U met den Schout-bij-nacht VERDOOREN te verstaan, omtrent het secours van mariniers, die ter bediening van het geschut, onder Uwe orders, zouden kunnen gesteld worden.

Overigens, Mijn Heer de Generaal, zult Gij wel Uwe gedachten gelieven te laten gaan, over de beste wijze, om uit de inwoners der stad, een aantal van ten minste *twee honderd vrijwillige kanonniers* te trekken, en daartoe mede van nu afaan, alles zonder eenige ostentatie, prepareren; zullende ik aan deze manschappen, van den dag af, dat zij in emploi zullen worden gesteld, eene gelijke bezoldiging en hetzelfde onderhoud, als aan de artillerie van linie, doen verstrekken.

(*) In *Bijlage* N°. 13 zal men het aanzienlijk getal, en het emplacement der vuurmonden vinden, tot de verdediging der linien van *Amsterdam* bestemd.

Ten slotte verzoek ik U, Mijn Heer de Generaal, om voor de inkwartiering en stalling der afdeelingen van de voorschreven korpsen, met de regeringen der plaatsen, alwaar zij zullen arriveren, te zijner tijd, door den Commissaris van Oorlog DEEL, de noodige schikkingen te doen maken.

Ik heb de eer enz.

Aan den Generaal-Majoor Directeur CROISET.

Daar Gij thans weder volkomen van Uwe indispositie hersteld zijt, en U in staat bevindt om het kommando supérieur der genie van de hoofdstad op U te nemen, heb ik noodig geoordeeld U te informeren wegens de schikkingen, welke ik ten opzigte van het personeel der genie voorloopig heb gemaakt, en van de benoemingen, zoo der Kommandanten van de verschillende districten, als van die der officieren van dat wapen, welke onder hunne orders moeten worden geëmploijeerd, wanneer onverhoopt de hoofdstad zoude moeten worden verdedigd.

Ik heb aldus de linie van defensie van *Amsterdam* verdeeld in vier onderscheidene districten, als:

1°. Datgeen, hetwelk zich uitstrekt van *het IJ* tot aan *Ouderkerk aan den Amstel*, de vestingen *Muiden* en *Weesp* daarbij ingesloten, en tot Kommandant daarvan benoemd, den Luitenant-Kolonel en Sous-Directeur VAN DER WIJCK, welke onder zijne orders zal hebben, den 1e Kapitein LOBRIJ, den 2e Kapitein BLAAUW, de 1e Luitenant-Ingenieurs Geographe VAN GORCUM en VAN SCHELLE, benevens den 1e Luitenant VAN DEDEM.

2e. Dit district zal zich uitstrekken van *Ouderkerk aan den Amstel*, tot aan de batterijen van *Rijkeroord*, aan deze zijde van het *Haarlemmer-meer;* het kommando hiervan heb ik opgedragen aan den 1e Kapitein VAN DIJK, die onder zijne bevelen zal hebben den 1e kapitein EVERS, den 1e Luitenant-Ingenieur Geographe VAN DE POLDER, den Luitenant-Ingenieur Geographe VAN DER MERWEDE, en den Luitenant SIDERIUS.

3°. Dit district zal bevatten de posten gelegen aan gene zijde van het *Haarlemmermeer* tot aan *Spaarndam;* — waarvan ik tot Kommandant heb benoemd den 1e Kapitein VAN OUDHEUSDEN, en tot ingenieurs onder zijne orders den 2e Kapitein DE LA ROCHETTE, den Kapitein op het tractement van reforme DE VEIJE, den Luitenant-Ingenieur Geographe

VAN ZUIJLEN VAN NIJEVELT, en den Luitenant WITSENBORG.

Eindelijk zal het 4e district uitmaken, het terrein aan de overzijde van het *IJ*, beginnende aan den dijkpost te *Koehoorn* tot aan den hoofdpost te *Durgerdam*, hetwelk zal gecommandeerd worden door den 1e Kapitein VAN INGEN, die onder zijne orders hebben zal de 2e kapiteins VERSTEEGH en CORNABÉ en den Luitenant LESTURGEON.

Voorts heb ik tot Kommandant van het materieel der genie binnen de hoofdstad, benoemd den Luitenant-Kolonel SPELEVELD, en hem tot zijne adsistentie toegevoegd de Luitenants COCHIUS en ROUKENS; wanneer dan de 1e Luitenant SMITS en de Luitenant MEINHARD nog overig blijven, om door U, aan deszelfs bureau, speciaal te worden geëmploijeerd.

Voor alle deze officieren, heb ik de noodige orders doen opmaken, welke ik hiernevens verzegeld voege, met invitatie, om dezelve zoo lange onder U te houden, tot dat de zaak tot de vereischte rijpheid zal gekomen zijn, waarvan ik U nader zal informeren, om alsdan te willen zorgen, dat dezelve dadelijk aan hun adres worden gezonden, opdat zich een iegelijk *onverwijld* op zijnen post kunne

begeven; terwijl dan ook de respective Districts-Kommandanten, met Uw overleg, hunne onderhebbende officieren zoodanig moeten verdeelen, dat de dienst op eene allezins regelmatige wijze kunne worden uitgeoefend.

Niettegenstaande dit alles, Mijn Heer de Generaal, daar het mogelijk is, dat Gij, op nieuw ongesteld geraaktet, verzoek ik U, om, wanneer zulks onverhoopt mogt plaats vinden, dat ik daarvan tijdig moge worden geinformeerd, in welk geval, mijne intentie is, om het kommando supérieur van de genie, zelf op mij te nemen.

Ik heb de eer enz.

Aan den Generaal-Majoor en Directeur CROISET.

Ik gelast U tot het dadelijk bij der hand nemen der *maatregelen* en het maken van de *noodige apprêtes*, ten einde op de eerste order, welke ik U nader zal doen toekomen, in staat te zijn, tot het onverwijld en spoedig deblaijeren van de fronten van attaque der linie van *Amsterdam* en speciaal dat te *Amstelveen*, *Ouderkerk* ter regter- en linkerzijde van den *Amstel*, dat naar *Holendrecht* en het front voor het fort *Abcoude*.

Ik heb de eer enz.

Na dit alles bleef er voor de landverdediging nog de voorzorgen over, om tijdig te kunnen voorzien in het belangrijkste van alles; te weten het stellen der innundatien. De Minister van Oorlog toenmaals Kolonel-Directeur van het 1e Departement van Fortificatien, zich uitstrekkende van den *Krammer* en *Biesbosch* tot aan en met het eiland *Texel*, was reeds onder het bewind van den Raadpensionaris SCHIMMELPENNING, in den jare 1805 belast geweest met het ontwerp en de uitvoering van een volledig stelsel tot de verdediging van *Amsterdam;* hij had in eigen persoon het noodig onderzoek gedaan, niet alleen omtrent de *active* en *passive* werktuigen tot het stellen der innundatien, maar ook de vereischte waterpassingen gedaan, wegens de ligging der bodems van iederen polder en de hoogte, tot welke die, betrekkelijk het *Amsterdamsche nulpeil*, voor eene doelmatige verdediging, zou moeten overstroomd worden.

Hij stelde de registers dezer werkzaamheden in handen van den Luitenant-Kolonel C. C. VAN HOOFF, naauwelijks uit *Spanje* terug geroepen, een man van uitstekende bekwaamheden en beproefde trouw (gewis te vroegtijdig voor het vaderland, de wetenschappen en zijne be-

trekkingen in den aanvang van 1812 overleden), met de uitnoodiging om daaruit bepaalde en duidelijke instructien te ontwerpen voor de officieren der genie, in de vier Arrondissementen der linien van de hoofdstad eventueel met de uitvoering er van belast.

De Luitenant-Kolonel voldeed hieraan niet alleen loffelijk, maar droeg ook op eene zeer verstandige en zoo veel mogelijk geheime wijze zorg, dat de *passive* werktuigen langs het *IJ* van *Naarden* af tot *Spaarndam* toe genoegzaam gesloten bleven, om alle de boezems tot het stellen der innundatien noodig, boven gewoon peil op te stuwen, en alzoo verzekerd te zijn, dat de defensive innundatien binnen den tijd van 24 uren zouden kunnen gesteld worden.

Om meer dan eene enkele reden, onthoudt men zich van de dadelijke mededeeling dezer tijdig in gereedheid gebragte instructien.

Wij zullen ten laatste nog moeten spreken van de middelen, door het Departement der Marine, ter verdediging der linien van de hoofdstad bij te brengen.

De schout-bij-nacht G. VERDOOREN, als krijgsheld, in den zeeslag van den 11 October 1797, roemrijk bekend, en geen minder lof verdienende, ten aanzien van ijver en

beleid, daar, waar het op de bescherming van vaderlandschen grond en vlag aankwam, was tot de verdediging van *Amsterdam*, door den Koning, onder het bevel gesteld van den Minister van Oorlog (*), en belast met het opperbevel over de zeemagt daartoe te beschikken.

Reeds langen tijd te voren was gemelde Minister met denzelfden schout-bij-nacht overeengekomen, dat die navale magt eventueel bestaan zou uit de navolgende zeven afdeelingen:

1°. Afdeeling op het *IJ* beoosten de hoofdstad naar *Pampus*, tusschen de batterijen van *Durgerdam* aan de Noordzijde en *Immetjeshorn* aan de Zuidzijde; bestaande uit het kofschip *de Zee-koe* en de corvet *Hyëna*, met een gedeelte der vaartuigen, thans nog uitmakende de escadrille in *Friesland*, onder de bevelen van den Kolonel VAN DER STRAATEN.

2e Afdeeling voor de *Noord-Hollandsche* binnen-wateren, bestaande uit *tien* landingsbooten en *vijf* koornschuiten, voor verblijf en leeftogt der schepelingen.

3 Afdeeling tusschen *Cadoele* en de *Amsterdamsche* ton, benevens een geavanceerde post voor *de Zaan;* bestaande uit *drie* schoo-

(*) Zie boven bladz. 182.

ners, voorhanden en bemand: tot de voorpost op *de Zaan* moesten twee vaartuigen genomen worden van de escadrille in *Vriesland.*

4e Afdeeling voor *Spaarndam* en de *Wijker-meer*, benevens een geavanceerde post voor *Naauwerna*, waarbij nog behoorde eene sub-divisie, zich uitstrekkende op het binnenwater van het *Penningsveer* af tot aan de *Liebrug*, bestaande uit 5 kanonneerbooten, gedeeltelijk voorhanden gewapend en bemand; overigens te vervullen uit de *Vriesche* escadrille.

5e Afdeeling voor de geheele *Haarlemmermeer*, zamengesteld uit 9 kanonneerbooten, thans nog onder den Kolonel GERBRANDS, maar naar herwaarts onder weg, en 6 kanonneerbooten, reeds geheel in gereedheid.

6e Afdeeling voor de uitgeveende plassen van *Amstelveen*, zamengesteld uit 8 landingsbooten of zolderschuiten, benevens 5 koornschuiten, voor de schepelingen en levensmiddelen; ook deze waren gedeeltelijk aanwezig, maar vorderde wapening en bemanning.

7e Afdeeling voor *Ouderkerk* en de *Holendrecht*, met eene sub-divisie voor *Diemerbrug* en de *Gasop*, bestaande te zamen uit 6

landingsbooten of zolderschuiten, benevens 5 koornschuiten voor legering en levensmiddelen, allen wel voorhanden, maar nog te wapenen, te bemannen en in dienst te stellen.

Boven dit alles werden er 20 oude kagen vereischt, om te beballasten en te doen zinken in de monden van de *oude Wetering* en het *Leydsche-meer*, ten einde den vijand te beletten, om langs deze eenige bruikbare wegen, met vaartuigen op het *Haarlemmer-meer* door te dringen, de aldaar gestationeerde afdeeling aan te tasten of pogingen aan te wenden, om de verdedigingswerken van *Amstelveen*, *Sloten* en *Halfweg* om te trekken en van achter aan te vallen, ten einde zich bij verrassing van *Amsterdam* meester te maken, gelijk zulks door de Pruissische troepen, onder het bevel van den Hertog VAN BRUNSWYK, in den jare 1787, was uitgevoerd geworden.

Men ziet alzoo, dat er aan de zijde van het Departement der Marine nog veel ontbrak, maar de Minister van Oorlog meende zich ten dien aanzien te mogen gerust stellen, dewijl hij van zijn ambtgenoot de mondelijke verzekering had wegens de al vroeger stellig gegeven bevelen aan den Maarschalk DE WINTER, om met zijne flotille van de *Zeeuw-*

sche stroomen naar *Amsterdam* terug te komen (*).

Des niet te min leverde de Schout-bij-nacht VERDOOREN den 22 Februarij eene eensluidende memorie aan beide de Ministers in, kennis gevende van zijne behoefte, en ernstig aandringende op eene spoedige voorziening; — dit gaf aanleiding tot de beide hier navolgende brieven aan den Minister van Marine en Kolonien door dien van Oorlog gerigt.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Marine en Kolonien.

Na examinatie der memorie, mij door den Schout-bij-nacht VERDOOREN overgebragt, van welke Uwe Excellentie eene gelijke expeditie zal ontvangen hebben, heb ik vermeend eenige punten van voordragt daarbij voorkomende, allezins te moeten appuieren, en haaste mij derhalve U Hoog Edel Gestrenge bij deze te verzoeken:

a. Om de helft der escadrille in *Vriesland*,

(*) Wat van deze bevelen geweest zij, zou uit de Archieven van het Departement der Marine moeten blijken; doch zeker is het, dat de Maarschalk daartoe geene pogingen heeft aangewend, maar ten laatste zijne flotille in de vaarwateren, door de Franschen bezet, gelaten en zelf (*indien men zich wel herinnert*) naar *Antwerpen* gebragt heeft.

zoodra mogelijk herwaarts te zenden en den Kolonel VAN DER STRATEN, voorschreven escadrille kommanderende, met secrete orders te munieren tot den verderen terugtogt, wanneer *Overijssel* mogt worden geinvadeerd.

b. Dat *twintig* oude kagen worden gehuurd om te laten zinken; dat op de tauxatie derzelve orde worde gesteld, mitsgaders op de directie der zinkschepen, gelijk zulks in het voorleden jaar geschied is.

c. Het herwaarts detacheren van eenige honderd manschappen, behoorende tot het *Texelsche* escader.

d. Tot het activeren der werving, speciaal van onder-officieren als onder-chirurgijns, boddeliers, koks, constapels-maats en dergelijken.

e. Dat ter dispositie van opgemelde Schoutbij-Nacht werden gesteld, de Kolonel GERBRANDS en de verdere officieren bij zijne memorie opgegeven, mitsgaders de subalterne officieren op den daarbij voorgedragen voet. — Mij overigens verzekerd houdende dat het essentiele punt, de proviandering der verschillende posten concernerende, de aandacht van Uwe Excellentie zal verdiend hebben.

Het zal mij hoogst aangenaam zijn, Hoog Edel Gestrenge Heer! van de dispositien door Uwe Excellentie ten deze genomen, en welke in een zoo onmiddelijk verband met mijne te nemen mesures staan, te mogen kennis dragen.

Ik heb de eer enz.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Marine en Kolonien.

Bij het dezer dagen nader inzien van de onderscheidene orders, welke ik mij verpligt heb gevonden, in de tegenwoordige omstandigheden, tot verzekering van de veiligheid der hoofdstad te stellen, heb ik ook tevens op nieuw alle de instructien en bevelen nagegaan, welke te dien aanzien, door den Koning gegeven zijn.

Te dier gelegenheid is mij ook weder in handen gekomen, het in der tijd door mij gemaakte afschrift van eene door Zijne Majesteit op den dag van Hoogst derzelver vertrek naar *Parijs*, aan Uwe Excellentie geadresseerde secrete en confidentiele missive, bij welke het den Koning behaagde, niet alleen alle Ministers, maar mij in het bijzonder *daarvoor* verantwoordelijk te stellen, dat geene

Fransche troepen in *Amsterdam* binnen komen, met last, om zulks, door alle middelen in mijne magt, te beletten.

Het is Uwe Excellentie niet onbekend, dat ik, vooral in deze laatste dagen, vele dispositien heb genomen, ten einde mij in staat te stellen eventueel aan mijne verpligting en 's Konings begeerte te voldoen, maar ik reken mij bovendien gehouden, Uwe Excellentie, in dit moment, nog wel bijzonder om hare krachtdadige medewerking te verzoeken.

Het zou overbodig zijn, Hoog Edel Gestrenge Heer, nu nog over de noodzakelijkheid en het gewigt der concurrentie van de Marine te willen spreken; dezelve wordt ongetwijfeld tot eene goede verdediging der hoofdstad vereischt, en ik mag derhalven niet nalaten er bij herhaling, en met al den ernst, welke deze door Zijne Majesteit zelve, zoo hoogst belangrijk gekeurde zaak, vordert, bij Uwe Excellentie op aan te dringen, dat alle zoodanige voorstellen, welke haar bereids gedaan zijn of nog zullen gedaan worden, en welke de strekking hebben, om zich ook van den kant der maritime defensie, tegen alle mogelijke gebeurtenissen, in zekerheid te stellen, door Hoogstdenzelven, met den meesten spoed, worden geamplecteerd, en alle middelen,

daartoe noodig, disponibel gesteld, ten einde men, door eene tijdige voorzorg, in staat zij, in geval van nood, en niet anders of eerder, de beraamde maatregelen werkelijk ter executie te leggen

Ik heb de eer enz.

§ 20.

Maar wie kon verwachten, dat alle deze maatregelen, zonder nader bevel van den Koning, op eenmaal zouden worden vernietigd? en dit echter gebeurde.

De Minister van Oorlog, om meer dan eene enkele rede, en wel bijzonder uit hoofde zijner menigvuldige werkzaamheden, den Raad der Ministers, sedert eenige dagen, niet geregeld bijgewoond hebbende, ontving onverhoeds in den laten avond van den 27 Februarij het hier te lezen besluit:

Amsterdam, den 27 Februarij 1810.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreetbesluit van den 27 Februarij 1810, N°. 1, brengt bij deze ter kennis van den Minister van Oorlog, dat Hij Minister wordt geinviteerd, om alle middelen en maatregelen tot

defensie van de hoofdstad te staken, en mitsdien alle onderhanden zijnde werken en daartoe dienende preparatien dadelijk te doen ophouden, en voorts speciaal geene troepen te doen marcheren anders dan op uitdrukkelijke nadere bevelen, welke aan Hem Minister, door of van wege den Koning zullen worden gegeven.

De eerste Secretaris voornoemd,
(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Dien zelfden avond bleek aan den Minister van Oorlog nog, dat de aanleiding tot dit besluit gelegen was in het navolgend hoogst onbescheiden en voor 's Konings Ministerie boven alles vernederend stuk:

Note de l'Ambassadeur de France à M. MOLLERUS, grand Chancelier des titres chargé du portefeuille des affaires étrangères.

Monsieur!

Lorsque le 26 du mois dernier, j'eus l'honneur de demander à votre Excellence l'explication des mouvemens des troupes qui avaient lieu à *Amsterdam*, j'ai cru qu'il suffirait de donner cet éveil au Ministère Hollandais pour

l'engager à prendre tous les moyens convenables pour faire cesser des bruits, qui nuisaient à la tranquillité publique. La réponse que vous me fîtes l'honneur de m'adresser devait m'entretenir dans cette idée, et je me fiais à l'éclaircissement que je venais de recevoir, lorsque j'appris que l'on faisait venir de *Delft* de l'artillerie et des munitions. Je cru devoir attendre que la raison reprît son empire sur un moment d'effervescence et je gardai le silence. Je restai même paisible spectateur d'événemens qui pouvaient ne pas m'être étrangers; mais les choses en sont venues à un point, Monsieur, où il est de mon devoir d'empêcher que quelques têtes insensées n'entrainent la Hollande dans une ruine totale. L'estime que j'ai pour cette nation, ainsi que le désir que j'ai constamment manifesté de la voir heureuse m'oblige de prévenir votre Excellence que je suis informé que l'on parle de défendre *Amsterdam*, que différens marchés ont été passés par le Ministre de la Guerre, que l'on travaille la nuit aux différentes fortifications et ouvrages avancés, enfin que quelques mesures du Ministre de la Marine paraissaient coïncider avec celles, dont je viens d'avoir l'honneur de vous parler. Le devoir des Ministres Hollandais est de faire cesser

tout ce qui entretient l'inquiétude, de tranquilliser les honnêtes gens, et de rassurer un public loyal, industrieux et bon, qui craint pour son existence, pour ses propriétés, si un projet aussi insensé venant jusqu'aux oreilles de l'Empereur, indisposait S. M. I. et R. contre une ville qui mérite les plus grands ménagemens; je demande donc que jusqu'à ce que le Roi ait donné de nouveaux ordres, tous les ouvriers employés le nuit et le jour à l'entretien, réparation etc. des fortifications, redoutes ou ouvrages avancés de la ville d'*Amsterdam* soient sur le champ congédiés, que la garnison de la capitale ne soit pas augmentée et que tout ce qni a pu être fait dans les différens Ministères pour approvisionner la place ainsi que tous les marchés conclus soient annullés, et que votre Excellence veuille bien m'écrire pour démentir tous les bruits, en m'assurant que les mesures ont été prises par le Gouvernement, non seulement pour satisfaire à mes demandes, mais encore pour prouver publiquement la fausseté de pareils projets. — C'est avec peine que j'ai l'honneur d'écrire cette lettre à votre Excellence, mais mon devoir envers mon auguste Souverain m'oblige de prévenir un mal qui deviendrait affreux pour la Hollande, s'il n'était

pas arrêté dans son principe; et je crois avoir la double satisfaction en agissant conformement aux intentions de ma cour de sauver une nation, que je fais gloire d'aimer et que j'ai toujours présentée comme méritant toujours bonté et indulgence.

Je terminerai cette lettre en prévenant votre Excellence que dans le cas où le conseil des Ministres n'aurait pas égard à mes réclamations, je le rends individuellement et collectivement responsable de toutes les suites, que cette conduite pourrait avoir, ainsi que des malheurs dont la Hollande serait misérablement victime.

Je prie V. E. de recevoir l'assurance de ma haute considération.

Amsterdam, *le* 27 *Février* 1810.

(Signé)

A. C. DE LA ROCHEFOUCAULD.

Dat de Fransche Ambassadeur te *Amsterdam* residerende, niet onkundig blijven kon van de toebereidselen ter verdediging van de hoofdstad spreekt van zelfs; maar er bestond bovendien nog hoog verraad in den boezem van het Ministerie van Oorlog.

Zekere J. W. VAN BLOMMESTEIN commies bij het 4e bureau der 3e afdeeling van het Ministerie, had uit de 1e en 4e afdeeling, de minuten der gegevene bevelen voor de krijgsbewegingen en schikkingen ter verdediging doen ligten. Deze oorspronkelijke stukken bragt hij bij den Franschen Ambassadeur, die alzoo volkomen van alles onderigt werd. (*)

Den volgenden dag (28. Februarij) moest het antwoord op deze onbescheide Nota ontworpen besloten en afgezonden worden. — De Minister van Oorlog, tot bijwooning dier vergadering mede uitgenoodigd, verschoonde zich daarvan, bij den Heere President van den Raad in den hier medegedeelden brief:

(*) De Minister van Oorlog, heeft (gewis door eene berispelijke toegevenheid, ten gevalle van den President des Raads van Ministers, aan wien deze booswicht was vermaagschapt) zich enkel vergenoegd, den gemelden J. W. VAN BLOMMESTEIN, schandelijk weg te jagen, in plaats van hem aan den daartoe bevoegden regter over te geven. -- Deze zelfde snoodaard heeft vervolgens nog in 1815 of 1816 een valsch besluit van onzen tegenwoordigen Koning gefabriceerd, ten einde daarop te kunnen hertrouwen met de zuster zijner overledene echtgenoote. -- De valschheid ontdekt zijnde, stond hij aan vervolging bloot, maar schijnt van den Koning gratie te hebben bekomen, en is daarop in de *Oost-Indien* zijn fortuin gaan beproeven; in 1830 was hij Procureur bij den Raad van Justitie te *Samarang*. -- Men zal hem ten allen tijde mogen toevoegen: *on vous a fait grace, mais le crime vous reste, allez-vous-en!*

Aan Zijne Excellentie den Presidént van den Raad der Ministers.

Waarde Collega!

Ongesteldheid van ligchaam en ziel beletten mij volsterkt, om op heden ter vergadering van het korps Ministers te verschijnen. Waarschijnlijk zal één der daarin te verhandele onderwerpen bestaan in de bepaling van het antwoord, aan den Franschen Ambassadeur te geven op zijne Nota, wegens het in staat van defensie brengen der hoofdstad.

Ik ken den geest van alle de leden der vergadering, en weet, dat mijn zoo menigwerf geprononceerd gevoelen alleen den bijval der minderheid erlangen kan; derhalven zouden ook mijne stemming zonder eenig gevolg voor de zaak zelve zijn, terwijl de aanteekening van protest eene bloote formaliteit is tot eigene dekking, die ik niet behoeve.

Ofschoon tegen wil en dank tot de hooge charge geroepen, die ik de eer heb te bekleden, zal ik des niet te min onkrenkbaar getrouw blijven aan mijnen éénmaal gepresteerden eed, om niet alleen gehoorzaam te zijn aan 's Konings bevelen; maar ook mijn goed en bloed te willen opofferen aan de instand-

houding en bevestiging van het thans bestaande gouvernement dezes lands. (*) Hoe meer en dringender het gevaar nadert, des te meer gevoel ik deze mijne hooge verpligtingen, en de onweerstaanbare inspraak, om, wat er ook gebeuren moge, door geene enkele daad van zwakkeid, mijn geweten te bevlekken, of mij de billijke verachting van al wat eerlijk is, op den hals te halen.

Ik heb de eer met waarlijk onbegrensde hoogachting te zijn

Van Uwe Excellentie de zeer gehoorzame dienaar,

(Get.) **KRAIJENHOFF.**

Den 28. *Februarij* 1810.

Het bedoelde antwoord, na vele discussien, bij den Raad vastgesteld luide als volgt:

Verbaal van 28. *Februarij* 1810.

Monsieur l'Ambassadeur!

Je me suis empressé de communiquer au conseil des Ministres la lettre que votre Excellence m'a fait l'honneur de m'adresser relativement aux rapports qui lui étaient parve-

(*) Men leze dezen Eed, medegedeeld in *Bijlage* No. 4.

nus sur la défense de la capitale et à l'intimation qu'elle a cru devoir faire à ce sujet au conseil.

Il a reçu presqu'en même tems des nouvelles de Sa Majesté le Roi, qui annonçant qu'on en est aux termes des négociations qui donnent l'espoir que l'existence de la Hollande pourra rester assurée au moyen des sacrifices que le Roi est disposé à faire pour le bien de son peuple.

Le conseil se voit confirmé par là dans l'idée, que dans les rélations intimes qui existent entre les deux nations et leurs augustes Souverains, le projet de défense de la capitale reposait sur un cas impossible à supposer et qui n'a pu inspirer des inquiétudes à votre Excellence que par des rapports exagérés.

Il m'a chargé cependant de déclarer pour autant que besoin et pour donner une preuve manifeste de son désir d'éviter, dans l'état actuel des choses, tout ce qui pourrait donner lieu à des méprises et à des défiances; qu'il vient de donner les ordres les plus positifs, en attendant les intentions ultérieures du Roi, à qui le conseil vient d'expédier la copie de votre lettre, de faire cesser tous les travaux et toutes les mesures de défense de la capitale et il est d'autant plus charmé

d'avoir cette communication à faire à votre Excellence, qu'elle doit dissiper entièrement les soupçons, que votre Excellence paraissait avoir conçus et les craintes qu'elle a exprimées pour un public loyal, industrieux et bon, et pour un nation qu'elle voudrait voir heureuse et pour laquelle elle vient de prononcer son estime d'une manière si positive. etc.

(Signé) **J. H. MOLLERUS.**

Beide zoo wel de Nota van den Franschen Ambassadeur, als het daarop gegeven antwoord, werden terstond naar den Koning, opgezonden die ook reeds zelfs van de dadelijke verdediging der hoofdstad, voor den ontvangst van dit rapport der Ministers, had afgezien, blijkens den hier mede te deelen brief:

De Koning aan zijne Ministers.

Mijne Heeren!

Ik ben verwonderd, dat de aankomst van den Moniteur U de uitvoering mijner order van den 21e aangaande de zamenroeping van den Staatsraad en de bekendmaking der stukken, welke ik in de Koninglijke Courant wenschte geplaatst te hebben, heeft doen uitstellen. Gijl. had moeten begrijpen, dat zoo ik van

intentie was veranderd, na de lezing van dien Moniteur, die, wel is waar, van een later datum was, als mijn bevel, ik dadelijk eenen tweeden courrier zoude hebben afgezonden, om mijne bevelen van den 21 in te trekken, hetwelk het geval niet zijnde geweest, moest Gijl. U aan den inhoud van mijnen brief van den 21 en aan dien van Mijn Heer ROËLL aan den Heer CAMBIER gedragen hebben.

Ik hoop, dat mijn brief van den 24, welke twee dagen later geschreven is dan de Moniteur, Uwe twijfelingen geheel zal hebben doen ophouden, en dat Gijl. na den ontvangst van denzelven, dadelijk het artikel, welk er in vermeld wordt, als ook de brieven, die geinsereerd hadden moeten worden, in de courant zult hebben doen plaatsen.

Wat betreft de verdediging van *Amsterdam*, waaromtrent Gijl. verlangt, dat ik mij definitief explicere, zoo verlang ik, dat men den schijn aanneme van zich, ingeval van noodzakelijkheid, te willen verdedigen, en dat men ten dien einde eenige maatregelen neme, welke de minste onkosten zullen veroorzaken; maar als de zaak zoo verre kwam, dat men dezelve ten uitvoer zoude moeten brengen, dat is te zeggen, dat, wanneer het geval mogt zijn, dat de Fransche troepen in de stad zou-

den willen binnentrekken, dan is mijne intentie, dat men aan allen tegenweer renoncere, en dat men dezelven als bevriende en geallieerde troepen ontvange.

Dit neemt niet weg, dat men den Kommandant der Fransche troepen eventueel moet engageren, om van zijn voornemen af te zien, of ten minste om niets te bestaan op het binnentrekken van zijne troepen, voor dat men mij eenen courrier zal kunnen afzenden, om mijne bevelen te vragen

Men zal op de krachtdadigste wijze moeten voorstellen, dat Gijl. zonder mijne directe orders, geene troepen, hoe ook genaamd, in de plaats der residentie van het Gouvernement kunt laten binnentrekken.

Men moet ten dien aanzien de grootste hardnekkigheid aan den dag leggen, en maar in het uiterste geval toegeven.

Vaar wel.

(Get.) **LODEWIJK.**

Parijs, den 2. Maart 1810.

Weinige dagen na de eerste, zond de Fransche Ambassadeur nog eene tweede nota aan den Minister MOLLERUS, die aanleiding gaf tot het navolgend raads-besluit:

Amsterdam, *den* 3 *Maart* 1810.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreet-besluit van den 3 Maart 1810, N°. 1, brengt bij deze ter kennis van de Ministers van Marine en Kolonien en van Oorlog, dat de Raad der Ministers door eene nota van den Franschen Ambassadeur is geinformeerd geworden, dat niettegenstaande het secreet-besluit van den 28 Februarij 1810, N°. 1 als nog zoude worden voortgegaan met het nemen van maatregelen tot defensie van de hoofdstad, en dat de Raad der Ministers verlangt door den Minister van Oorlog te worden onderrigt, of door hem kan worden nagegaan, wat tot de voorschreven informatien aanleiding kan hebben gegeven, en of er sedert het voorschreven besluit eenige verrigtingen plaats hebben, waaruit de door den Franschen Ambassadeur gegeven informatien kunnen worden gebillijkt, en voorts alvorens deswegens eenig antwoord te geven ten aanzien van de rigtige executie van voorschreven genomen besluit volledig te worden gecertioreerd, met injunctie voor zoo veel des noods om ook alle zoodanige daadzaken te vermijden, waaruit zelve ten onregte eenig soupçon over de goede trouw en ernst

van den Raad zou kunnen worden afgeleid, al was het dat dezelve in geen immediaat verband mogten staan met de dadelijke defensie der hoofdstad zelve.

De eerste Secretaris voornoemd,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

De Minister van Oorlog, na aan den Raad door het overleggen der rapporten van de Generaals-Majoor MARTUSCHEWITZ en CROISET wegens de volstrekte staking der werkzaamheden ter verdediging van *Amsterdam*, de volle overtuiging gegeven te hebben, eindigde zijnen daartoe strekkenden brief van den 4^{en} Maart, met deze zinsnede:

Het valt mij moeijelijk, Hoog-Edele Gestrenge Heeren! aan een besluit, ten gevolge eener bloote nota van eenen vreemden Ambassadeur genomen, zelf te moeten toegeven op de volvoering mijner verpligtingen, ten aanzien van zaken, die alleen den onderhoud van 's Lands werken specteren, en dus enkel huishoudelijk zijn, of tot de détails van mijn Ministerie behooren, waarvoor ik door den Koning speciaal verantwoordelijk gesteld ben; doch daar het geheel mijn pligt is, Uwe Raads-besluiten, bij afwezigheid van Zijne Majesteit, stiptelijk na te leven, durf ik mij

vleijen, dat ik, op dien grond, te zijner tijd, de motiven mijner handelingen zal kunnen wettigen.

Ik heb de eer enz.

Dat de Raad dan ook met dit verslag genoegen nam, zal men zien uit het hier volgend besluit:

Amsterdam, *den* 5 *Maart* 1810.

De eerste Secretaris van het Kabinet des Konings, daartoe geautoriseerd bij secreet-besluit van den 5 Maart 1810, N°. 2, brengt bij deze ter kennis van den Minister van Oorlog, dat volledig genoegen is genomen met de informatien vervat in des Ministers rapport van den 4 dezer loopende maand, ter beantwoording van het gevraagd berigt of er, niettegenstaande de dispositien vervat in het secreet-besluit van den 28 Februarij, N°. 1, nog wierd voortgegaan met de defensie van de hoofdstad, zoo als uit eene door den Franschen Ambassadeur ingezonden nota is vermeld, onder de secrete Notulen van den 3 dezer loopende maand, N°. 1.

De eerste Secretaris voornoemd,

(Get.) **A. J. J. H. VERHEIJEN.**

Ondertusschen liepen de zorgen, bemoeijenissen, verdrietigheden en alle verdere verant-

woordelijkheid voor den Minister van Oorlog ten einde: de Raad der Ministers ontving den 6 Maart 1810, den laatsten door den schrijver dezer bijdragen mede te deelen brief, welke deze is:

Le Roi à ses Ministres.

J'avais vu avec peine dans votre dépêche du premier du mois, que l'on avait répondu à l'Ambassadeur de France, que l'on allait suspendre la continuation de l'armement d'*Amsterdam*, parce qu'on avait entamé des négociations. Toute défense réelle n'aurait servi qu'à précipiter la ruine de la Hollande et surtout d'*Amsterdam*, et jamais on n'aurait du dire, surtout dans une note officielle, qu'on pourrait être dans le cas, dans l'intention et dans la possibilité de se défendre contre la France. Cette malheureuse note a failli gâter tout-à-fait nos affaires; je ne suis même pas sûr de ce qui en arrivera. — Pour donner une satisfaction à l'Empereur j'ai ôté le portefeuille des affaires étrangères à M^r. MOLLERUS et celui de la guerre à M^r. KRAIJENHOFF. Faites mettre dans le journal officiel, que par décret de ces jours j'ai donné ces deux démissions, en nommant pour les remplacer Messieurs CAMBIER, CROMMELIN et REUVENS.

Faites cesser jusqu'à l'apparence de la con-

tinuation de l'armement de la ligne *d'Amsterdam* et pour Dieu! faites en sorte d'éviter jusqu'au moindre prétexte de mécontentement. Il faut tâcher de supporter les charges occasionnées par les troupes et les événemens actuels; l'essentiel c'est de pouvoir conserver l'existence de la Hollande, car si cela a lieu, quoique nous soyons très mal à-présent dans l'esprit de mon frère, j'espère par la suite agir de manière, que nous soyons très bien.

Adieu Messieurs, je vous manderai le plutôt possible le résultat de ce malheureux accident. D'un autre côté j'ai à me plaindre fortement de l'insertion dans le Koninglijke Courant du 1er de ce mois, de la longue note, que j'y ai trouvée, j'en ai été très étonné, et je ne puis encore le concevoir.

Quelque part qu'on veuille mettre des troupes Françaises en Cantonnement dans le Royaume sans exception, qu'on les reçoive sans recourir à de nouveaux ordres de ma part. Je sais et je sens tout le fardeau qui pèse sur le Pays; mais la destinée de la Hollande va bientôt se décider, il faut donc avoir courage et persister dans sa résignation.

Vaar wel.

(Get.) **LODEWIJK.**

Paris, ce 3. Mars 1810.

Zie hier het besluit des Konings, de bedoelde verandering in het Ministerie betreffende:

LODEWIJK NAPOLEON, door de gratie Gods en de Constitutie des Koningrijks, Koning van Holland, Connetable van Frankrijk.

Wij hebben besloten en besluiten:

ART. 1.

Aan onzen Oud-Minister MOLLERUS, thans gechargeerd met de portefeuille van Buitenlandsche Zaken, en aan onzen Minister van Oorlog KRAIJENHOFF, wordt hiermede hun ontslag in gemelde hunne kwaliteit gegeven.

ART. 2.

Onze Minister CAMBIER zal provisioneel zijn gechargeerd met de portefeuille van Oorlog ter remplacering van den Generaal-Majoor KRAIJENHOFF, en zal onder deszelfs bevelen hebben den Generaal SUDEN.

De President der eerste sectie uit den Staatsraad zal provisioneel zijn gechargeerd met de portefeuille van den Minister Vice-President van den Staatsraad.

Onze Staatsraad en Commandeur CROMMELIN, Canselier van ons Huis, zal provisioneel

met de portefeuille van Buitenlandsche Zaken zijn belast.

Onze Commandeurs en Staatsraden REUVENS en CROMMELIN zullen zitting nemen in den Raad onzer Ministers, ter remplacering van de Ministers MOLLERUS en KRAIJENHOFF.

ART. 3.

De Raad onzer Ministers wordt belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Parijs den 3. *Maart* 1810, *en van onze regering het vijfde.*

(Get.) **LODEWIJK.**

Dat Zijne Majesteit, in waarheid tot dezen stap is genoodzaakt geworden, blijkt uit de *Documens historiques*, bladz. 185, waar men het navolgende lezen kan: Dès que ces nouvelles (de wisseling der medegedeelde diplomatische nota's) vînrent à *Paris*, l'Empereur entra dans une fureur extrême; le Roi eut une altercation des plus violentes, et d'autant plus que, loin de dissimuler les ordres, qu'il avait donnés, il les soutint. Tout-à-coup l'Empereur changea de ton, et lui dit froidement: *Eh bien! choisissez: ou contre-mandez la défense* d'Amsterdam, *destituez KRAIJENHOFF et MOLLERUS; ou voici le décrêt de réunion, que je fais partir*

à l'instant même, et vous ne retournez plus en Hollande; il m'est indifférent que l'on me taxe d'injustice et de cruauté, pourvu que mon système avance: vous êtes dans mes mains. (*)

De Koning had voormeld besluit van eenen bijzonderen brief, (overgebragt onder den *naturel paruik* van zijnen altijd getrouwen kabinets-courrier den Heer van IJSSELDIJK, en daardoor bijna versleten en onleesbaar geworden) doen vergezellen, en aan den Oud-Minister van Oorlog Hoogstdeszelfs leedwezen te kennen gegeven, dat hij het slagtoffer der gebeurtenissen had moeten worden, met verzekering van blijvende toegenegenheid, achting en toezegging van voortdurende bescherming.

Niemand kon, wegens deze beschikkingen, beter te vrede wezen, dan gemelde Oud-

---

(*) Zie daar 's Konings voorgevoel gewettigd, en de Ministers overtuigd, dat zij ofschoon eenstemmig en ter goeder trouwe den Koning verkeerdelijk het vertrek naar *Parijs* hadden aangeraden; maar des niet te min behielden zij het regt om de volgende vraag en antwoord op zich toe te passen:

Exitus acta probat? .. Careat successibus opto!
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

OVIDIUS *Heroïd. II.* 85.

Minister, na een zoo eervol ontslag, (*) in deze hoogst moeijelijke omstandigheden; maar het griefde hem niet weinig, alle de nog toekomstige onaangenaamheden, ten zelven dage, te

---

(*) Hij had het genoegen bij deze gelegenheid van zijnen gewezen ambtgenoot den President van den Raad der Ministers den navolgenden korten brief te ontvangen.

Waarde Collega!

Zat ik niet heden met het been in het kussen, was ik bij Uwe Exc. aangekomen. Het zij verre dat Uwe demissie tot oneer zoude strekken. Hij die in onze moeijelijke positie met eene demissie tot *Satisfactie* er afkomt, mag naar mijn inzien wel van geluk spreken; maar dat meer is: De zaak, daar het op aan komt is bij unanimiteit afgedaan, en Uwe Excell. is niet present geweest, terwijl onze andere collega maar ter naauwernood is overgehaald, om te concurreren. Ik kan Uwe Excell. zeggen, dat alle de leden ten sterkste getroffen waren, op de lectuur van het decreet; en mag niet nalaten Uwe Excell. te bedanken, voor de veelvuldige blijken van inschikkelijkheid en deference, welke het haar behaagd heeft mij te betoonen, gedurende al den tijd van onze werkzaamheid, en voor de openhartige ronde en cordate wijze, op welke Uwe Excell. de zaken hebt helpen ten einde brengen.

Ik beveel mij in de voortduring van de ondervonden toegenegenheid, en heb de eer haar van mijne Hoogachting te verzekeren.

Uwe Excell. zeer Ootmoed. Dienaar,
VAN DER HEIM.

Amsterdam, den 8. *Maart* 1810.

Men ziet hier uit, dat de Minister van Oorlog hoegenaamd geen deel genomen heeft aan het antwoord den Franschen Ambassadenr gegeven, waarvan echter zijn ontslag het gevolg is geweest.

moeten overdragen aan zijnen achtingswaardigen en voortreffelijken opvolger den Heere Minister CAMBIER, aan wien hij ook den volgenden dag, het opperbevel overgaf van Zijner Majesteits lijfwacht en het beschikbaar gebleven gedeelte der armée.

Voor het overgeven der portefeuille had hij met erkentelijkheid afscheid genomen, van alle de bij het Ministerie geëmploijeerde chefs en sous-chefs; maar bijzonder dankbetuigende aan den Heere Secretaris-Generaal PIEPERS (thans Staatsraad) en den Heere SCHEFFER, chef van het Generaal Secretariaat (thans Secretaris-Generaal bij het Departement van Oorlog), voor den uitmuntenden ijver en gewigtigen bijstand, aan hem in dezen moeijelijken staat van zaken, bij dag en nacht onafgebroken bewezen.

Voor zich zelf hervattede hij de, sedert meer dan een jaar gestaakte werkzaamheden der triangulatie en geodetische operatien in Holland; weinige dagen na zijn ontslag, arbeidde hij, wel te moede, op den toren van *Gouda*.

De schrijver dezer Bijdragen legt hier even vaardig de pen neder, als zijne verwijdering was van alle betrekking op het Staatsbewind: hij hield na dien tijd geene geregelde aan-

teekeningen: En laat aan den gewezen Koning LODEWIJK de smartelijke taak over, om in zijne *Documens historiques* zelf mede te deelen, in de eerste plaats, het tractaat van den 16 Maart 1810, waarbij een aanzienlijk gedeelte der Hollandsche departementen van het Rijk gescheurd, zonder eenige vergoeding weggeroofd, en het rampzalig overschot onder de diepst vernederende curatele gebragt werdt: ten anderen laat hij dezen Vorst zelf spreken van den drang der omstandigheden, die hem genoodzaakt hebben, afstand van den troon te doen ten behoeve zijner zonen, zijne verdere lotgevallen, en ten laatsten van Hollands ondergang.

Men vergunne ons echter aan dit geschrift ten slotte nog eenige algemeene overwegingen en wenken wegens de verdediging van *Amsterdam* en deszelfs uitgestrekte linien te mogen toevoegen!

§ 21.

Vraagt men of de verdediging van *Amsterdam*, de hoofdstad des koningrijks, in de gegevene omstandigheden, een wel beraden besluit was, en of het al eens mogelijk gestelde

behoud dezer in waarheid hoogst belangrijke en aanzienlijke wereldstad, zou hebben kunnen opwegen tegen het volstrekt verlies van het overige gedeelte des rijks, of tegen de onherstelbare verwoesting daarvan? of deze alzoo gewaagde onderneming, al mogt die gelukken, den trotschen Keizer NAPOLEON eene andere taal zou hebben kunnen doen spreken dan deze: *il m'est indifférent, que l'on me taxe d'injustice et de cruauté, pourvu que mon système avance;* en was het alzoo niet beter, om ter behouding slechts van levens-adem, zelfs ten koste van eer en politiek bestaan, zich lijdzaam en slaafs te onderwerpen, dan alles op te offeren en enkel een schaduwbeeld van voormalig aanwezen te behouden; en zou eindelijk ook dan niet het vruchteloos verdedigd *Amsterdam*, eenmaal bij den afloop van zaken de ijdele vertooning van dit schaduwbeeld moeten geworden zijn?

Tegen alle deze vragen, hoe gewigtig dan ook, kunnen anderen, niet minder klemmende, tegenovergesteld worden, trouwens: hebben niet onze uitstekende voorvaderen, de vrijheid onafhankelijkheid en nationale eer verre stellende boven verlies van goed en bloed, door vreemde dwingelandij onderdrukt of bedreigd, zich in gelijke hagchelijke omstandigheden

bevonden? — Hebben niet de roemrijke verdedigingen van *Leyden*, *Haarlem* en *Alkmaar* den grondslag gelegd tot afschudding van het Spaansche juk en de duurzame vestiging van Nederlands zelfstandigheid? Heeft niet de trots van LODEWIJK *den XIV* voor *Amsterdam* zelfs het hoofd gestoten? Heeft deze gebeurtenis hem niet alle gemaakte veroveringen achtervolgens doen verliezen en aan *Europa* den vrede doen erlangen, zelfs ten koste der verkregene en, zoo het scheen, wel gevestigde vermaardheid van dezen monarch? Van deze is er niet slechts eene enkele groote en dikwijls ook eene in den aanvang zeer onbeduidende omstandigheid noodig, om aan dwingelanden paal en perk te stellen, en de fortuin te zien omkeeren (*)? En moest dan het voorbeeld onzer voorouderen bij het nageslacht onvruchtbaar blijven? —

Men vergelijke, overwege en doe zijne keuze uit deze beide reeksen van vragen! de Minister van Oorlog, minder in deze hoedanigheid, dan in die van opperbevelhebber van

(*) Men herinnere zich den slag van *Pultava* voor KAREL *den XII*, den aftogt van *Moskou* en den slag van *Waterloo* voor NAPOLEON, en vrage: had reeds niet vroeger de verdediging van *Amsterdam* een zoodanig punt van fortuins-wending kunnen geweest zijn?

's Konings beschikbare legermagt en der linien van de hoofdstad, bleef steeds bij den geest der laatste; hij had stellige bevelen ter verdediging door alle middelen onder zijn bereik, zoo wel van den Koning als van den Raad der Ministers, ofschoon de laatste hem niet weinig de handen bonden en tot het nemen van bedekte maatregelen, zoo veel mogelijk noodzaakten, ten einde geene provocerende vertooning (ottentatie) te maken; Men herinnere zich zijne voormelde beschikkingen, en oordeele in hoe verre al dan niet aan een en ander voldaan zij. Verbitterd door de billijke klagten der onder zijne bevelen staande krijgsmakkers wegens reeds zoo vele geledene versmadingen, wenschte hij daarenboven die achtenswaardige en brave mannen in de gelegenheid te kunnen stellen tot het nemen van eene roemrijke voldoening.

Maar het is en blijft eene vraag van het hoogste gewigt: Was de onderneming roekeloos, of wel beraden: waren *Amsterdam* en deszelfs linien in den vereischten staat, om den geweldigen schok, waarmede NAPOLEON ons bedreigde, met vertrouwen te kunnen afwachten? — Het antwoord hierop zal bevat zijn in de navolgende mededeelingen en aanmerkingen:

I. In den jare 1787 had men, met overhaasting, eenige niets beduidende veldwerken op de voornaamste toegangen naar *Amsterdam*, aan de Zuid-Oost, Zuid en Zuid-West zijde tusschen de *Zuiderzee* en het *Haarlemmer-meer* aangelegd. — In 1799 was men, ter gelegenheid der Engelsche landing in *Noord-Holland*, verpligt ook dezer tijds eenige batterijen van meer belang, tusschen de *Zuiderzee* en de rivier de *Zaan* op te werpen en vooral de aandacht te vestigen op de verdediging van den toegang te water, over het zoogenoemde *Pampus*. Maar van het najaar van 1805 kan men eerst de dagteekening doen aanvangen van eene meer systhematische bevestiging der linien van de naderhand gewordene hoofdstad des koningrijks. De Raadpensionaris had die bevolen en de schrijver dezer bijdragen toenmaals Luitenant-Kolonel Directeur in het 1e Departement van fortificatien, werd tot de ontwerpen daartoe en tot de dadelijke uitvoering, zonder naderen rug-spraak met het Gouvernement, dan voor zoo verre de aantevragene fondsen betreft, ten volle gemagtigd. Hij liet ten aanzien der topographische en hydrographische aangelegenheden, niets onbeproefd, en bepaalde de ontwerpen voor de vier fron-

ten van *Noord-Holland;* van *Muiden* en *Weesp* tot aan *Abkoude;* van *Ouderkerk* en *Amstelveen* en van *Haarlem:* Hij vergat bijzonder het *Haarlemmer-meer* niet en de toegangen derwaarts, alleen door middelen te verdedigen, die de Marine in der tijd zou moeten verstrekken en door hem werden opgegeven; en eindelijk, door bekwame en ijverige officieren van zijn wapen omringd, liet hij den arbeid tot de uitvoering van al de gemaakte ontwerpen gelijktijdig, op alle de fronten, aanvang nemen.

Naauwelijks waren deze uitgestrekte werkzaamheden geregeld aan den gang, toen hij, Luitenant-Kolonel Directeur, van den Heere Raadpensionaris bevel ontving, om zich naar *Nijmegen* te spoeden, ten einde met de beide Secretarissen van Staat, de Heeren VERHUËLL en PYMAN, eene pligtpleging van welkomst bij Prins LODEWIJK NAPOLEON, Opperbevelhebber der *armée van het Noorden*, aldaar zijn hoofdkwartier gevestigd hebbende, te gaan afleggen en in onderhandeling te treden wegens de middelen tot verdediging der Bataafsche Republiek, indien dezelve, bij eventuelen voorspoed, door de Pruissen mogt worden bedreigd.

Veronderstellende, dat zijne afwezigheid slechts weinige dagen duren zou, droeg hij

het bestier der werkzaamheden in de linien van *Amsterdam*, aan den oudsten officier in rang, den Kapitein-Ingenieur HENNEQUIN op; maar na de gehoudene hierboven bedoelde conferentie door den Prins verzocht om te blijven en door de beide Secretarissen van Staat daartoe gelast, werd hij eenige dagen later benoemd tot Commissaris der zaken ter verdediging der *Bataafsche Republiek*, bij Zijne K. en K. Hoogheid: maar de slag van *Jena* en de daarop gevolgde gebeurtenissen, hadden de spoedige ontbinding der *Noord-armée*, met de terugkomst van hem Luitenant-Kolonel Directeur, in de maand Januarij 1806 ten gevolge.

De bevestiging der linien van *Amsterdam* werd daarop al spoedig gestaakt, niet alleen uit hoofde van het onhandelbaar geworden winter-saizoen, maar vooral ook uit hoofde der veranderde omstandigheden en het geweken gevaar voor eenen dadelijken aanval na de behaalde en beslissende overwinningen van Keizer NAPOLEON.

In het opvolgend voorjaar werden deze werkzaamheden wel eenigermate hervat; doch de politieke omstandigheden moesten het Gouvernement met andere zaken bezig houden;

de *Bataafsche Republiek* moest in een Koningrijk veranderen, en LODEWIJK NAPOLEON beklom daarvan weldra den troon.

Naauwelijks had zich deze het bevestigingsstelsel van *Amsterdam* doen voorleggen en verklaren, of Hij gevoelde daarvan al de waarde en het belang in den nog steeds voortdurenden oorlog met Engeland, en beval de geregelde hervatting van al de werkzaamheden, met verlangen tevens, om aan sommige der hoofd-positien eene ruimere ontwikkeling, grootere sterkte en meerdere duurzaamheid toe te voegen.

De schrijver dezer bijdrage vervolgens tot andere dienstbetrekkingen geroepen zijnde, werd de Kolonel-Directeur CROISET met de taak der verdere bevestiging belast, waartoe vooral, als zeer belangrijke werken, behoorden de bouw van steenen-beeren voor de hoofddijkposten, en die van groote kruidmagazijnen in de drie fronten, ten Zuiden van het *IJ* gelegen.

De landing der Engelschen (1809) in *Zeeland* en het verijdelen hunner pogingen tegen de *Schelde* en *Antwerpen* deden met regt vreezen, dat zij, deze expeditie verlatende, elders eene andere en welligt zelfs eenen aanval op *Amsterdam* zouden kunnen beproeven.

Koning LODEWIJK meende daartegen krachtige maatregelen te moeten aanwenden, en de werkzaamheden tot het voltooijen der linien te verdubbelen; dit gebeurde en de Minister van Oorlog was, na Zijner Majesteits vertrek, daarin met ijver voortgegaan.

Deze korte schets der geschiedenis van *Amsterdams* bevestiging, oordeele men niet ongepast of overtollig; trouwens, die geschiedenis is op zich zelfs genoegzaam belangrijk en kan, hier ingevoegd, tot verklaring en waarborg verstrekken van den goeden staat, waarin zich zoo vele positien, als waaruit deze linien waren zamengesteld, en die men in *Bijlage* N°. 13 bij namen vindt opgesomd, op het oogenblik van den bedreigden aanval der Franschen, bevonden. Wel is waar, daar men alle vertooning moest vermijden, en hier door in de uitvoering tot den volkomensten staat van defensie toe, grootelijks was belemmerd, dat er nog veel te verrigten overbleef; maar niet min waar is het ook, dat de innundatien eenmaal gesteld zijnde (en dit toch kon binnen den tijd van vier en twintig uren met zekerheid geschieden), de nog te verrigtene werkzaamheden door den vijand niet alleen niet zouden hebben kunnen belet, maar zelfs in niets belemmerd worden. —

In één woord, men was omtrent de werken van verdediging volkomen gereed, om tegen eene magt, tien en meermalen grooter dan het bestemde garnizoen, met gerustheid, den sterksten aanval te mogen en kunnen afwachten.

II. Maar was het onbeweegbaar materieel voor de defensie in goeden staat, het beweegbare was dit niet minder; men ziet, in *Bijlage* N°. 13, 574 stukken geschut van doelmatig kaliber, voor het afweren van den aanval allerwege, bestemd; het eerst noodzakelijke was in batterij gebragt, niets kon verhinderen om ook het geheel aan te brengen, en bovendien bezat men eene meer dan genoegzame reserve, vooral wanneer men in aanmerking neemt, dat nog geen twintigste gedeelte en dan slechts bij enkel toeval, zou hebben kunnen worden gedemonteerd, daar integendeel elk stuk geschut, door den vijand aangebragt, oogenblikkelijk zou zijn gedemonteerd geweest; men kon nergens van eenige zijden geënfileerd worden. Voeg hier bij, dat binnen de stad *Amsterdam*, aan de *Zaagmolenspoort*, de wel ingerigte metaal-geschut-gieterij van den Heer SEEST bestond, en dat bij de Marine overvloed van giet-specie van oud geschut

voorhanden was, om in het onbruikbare, meer dan voldoende, te voorzien.

Kogels en andere projectiles waren er in overvloed voorhanden, en behalve dit, had men binnen de hoofdstad twee of drie wel ingerigte ijzergieterijen; aan de hoofdstof kon het toch wel in deze aanzienlijke gemeente niet ontbreken, even min als aan hout-materialen, zoo voor de herstelling der onbruikbaar gewordene affuiten, als voor andere benoodigdheden tot eene standvastige en duurzame verdediging.

Betreffende het schiet-pulver voor alle wapenen, ook dit was in overvloed voorhanden; de magazijnen in de linie waren wel verzorgd, en men behield eene goede reserve; maar wat meer is, men bezat binnen de linien en buiten het vijandelijk bereik, te *Buiksloot*, *Nieuwendam* en *Amstelveen*, uitmuntende goede kruidmolens en stoven; aan salpeter en andere bestanddeelen ontbrak het niet, en des noods, gelijk in het vervolg blijken zal, zouden deze, zonder belemmering van elders hebben kunnen worden aangevoerd.

III. Niets is er van grooter belang, maar te gelijk ook van grooter bezwaar, dan het voorzien in eenen genoegzamen voorraad van levensmiddelen voor eene bevestigde plaats,

op het oogenblik, dat zij in staat van beleg zal verklaard worden.

Het onvergelijkelijk *Amsterdam* was echter van dit bezwaar volkomen uitgesloten: de opperbevelhebber, ofschoon *à priori* daarvan overtuigd, had zich, des niet te min, door tusschenkomst van zeer vertrouwde personen, de globale opgave der makelaars voor ieder object van levensmiddelen doen verschaffen, welke hem de onbepaalde verzekering gaf, dat er aan niets, zelfs aan geene voorwerpen van gemak en weelde, gebrek zou kunnen bestaan, al zou de verdediging tot eenen meer dan waarschijnlijk berekenbaren tijd moeten worden uitgestrekt (*).

Het slagtvee alleen zou eenig bezwaar hebben kunnen te weeg brengen, indien niet de opperbevelhebber zoodanige maatregelen ten aanzien van het stellen der innundatien genomen had, dat een groot en meer dan voldoend gedeelte van den omtrek der stad, bijna geheel bestaande uit zeer goede graslanden, zou hebben droog gebleven, en hij niet op goe-

(*) Het smart den schrijver, de mededeeling dezer bescheiden (aan een kort daarop overleden vriend ter leen gegeven en daardoor in het ongerede geraakt) niet te kunnen doen, en alzoo geene verwondering, ten dezen aanzien, bij zijne lezers te mogen opwekken!

den grond had kunnen voorzien, dat het rijke *Noord-Holland* in runderen en schapen, gelijk ook het niet minder rijke *Vriesland*, waarmede, althans in den aanvang, de gemeenschap open bleef, liever tegen billijke betaling, hunnen rijkdom naar de hoofdstad zouden hebben opgezonden, dan die ten prooi des vijands gelaten. Het gras-saizoen was op handen, de hooitijd begon te naderen; en, des noods, zou, bij het daarop volgend najaar en winter-saizoen, ingeval van gebrek, de afschaffing van paarden, enkel tot weelde dienende, en plaats en voeding voor het slagtvee verschaft hebben.

Maar, zal men zeggen, van waar het drinkbaar water voor de groote bevolking van *Amsterdam* verkregen, wanneer de sluiting van de *Vecht* (de gewone bron) en de uitwateringen der menigvuldige veenplassen daaraan grenzende, het water door den *Rhijn* niet meer kunnende ververscht worden, ten laatste zouden bedorven hebben?

Wij zullen daarop bondig antwoorden:

1°. dat de rivier de *Vecht* tot aan innundatie peil toe opgezet moetende worden, alle uitwatering der Veenlanden zou hebben belet en alzoo, door de eigenzelvige sluiting der daartoe vereischte werktuigen, geene ver-

menging daarvan met zich zou hebben toegelaten, en bij gevolg geen ander bederf zou hebben kunnen ondergaan, dan door zeer langdurige stagnatie.

2°. Dat de gemeenschap tusschen deze rivier en de stad bestendig vrij en in de magt der verdedigers bleef, om zóó lang van deze bron gebruik te maken, als het water zou kunnen drinkbaar blijven.

3°. Dat, door het wijs bestuur van de stedelijke Regering reeds eenigen tijd vroeger, (om den kostbaren gang der ijsbrekers uit te winnen) in *Amsterdam* doelmatige waterbakken waren aangelegd, eenen voorraad kunnende bevatten voor den tijd van drie maanden; dat deze op het oogenblik naauwelijks waren aangeroerd, en dadelijk weder hadden kunnen worden aangevuld.

4°. Dat er, blijkens een stukje door den Heere Heelmeester VAN HUSSUM in druk gegeven, op onderscheidene plaatsen der stad, bekwame welgronden en goede putten, binnen woningen, bestonden, om daarvan, in tijd van nood, te kunnen gebruik maken.

5°. Eindelijk, dat de opper-bevelhebber, in den jare 1805, ter gelegenheid, dat hij de middelen onderzocht, om, in den tijd van aanval, in het bestendig bezit te blijven van

het belangrijke *Haarlemmer-meer*, omtrent in het midden daarvan, plaatsen in overvloed gevonden hadt, om na twee of drie dagen stilte, wanneer de veenspecien naar den bodem genoegzaam gezonken waren, op de diepte van twee tot drie voeten, water te kunnen scheppen, hetwelk door den scheikundigen Heer W. VAN BARNEVELD onderzocht, niet alleen onschadelijk voor de gezondheid, maar niet minder drinkbaar bevonden werd, dan het gewone *Vechtwater*.

Er bleef dan ook, ten aanzien dezer hoogst noodzakelijke behoefte, geene de minste bekommering over.

Men voege, ten slot, hierbij de navolgende alles afdoende overweging:

Het eerste Fransche schot, of de minste toebereiding tot den aanval op de hoofdstad, zou gewis eene openbare oorlogs-verklaring geweest zijn, en voor dezelve het *continentale blocus* van NAPOLEON hebben doen ophouden. De Engelsche bewaakten reeds de kusten, de zee-gaten van *Texel*, van de overige eilanden voor *Groningen* en *Friesland*, en bij gevolg ook den mond van de *Eems* met den toegang over de *Wadde* naar de *Zuider-zee*.

Deze bleef dus geheel open en vrij ter be-

schikking der bewoonderen van *Amsterdam*, dezer tijds zou men alzoo geenen den minsten aanval te vreezen gehad hebben.

En zouden dan niet de Engelschen, altijd gereed om aan de Franschen afbreuk te doen, uit eigen belang alleen, hunne waakzaamheid hebben verdubbeld, zouden zij, uit ditzelfde beginsel, niet al het verlangde aan *Amsterdam* verschaft hebben, en zou hetzelve dan wel immer eenig het minste gebrek aan behoefte tot levens-onderhoud en verdediging kunnen gehad hebben?

IV. Tot dekking der eerste linie van de werken ter defensie aangelegd, waren de instructien gereed, om binnen den tijd van 24 uren (gelijk te voren reeds is aangemerkt) de navolgende polders tot een bekwaam en bepaald peil te kunnen doen ondervloeijen:

Ten Zuiden van het *IJ* en van de Oostzijde af aan:

Vooruit *Muiden*, de *Muider-*, *Honswijker-* en *Keverdijksche* polders.

Vooruit *Weesp*, de *Binnen-* en *Over-Aetveldsche* polders.

Vooruit *Abkoude*, den *Over-Bambrugschen* polder.

Vooruit het *Bijlemer-meer*, de *Gain* en *Gaesper*, de *Broeker-*, de *Bijlemer-*, de *Ho-*

lendrechter- en de *West-einder* polders, met een gedeelte der *kleine Duivendrechter* polder tot aan de keerkade, tusschen *Ouderkerk* en het *Bijlemer-meer* in 1805 reeds aangelegd.

Vooruit *Ouderkerk*, den *Ouderkerker* polder.

Vooruit *Amstelveen*, den *Bovenkerker* polder, steunende tegen de uitgeveende plassen van het *Leg-meer* en anderen, tot aan het *Haarlemmer-meer* toe.

Langs den Noordelijken boord van dit meer tot aan *Haarlem* toe zouden zijn geinnundeerd geworden de *Rijkeroorder-*, de *Bovenwegs-*, de *Aecker-* en *Weerenveensche* polders, en eindelijk de zoogenaamde *Waard* vooruit de *Lije* tot aan het *IJ*.

Ten laatste (en dit had overvloed van tijd) zouden aan de zijde van *Noord-Holland* zijn geinnundeerd geworden de polder *Oost-Zanen* tot tegen de *Zaan*, de *Wormer* en *Purmerland*, met geheel *Waterland* langs den *Purmer*, *Monnikendam* en den zeedijk langs de *Zuider-zee*.

Voor het stellen der innundatien ter dekking van de 2e linie van verdediging, waren wel de instructien in gereedheid; maar deze overstrooming zou geheel, voor als nog, ondoelmatig en zelfs schadelijk geweest zijn; niet alleen, om dat

hierdoor eene aanmerkelijke hoeveelheid van gras- en hooilanden buiten gebruik zou geraakt zijn, maar ook om zeer gewigtige reden, nader te vermelden. *Casu quo*, zouden daarin zijn begrepen geweest:

Bij *Muiden*, de *Bloemendaler-* en *Gemeenschaps* polders.

Vooruit *Diemen* en het *Diemer-meer*, de *Venser-* en *groote Duivendrechtsche* polders.

Ten Oosten van *Amstelveen*, vooruit het *Kalfje* en het *kleine Loopveld*, de *Amstelveensche* polder.

Aan het front naar *Haarlem*, alleen den *Spaarnwouder* polder, vooruit de stelling aan *Halfweg*.

In *Noord-Holland* behoefde men geene uitbreiding der innundatien, als misschien, in den *uitersten nood*, die der polders van *Assen-Delft* en van *West-Zanen*, langs de rivier de *Zaan*.

Wanneer men zich de moeite geven wil, om al de met water te overdekken polders in de eerste linie, op de aan deze bijdrage toegevoegde kaart, met eene blaauwe of andere kleur te dekken en van de droog te houden af te scheiden, dan zal men zich des te beter kunnen overtuigen:

1°. Dat er eene genoegzame oppervlakte van

vruchtbare gronden overbleef voor voeding van menschen en slagtvee, want het *Diemeer-meer* en andere moestuinen van *Amsterdam* bleven ongeschonden.

2°. Dat de groote kring van innundatien, den vijand overal op eenen zeer grooten afstand (ten minste van twee uren gaans) van de stad zou gehouden en denzelven buiten de mogelijkheid gesteld hebben, om door eenig bombardement de inwoners in het minste te kunnen verontrusten: een voordeel, dat zoo weinige versterkte plaatsen in de wereld bezitten, en zoo geschikt is ter onderhouding van den goeden geest, die gewis ten minste voor het negen tiende gedeelte uitmuntend was, ondanks dat het hoofd der gemeente, de Burgemeester WOUTERS VAN DE POLL, een ijverig Agent van den Franschen Ambassadeur, zich eenen aanhang tegen de verdediging van de hoofdstad poogde te verwerven (*).

Maar, zal men zeggen, al eens toegegeven zijnde, *dat de innundatie van* Amsterdam,

---

(*) Men zie de *Documens historiques*, bladz. 242. Dezelfde man verviel, bij zijne eerste ontmoeting met NAPOLEON, in stuiptrekkingen of ten minste in eene daaraan grenzende aandoening van verwondering. Men stelle hem tegen over den *Leydschen* Burgemeester VAN DER WERFF!

in allen geval, en in allen opzigten, aan het oogmerk eener duurzame verdediging bij open water, zoude hebben kunnen beantwoorden, zouden niet alle die voordeelen, op eenmaal hebben moeten vervallen, bij eenen daarop volgenden strengen winter, en de verwandeling van den water-spiegel in eenen ijs-spiegel?

Hoe gewigtig en klemmend ook deze bedenking, in den aanvang, moge voorkomen, zal dezelve echter, bij nadere overweging, zoo al niet geheel, ten minste grootendeels, moeten verdwijnen, even als elk ander spook, hetwelk men manhaftig durft in de oogen zien. Immers:

1°. Alle de werktuigen tot steuning, voeding en aflating der innundatien naar welgevallen of gebodene noodzakelijkheid, zouden steeds in de magt der verdedigers gebleven zijn, en buiten het bereik van den vijand (met uitzondering alleen van twee of drie watermolens, vooraan in de linie, en van weinig beteekenis): men zou derhalve ten allen tijde meester gebleven zijn, om den stand der innundatien, naar behoefte, te kunnen regelen.

2°. Van dit beginsel uitgaande, zou men,

na één, of hoogstens twee dagen vriezens, door het opmalen en vervolgens weder aflaten der boezems; maar nog veel spoediger, door het doelmatig openen der steunpunten, de innundatien der eerste linie, op de tweede, in zoo verre hebben kunnen doen verloopen, als noodig zijn kon, om den steun van het boven-ijs der eerste linie weg te nemen, hetzelve in bom-ijs te veranderen en de bevriezing des tweeden waterspiegels voor te komen (*).

3°. Vragen wij, op onze beurt, wat zou de vijand dan gewonnen hebben? en antwoorden volmondig *niets*; de ijs-velden tot het dragen der noodige lasten, zoo wel voor personeel als materieel, zouden op den duur onbruikbaar gebleven zijn, en alles wat zich daarop zou hebben durven wagen, zou gewis zich in den modder hebben moeten verslinden: de vijand zou geenen vierkanten voet gronds gewonnen hebben om den aanval te beproeven; en hij zou op steeds blijvende zeer smalle toegangen, geene plaats gevonden hebben,

(*) De ondervinding leert, dat water slechts één voet onder het ijs gezonken, in zoo verre niet meer bevriest, dat het nieuwe ijs eenig gewigt van belang en zelfs geen enkel man meer dragen kan.

om slechts twee stukken geschut in front aan te brengen, die, even als te voren, door de onzen overvleugeld, bij de eerste vertooning, gedemonteerd zouden geworden zijn; en zouden zich de Franschen, zoo zeer bevreesd voor de Hollandsche watervloeden (*), wel gewaagd hebben, om gedurende den tijd, dat zij de ijskaringen van de *Leck* en de *Whaal*, te wachten hadden, aan de Noordzijde dier rivieren te verblijven?

4°. Was het hier anders gelegen, dan bij eene ingeslotene gewone vesting, hoe deugdelijk en systhematisch dan ook gebouwd, die door loopgraven, sappes en andere middelen, bedektelijk kan worden aangerand, en na de opening en bestorming der geschotene bres, ten laatste bezwijken moet; geene bedekte aannadering zou hier mogelijk geweest zijn, en geene der werken van defensie konden geënfileerd of derzelver geschut tot zwijgen gebragt worden.

(*) Uit een onderschept rapport van den Generaal MOLITOR in 1813 is gebleken, dat hij de stad *Utrecht* verlaten heeft, uit vrees voor de innundatien, die hem de stad van *Amsterdam* zou hebben kunnen doen toekomen. -- Het schaap in de 1ste Fabel van PHÆDRUS zou aan den wolf hebben moeten antwoorden:

Qui possum, quæso facere, quod quaereris, Lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.

5°. Zal men ten laatste moeten erkennen, dat de middelen van eene welgemeende verdediging bijna onuitputbaar zijn: de opperbevelhebber had daartoe, voor ieder arrondissement der linien, bekwame en zeer getrouwe opperhoofden verkozen, gelijk ook, in hun vak niet minder bekwame, ijverige en getrouwe ingenieurs; hij zelf kende de aangelegenheden der situatie tot in de geringste bijzonderheden, en zou dus, zonder de minste aarzeling of voorlichting en zonder moeite op ieder oogenblik, de doelmatige bevelen ter afwending van onvoorziene zwarigheden hebben kunnen doen uitgaan.

V. Men zal misschien de aandacht vestigen op het geringe getal troepen tot de verdediging der linien van de hoofdstad bestemd, naauwelijks 8,000 hoofden bedragende, en alzoo in schijn te gering voor de bezetting van eene zoo groote en zoo zeer zamengestelde uitgestrektheid; doch men leze hier boven (bladz. 373 en volgende) de beraamde beschikking en de gemaakte verdeeling van het personeel voor elk arrondissement en voor ieder der daarin gelegene stelling, en overwege wijders, dat er nog eene reserve van 3,000 hoofden binnen de stad overbleef, om naar de bedreigde punten oogenblikkelijk te kunnen toeschieten.

Men overwege, dat er altijd nog tijds genoeg zou overgebleven zijn, om uit *Oost-Vriesland*, *Groningen* en *Vriesland*, nog de achtergeblevene kleine bezettingen, over de *Zuiderzee* aan zich te hebben kunnen vereenigen: dat het eene der zonderlingste eigenschappen der linien van de hoofdstad is, het bijzonder en zeldzaam voorregt te bezitten, om, volgens de eerste algemeene regelen van den vestingbouw, met weinigen tegen zeer velen steeds te kunnen worden verdedigd, zonder aan een groot verlies van personeel te zijn blootgesteld; Men overwege eindelijk, dat de geheele zeer welgezinde burgermagt van deze groote gemeente, ter beschikking stond van den opperbevelhebber, welke vermeende daarvan, voor als nog, geen gebruik te moeten maken, en alleen aan den Generaal MARTUSCHEWITZ had toegestaan om daaruit slechts 200 hoofden voor de bediening van het geschut te kiezen (*), en men zal zich dan, na alle deze overwegingen, gemakkelijk kunnen overtuigen, dat er even min aan personeel, als (gelijk hier boven is aangetoond) aan materieel (hoe langdurig men ook den tijd van

(*) Men zie hier boven bladz. 393.

verdediging zou hebben moeten uitrekken) immer zou kunnen bestaan hebben.

VI. Niet minder toereikende zouden de hulpmiddelen geweest zijn voor de verdediging te water, door het Departement der Marine te verstrekken, en waarvan het kommando, onder den opperbevelhebber, aan den dapperen Schout-bij-nacht VERDOORN was opgedragen.

Deze navale magt zou (gelijk hier boven bladz. 400 reeds gezien is) uit zeven afdeelingen bestaan hebben, waarvan de 5e en 6e voor het *Haarlemmer-meer* en de *Amstelveensche* plassen, alleen dadelijk zouden hebben moeten gestationneerd worden, om oogenblikkelijk de daartoe voorhanden zijnde kagen te doen zinken in de monden van de *oude Wetering* en van het *Leydsche-* of *Kagermeer*, de eenige voor den vijand bruikbare toegangen te water naar het *Haarlemmer-meer*, welke bestendig in het bezit der verdedigers blijven moesten, om tegen alle verrassingen zijdelings en achterwaarts de linien, ten allen tijde volkomen verzekerd te zijn.

Tot het in stelling brengen der overige scheeps-afdeelingen, zou er overvloed van tijd verbleven zijn, eer zich de vijand in zoo vele zamengestelde omstandigheden, slechts eenig-

zins zou hebben kunnen verkennen, en tot den aanval voorbereiden.

VII. Begeert men, uit de ondervinding, een dadelijk bewijs voor de natuurlijke verdedigingskracht van de hoofdstad; men herinnere zich slechts de gebeurtenissen van 1799, ter gelegenheid der Engelsche landing in *Noord-Holland*, den 27 Augustus.

Wij zullen daarvan echter geen nader gewag maken, dan voor zoo verre ons oogmerk betreft: wie verlangen mogt de geheele geschiedenis te kennen, leze het best daarover geschreven werk: *Histoire de la campagne faite en* 1799 *en Hollande, traduit de l'Anglais: par M.* MAC-CARTHY, *Chef de bataillon d'infanterie, membre de la Légion d'Honneur, uitgekomen te* Parijs *in* 1818.

Ofschoon men stellig wist, dat deze Engelsche expeditie tegen de *Bataafsche Republiek* gerigt werd, was het echter moeijelijk, ja zelfs onmogelijk, om, aangezien de groote uitgebreidheid van deszelfs genaakbare kusten, eenige bepaalde voorzorgen, ter afwending van het gevaar, te nemen, of onze zeer kleine armée op eene bepaalde plaats vereenigd te houden, en alzoo de landing te beletten, op welke plaats die dan ook zoude mogen plaats hebben.

De troepen waren alzoo verspreid en nergens was er eenige aanstalte gemaakt, om den vijand te kunnen afwachten.

In deze onzekerheid, gaf de eerste verschijning der Engelsche oorlogs- en transportvloot voor de kusten van *Noord-Holland*, (want deze heeft wegens fellen wind en ongunstige omstandigheden, vervolgens voor twee of drie dagen, wederom zee moeten kiezen) den wenk, dat de roof der Bataafsche vloot, op de reede van *Texel*, gestationneerd, en de bemagtiging van *Amsterdam* het eenige doel der onderneming zijn kon.

Alles moest zich toen naar *Noord-Holland* spoeden: De schrijver dezer bijdragen ontving, zonder daartoe gewaarschuwd of voorbereid geweest te zijn, in den namiddag van den 24^ea^ Augustus, den last om het opperbevel te houden over eene brigade Ingenieurs te velde, terwijl men de keuze van het personeel daartoe aan hem overliet; den 26^ea^ bevond hij zich reeds in het camp van *Huisduinen*, en woonde de conferentie van den Opper-Bevelhebber der landmagt den Generaal DAENDELS, en van het Opperhoofd der Bataafsche vloot, de Vice-Admiraal STORIJ, met andere vloot-voogden en hoofd-officieren der land-magt bij; terwijl de vijand aanhou-

dend bommen wierp, waarschijnlijk om het *porté* daarvan te beproeven: Hij hielp de maatregel vast stellen, om het *Schulpengat*, door het doen zinken van schepen, in het *Nieuwe Diep* voor handen, en slechts te beballasten met de twee bovenste rijen steenen der buiten-glooijing van den *Helderschen* zeedijk, voor den vijand onbruikbaar te maken.

De Admiraal STORIJ, hoewel die op zich nemende, heeft echter aan deze beschikkingen, welke aan den vijand den roof der *Bataafsche vloot* gewis zouden belet hebben, (gemakkelijk en nog in tijds uit te voeren) niet voldaan en daartoe zelfs geene blijkbare poging aangewend.

In den zeer vroegen morgenstond van den 27^{en} Augustus voerde de Engelschen hunne landing tegen over *Kalandsoog* uit, op eene waarlijk voortreffelijke wijze, en bragten genoegzame troepen in eene zeer goede stelling aan land, om aan de onzen het hoofd te kunnen bieden, waarvan dan ook de gevolgen waren:

1°. Dat de bezetting van het gewigtige punt van den *Helder* van het overige gedeelte des kleinen zeer gehavenden legers werd afgesneden, en niet dan met groote moeite en verwarring in den volgenden nacht, over het toenmaals bij elken vloed meerendeels nog on-

dervloeijend *koegras* (thans bedijkt) zich heeft kunnen redden en tot de onzen terugkeeren.

2°. Dat de Generaal DAENDELS met het kleine overschot zijner troepen eveneens heeft moeten wijken en in de *Zijpe* voor het oogenblik eene slechte stelling aannemen.

3°. Dat de kustbatterijen aan den *Helder* door de Engelschen al spoedig genomen zijnde (waarop zij echter het geschut vernageld en de ammunitien vernield vonden) de *Bataafsche vloot* naar den *Vlieter* de wijk genomen, en zonder een enkel schot te doen, zich, op de lafhartigste wijze, aan den vijand heeft overgegeven.

4°. Eindelijk, dat de vijand alzoo meester geworden is, niet alleen van het belangrijkst gedeelte van *Noord-Holland*, maar ook van de geheele *Zuiderzee*.

Dat de stad *Amsterdam* alzoo ten hoogste bedreigd werd, zal geen betoog vorderen; even min, als dat het meer dn tijd geworden was, om, indien het nog mogelijk ware, door de verdediging van den toegang te water over *Pampus*, voor hare behouding te zorgen. Daartoe ontving de bevelhebber der genie stellige bevelen om alle middelen aan te wenden en zich deswegens met de Marine aldaar in doelmatig verband te stellen: bovendien moest

hij nog de verdediging aan de landzijde, bijzonder aan die van *Noord-Holland*, ten taak op zich nemen.

Hoe moeijelijk dan ook deze, met overijling in een bij uitstek regenachtig saizoen uit te voeren wezen mogt, gelukte het hem echter, om binnen veertien dagen tijds, door dijk- en kustbatterijen te *Durgerdam*, *Diemerdam* en aan den *Paardenhoek*, met behulp der Marine voor het vaarwater, den toegang over *Pampus*, zoo wel af te sluiten, dat de vijand, hoezeer ook meester van de geheele *Zuiderzee*, en voor eenen aanval dezer zijds de vereischte middelen bezittende, echter de hoofdstad nimmer heeft durven naderen.

Aan den kant van *Noord-Holland* had hij, bij *Monnikendam*, *Purmerend* en *Knollendam*, gelijk ook ten Oosten van *Haarlem*, te *Spaarndam* aan het *Penningsveer* en aan de *Lijebrug*, bekwame batterijen doen aanleggen en doorsnijdingen in de ringdijken doen voorbereiden, zoo tot verdediging als tot het eventueel formeren der innundatien: gelukkig lieten hem de gebeurtenissen op het oorlogstooneel den tijd, om *casu quo* den vijand daarvoor te kunnen afwachten.

Middelerwijl waren er Fransche hulptroepen

aangekomen, die met onze sterkte, te zamen naauwelijks 18,000 hoofden bedroegen en steeds te kampen hadden tegen 45,000 zoo Engelschen als Russen.

Deze *Gallo-Bataafsche* armée was verdeeld in drie afdeelingen; de linker aan den kant der duinen, meerendeels alleen uit Franschen bestaande, onder het bevel van den Generaal-en-chef BRUNE; de tweede of die van het centrum, onder het bevel van den Luitenant-Generaal DUMONCEAU; en de derde, uitmakende de linker vleugel, onder dat van den Luitenant-Generaal DAENDELS.

Wij gaan de onderscheidene, hoewel zeer belangrijke wapen-feiten der beide vijandelijke legers opzettelijk voorbij, als niet onmiddelijk tot ons bestek behoorende, en zullen alleen aanmerken, dat de gecombineerde Bataafsche en Fransche armée, van tijd tot tijd meer en meer achterwaarts getogen is, somtijds daartoe gedrongen, en somtijds uit eigene beweging tot het nemen van betere stellingen.

De laatste algemeene terugwijking had plaats den 2e October 1799. De zwakke afdeeling van den Luitenant-Generaal DAENDELS toog binnen de linien van *Monnikendam* en *Purmerend;* die van den Luitenant-Generaal DUMONCEAU vereenigde zich met die van

den Generaal-en-chef BRUNE, bij *Uitgeest*, *Castricum* en *Limmen*. Maar de Generaal DAENDELS was ten uiterste misnoegd geen zweem te vinden van de door hem verwachte en aan hem toegezegde innundatien, vooruit zijne nieuwe stelling: De opperbevelhebber van de genie deed denzelven opmerken, dat hij, door het stellen dezer innundatien zijne afdeeling zou buitengesloten hebben, en dus het binnentrekken daarvan bevorens had moeten afwachten; dat de bevelen daartoe, als nu waren afgegeven, en hij den Generaal uitnoodigde, om den volgenden dag, bij het aanbreken van den dageraad, daarvan de uitwerkselen te komen zien.

Alles viel naar verwachting uit, de Generaal, wiens hoofdkwartier te *Purmerend* genomen was, kwam reeds in de morgenschemering buiten, en zag met evenveel verwondering als voldoening, zijne des avonds te voren zwak beschouwde positie, door eene uitgebreide watervlakte ontoegankelijk gedekt, en door goede veldwerken met voorliggende doorsnijdingen, die tot stelling der innundatien gediend hebbende, zeer diep uitgeloopen waren, tegen alle vijandelijke onderneming, meer dan genoegzaam beschermd.

Hieromtrent dan volkomen gerust, wilde

hij, in persoon, aan den Generaal-en-chef BRUNE daarvan verslag doen, verliet zijne afdeeling, gaf van dezelve nog eene aanzienlijke versterking voor den linker vleugel af en woonde alzoo den slag van den 6 October bij, tusschen de beide partijen aldaar voorgevallen, zonder eenig ander gevolg, dan dat zich de Fransche afdeeling en die van den Luitenant-Generaal DUMONCEAU, met wijs overleg, meer en meer zamentrokken naar de land-engte tusschen het *Wijker-meer* en de *Noord-zee*, van ouds reeds genoemd *Holland op zijn smalst*, om den vijand het voordeel zijner overmagt te doen verliezen en allen verderen aanval, met gerustheid, te kunnen afwachten; terwijl, indien onverhoopt de noodzakelijkheid dit zou moeten gebieden, de aftogt voor de Franschen, die dagelijks nieuwe versterking te wachten waren, tusschen de *Noord-zee* en het *Haarlemmer-meer* onbelemmerd zou hebben kunnen geschieden, en zich de Luitenant-Generaal DUMONCEAU, met zijne afdeeling, even onbelemmerd, naar *Amsterdam* zou hebben kunnen begeven, na achter de *Lije* de reeds versterkte stelling tusschen het *IJ* en *Spiering-meer* behoorlijk te hebben bezet, om alzoo de hoofdstad, ook van dien kant, tegen alle gevaar te waarborgen.

Het spreekt van zelfs 1°. dat de Engelschen, wegens dezen staat van zaken deugdelijk onderrigt, het groot bezwaar hebben moeten gevoelen, om in de land-engte tusschen de *Beverwijk* en *Wijk-op-zee* (*) door te dringen, of nieuwe pogingen aan te wenden tot het vervolgen der Franschen, tusschen de *Noord-zee* en het *Haarlemmer-meer*, waar zij dagelijks nieuwe troepen in tegenstand zouden hebben aangetroffen en dit wel in uitmuntende stellingen, om, op hunne beurt, weder aanvallender wijze te kunnen oprukken.

2°. Dat zij de reeds bovenmatige lengte hunner linien van operatien van *Texel* af aan, waarbij zij steeds de afdeeling van den Luitenant-Generaal DUMONCEAU in de flank en in den rug zouden gehad hebben, en bovendien nog die van den Luitenant-Generaal DAENDELS in de linie van *Noord-Holland*, niet buiten bedwang zouden kunnen gelaten hebben, ernstig hebben moeten overwegen.

(*) Deze land-engte, bijna een uur gaans breed, is op aandrang van den Generaal BRUNE, in het daarop volgend jaar (1800) met eene dubbele rij, zich onderling flankerende redoute, afgesloten geworden. -- De schrijver, ofschoon met de uitvoering belast geweest, heeft deze voorzorge, ten minste overtollig beschouwd. -- Van deze werken zijn slechts alleen nog enkele sporen overgebleven.

3°. Dat zij geene mindere aandacht vestigen moesten op het reeds verloopen saisoen, met het gevaar om al spoedig van Engeland te kunnen worden afgesneden, en aan alles te zullen gebrek hebben: te meer daar zij het uitzigt op de verovering van *Amsterdam*, en daarmede van de *Bataafsche Republiek* geheel en al verloren hadden.

Deze waren dan ook de gewigtige reden, om niet alleen den slag van den 6^{en} October den laatsten te doen zijn, maar ook den vijand tot eenen zeer spoedigen aftogt, en vervolgens ten laatste, gelijk overvloedig bekend is, tot eene der schandelijkste capitulatien, die immer bestaan hebben, te noodzaken.

Zoo veel heeft dan een gedeelte der linien van de hoofdstad tot haar behoud, het behoud der Republiek en aan den keer der oorlogs-kans toegebragt. — Men vergelijke den staat der vesting-werken van dien tijd, binnen vijf weken overhaastend aangelegd, met dien van den jare 1810, volgens een regelmatig stelsel, uitgevoerd, en vragen zich zelfs, was dan wel het besluit, om *Amsterdam* manmoedig te verdedigen tegen den dwingeland van *Europa*, eene zoo roekelooze onderneming, en zou ook hier niet de kaus van den oorlog, gelijk zulks drie jaren later

heeft plaats gehad, ten algemeen voordeel, hebben kunnen keeren?

Maar, zal men zeggen, de verovering van *Amsterdam*, door de Pruissische troepen in 1787, is althans geen bewijs voor de deugdzaamheid van hare middelen tot verdediging! Niemand, vertrouwen wij, zal kunnen verwachten, dat wij deze schamele bedenking, met eenig ernstig antwoord zouden willen vereeren. Te *Utrecht* bestond verraad of ten minste lafheid; te *Amsterdam* tweedragt; op de groote toegangen eenvoudige traversen, schaduwbeelden van batterijen; het *Haarlemmer-meer* was onbezorgd; het zoogenoemde *defensie-wezen* was zamengesteld uit heethoofden, zonder kennis van zaken en vol verwarring; Fransche overloopers waren de vertrouwelingen, even onkundig wegens de aangelegenheden der verdediging, als hunne meesters; de verdedigers waren meerendeels braaf maar slecht bestuurd; eene enkele verrassing in de flank, over het *Haarlemmer-meer* van *Aals-meer* uitgegaan, nam over *Sloten*, de stelling van *Halfweg*, en eene andere binnen de *Nieuwe-meer* geland, over de *Karnemelkskade*, de stellingen van *Amstelveen* en *Ouderkerk* in den rug; ten gevolge waarvan *Amsterdam* moest capituleren. Zie daar de

korte schets der zoogenoemde verdediging dezer stad in 1787: men vergelijke die al wederom met de genomene maatregelen in 1810.

VIII. Het oordeel over de kracht en deugdzaamheid van vestingen en bevestigde linien, van daartoe bevoegde legerhoofden, in de geschiedenis der oorlogen roemrijk bekend, kan niet onverschillig zijn, en wij zullen slechts een paar voorbeelden aanhalen van groote mannen, die, ten aanzien der linien van *Amsterdam*, eene zeer gunstige uitspraak gedaan hebben.

De eerste is C. W. F. Hertog VAN BRUNSWIJK. In de geschiedenis van den veldtogt der Pruissen in Holland, door THEODORE PHILIPPE DE PFAU (*), leest men, bladz. 205, het volgende:

Quoique, d'après la déscription que nous en avons faite, la ligne de défense de l'ennemi semblât inexpugnable, le Duc se décida pour-

(*) De titel van dit werk is: *Histoire de la Campagne des Prussiens en Hollande en* 1787, *par* THÉODORE PHILIPPE DE PFAU, *Major-Général et Quartier-Maître-Général au service du Roi de Prusse, chevalier de l'ordre pour le mérite; traduite de l'Allemand, enrichie de Plans et de Cartes*, uitgekomen te *Berlijn* in 1790 in 4°.

tant à l'attaquer. (*) Les obstacles, qui auraient découragé un autre Général, ne fesaient que redoubler son ardeur: un jugement, un coup-d'œil admirable lui indiquèrent les moyens de surmonter des difficultés, que lui seul ne crut pas insurmontables.

Le Duc, en observant la position des ennemis, s'assura d'abord, qu'il était impossible d'attaquer leur front. Il fallait donc trouver les moyens de le prendre en flanc et à dos, à la faveur d'une fausse attaque contre la tête de leurs ouvrages. Il était aisé de voir, que ce n'était pas leur flanc gauche qu'on pourrait tourner ainsi, à cause des frégates du *Zuider-zee* qui le couvraient. Le côté droit était défendu également par des bâtimens armés sur l'IJ. Une seule ressource semblait rester encore, c'était de s'approcher, sans être apperçu, du flanc des retranchemens de *Half-weg* et *d'Amstelveen*, et de tourner ainsi ces deux postes.

De tweede groote man, hier bedoeld, en buiten tegenspraak grooter, dan de eerste, is Keizer NAPOLEON zelfs.

(*) Men vindt in dit werk de platte-grondteekeningen van alle de niets beduidende werken van defensie, te dier tijd met overijling aangelegd.

Het is algemeen bekend, en vele oog- en oorgetuigen zijn nog in leven, dat de Oud-Minister van Oorlog, (op hoog bevel) den 13e October 1811 ter openbare audientie in het Paleis te *Amsterdam*, bij den Keizer verschenen zijnde, de hevigste verwijtingen te verduren had wegens de afwijzing der Fransche troepen voor *Bergen-op-Zoom* en *Breda*; wegens onberadene raadgevingen aan zijnen broeder Koning LODEWIJK gegeven, om aan Frankrijk den uitdagings-handschoen toe te werpen, en wegens zijne onzinnige onderneming om *Amsterdam* onder zijne vensterramen (*sous ses fenêtres*) te willen verdedigen.

Het is bekend, dat welgemelde Oud-Minister, door de inspraak van zijn geweten gesterkt, den Keizer met ernst en bedaardheid beleefdelijk heeft geantwoord, nimmer iets bestaan te hebben, dan op hoog bevel van zijnen Meester, door hem Keizer NAPOLEON zelfs als onafhankelijk Souverein van een onafhankelijk Koningrijk op den troon gesteld, en voor het overige meende aan Zijne Majesteit niet verantwoordelijk te zijn wegens dienstpligten aan Hoogstdeszelfs broeder bewezen: Men heeft gezien dat aan den spreker, daarop in groote verbolgenheid den rug is toegekeerd geworden, en

die verbolgenheid wijders grooten invloed op anderen gehad heeft, bijzonder op de vervolgens gehoorde commissie van koophandel.

Even goed is het bekend, dat de Oud-Minister van Oorlog, acht dagen later, op de openbare audientie van den 20ᵉ October, (op dringend en herhaald aanzoek van den Prins VAN PLAISANCE, misschien wel met voorkennis van den Keizer) verschenen zijnde, NAPOLEON hem het eerst van allen, met onderscheiding aansprak, zich langen tijd met hem onderhield, en op eene geheel andere wijze verliet, dan bij de voorgaande ontmoeting.

Minder bekend kan het zijn, en dit is eigentlijk ter zake dienende, dat de Oud-Minister van Oorlog, toen slechts Brigade-Generaal der genie, in den volgenden vroegen morgen, is uitgenoodigd geworden, om Zijne Majesteit bij de inspectie van een gedeelte der *Amsterdamsche linien* te begeleiden.

De groote Zee-sluis te *Muiden* trok, in de eerste plaats, 's Keizers aandacht en de Generaal moest hem eene uitvoerige en stipte verklaring geven van haar belang ten aanzien der verdediging van *Amsterdam*.

Daarna werd het front van *Muiden* en *Weesp*, met de nog overgeblevene, doch reeds vervallene werken van defensie, zoo,

ten aanzien der innundatien, als der toegangen, met naauwkeurigheid in oogenschouw genomen.

Wijders is de vesting *Naarden* met zorg bezigtigd geworden, en heeft de Keizer aldaar den Generaal, ten huize van den Burgemeester THIERENS, in een zeer lang onderhoud van meer dan twee uren, bezig gehouden, om zich het verdedigings-stelsel van *Amsterdam* tot in de geringste kleinigheden toe, te doen uitleggen.

NAPOLEON begon, volgens gewoonte, met een groot aantal vragen, loopende meerendeels over die algemeene bedenkingen tegen de verdediging van *Amsterdam*, welke wij in de zeven voorgaande punten hebben voorgedragen en wederlegd: hiermede werd een geheel uur doorgebragt.

De Keizer scheen te vrede met de antwoorden van den Generaal, ontrolde de kaart der environs van de stad, en zeide: *wel nu Generaal, gij hebt* Amsterdam *tegen mij willen verdedigen, ik zal U bekend maken met de wijze hoe ik de werken, door U aangelegd, zou hebben doen aangrijpen, Gij zult U heden te verdedigen hebben.*

Zijne Majesteit beproefde dezen aanval aan de zijde van het front van *Muiden* en *Weesp*,

door hem gezien, wilde de daarin aanwezige vestingwerken, niet in het front, maar zijdelings en in den rug aanvallen, door approches over sprei- of rijsbedden door de innundatien te maken; maar de Generaal deed Hoogstdenzelven eenvoudig opmerken, dat zoodanige benadering, van welke zijde ook beproefd, niet anders dan opentlijk zou hebben kunnen geschieden en van alle kanten geënfileerd geweest zijn; dat bovendien eene benadering op deze wijze, onmogelijk zou geweest zijn aangezien den slechten bodem, die de innundatien droeg, en waarvan de eenige weerstandbiedende korst slechts na 24 uren ondergestaan te hebben, zoodanig doorweekt zou zijn geweest, dat het geheel in een moeras en modder zou zijn veranderd, van eene zeer groote diepte naauwelijks bestand, om het rijsbedde en de daarop te werpene aarde waartoe aan den belegeraar geene enkele schop vol zou overgebleven zijn, te kunnen dragen, veel min eene kolonne van troepen, en het noodig geschut voor den aanval, en dat hij zich vleide aan Zijne Majesteit, nog voor de terugkomst binnen deze stad, daarvan een overtuigend bewijs te zullen kunnen verschaffen. Alle andere ingebeelde aanvallen op de Zuidelijke fronten van de linie, werden gelijker

wijze afgekeerd: de Keizer beproefde geen ontwerp van aanval te water, misschien wel overtuigd, dat daartoe de middelen zouden hebben ontbroken, en het geheel onderhoud werd gesloten met NAPOLEONS uitspraak, *dat de situatie van* Amsterdam, *zonder voorbeeld, zonderling en in de daad onverwinnelijk was; dat deze stad echter niet kon begrepen blijven in zijn algemeen systema van defensie maar altijd van belang blijven zou, om door eigene kracht, dat is de nationale garde ten uiterste toe te worden verdedigd: vragende van den Generaal deswegens deszelfs oordeel, en of hij de nationale garde daartoe geschikt en welgezind beschouwde?*

Op het eerste gedeelte dezer vraag is, door den Generaal met bescheidenheid en eerbied geantwoord geworden, dat hij Zijner Majesteit algemeen en groot verdedigings-stelsel niet kennende, daarover niet kon oordeelen, dat de linien van *Amsterdam*, onder het bestier van den Raadpensionaris, en vervolgens onder dat van Koning LODEWIJK, waren aangelegd, bijzonder om aan de Engelschen op den duur het hoofd te kunnen bieden, en om aangezien Zijne Majesteit de Keizer, aanhoudend over een aanzienlijk gedeelte der Hollandsche legermagt bleef beschikken, den tijd

te hebben, om deze troepen te kunnen terug roepen en bovendien nog de aanvragen tot wederkeerigen bijstand te kunnen doen: dat, wat de nationale garde (voormaals de gewapende burgermagt) betrof, hij, met de verdediging van *Amsterdam* belast, niet noodig had gehad daarvan gebruik te maken, maar, des niet te min, altijd op haren ijver en trouw, volkomen gerekend heeft.

Bij dit onderhoud zijn tegenwoordig geweest de Maarschalken Prins van NEUFCHATEL en WAGRAM en de Hertog VAN REGGIO; de Opper-Stalmeester CAULINCOURT, de Luitenant-Generaal MOLITOR, en de Kolonel Directeur der genie PARIS, met meer anderen; hetzelve is daarna besloten met een kortstondig ontbijt, waarbij de Keizer zeer te vreden en opgeruimd was.

Eindelijk keerde men over *Muiden* en van daar over den Zeedijk naar de Oude Hoofdstad (nu *bonne ville* geworden) terug: aan de kust- en dijk-batterij van *Diemerdam* gekomen zijnde, deed de Generaal den Keizer opmerken, dat deze batterij, ofschoon op een zeer dik en sterk rijs-bed aangelegd, voor hare constructie, meer dan het dubbel aan aardspecie vereischt had, dan men thans voor oogen zag; hij liet zich eene lat van 16 voeten

(5 metres of Nederlandsche ellen) geven, daar aan eene punt snijden, en dezelve aan den overboord der gracht, na dat met weinig moeite de boven-korst doorboord was, tot aan den top toe met zeer veel gemak in den grond steken. Dit baarde bij NAPOLEON verwondering, en tevens de overtuiging van den slappen bodem, die de innundatien van *Amsterdam* zou hebben moeten dragen.

Wij meenen alzoo genoegzaam bewezen te hebben, dat de verdediging van *Amsterdam* geene roekelooze onderneming zou geweest zijn: maar eene onoplosbare zwarigheid bleef er over, te weten: de afwezigheid en de staat van gevangenschap van Koning LODEWIJK te *Parijs*, op geene andere wijze uit den weg te ruimen, dan door Zijner Majesteits voorgenomene vlugt en terugkeer in zijne Staten, welke blijkens de *documens historiques*, *bladz.* 185, noodlottig voor Holland mislukt is. En des niet te min meenen wij ook aan onzen tegenwoordigen Koning, Zijne dinastie, en aan het, in de tegenwoordige omstandigheden, getrouw gebleven gedeelte der Nederlandsche natie, het vertrouwen te hebben ingeboezemd, dat zij een palladium, een waar kapitool in de stad van *Amsterdam* en hare linien bezitten, geschikt om, ten allen dage,

(want de situatie daarvan kan aan geene veranderingen, die anders dan ten voordeel der verdediging strekken zullen, onderworpen zijn) om de vrijheid en onafhankelijkheid van den staat, op den duur te handhaven, terwijl dit vertoog, immer ter kennis van tegenwoordige of toekomende vijanden gebragt, hun van allen aanslag op de hoofdstad zal kunnen terug houden:

Amsterdam is alzoo eene van die versterkte plaatsen, welke de Aarts-Hertog KAREL bedoeld heeft, wanneer hij in zijne *Principes de la Stratégie*, Tome I. pag. 170, zegt (*): *Il devrait y avoir dans chaque État une place d'armes, qui en fût comme la clef, en assurant l'indépendance, et sans la prise de laquelle l'ennemi ne put faire que des invasions précaires et ne causer à l'État, que des maux faciles à réparer.*

(*) Aldus overgenomen uit de Fransche vertaling van *Parijs*; bij gebrek van het oorspronkelijk werk in het Hoogduitsch.

GENERALEN STAF,

ANG.

AANT		EMPLACEMENT.	AANMERKINGEN.
		te Velde	
		id.	
	elle en Hellev.	's Hage	
	ichery	Amsterdam	
		te Velde	
	veekelingen	Utrecht	Non activiteit
		te Velde	
		Amsterdam	
		te Velde	
		Camp bij Naard.	
	arayre	id.	
Zeeuw		te Velde	
	je	id	
	Spanje		om terug te keeren.
	lil. Arrond.	Utrecht	
In 't Cam	Naarden en Haarl	Hilversum	
	d	te Velde	
	Regnault	Breda	
	Reuther	's Hage	
	Regnault	Zutphen	
	't Min. van Oorlog	Amsterdam	
		te Velde	

Sterkte DER ARMEE *op den 1ten Julij 1809.*

CORPSEN.		EMPLACEMENT.	Present onder de Wapens. Officiers.	Troepen.	ZIEKEN. Officiers.	Troepen.	TOTAAL.	Totaal per regiment of corps.	PAARDEN.	AANMERKINGEN.
Garde van den Koning.	Adelborsten	Camp bij Naarden	6	203		10	219			
	Carabiniers	id. Haarlem	6	190		12	208			
	Grenadiers 1e Batt.	id. Naarden	33	855		105	993			
	Grenadiers 2e id.	id. id.	29	867		77	973			
	Cuirassiers	Hilversum en Environs.	35	503		41	579	3212	513	
	Artillerie	Naarden	7	98		5	110		90	
	Trein	id.	2	62		3	67		94	
	Veteranen	't Loo	1	62			63			
Regiment Artillerie te voet		's Hage &c.	122	1506	1	132	1781	1781		
Rijdende Artillerie	1e Comp.	Duitschland	7	75		4	86		68	
	2e id.	id.	6	73		2	81	251	67	
	3e id.	Spanje	5	60		19	84		70	
Bataillon Werklieden		Delft	28	305		29	362	362		
Artillerie Veteranen		Gorinchem	3	70			73	73		
2e Regt Inf.e van Ligne	1e Batt.	Spanje	36	938	1	232	1227			
	2e id.	id.	34	857	2	316	1189	2728		
	depôt	Groningen	3	250		59	312			
3e —— id. ——	1e Batt.	Helder	27	637	5	70	737			
	2e id.	id.	21	529	2	127	679	1739		
	depôt	Haarlem	17	155		153	325			
4e —— id. ——	1e Batt.	Eiland Voorne	26	852		49	907			
	2e id.	Oost-Vriesland	43	624		110	777	1798		
	depôt	's Hage	6	55		55	114			
5e —— id. ——	1e Batt.	Eiland Walcheren	34	725	2	94	855	855		Zeeuwsche Legioen.
6e —— id. ——	1e Batt.	Duitschland	26	551	1	84	662			
	2e id.	id.	23	411	3	54	504	1637		
	depôt	Leijden	20	599		52	471			
7e —— id. ——	1e Batt.	Duitschland	27	558		34	619			
	2e id.	id.	28	509		28	565	1650		
	depôt	Bergen-op-Zoom	21	365		62	446			
8e —— id. ——	1e Batt.	Duitschland	33	602	1	61	697			
	2e id.	id.	25	471		47	543	1728		
	depôt	Amsterdam	15	361	2	112	488			In 't Camp bij Haarlem 392 h.
9e —— id. ——	1e Batt.	Duitschland	29	619	1	196	845			
	2e id.	id.	28	589	2	173	792	1704		
	depôt	's Bosch	13	43	1	10	67			
3e Regt Jagers	1e Batt.	Camp bij Naarden	21	535		43	602			
	2e id.	id. id.	26	498	1	49	574	1754		
	depôt	Doesburg	12	140	10	416	578			
Veteranen	1e Comp.	Amsterdam	3	176		2	181			
	3e id.	Coevorden	3	99		2	104			
	4e id.	Woerden	3	99		2	104	696		
	5e id.	Geertruidenberg	3	101			107			
	7e id.	Naarden	3	99			102			
	8e id.	Muiden	3	87		8	98			
Gendarmes		Amsterdam &c.	19	227	1	66	363	363	266	
Hussaren der Garde	Regt	Spanje	34	511	1	32	581	724	513	
	depôt	's Bosch	15	98		30	143		25	
2e Regt Cuirassiers	Regt	Duitschland	30	512		20	562	593	479	
	depôt	's Hage	8	18		5	31		8	
2e Regt Hussaren	Regt	Camp bij Naarden	38	495		32	565	723	547	In 't Camp bij Haarlem 134 h.
	depôt	Zutphen	13	88		57	158		48	
Artillerie Trein		Duitschland en Spanje	9	326		32	367	367	512	
Algemeene Wervíng		Gorinchem	14	116			130	130		
		TOTAAL . . .	1083	20297	35	3433	24848		3296	

GENERAALS EN OFFICIEREN VAN DEN GENERALEN STAF,

VOLGENS ANCIENNETEIT VAN RANG.

RANGEN.	NAMEN.	BESTEMMING.	EMPLACEMENT.	Aanmerkingen.
		MILITAIRE HUIS VAN DEN KONING.		
Luit.-Generaal	Tarayre	Capitein der Gardes	Camp bij Naard.	
Gen.-Majoor	Travers	id. id.	id.	
Maarschalk	Dumonceau	Gecharg.d met het Opp. Comm. over de defensie van Amst.	Amsterdam	
Luit.-Generaal	Van Helden	Geëtacheerd bij het Groot Commité der Artill. en Genie	id.	Non-activiteit
	Bruce	Comm. van Walcheren en Zuid-Beveland	Middelburg	
	Gratien	Commanderende de divisie in Duitschland	te Velde	
Gen.-Majoor	Du Ry	Commandant van het 2 Militaire Arrondissement	Willemstad	
	Chassé	Commanderende de Brigade in Spanje	te Velde	
	Van Hasselt	Commanderende eene Brigade in Duitschland	id.	
	Vichery	Gouv. der Hoofdstad, Comm. het 1 Militaire Arrondissem.	Amsterdam	
	Anthing	Commanderende eene Brigade in Duitschland	te Velde	
	Van Goes	Waarnemende de functien van Inspecteur der Gendarmerie	Amsterdam	
	Boest	In Spanje		
Brigadiers van het Leger	de Mellet	Commandant van het eiland Goedereede	Ouddorp	
	Fenière	Aide-de-Camp van den Koning	't Loo	
	Nugnès	Comm. het 3 groote Arr. der kusten en het 4 Milit. Arrond.	Amrich	
Colonels	Vallet	Adjoinct bij den Staf der divisie in Duitschland	te Velde	
	Stedman	Chef van den Staf der divisie in Duitschland	id.	
	Suden	Comm. het 1 gr. Arr. der kusten alsmede Brielle en Helley.	's Hage	
Luit.-Colon.	Th. Briatte	Chef van den Staf van den Generaal-Majoor Vichery	Amsterdam	
	van der Cappellen	Adjoinct bij den Staf der divisie in Duitschland	te Velde	
	Beekman	Gecharged met de receptie der koninklijke kweekelingen	Utrecht	Non activiteit
	Rancke	Adjoinct bij den Staf in Duitschland	te Velde	
	de Man	Directeur van het depôt generaal van Oorlog	Amsterdam	
	Michelin	Aide-de-Camp bij den Luit.-Gen. Gratien	te Velde	
	Poupart	Chef van den Staf van den Luit.-Gen. Tarayre	Camp bij Naard.	
	Vermeulen	Adjoinct by den Staf van den Luit.-Generaal Tarayre	id.	
	Migeon	Aide-de-Camp van den Luit.-Generaal Gratien	te Velde	
Capitein Eerste Luit.	Nugnès	Geattacheerd aan den Generalen Staf in Spanje	id	
	Audrivon	Adjoinct aan den Staf van den Luit.-Generaal Tarayre	Camp bij Naard.	
Capiteins	Testas	Aide-de-Camp bij den Minister van Oorlog	Amsterdam	Dienen allen bij onderscheidene regimenten der Armee en zijn gedetacheerd bij den Staf.
	Matthias	Aide-de-Camp bij den Luit.-Generaal Bruce	Middelburg	
	Schimller	Adjoinct bij den Staf der divisie in Duitschland	te Velde	
	Tabor	Aide-de-Camp bij den Maarschalk Dumonceau	Amsterdam	
	van Zuylen van Nijevelt	Chef van den Staf der Brigade in Spanje	te Velde	
	Schneitter	Aide-de-Camp bij den Generaal-Majoor Vichery	Amsterdam	
	Dittlof Tjassens	Aide-de-Camp bij den Generaal-Majoor van Hasselt	te Velde	
	Ilergh	Op reis naar Holland		
Eerste Luit.ten	van Duinen	Adjoinct bij den Staf van den Generaal-Majoor Vichery	Amsterdam	
	Eymaal	Adjoinct bij den Staf van het 3 Militaire Arrondissement	Zutphen	
	Beckman	Adjoinct bij den Staf van het 4 id.	Groningen	
	Ternasson	Adjoinct bij den Staf van het 3 id.	Zutphen	
	Clarion	Aide-de-Camp bij den Generaal-Majoor Chassé	te Velde	
	Adesech	Adjoinct bij den Staf van den Generaal Majoor du Ry	Willemstad	
	Schrender	Aide-de-Camp bij den Generaal-Majoor Anthing	te Velde	
	de Smeurs	Op reis naar Holland		
Luitenants	Aerssen-Beijeren	Adjoinct bij den Staf van het 4 Militaire Arrondissement	Amrich	
	Heeder	Aide-de-Camp bij den Generaal-Majoor du Ry	Willemstad	
	Abresch	Adjoinct bij den Staf van het 4 Militaire Arrondissement	Amrich	
	van Zelder	Adjoinct bij den Staf van den Generaal-Majoor du Ry	Willemstad	
	Knotzer	Adjoinct bij den Staf van den Generaal Majoor Vichery	Amsterdam	
	Gaster	Adjoinct bij den Staf van het 4 Militaire Arrondissement	Groningen	
	Chomel	Aide-de-Camp bij den Generaal-Majoor Travers	Camp bij Naard.	
Eerste Luitenants	Ahetson	Officieren van het regiment Grenadiers Garde van den Koning gedetacheerd bij den Generalen Staf in Spanje	te Velde	Hebben order om terug te keeren.
	Tengnagel			
	des Tombes			
	Vlieger van Dragt			
Luitenants	Limburg-Styrum			
	Ittersum			
	Bronkhorst			
	Limburg-Styrum			
Commiss.e Ordonnat.r	Reuther	Belast met den dienst der Garde en van het 1 Mil. Arrond.	Utrecht	
	Regnault	Belast met den dienst der 3 laatste Arr. en van de kampen bij Naarden en Hasselt	Hilversum	
Commiss.e van Oorlog	Deel	Belast met den dienst bij de divisie in Duitschland	te Velde	
	Le Febvre	Onder de orders van den Comm.-Ordonnateur Regnault	Breda	
	Roos	id. id. Reuther	's Hage	
	Chullart	id. id. Regnault	Zutphen	
	van den Ilergh	Onder de ord. van den Comm.-Ord. Reuther en Chef de bur. bij 't Min. van Oorlog	Amsterdam	
	Romar	Belast met den dienst bij de Brigade in Spanje	te Velde	

eich	Duitschland	idem
	's Bosch M. A.	idem
. A	's Hage	idem
rin Rhemen	idem	idem
ndi di Capelli	Duitschland	Rijdende Artillerie
n	Brielle	Regiment te voet
uijlen van	Hoofdstad	Staf. Geogr. Ingenieur
e Merwede	idem	idem
gh	L. d. Hoofds MG	Staf
g d	Amersfoort M G	Regiment te voet
n off	Spanje	Staf. Geogr. Ingenieur
rin	Duitschland	Rijdende Artillerie
ad Sarraz		Garde
	Helder	Regiment te voet
	Spanje	Rijdende Artillerie
s	Delft	Bataillon Werklieden
n	Spanje	Regiment, á la suite, bij de Rijdende Artillerie
	Delfszijl	Regiment te voet
rt s	Delft	Bataillon Werklieden
M Nidek	Hoofdstad	Regiment te voet
	Lin. der Hoofds.	idem
pe	Willemstad	idem
n l	Culemburg	Surnumerair
nsel	Spanje	Staf
eon	Hoofdst. M. G.	idem
	Delft	Regiment te voet
I.	Emden	idem
M rillard dit G.	Spanje	idem
	Breda M. G.	Staf
nd.	Delft	Regiment te voet
M	Vlissingen	idem
	's Hage M. G.	Staf
G		
nd -SURNU-		
M IR		
	Doesburg M. G.	

Bijlage N°. 2.

Kort Verslag *der Procedure van den Luitenant-Generaal* STEWART JEAN BRUCE.

Na dat de Luitenant-Generaal BRUCE het fort *Bath* ontruimd had en met zijne weinige troepen op *Bergen-op-Zoom* geweken was, werd hij aldaar, voor zijn persoon, door den bevelvoerenden Luitenant-Generaal TARAYRE afgewezen, en begaf zich naar *Zundert*, van waar hij aan den Koning en den Minister van Oorlog van het voorgevallene verslag deed. (*) Zijne Majesteit deswegens, ten hoogste gevoelig en misnoegd, heeft denzelven terstond van alle militaire charges ontzet, met onbekwaam verklaring om die immer weder te kunnen bekleeden, en voorts als Groot-Meester van de *Orde der Unie*, hem Generaal al mede vervallen verklaart van elken rang in deze Orde, en van de lijst der Ridders doen afvoeren. (†)

(*) De Koning met den Minister te velde zijnde, werd dit verslag later ontvangen dan dat van den Kapitein Aide-de-Camp MATTHIAS.

(†) De Luitenant-Generaal was kommandeur der Orde.

EMPLACEMENTS-LIJST der Heeren Officieren van het Koninklijke Korps Artillerie en Genie.

RANGEN EN NAMEN.	EMPLACEMENTEN.	AANMERKINGEN.
GENERAAL-MAJOORS.		
C. R. T. Krayenhoff	Hoofdstad	Inspecteur Generaal en Minister van Oorlog
G. A. Martuschewitz	idem	Inspecteur Generaal
A. Croiset	idem	Dir. der Directie van het Noorden en der Schelde
KOLONELS.		
P. In de Betou	idem	Staf. Sous-Directeur
J. G. Sidrems	Doesburg	id. Dir der Directie van de Waal en Maas.
A. E. Donnat	Hoofdstad	id. id. van de Eems
D. E. Dode	Duitschland	Regiment te voet
J. H. Voet	Amersfoort	Staf en Dir. der studien
MAJOORS.		
Steinmetz	Spanje	Regiment te voet
LUITENANT-KOLONELS.		
Howe	's Hage	idem
G. J. Le Fevre de Montigny		Staf en admin. van het rohier der verpanding
D. H. van Schallern	Groningen	Staf en Sous-Directeur
P. Huguenin	Delft	Bataillon Werklieden
F. Wiesé	's Bosch	Veteranen
H. Muller	's Hage	Regiment te voet
Gunkel		Garde
J. O. Bogaert	Veere	Regiment te voet
P. Hennequin	Hoofdstad	Staf en Sous Directeur
H. J. van der Wijck	's Hage	Staf
G. W. Frucht	Doesburg	Staf en Sous-Directeur
J. W. Verkouteren	's Hage	Rijdende Artillerie
D'Arancey	Helder	Regiment
KAPITEINS DER 1e KLASSE.		
Brouerius van Nidek	Hoofdstad	Regiment te voet
Von Dieren	's Hage	idem
J. D. Barre	Delft	Bataillon Werklieden
J. H. Gijsenhart	id.	idem
J. J. Bouwens	*Zwolle.*	idem
J. G. W. Bulde van Lellenstern	Cadaster	Regiment te voet
L. W. van Gendt	's Hage	idem
D. M. W. Stern	Helder	idem
G. L. van Dijk	Gorinchem. M G	Staf
C. C. van Hooff	Spanje	Staf
G. Westenberg	Coevorden. M G	Regiment te voet
S. G. Radijs van Sickinga	Berg. o. Z. M. A.	idem
P. A. W. Hermans	Goedereede	idem
D. H. Pijll	Groningen	Staf
	Pers. en M. A.	
J. C. Brucher	Vlissingen	Regiment te voet
A. W. van der Meer de Walcheren	Goes	idem
D. B. Trip	Spanje	Rijdende Artillerie
T. W. Hermanni	Aurich	Regiment te voet
W. L. van Ingen	Helder M. G.	Staf
G. Evers	Groningen M G	Regiment te voet
P. S. A. Le Fevre de Montigny	Cadaster	idem
W. Lobry	Woerden M. G.	Staf
F. Sperleveld	Berg. o. Z. M. G.	Regiment te voet
M. A. Kuytenbrouwer		Garde
J. Stellens	bij de Marine	Regiment te voet
W. B. F. Paravicini di Capelli	Brielle	Staf
	P. en M. Art.	
P. C. T. J. Steinmets	bij de Marine	Bataillon Werklieden
J. J. Th. van der Wijck	's Bosch M. G.	Regiment te voet
W. van Oudheusden	Spanje	Staf
F. L. le Maire	Delft	Regiment te voet
G. Benthien	id.	Bataillon Werklieden
W. Valter	Hoofdstad M. G.	Staf
J. F. Florence	Helder	Regiment te voet
C. C. Hogerwaard	Duitschland	Rijdende Artillerie
F. W. van Brienen van Oostrum	idem	idem
G. A. Kuytenbrouwer	Helder M. A.	Regiment te voet
J. H. Weidandt	bij de Marine	idem
J. P. Laparra Salgues	Duitschland	idem
G. F. Arentz	idem	idem
KAPITEINS DER 2 KLASSE.		
J. C. van Winter	Culemburg	id. Insp. der geweerfab.
J. C. Sprecher de Bernegg	Groningen	Regiment te voet
A. Werlehoff	bij de Marine	idem
J. Mossel	Willemstad	idem
H. N. Groen	Delfzijl	idem
C. J. Freund	Vlissingen	idem
J. A. Faber	Rammekes	idem
A. Goossens	Brielle	idem
A. Petter	Duitschland	Rijdende Artillerie
G. Lambert	Spanje	Bataillon Werklieden
W. Offerhans	Amersfoort	Staf
D. L. de la Rochette	Doesburg M. G.	Bataillon Werklieden
P. R. Kock	's Hage	Regiment te voet
J. F. de Rook	West-Cappelle	idem
A. Stegman	Groningen M A	idem
J. G. Blauw	Delfzijl M. G.	idem
H. Camerlingh	Hoofdstad	Staf en Aide-de-Camp bij Z. E. den Min. v. O.
C. F. Frucht	's Bosch M. A.	Regiment te voet
W. A. Bake	Doesburg M. A.	idem
L. Erpenbeck	Breda M. G.	Staf
H. Knaap	Helder	Regiment te voet
L. P. du Bois	Duitschland	idem
J. Feuilleteau de Bruin	Hoofdstad M. A.	Staf
H. F. Ranitz	Goes	Regiment te voet
P. J. J. Rauwenhoff	Brielle M. G.	Staf
G. P. Versteeg	's Hage	id. Insp. der geschutgiet.
J. C. Ninaber	Duitschland	Bataillon Werklieden
J. D. Pasteur	Doesburg M. G.	Staf
P. R. Crussier	Delft	Regiment te voet
J. A. Pants	Spanje	Rijdende Artillerie
N. van Glansbeek	Helder	Regiment te voet
J. F. Riess	Hoofdstad M. A.	Staf
J. C. Guddenus	Muiden	Regiment te voet
F. C. Kannengiesser	Delft	Bataillon Werklieden
A. Bijleveld	Duitschland	Rijdende Artillerie
Gueriot de Belseaux	Delft	Bataillon Werklieden
EERSTE LUITENANT, MET RANG VAN KAPITEIN.		
R. Stuijvelaar	Gorinchem M A	Veteranen
EERSTE LUITENANTS.		
D. C. Mubler	Spanje	Bataillon Werklieden
B. Roelfzema	Cadaster	Regiment te voet
B. Hoijzers	iden	idem
C. Watson	Goes	idem
M. P. Marinissen	Vlissingen	idem
J. N. Spiers	Sternbergen	idem
Uitermark	Leeuw. M. G.	idem
H. R. Vosch van Avesaath	Langakkersch. M. G.	idem
F. Maaldrink	Naarden M. G.	idem
J. Hofman	Duitschland	Bataillon Werklieden
A. J. van Breeningen	Hellevoetsluis	Regiment te voet
J. Richard	Lin. der Hoofdst	idem
L. F. Marius	Delft	Bataillon Werlieden
A. J. Furnée	id.	Regiment te voet
F. J. Beckman	Cadaster	idem
F. G. Pommerenke	Grave	idem
J. G. Meijlink	Bergen op Zoom	Bataillon Werklieden
H. Janssen	Dordrecht	Veteranen
A. E. J. Betteling	Zwolle	Regiment te voet
H. J. Tengbergen	Nijmegen	Regiment te voet
D. B. Narings	Vlissingen	idem
J. van Steel	's Hage	idem
J. G. N. Hondebeek Heerkens	Breda	idem
J. Madlener	's Hage	Adjudant Majoor
J. F. J. d'Anguerand	Duitschland	Rijdende Artillerie
E. Paravicini di Capelli	idem	idem
L. J. Worbert	idem	idem
M. de Vries		Garde
J. R. S. de la Saussaye	Hoofdstad	Staf
J. Smit	idem M. G.	idem
W. J. B. Straube	Vlissingen	Regiment te voet
J. F. Cassa	West-Cappelle	idem
J. P. W. Hombach	Duitschland	Adjudant-Majoor
J. Seelig	Amersfoort	Staf
A. Wilten	Veere	Bataillon Werklieden
C. Hendriks	Woerden M. A.	Regiment te voet
G. F. List		Garde
C. van Houtte	's Hage	Regiment te voet
J. W. van Gorcum		Staf en Geogr. Ingen.
P. J. Ackermans	Hoofdstad	id. A.-de-C. bij den Gen.-Majoor Martuchewitz.
J. D. van Schellen	Spanje	Staf en Geogr. Ingen.
P. S. R. van Hooff	Hoofdstad	idem
H. Oortwijn	Grave M. G.	Staf
J. Hemmes	L. d Hoofds. MG	id.
J. Regter	Amersfoort	id.
P. R. Falter	Hoofdstad	Regiment te voet
H. T. de Pineda	Delft	Bataillon Werklieden
A. van Dedem	Geertrb. M A. G	idem
J. A. W. Voskuil	Oost-Mahorn	Regiment te voet
A. F. Trip	Soltkamp	Staf
G. J. Snoek	Duitschland	Regiment te voet
C. L. Locher van Koch	Leeuwd. M. A.	idem
J. F. Martuchewits	Spanje	Rijdende Artillerie
A. H. L. Spangenberg	Hellevoetsluis	Regiment te voet
J. C. van de Polder	Hoofdstad	Staf en Geogr. Ingen.
D. Bos	Zutphen M. G.	Staf
H. Engelen	Amersfoort	idem
E. Bergsma	Groning. M. G.	Regiment te voet
J. M. van der Wijck	Veere M. G.	idem
D. J. L. Cornabé	Hoofdstad	idem
C. F. Vaillant	Heusd. M A en G	idem
P. W. A. Arends	Vlissingen	idem
J. P. Berg	Brielle	idem
B. W. Dursteler	Goes	idem
J. A. Gijsenhart	Delft	idem
H. C. Frost	Linie d. Hoofdst.	idem
H. van Giffen	Helder	idem
A. J. W. Roeters	Fort den Haak	idem
J. P. J. Cadet	's Hage	Adjudant Majoor
J. J. P. S. Huguenin	Delft	Bataillon Werklieden
H. W. Riesz	Amersfoort	Staf
J. H. Lux	Goedereede	Regiment te voet
J. J. Janssen	Veere M A en G.	idem
A. J. Aarts	Helder M. G.	idem
J. Nicolai	Delft	Bataillon Werklieden
A. R. W. Gey	's Hage	Rijdende Artillerie
H. P. Ampt	Lin. d. Hoofdst.	Regiment te voet
C. T. Krahmer	Duitschland	Rijdende Artillerie
J. Frankamp	Delft	Bataillon Werklieden
J. V. R. de Carraman	Hoofdstad	Reg. te voet. Overcomp
LUITENANTS		
J. Kronenberg	Helder	Regiment te voet
J. T. van Munster	Harlingen	idem
J. J. Henny	Helder	idem
J. G. Kracker	Middelburg	idem
H. J. A. de Rochemond	Goedereede	idem
G. F. Heidenreich	Duitschland	idem
D. Overreith	's Bosch M. A.	idem
L. Engler	's Hage	idem
A. W. J. H. van Rhemen	idem	idem
J. P. Paravicini di Capelli	Duitschland	Rijdende Artillerie
L. Reukman	Brielle	Regiment te voet
P. H. van Zuijlen van Nijevelt	Hoofdstad	Staf. Geogr. Ingenieur
B. A. G. van de Merwede	idem	idem
A. Witsenburgh	L. d. Hoofds MG	Staf
J. M. Meinhard	Amersfoort M G	Regiment te voet
C. J. Krayenhoff	Spanje	Staf. Geogr. Ingenieur
N. C. Ampt	Duitschland	Rijdende Artillerie
J. A. H. de la Sarras		Garde
D. Keyzer	Helder	Regiment te voet
P. H. Ramaer	Spanje	Rijdende Artillerie
J. Schenken	Delft	Bataillon Werklieden
P. A. Verdoorn	Spanja	Regiment, à la suite, bij de Rijdende Artillerie
J. F. Schook	Delfzijl	Regiment te voet
J. A. Mommers	Delft	Bataillon Werklieden
Brouërius van Nidek	Hoofdstad	Regiment te voet
H. G. Seelig	Lin. der Hoofds.	idem
L. J. Mertz	Willemstad	idem
Philippi	Culemburg	Surnumerair
J. P. van Woensel	Spanje	Staf
A. A. Lestnrgeon	Hoofdst. M. G.	idem
F. P. Bullot	Delft	Regiment te voet
A. J. de Sitter	Emden	idem
K. W. A. Laurillard dit Fallot	Spanje	idem
J. Krayenhoff	Breda M. G.	Staf
J. F. Dursteler	Delft	Regiment te voet
J. A. Ross	Vlissingen	idem
A. Kool	's Hage M. G.	Staf
LUITENANTS-SURNUMERAIR		
M. M. Siderius	Doesburg M. G.	
F. D. Cochius	Hoofdstad	Geemploijeerd bij het depôt van Oorlog
J. Pot	idem M. G.	
J. J. A. Sluijs	Amersfoort	Wordt opgelegd tot adsistent bij de school
C. T. Gey	Hoofdstad	
J. F. Muller	's Hage	
J. W. T. Roukens	Hoofdst. M. G.	
H. J. Abbring	idem M. G.	
W. A. Druivestein	's Hage	
W. W. Entrup	Helder	
H. Gijsenhart	Delft	
A. J. Anemaet	Willemst. M. G.	
J. F. Kursteiner	Goes	

(NOTA.)

M. A. } beteek. { Materieel der Artillerie
M. G. } beteek. { Materieel der Genie.
Pers. } beteek. { Personeel.
P. M. } beteek. { Personeel en Materieel

Vervolgens is hij, op 's Konings bevel, gevankelijk naar *'s Gravenhage* overgevoerd en ter judicature gesteld van de Hooge Militaire Vierschaar. Dat Zijne Majesteit de overhaasting dezer besluiten nader gedeeltelijk *zelf* heeft afgekeurd, blijkt niet alleen uit de *Documens historiques* bladz. 129, maar ook bijzonder bij eene vervolgens, na rijpen rade, gegevene verklaring van den 16. Augustus 1809, dat de ontzetting des Generaals van zijne militaire betrekkingen, met alle de gevolgen daarvan, alleen moest beschouwd worden als eene *provisionele suspensie* van alle deszelfs militaire rangen en bedieningen tot den tijd toe, dat in zijne zaak, door de Hooge Militaire Vierschaar uitspraak zoude gedaan zijn.

Ofschoon Koning LODEWIJK bij besluit van den 18. Januarij 1809 afstand had gedaan van alle goed- of afkeuring der uitspraken van de Hooge Militaire Vierschaar (zoo als die plaats gehad had bij alle voorgaande gouvernementen in de Vereenigde Nederlanden, en thans wederom eenigzins gewijzigd plaats heeft) vond hij desniettegenstaande goed, aan dezen Hove door het Ministerie van Oorlog te doen aanschrijven, om de in de zaak van den Luitenant-Generaal BRUCE te arresterene sententie, *alvorens* die uit te spreken, aan Hoogstdenzelven, of wel aan het Ministerie van Justitie in te zenden.

De Advokaat-Fiskaal van 's Konings Landmagt, na rijpe overweging van alle de aan hem toegezondene en ter zake dienende bescheiden, heeft bij de Hooge Militaire Vierschaar tegen den Luitenant

Generaal s. j. BRUCE, als met dien rang, Zijner Majesteits troepen gekommandeerd hebbende op de eilanden *Walcheren* en *Zuid-Beveland*, thans gedetineerd in het Provoosthuis van de Generaliteit te *'s Gravenhage*, eisch gedaan tot cassatie van de Militaire charge, door dien Generaal in 's Konings dienst wordende bekleed; en zulks op de navolgende gronden:

»1°. Dat de gedetineerde in zijne kwaliteit van Luitenant-Generaal en kommandant van 's Konings troepen op de eilanden *Walcheren* en *Zuid-Beveland*, nadat de kustbatterijen, op laatstgemelde eiland aan de *Schelde* gelegen, door den vijand waren getourneerd, en door den gedetineerden, als van achteren ongesloten, waren verlaten, mede het daarop gelegen en van achteren, met eene wal en gracht, bevestigde fort *Bath*, met zijne onderhebbende troepen heeft ontruimd; mitsgaders over het *al* of *niet* verdedigen van dit fort, eenen krijgsraad geconvoceerd en gehouden heeft, hoezeer hem ook, door den Minister van Oorlog, op den 25. Mei des jaars 1809 was aangeschreven, om zoodra de vijand het eiland *Walcheren* met eene werkelijke attaque bedreigde, 's Konings troepen, op het eiland gestationeerd, alsdan aan den Franschen divisie-Generaal MONNET, ter verdediging aan te bieden, en zich voor zijn persoon, benevens zijne Aides-de-Camp, op het eiland *Zuid-Beveland*, of wel, naar gelang der omstandigheden, op eenige andere plaats te replieren, en *aldaar nadere orders af te wachten;* voorts nog, bij eene

nadere aanschrijving van welgemelden Minister van den 3. Junij daaraanvolgende, aan den gedetineerden, als zoodanig was aanbevolen, om nadat hij, ingevalle van vijandelijke attaque op het eiland *Walcheren*, voor de defensie van *Veere* zoude hebben gezorgd en de artilleristen, welke zich op het fort *den Haak*, als mede op de kustbatterijen bevonden, op *Zuid- Beveland* zouden zijn geëvacueerd, zich naar de kustbatterijen langs de *Schelde*, op laatstgemelde eiland te begeven, ten einde, zoo veel mogelijk, het Fransch eskader te beschermen; mitsgaders nog bij eene depêche des Konings van 5 Julij 1809, aan den gedetineerden was geschreven, dat Zijne Majesteit de instructien vernieuwde, welke de gedetineerde, ingevalle van eene attaque door overmagt, had ontvangen, met uitdrukkelijke order aan den gedetineerden, om, nadat hij in de defensie van *Veere* zoude hebben voorzien, zich met het overschot der troepen en de artilleristen op *Zuid-Beveland* te begeven, ten einde het Fransche eskader, op de meest mogelijke wijze, te ondersteunen, met verdere bijvoeging, dat Zijne Majesteit, zoodra de attaque zoude zijn begonnen, de versterkingen op dat punt zoude rigten, en dat de gedetineerde bij voorraad zoodanige dispositien zoude nemen, even als of het zeker ware, dat de vijandelijke expeditie op *Zeeland* gerigt was, en hoewel ook, bij eene nog nadere order of aanschrijving van den Minister van Oorlog van den 6 Julij des jaars 1809, aan den gedetineerden als kom-

manderend Generaal, wel uitdrukkelijk was aanbevolen, om, bij aldien het eiland *Walcheren*, door hem, ingevolge des Ministers vorige instructien, moest worden verlaten, op *Zuid-Beveland* de meest mogelijke hulp aan het Fransche eskader toe te brengen; en hoezeer, eindelijk nog, bij eene nadere depêche des Konings van den 31 Julij 1809, aan den gedetineerden onder anderen, *als het meest wezenlijke oogmerk* was geordonneerd, om de kustbatterijen op het eiland *Zuid-Beveland* te bezetten, *ten einde op de meest mogelijke wijze het inkomen der* Schelde *aan het vijandelijk eskader te betwisten;* met dat oogmerk elke batterij met de grootste hardnekkigheid te verdedigen, en geene derzelven te verlaten, *dan nadat alle pogingen, welke menschelijker wijze uitvoerlijk waren, zouden zijn aangewend, om den vijand het inkomen in de* Schelde *te beletten;* en dat de gedetineerde alzoo, in plaats van nadat de andere kustbatterijen op het eiland *Zuid-Beveland* aan de *Schelde* gelegen, door den vijand waren getourneerd, en, als van achteren ongesloten zijnde, door den gedetineerden waren verlaten, het aldaar mede gelegen en bevestigde fort *Bath* tot dekking van het Fransche eskader, *mitsgaders om den vijand het inkomen in de* Schelde *te betwisten*, ingevolge *de stellige daartoe aan hem gegeven orders*, in bezit te houden, en tot het uiterste, op de best mogelijke wijze, te verdedigen, en, na van zijne situatie onmiddelijk rapport te hebben gemaakt, aldaar in allen gevalle nadere orders, of verster-

king, welke hem was toegezegd, af te wachten, tegen de stellige orders aan, het *al* of *niet* verdedigen van dat fort tot een onderwerp van beraadslaging gemaakt, mitsgaders hetzelve fort, zonder den vijand af te wachten, veel min eene behoorlijke defensie, of een kanon- of geweerschot te doen, geëvacueerd of verlaten heeft. — En

2°. Dat de gedetineerde, niettegenstaande aan hem, als kommanderend Generaal, eene zoodanige order, als voormeld, was gegeven, om de kustbatterijen op het eiland *Zuid-Beveland* langs de *Schelde* te bezetten, ten einde, zoo veel mogelijk, het Fransch eskader te beschermen en den vijand het inkomen der *Schelde* te beletten, en niettegenstaande Zijne Majesteit, met hernieuwing der gegevene instructien, bij Hoogstdeszelfs depêche van 3 Julij 1809, den gedetineerden onder anderen had aangeschreven, *om bij voorraad zoodanige dispositien te nemen, even als of het zeker ware, dat de vijandelijke expeditie op* Zeeland *gerigt was*, en hoezeer nog de Minister van Oorlog, om die zelfde reden, bij missive van den 6 Julij 1809 had verlangd van hem gedetineerden de verzekering te erlangen, *dat de kustbatterijen op* Zuid-Beveland *in orde waren*, nogtans, blijkens het verhandelde in den krijgsraad, en zijn eigen rapport en aveu, geene zorg heeft gedragen, dat het fort *Bath*, in tijds van genoegzaam geschut en levensmiddelen is voorzien geweest. — Dat de gedetineerde, door geene redenen of motiven, heeft kunnen of mogen worden bewogen, om niet te obedieren aan den

zoo stelligen last tot het doen van de meest mogelijke defensie, waarvan hij gedetineerde alle de bedoelingen niet weten, of berekenen kon; maar dat hij gedetineerde gehouden was geweest, dien ten gevolge, eene aan zijne positie geëvenredigde defensie te doen; aangezien geen kommanderend Generaal, in het militair systhema, en ook naar den inhoud der 1ste en 2de artikelen, van het 3de kap. der 2de afd. van het Reglement van krijgstucht, voor 's Konings landmagt in vigueur, de bevoegdheid heeft, of hebben kan, om eene stellige van hooger hand aan hem gegeven order, naar zijne meening of begrip, *al* dan *niet* te achtervolgen; en het ook weder de pligt ware geweest van den gedetineerden, aan wien zoodanige communicatien, als voormeld, wegens de toerustingen in de vijandelijke havens waren gedaan, en aan wien de hiervoren omschrevene orders waren gegeven, als kommanderend Generaal der eilanden *Walcheren* en *Zuid-Beveland*, zorg te dragen, dat alle de onder zijn kommandement behoorende posten en sterkten, waarin hij zich, ingeval van retraite, zoude kunnen soutineren, en waaronder het fort *Bath* behoorde, zoo veel mogelijk, van alle noodwendigheden tot het doen van defensie in tijds waren voorzien. — En dat de gedetineerde mitsdien moest worden schuldig gehouden aan eene, naar de krijgswetten, strafbare insubordinatie en wandevoir; edoch dat de gedragingen door den gedetineerden, in deze gehouden, ten deele waren toe te kennen aan eenen zamenloop van moeijelijke omstandighe-

den, in welke de gedetineerde zich, met betrekking tot de executie der aan hem gegevene orders, had bevonden."

Op deze conclusie en eisch van den Advokaat Fiskaal, heeft de Hooge-Militaire Vierschaar, nadat de gedetineerde Luitenant Generaal BRUCE daar tegen had ingediend zijne memorie van defensie, den 18 December 1809, eene sententie gearresteerd, waarbij de eisch tot cassatie aan den Fiskaal voornoemd is ontzegd geworden, en de detentie van den Luitenant Generaal, gedurende zijne procedure, hem als gedeeltelijke straf is aangerekend, met toevoeging daarenboven van nog veertien dagen provoost-arrest en verwijzing in alle de kosten.

Deze sententie is, overeenkomstig de bevelen van den Koning, aan Hoogstdenzelven te *Parijs* ter *goed-* of *afkeuring* toegezonden, en heeft ten gevolge gehad het hier ingevoegde *decreet* van den 13 Januarij 1810.

LOUIS NAPOLÉON, *par la grace de Dieu et la Constitution du Royaume, Roi de Hollande, Connetable de France.*

Vu la sentence portée par le Haut tribunal Militaire contre le Lieutenant-Général BRUCE, ayant commandé nos troupes en *Zélande*, lors de l'invasion de l'ennemi dans ce département, et considérant:

1°. Qu'il n'est permis à aucun militaire de quitter

un poste, avant d'avoir vû l'ennemi, et avoir fait la meilleure défense possible, même sans avoir reçu d'instructions;

2°. Que, lors qu'on a reçu des instructions, et qu'on y manque dans une circonstance aussi importante, on est coupable au premier dégré;

3°. Que ses instructions portaient de n'abandonner aucun des postes sur *l'Escaut*, si nécessaires pour la défense de la flotte Française, qu'à la dernière extrèmité, et lorsque toutes les munitions étaient consommées; — qu'il n'y a point le moindre fondement de dire que le poste de *Bath* n'était plus important, puisque ce poste, était fermé de tous côtés par un bon rempart et un fossé très large, et garni de pièces de gros calibre, pouvait retenir long-tems l'ennemi, d'autant plus qu'il était facile de pratiquer une inondation autour du polder de *Bath*, et que, quant aux approvisionnemens, la proximité de *Bergen-op-Zoom* et de la côte d'*Ossendrecht* auraient donné en peu d'instans tous ceux qu'on aurait pu désirer, d'autant plus que la communication avec *Ossendrecht* ne pouvait être inquiètée par l'ennemi tant que l'on gardait le fort;

4°. Qu'un militaire est criminel toutes les fois qu'il assemble un conseil de guerre pour savoir s'il doit exécuter les ordres qu'il a reçus, quelque péril qu'il doive courir, principalement quand cela a lieu 24 heures avant l'approche de l'ennemi, et par conséquant longtems avant que l'on ait tenté d'éprouver le sort des armes;

5°. Que le Général BRUCE a fait répondre verbalement à nous mêmes par le Sieur VAN CITTERS, qui lui porta un ordre direct de notre part, et à notre Ministre de la Guerre par le Sieur TESTAS, Aide-de-Camp, qu'il défendrait le poste jusqu'à la dernière extrémité, et que cependant immédiatement après il assembla le conseil de guerre, et évacua le fort.

6°. Que loin de défendre les batteries et le terrein pied à pied à l'ennemi dans l'île de *Zuid-Beveland*, le dit Général n'a maintenu aucun ordre dans les troupes sous son commandement, une compagnie ayant été faite prisonnière sans tirer un coup, et le Sieur VAN DER VLIST, Lieutenant-Colonel avec quelques troupes sous ses ordres, n'ayant pas ôsé rentrer dans *Bath*, en suivant la digue dans *Zuid-Beveland*, quoique l'ennemi fût bien loin, et ayant traversé *l'Escaut et* le territoire Français, pour rentrer ensuite à *Bath*.

Considérant enfin:

8°. Que le Haut tribunal Militaire ne paraît pas avoir fait attention à l'instruction donnée de notre main, portant qu'il ne devait abandonner aucune batterie sans user toutes les munitions, et qu' après avoir fait toute la résistance possible, ce qui ne voulait pas dire, qu'il fallait les abandonner au seul bruit de la descente de l'ennemi.

Nous avons décrêté et décrêtons:

ART. 1.

La sentence portée par le Haut tribunal militaire séant à la *Haye* contre le Lieutenant-Général BRUCE,

détenu, ayant commandé nos troupes en *Zélande* lors de l'invasion des Anglais au mois d'Août 1809 est cassée et annullée.

ART. 2.

Nous voulons que la Haute Cour de Justice reprenne cette affaire conjointement avec celle de tous les signataires de la capitulation, et nommément du Sieur VAN DER VLIST.

ART. 3.

Nous chargeons notre Ministre de la Justice et Police, de témoigner notre mécontentement sérieux au Haut tribunal Militaire, collectivement et individuellement, et principalement à notre procureur près dudit tribunal, sur la lenteur et l'excès de partialité de cette sentence.

ART. 4.

Nous autorisons notre Ministre de la Justice et Police, de donner les ordres nécessaires pour faire commancer les procèdures contre le Général BRUCE et tous les signataires de la capitulation de *Bath*, par devant la Haute Cour, en chargeant des fonctions de notre Procureur, le Procureur près de la dite Haute-Cour, en les munissant de toutes les instructions et pièces rélatives à cette affaire, sans exception, et ayant soin qu'elle soit traitée avec l'équité et la Justice la plus rigoureuse, mais en même tems avec le moins de lenteur possible, et surtout que cette affaire soit approfondie et traitée complètement.

5.

Notre Ministre de la Justice et Police est chargé de l'exécution du présent décrêt, qui sera porté à la connaissance de la Haute-Cour et du tribunal Militaire.

Donné à *Paris*, ce 13. Janvier de l'année 1810, et la 5me de notre règne.

(Signé) **LOUIS.**

Ten gevolge van dit *decreet* zijn alle de stukken, deze belangrijke zaak betreffende, aan het Hoog-Nationaal Geregtshof, zitting houdende te *Amsterdam*, overgebragt en op nieuw onderzocht.

Bij sententie van den 9 Julij 1809 is de Luitenant Generaal S. J. BRUCE door dezen Hove schuldig erkend aan *pligtverzuim* en *disobbediëntie* en diensvolgens gecasseerd van zijne militaire charges door hem in 's Konings dienst bekleed; terwijl aan den Prokureur Generaal den eisch tot verklaring van inhabiliteit, en allen verderen of anderen eisch is ontzegd geworden, behoudens nogtans de condemnatie in de kosten van den processe.

Alvorens de uitspraak dezer sententie te doen, is dezelve, even als die van de Hooge-Militaire Vierschaar, aan den Koning ter *goed-* of *afkeuring* toegezonden, dan daar juist in deze oogenblikken Koning LODEWYK ten behoeve van zijnen zoon, afstand deed van den troon van Holland en het Rijk verliet, is op autorisatie van het Provisionele Regentschap, door het Hoog-Nationaal Geregtshof, deze sententie ten laatste geprononceerd geworden.

Na de herstelling van Hollands onafhankelijkheid heeft de Heer BRUCE, in den jare 1814, zich bij requeste tot Zijne Hoogheid den Souvereinen Vorst gewend, en daarbij verzocht, dat Hoogstdezelve besluiten en verklaren mogt, dat de hierboven vermelde sententie van het voormalige Nationale Geregtshof van den 9. Julij 1810 werde vernietigd en gehouden als niet gewezen, en voorts, dat Zijne Hoogheid hem suppliant mogt stellen en restitueren in den staat, waarin hij voor de pronunciatie van voorschrevene sententie was.

Dit Request door den Souvereinen Vorst, op de gewone wijze, om consideratien en advies aan het Hoog-Nationaal Geregtshof toegezonden zijnde, heeft hetzelve, bij rapport van den 14. Junij 1814 in overweging nemende, dat daar de suppliant, door zijnen competenten regter (de Hooge Militaire Vierschaar) reeds in eene mindere mate schuldig was verklaard, en de Koning van Holland niet wel, als Reviseur kon optreden, om eene geslagene sententie te veranderen of te niet te doen, vermeent, dat de suppliant, door die tweede teregtstelling is bezwaard geworden: zoo dat het Hof en de Procureur-Generaal van oordeel waren, dat de sententie van het Hooge Nationaal Geregtshof in de zaak van den Heer S. J. BRUCE gewezen, buiten verder effect zoude kunnen worden gesteld.

Reeds den volgenden dag, 25 Junij 1814 heeft zich de Souvereine Vorst, bij besluit, met dit rapport verëénigd, en alzoo de sententie tegen den Oud-Luitenant-Generaal BRUCE opgeruimd.

Ongetwijfeld zal de lezer, en vooral de regtsgeleerde lezer, in deze procedure veel ter overweging aantreffen. — Opmerkzaam zijn de woorden van den gewezen Koning LODEWIJK zelf, in zijne *Documens historiques*, 3e. deel bladz. 129. *Le Roi se repentit, d'avoir déstitué sans jugement, et, pour une première faute, d'avoir oublié les longs services, et la bravoure d'un Officier d'honneur.*

Men voege er ten aanzien van dezen man van eer bij: *aliquando bonus dormitat* HOMERUS.

Bijlage N°. 5.

Zamenstelling *en sterkte van het Hollandsch leger, zoo als het zich bevond den* 12 *Augustus* 1809.

Het Hollandsch leger wordt gekommandeerd onmiddelijk door den Koning, en, onder Hoogstdeszelfs bevelen, door den Maarschalk DUMONCEAU: Hetzelve bestaat uit twee afdeelingen en uit eene reserve.

De eerste wordt gekommandeerd door den Luitenant-Generaal TARAYRE.

De tweede door den Luitenant-Generaal BRUNO.

De 1ste afdeeling bestaat uit twee brigades, waarvan de 1ste brigade bestaat.

Uit het regiment garde grenadiers, gekommandeerd door den Generaal Majoor SCHMIDT.

De 2de uit het derde regiment van linie, gekommandeerd door den Generaal-Majoor SELS.

Bij de 2de afdeeling zijn eveneens twee brigades:

De 1ste zamengesteld uit het derde regiment jagers, sterk 49 officieren en 1264 man.

Een grenadier kompagnie van het vierde regiment, sterk 4 officieren en 91 man.

Een grenadier kompagnie van het vijfde regiment infanterie van linie, sterk 3 officieren en 88 man.

De geheele sterkte is 56 officieren en 1443 man, gekommandeerd door den Generaal-Majoor CORTHEYLIGERS.

De tweede brigade wordt zamengesteld uit het 2de regiment hussaren, sterk 38 officieren, 487 man en 481 paarden, gekommandeerd door den Generaal-Majoor VAN GOES.

Deze manschappen, uitmakende de 2de afdeeling, zijn gebivouacqueerd en gekantonneerd achter den buitendijk, en hunne posten strekken zich uit van *Borgvliet* bij *Bergen-op-Zoom* tot aan *Ossendrecht*.

De reserve bestaat uit het regiment kurassiers van de garde.

De adelborsten en karabiniers of lijfgarde te voet en de rijdende artillerie, gekommandeerd door den Luitenant Generaal TRAVERS.

Men kan de sterkte van het geheel stellen op omtrent 6000 hoofden.

Bijlage N°. 4.

Eed voor den Minister van Oorlog.

» Ik zwere gehoorzaamheid aan de Constitutie des » Koningrijks en trouw aan den Koning. Ik belove » en zwere, en verbinde mij plegtig, alle de be- » velen, die het Zijner Majesteit behagen zal mij » in de waarneming mijner functien te geven, » stiptelijk, getrouwelijk en met den meesten ijver » te zullen nakomen."

» Ik belove de grootste bezuiniging opzigtelijk de » uitgaven mijn Ministerie betreffende, te zullen in » acht nemen."

» Ik belove geene uitgaven te zullen doen noch » autoriseren, ten zij ik blijk hebbe, dat zulks de » stellige en uitdrukkelijke intentie Zijner Majes- » teit zij."

» Ik verbinde mij en neme ter mijner verant- » woording, dat ik, in de waarneming der func- » tien, die het den Koning behaagd heeft mij toe » te vertrouwen, niets zal doen, hetwelk niet » overeenkomstig zij met Zijner Majesteits inten- » tien, gelijk ook met den geest, de instandhouding » en bevestiging van het thans bestaande Gouver- » nement dezes Lands."

» Ik verklare bovendien, dat ik den post van » Oorlogs-Minister vrijwillig en uit zuiveren ijver » aanneme, en dat deze steeds mijne gevoelens » zullen zijn, zoo lange ik denzelven post zal be- » kleeden."

» Ik belove, de verpligtingen, welke ik in dit » oogenblik op mij neme, ten allen tijde voor oogen » te zullen hebben, en het steeds voor mijn eer- » ste pligt te zullen houden, den Koning te verwit- » tigen van alle misbruiken, die ter mijner kennis » mogten komen, en van al hetgeen schadelijk zou » kunnen zijn voor de belangen en den dienst Zijner » Majesteit, welke ik als onafscheidbaar van de » belangen en den dienst dezes Lands beschouwe, » en steeds zal blijven beschouwen."

» Ik zwere, dat ik, is het nood, goed en bloed » zal opofferen, om de onafhankelijkheid en het » bestaan dezes Lands te handhaven, dat ik in geen » geval eenige correspondentie of betrekking 's Lands » zaken betreffende, met ingezetenen van andere » Landen, welke hun rang ook zijn moge, zal » hebben, ten zij met voorkennis en stellige goed- » keuring Zijner Majesteit."

» Ik zwere en verbinde mij, alle maatregelen van » gestrengheid jegens mijne ondergeschikten te zullen » in het werk stellen, zonder deswegens eenig me- » nagement te gebruiken, ten einde zij hunnen » pligt waarnemen en aan Zijner Majesteits inten- » tien volkomelijk worde voldaan. Ik belove het » diepst geheim te zullen houden omtrent alle zaken » die mij worden toebetrouwd, en alle objecten die

» ter mijner kennisse zullen komen en door mij » behandeld zullen worden, hoe gering dezelve ook » zijn mogen."

» Als lid van des Konings-Raad, zwere ik Hoogst- » denzelven plegtig eene volkomene onzijdigheid, » openhartigheid en discretie."

» *Zoo waarlijk helpe mij God almagtig.*" (*)

(*) De eerste term van dezen Eed bevat de gehoorzaamheid aan de Constitutie, en, bij gevolg, verantwoordelijkheid aan de Natie: zoo dikwijls de Minister eene voorstelling, daarmede strijdig, aan den Koning doet, of wanneer onverhoopt het Hoofd van den Staat zelf in dezen misslag mogt vervallen, en daarbij, na gepaste opmerking, bleef volharden, hij niet terstond het ontslag van zijn hoog ambtsberoep geeft.

Mijn Heer KRAYENHOFF! Mijne welwillendheid is dat de Burgermagt van *Breda* en van *Bergen-op-Zoom*, even als die van de *Willemstad*, nog tot den 1sten van Louwmaand de betaling ontvangt als te voren.

Vaarwel.

LODEWYK. (*)

Breda, den 7. van Slagtmaand 1809.

(*) Het fac-simile van dezen brief vindt men hier naast.

mijn heer Krayenhoff, mijn Wijlhoudhoff is dat de Burgermagt van Breda et van Berg op Zoom als de Geen van Willemstad ~~mag~~ mag tot de 1e Lowman de Betaling ontfangt als voor. Waar Wel Lovewyk,

Breda 27 Sluytmaand 1809.

Mijn heer Krayenhoff
minister van oorlog

amsteldam.

Den Koning.

Formaat en opschrift van den brief

Bijlage N°. 6.

Aan den Generaal-Majoor ANTHING, *Gouverneur van* Breda.

Ik heb dezen morgen Uwe beide brieven ontvangen en met dezelven de secrete Instructien in originali, welke ik U op den 1sten en 11den dezer heb toegezonden, mitsgaders mijne daartoe betrekkelijke secrete missive van den 16den dezer N°. 27.

Ofschoon gevoelig aan het blijk van devoûement, hetwelk in deze terugzending gelegen is, moet ik U nogtans observeren, dat Uwe delicatesse mij inderdaad eenigzins te ver gedreven toeschijnt, vooral daar de order geene strekking heeft tot het werkelijk gebruiken van geweld, en het mitsdien weinig waarschijnlijk is, dat uit deszelfs stipte opvolging groote onaangenaamheden zullen kunnen voortvloeijen.

Om U echter te toonen, dat ik er verre af ben Uw goed oogmerk te miskennen, zal ik de door U terug gezonden stukken onder mij berustende houden, terwijl ik er op blijve rekenen, dat mijne Instructien zoo volledig bij U bekend zijn, dat Gij dezelve ten allen tijde stiptelijk zult kunnen nakomen, daar natuurlijk die terugzending Uwe responsabiliteit voor derzelver naauwkeurige uitvoering in geen opzigt kan verzwakken, en ik het moet

blijven beschouwen als of die Instructien nog bij voortduring in Uwe handen waren.

Ter meer speciale beantwoording Uwer andere missive, wil ik U niet ontveinzen Mijn Heer de Generaal, dat ik al de moeijelijkheden van Uwe positie beseffe, en dat ik het ten volle met U eens ben, dat die door het geheel bevriezen der grachten aanmerkelijk is vermeerderd; doch ik kan tevens het genoegen hebben U te verzekeren, dat Uwe voorzigtigheid om het schieten door de schildwachten te verbieden, volkomen met mijne intentien coincideert, en dat in het algemeen de maatregelen door U genomen mijne goedkeuring geheel en al wegdragen.

Ik heb de eer enz.

Bijlage N°. 7.

Aan den Generaal-Majoor DE MELLET,
Gouverneur van Bergen-op-Zoom.

Ik heb de eer U bij deze de receptie te accuseren Uwer beide brieven van den 22sten en 23ston dezer.

Het antwoord door U aan den Hertog VAN REGGIO gegeven, waarbij Gij aan hem het ontvangen der troepen in cantonnement annonceert, doch hem tevens doet opmerken, dat er geene questie hoegenaamd van bezitneming kan wezen, zou voorzeker mijne goedkeuring volkomen wegdragen, Mijn Heer de Generaal, indien Gij daarbij slechts geen afschrift gevoegd hadt van de cabinetsorder des Konings. Ik mag u niet ontveinzen, dat ik dit met leedwezen gezien heb, vooreerst omdat ik weet hoe ongaarne Zijne Majesteit in het algemeen Hare orders in handen van personen ziet overgaan, die daarbij niet directelijk geconcerneerd zijn en van welke gezindheid des Konings ik in het afgeloopen jaar, ten gevolge van Hoogstdeszelfs specialen last, aan de destijds kommanderende Generaals en ook aan U, als toenmalig kommandant van het eiland *Goedereede* bij missive van den 20sten Junij N°. 94 heb kennis gegeven; maar ook ten andere, omdat het in dit geval voorzeker minder noodzakelijk was den Hertog VAN REGGIO met den

geheelen inhoud van het bij U ontvangen bevel letterlijk bekend te maken. Hierdoor toch kan Zijne Majesteit altijd worden gecompromitteerd, en wanneer Gij U bepaald hadt den Hertog te zeggen, dat gij hem en de zijnen met alle de égards zoudt ontvangen en behandelen even als men aan troepen van eene geallieerde Mogendheid verschuldigd, mits er geene questie van bezitneming was, dan was hij natuurlijk ignorant gebleven, tot hoe verre Uwe Instructien liepen, en of ook Zijne Majesteit nog eenige verdere orders gesteld had.

Ik heb het van mijnen pligt geacht U deze observatien te maken, waarvan Gij, bij nader inzien, zelf de gegrondheid zult gevoelen, en heb voorts de eer enz.

Bijlage N°. 8.

Aan Zijne Excellentie den Maarschalk van Holland DUMONCEAU, *of kommanderenden Generaal van 's Konings troepen in Zeeland.*

Bij mijne missive van den 15 der afgeloopen maand N°. 49, autoriseerde ik Uwe Excellentie, om, in geval de kommanderende Fransche Maarschalk een order mogt geven, om de troepen onder Uwer Excellentie's bevelen, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, naar buiten het rijk te doen marcheren, zulks alsdan op eene beleefde doch niettemin stellige wijze te weigeren, tot dat Zijne Majesteit hieromtrent Hoogstderzelver nadere orders zou hebben kunnen geven.

Ik reken mij verpligt, Hoog Edel Gestrenge Heer, nogmaals op dit onderwerp terug te komen. Het sedert den voorschreven 15 Januarij voorgevallene, en de nadere last des Konings, welken ik Uwe Excellentie bij mijne depêche van den 2 dezer N°. 2 heb gecommuniceerd, zouden welligt aanleiding kunnen geven, tot het denkbeeld, als of in het tegenwoordig oogenblik alle de bevelen des Hertogs VAN REGGIO, al hadden zij dan ook den marsch van een gedeelte van 's Konings leger naar buiten de grenzen ten doel, zonder bedenking

moesten worden opgevolgd, doch daar ik mij overtuigd houde, dat zulks geheel en al tegen Zijner Majesteits intentien zou inloopen, heb ik Uwe Excellentie daarvan nader en bepaald willen onderrigten; Haar bij herhaling engagerende om een soortgelijke order, wanneer die eventueel door den Franschen Maarschalk mogt gegeven worden, niet te gehoorzamen, maar daarvan alvorens aan mij, door eenen buitengewonen courrier rapport te doen.

Ik heb de eer enz.

A Son Excellence le Maréchal Duc DE REGGIO, *Commandant en Chef l'armée du Brabant à* Anvers.

Monsieur le Duc!

Je suis informé que votre Excellence a donné l'ordre de faire partir pour *Anvers* un escadron du 2. régiment de hussards.

Je présume, Monsieur le Duc, que votre Excellence destine cet escadron à faire auprès de sa personne le service d'escorte et je ne ferais aucune objection contre cette mesure, si je ne m'y voyais obligé par un réglement fondamental existant depuis long-tems dans ce pays, qui interdit à toute troupe, tout détachement militaire, quelque soit le chef qui le commande, de quitter les frontières du Royaume, sans une autorisation formelle et spéciale du Souverain. Et comme le Roi mon maître ne m'a

laissé aucun ordre, qui puisse m'autoriser à consentir à la sortie du détachement que V. E. désire faire à *Anvers*, j'espère Monsieur le Duc, qu'à ma demande vous voudrez bien différer de quelques jours l'exécution des ordres que vous avez donnés à cet égard.

Je m'empresse d'en écrire à Sa Majesté, et j'aurai soin de communiquer à Votre Excellence la réponse qu'elle daignera me faire.

Veuillez agréer, Monsieur le Duc, l'assurance de ma haute considération.

Au Roi.

Sire!

Le Général DUMONCEAU m'ayant mandé que le Duc DE REGGIO avait ordonné le départ pour *Anvers* d'un escadron du 2. régiment de hussards, j'ai cru devoir écrire à celui-ci une lettre dont j'ai l'honneur de mettre la copie sous les yeux de Votre Majesté, la priant de vouloir bien me donner ses ordres, pour le cas où le Duc insisterait sur le départ de cet escadron.

Je suis etc.

Aan Z. E. den Generaal DUMONCEAU, *kommanderende 's Konings troepen in Zeeland.*

Ofschoon ik met Uwe Excellentie veronderstel, dat de Hertog VAN REGGIO eenige hussaren tot deszelfs particulieren dienst te *Antwerpen* verlangt te hebben, heb ik echter, uit vrees der conséquentien, het mouvement, waarvan Uwe Excellentie mij bij derzelver missive van den 11 dezer kennis geeft, niet kunnen avoueren, weshalve ik heden den Hertog voornoemd verzoeke, hiermede te willen supersederen, tot dat ik hierop het welmeenen van Zijne Majesteit, aan wien ik heden ook schrijve, zal hebben ontvangen.

Ik verzoeke Uwe Excellentie inmiddels al te doen wat in Haar vermogen is, dat opgemeld mouvement zich niet effectuere.

Ik heb de eer enz.

Men herinnert zich niet, welke gevolgen deze briefwisseling gehad hebbe.

Bijlage N°. 9.

Extract *uit het Secreet-Verbaal van den Minister van Oorlog, van den* 12 *en* 15 *Februarij* 1810.

Aan den Colonel RITTNER, *te* Gorinchem.

Ik inviteer U, om ten spoedigste de noodige maatregelen te nemen, ten einde met eenige zekerheid in tijds geinformeerd te zijn, of ook bij de Fransche troepen, het voornemen mogt bestaan om de *Whaal*, hetzij dan bij *Gorinchem*, hetzij op een of ander punt van den *Bommelerwaard*, hetzij eindelijk op eenige andere min of meer verwijderde plaats, te passeren.

Zoodra eene dergelijke passage door hun mogt worden ondernomen, of wel, zoodra Gij met genoegzame zekerheid zult weten, dat dezelve werkelijk zal plaats hebben, verlang ik, dat Gij mij oogenblikkelijk eenen buitengewonen courrier zendt, en tevens daarvan met den meest mogelijken spoed den Colonel DEMOULIN van het 5de regiment infanterie, thans zich in *Utrecht* bevindende, informeert.

Ik schrijf op heden aan welgemelden Colonel

over dit object, en gelast hem om de concert met den Colonel-Majoor NOOT van het regiment garde grenadiers, mede in *Utrecht* zich bevindende, met U over de plaatsen, op welke Gij Uwe Emissarissen zult uitzenden, in correspondentie te treden, mitsgaders over de beste wijze, om hem zonder verwijl van alle *zekere* tijdingen kennis te doen dragen, ten einde hij naar gelang van de berigten, welke hij of van U, of directelijk van Uwe geëmploijeerden zal ontvangen, den last zou kunnen uitvoeren, waarmede ik hem munieer.

Gij zult nogtans ligtelijk begrijpen, Mijn Heer de Colonel, dat deze berigten van dien aard moeten wezen, dat men zich gerust op derzelver echtheid kunne verlaten; en ik verzoek U mitsdien alle mogelijke voorzorgen te nemen, ten einde de Colonel DEMOULIN door geene ongegronde of te voorbarige tijdingen worde misleid.

De instructien, welke ik U, ten opzigte van Uw te houden gedrag, bij eenen eventuelen overtogt van Fransche troepen, bij mijne secrete depèche van den 1 Januarij ll. N°. 1 gegeven heb, blijven voortdurend in derzelver geheel, en ik heb daar niets verder bij te voegen, dan U ten opzigte van den inhoud dezer aanschrijving de meeste omzigtigheid en geheimhouding aan te bevelen.

Ik heb de eer enz.

Aan den Colonel DEMOULIN, *kommanderende het* 5de *regiment Infanterie te* Utrecht.

Ik heb gemeend U te moeten informeren, dat ik op heden den Colonel RITTNER, kommanderende te *Gorinchem*, heb aangeschreven, om, zoo de Fransche troepen op het een of ander punt de *Whaal* mogten passeren, of wel zoodra hij met zekerheid van derzelver voornemen mogt ondérrigt zijn om zoodanige passage inderdaad te effectueren, daarvan niet alleen aan mij, maar ook aan U, per courrier, berigt te geven.

Ik verlang, Mijn Heer de Colonel, dat Gij op het ontvangen van den courrier, zonder mijne nadere orders af te wachten, dadelijk met het bataillon van Uw regiment, dat zich te *Utrecht* bevindt, naar de hoofdstad marcheert, na echter alvorens den Colonel-Majoor NOOT van het regiment garde grenadiers, van het bij U bekomen berigt kennis te hebben gegeven, die in dat geval, met het te *Utrecht* zijnde dépôt-bataillon der gardes, insgelijks naar herwaarts zal marcheren, waartoe ik hem op heden aanschrijve.

Ik moet U nogtans, Mijn heer de Colonel, omtrent den inhoud dezer order, de allerstriktste geheimhouding aanbevelen. Met den Colonel-Majoor NOOT *alleen*, zult Gij daarover kunnen en mogen spreken, en ik verzoek U de concert met hem dadelijk met den Colonel RITTNER in correspondentie te treden, ten einde de noodige arrange-

menten te maken, tot het bekomen van spoedige en vooral van *zekere* informatien, daar het welligt, wanneer de overtogt eventueel niet bij *Gorinchem* zelve mogt plaats hebben, noodig zal wezen, dat Gij niet door eene missive van den Colonel RITTNER in persoon, maar directelijk door een zijner Emissarissen van hetgeen er mogt voorvallen, wordt geinformeerd, en aan welke informatie, wanneer Gij u met laatstgemelden Colonel genoegzaam zult geconcerteerd hebben, om op de echtheid derzelve te kunnen staat maken, dezelfde waarde zal moeten worden gehecht, als of zij U van den Colonel zelven ware geworden, te dien effecte dat Gij, ook op het ontvangen daarvan, terstond den Colonel-Majoor NOOT prevenieert, en respectivelijk met de onder Uwe orders zijnde troepen, den marsch naar herwaards aanneemt.

Ik heb de eer enz.

Aan den Colonel-Majoor NOOT, *te* Utrecht.

Ik heb gemeend U te moeten informeren, dat ik op heden de noodige orders aan den Colonel RITTner, kommanderende te *Gorinchem*, heb gegeven om zoodra de Franschen op het een of ander punt de *Maas* mogten passeren, of wel zoodra hij met zekerheid van derzelver voornemen mogt onderrigt zijn, om zoodanige passage inderdaad te effectueren, daarvan niet alleen aan mij, maar ook aan den Colonel DEMOULIN van het 5de regiment infanterie,

zich thans in *Utrecht* bevindende, per courrier berigt te geven.

Laatstgemelde Colonel zal U in dat geval, dadelijk kennis doen dragen van de informatien bij hem bekomen, en ik verlang, Mijn Heer, dat Gij, op het ontvangen dier communicatie van den Colonel DEMOULIN, dadelijk zonder mijne nadere orders af te wachten, met de grenadiers der garde, die thans te *Utrecht* zijn, naar herwaarts marcheert; — hebbende de Colonel DEMOULIN eene gelijke order, om, in dat geval, met het bataillon van zijn regiment, hetwelk in *Utrecht* garnizoen houdt, zonder eenig verwijl, naar *Amsterdam* te marcheren.

Ik heb den Colonel DEMOULIN al verder gelast zich ten deze in alles met U te concerteren, en met Uwe voorkennis, aan den Colonel RITTNER te *Gorinchem* te schrijven, ten einde goede arrangementen te maken, om spoedig en met zekerheid geinformeerd te zijn: wanneer de Franschen den overtogt niet bij *Gorinchem* zelve mogten willen effectueren, zal de tijding van hunnen aanmarsch welligt niet bij eene missive van den Colonel RITTNER in persoon, maar door eenen van zijne Emissarissen aan den Kolonel DEMOULIN kunnen worden medegedeeld, en het is tot eene behoorlijke regeling van dit object, dat ik UL. gezamenlijk het maken van schikkingen aanbevele, terwijl mijne hierboven vermelde order tot uwen marsch naar herwaarts met de garde, ook dan, wanneer het bedoelde berigt slechts van eenen der geëmploijeerden van den Colonel RITTNER aan den Co-

lonel DEMOULIN mogt worden overgebragt, gelijkelijk effect zal moeten sorteren.

Ten slotte, Mijn Heer de Colonel, moet ik U omtrent deze order de allerstriktste geheimhouding aanbevelen, omtrent welker inhoud met niemand, wie hij ook zij, buiten mij zelven of de Colonels DEMOULIN en RITTNER, zal vermogen te worden gehandeld.

Ik heb de eer enz.

Aan den Majoor bij den Generalen Staf L. ALBERTI.

Bij mijne dispositie van heden N°. 1, heb ik U order gegeven, U met den meesten spoed naar *Lent*, tegen over *Nijmegen*, te begeven, en zal U thans het motif van deze commissie doen kenbaar worden.

Ik ben geinformeerd, dat een corps van 12000 man Fransche troepen op dat punt in aanmarsch is, en het ligt er mij ten uiterste aan gelegen, spoedig en met zekerheid te weten, of dezelve al dan niet, de *Whaal* zullen passeren.

Ik inviteer U dus, Mijn Heer, om alles aan te wenden wat strekken kan tot het bekomen van zekere informatien, betreffende dit mouvement, en mij dagelijks mede te deelen, al hetgeen gij zult kunnen ontwaren.

Zoodra eene dergelijke passage door de troepen op het een of ander punt van de rivier mogt worden ondernomen, of wel, zoodra Gij met genoeg-

zame zekerheid zult weten, dat dezelve werkelijk zal plaats hebben, verlang ik dat Gij met den meesten spoed, wederom naar herwaarts komt, ten einde mij van deze omstandigheid te verwittigen.

Ik heb de eer enz.

Aan den Majoor of kommanderenden Officier van het Dépôt van het legioen Vélites.

Ik inviteer U, om, zonder gerucht daarvan te maken, en met de meest mogelijke geheimhouding van deze order, alles in gereedheid te brengen, ten einde in staat te wezen, om oogenblikkelijk na ontvangst van mijne nadere bevelen, met alle gezonde manschappen van het legioen te kunnen opbreken en binnen de linie van *Amsterdam* te marcheren.

Bij deze eventuele marsch zullen de zieken, benevens het benoodigde personeel om dezelven te bedienen, in hunne tegenwoordige standkwartieren kunnen verblijven.

Indien er echter mogelijkheid is, dat Uwe zieken, en een gedeelte der goederen van het magazijn per schip naar *Amsterdam* geëvacueerd worden, autoriseer ik U zulks te doen, zoodra bij U mijne nadere order tot den marsch zal ontvangen zijn.

Ik heb de eer enz.

Aan den Luitenant-Colonel BEEKMAN, *of kommanderenden Officier van het* 1ste *bataillon van het legioen Vélites.*

Ik inviteer U, om, zonder gerucht daarvan te maken, en met de meest mogelijke geheimhouding van deze order, alles in gereedheid te brengen, ten einde in staat te wezen, om oogenblikkelijk na ontvangst van mijne nadere bevelen met alle gezonde manschappen van het legioen te kunnen opbreken en binnen de linie van *Amsterdam* te marcheren.

Bij deze eventuele marsch, zullen de zieken benevens het benoodigde personeel om dezelve te bedienen, in hunne tegenwoordige standkwartieren kunnen verblijven.

Ik heb de eer enz.

Aan den Colonel RITTNER, *kommanderende te* Gorinchem.

Ik approbeer volkomen de maatregelen door U genomen, betrekkelijk het uitzetten der observatieposten, waarvan Uwe missive van gisteren mij informeert, inviterende ik U thans, om zoodra Gij met zekerheid zult weten, dat een corps Fransche troepen op het een of ander punt, de passage der rivier onderneemt, met het geheele garnizoen van *Gorinchem*, en met intrekking zoo veel mogelijk van alle detachementen kavalerie ter adsistentie van den waterstaat gegeven, naar *Amsterdam* te marcheren.

Ik heb de eer enz.

Bijlage N°. 10.

Uit het Secreet-Verbaal van den 17e van Sprokkelmaand 1810.

****

Aan den Colonel-Majoor NOOT, *kommanderende het Depôt-Bataillon van het regiment garde grenadiers.*

Aan den Colonel DEMOULIN, *of kommanderende Officier van het 5e regiment infanterie.*

Ik invitere U, om op ontvangst dezer, Uwen marsch naar herwaarts te staken, en, bijaldien zulks, zonder de troepen te veel te fatigueren, doenlijk is, naar *Utrecht* op heden nog te retourneren, kunnende anderzins door U op de route een nacht-kwartier genomen worden, naar gelang der omstandigheden.

De komst der Fransche troepen in den *Bommelerwaard* is de oorzaak geweest van Uw vertrek uit *Utrecht:* zulks was ook in den geest van mijne secrete orders van den 12 dezer; dan nadere overwegingen hebben mij doen besluiten, om U niet eerder naar de hoofdstad te laten komen, dan wanneer dezelve de *Whaal* of de *Merwede* zullen passeren, welke rivieren ik thans als de grensschei-

ding zal beschouwen, en wier overtogt door de gemelde troepen voor U het signaal moet wezen van de executie der bevelen in mijne secrete aanschrijving van den 12 dezer, welke, voor dat geval, en met de bovenstaande alteratie in derzelver geheel blijft.

Voorts prevenieer ik U, dat de Colonel RITTNER, welke met het garnizoen van *Gorinchem* in aanmarsch is, order ontvangt te *Utrecht* te verblijven, en aldaar met U te concerteren de middelen om spoedig van de eventuele mouvementen der Fransche troepen te worden geinformeerd.

Ik heb de eer enz.

Aan den Colonel RITTNER, *kommanderende het garnizoen van* Gorinchem.

Rapport ontvangen hebbende, dat Gij, op de tijding van het binnenrukken der Fransche troepen in den *Bommelerwaard*, den marsch naar herwaarts hebt aangetreden, hetgeen in den geest is van mijne instructien, heb ik echter, bij nadere overweging, goedgevonden, U niet eerder naar de hoofdstad te laten komen, dan wanneer de Fransche troepen de *Whaal* of de *Merwede* zullen passeren, welke rivieren ik thans als de grensscheiding zal beschouwen, en wier overtogt door de gemelde troepen, voor U het signaal moet wezen

van de executie der bevelen, betrekkelijk Uwen marsch naar herwaarts, welke alsdan en met de bovenstaande alteratie, in derzelver geheel blijven.

Gij zult intusschen, Mijn Heer, met het gewezen garnizoen van *Gorinchem* te *Utrecht* verblijven, en U aldaar onledig blijven houden met het inwinnen van zekere informatien nopens de mouvementen der Fransche troepen, zullende door U alles aan de Colonels NOOT en DEMOULIN worden gecommuniceerd.

Ik heb de eer enz.

Bijlage N°. 11.

Uit het Secreet-Verbaal van den 23e van Sprokkelmaand 1810.

Aan den kommanderenden Officier van het 3e Militaire Arrondissement te Zutphen.

Op ontvangst dezer, zult gij de noodige orders geven aan den kommanderenden Officier van het depôt van het 2e regiment hussaren, om zonder eenig uitstel, naar *Lent*, *Thiel*, *Tuil* en *Gorinchem*, een piquet kavallerie, ieder van 1 brigadier en 6 hussaren te detacheren, terwijl de officier, met het kommando van dat detachement te belasten, zich te *Thiel* zal moeten établisseren.

Het piquet te *Lent* zal zich voorts stellen onder de orders van den Majoor adjoinct bij den Generalen Staf ALBERTI, die zich aldaar bevindt; — dat te *Tuil*, onder den Kapitein Aide-de-Camp LOKE; — en dat te *Gorinchem*, onder den 1sten Luitenant adjoinct bij den Generalen Staf KNOTZER.

Aan den Officier door het regiment te detacheren en die zich te *Thiel* moet vestigen, zullen de noodige instructien moeten worden gegeven, om, wanneer eenige geisoleerde Fransche militairen, de rivier wilden passeren, aan dezelve aan te zeggen, dat zij niet buiten de hun aangewezene linie van

demarcatie kunnen worden geadmitteerd, en dat zij weder naar hunne kantonnementen zullen behooren terug te keeren; zullende gemelde Officier te dien einde zoodanige militairen het veer weder doen overgaan.

In geval evenwel eenig Fransch Officier de rivier zonder troepen mogt willen overkomen, zal deze niet dadelijk worden afgewezen, maar zal aan denzelven door den Officier, het piquet kommanderende, bepaald moeten worden afgevraagd, met welk oogmerk hij overkomt, door wien hij is afgezonden, of van wien hij permissie, tot het overschreden der demarcatie linie, heeft bekomen, en in het algemeen denzelven alle zoodanige vragen doen, als zullen kunnen strekken, om zich van het doel zijner reize te verzekeren, doende dezelve voorts, gedurende zijn verblijf aan deze zijde der rivier, een beleefd acceuil ondervinden, maar zorgende vooral om deszelfs gangen en gedrag te surveilleren.

Bijaldien evenwel de overtogt over de rivier door eenig Fransch corps d'armée mogt worden ondernomen, zullen de voorschreven orders, die alleen op het passeren van enkele Officieren of manschappen van applicatie zijn, moeten worden gehouden voor vervallen, en zal, in dat cas, de Officier met het piquet, in allerijl naar de hoofdstad marcheren.

Eindelijk, Mijn Heer, zal aan den Officier te *Thiel* te stationeren, den stelligen last moeten worden gegeven, om het piquet onder zijne orders

steeds tot de executie van deze mijne bevelen bij zich te houden en hetzelve niet tot den dienst van den Waterstaat of wat het ook anders wezen mogte, disponibel stellen.

Ik geef soortgelijke orders aan de drie Officieren te *Lent*, te *Tuil* en te *Gorinchem* gestationeerd.

Ik heb de eer enz.

Aan den Majoor of kommanderenden Officier van het Dépôt van het 2de regiment curassiers.

Ik prevenieer U, dat ik den Colonel RITTNER heden heb aangeschreven, om van de zich onder zijne orders bevindende curassiers, een piquet van *één* brigadier en *zes* man te detacheren naar *Papendrecht*, een ander op dezelfde wijze gecomposeerd naar *Rotterdam*, en eindelijk de officier, het geheel detachement te *Utrecht* gekommandeerd hebbende, met de acht overige manschappen naar *Maassluis*; — zullende de Colonel RITTNER aan welgemelden officier uit mijnen naam de noodige secrete instructien geven.

Het piquet te *Papendrecht* zal zich onder de orders stellen van den aldaar aanwezigen Luitenant-Aide-de-camp D'AUZON DE BOISMENARD, en dat te *Rotterdam* onder den Kapitein-Aide-de-camp HESHUIJSEN.

Ik heb de eer enz.

Aan den Generaal-Majoor VAN HASSELT, *Gouverneur der Hoofdstad, kommanderende het* 1ste *militaire arrondissement.*

Ik heb de eer U te informeren, dat ik op heden de noodige orders gesteld heb, tot het plaatsen van piquetten kavalerie aan diverse veeren, langs de *Whaal*, de *Merwe* en de *Maas*.

Uit kracht der bevelen, welke ik heden directelijk aan den Colonel RITTNER adresseere, zal deze het detachement curassiers onder zijne orders in dier voege verdeelen, dat hij den officier, dat detachement kommanderende, met *acht* man van hetzelve, naar *Maassluis* doet marcheren, voorts *één* brigadier en *zes* man naar *Rotterdam* om zich aldaar te stellen onder de bevelen van Uwen Aide-de-camp den Kapitein HESHUIJSEN, en eindelijk een naar *Papendrecht*, waarvan de zich aldaar bevindende Luitenant-Aide-de-camp D'AUZON DE BOISMENARD, het kommando op zich zal nemen.

De kommanderende officier van het 3de militaire arrondissement, zal uit het depot van het 2de regiment hussaren te *Zutphen* garnizoen houdende, de overige piquetten trekken, zoodanig dat te *Gorinchem*, *Tuil*, *Thiel* en *Lent*, zich een piquet, bestaande ieder uit een brigadier en zes hussaren, bevinde.

Ik heb gemeend U ook van dit mouvement, waardoor ook te *Gorinchem* en mitsdien in Uw arrondissement eenige weinige manschappen zullen binnen komen, te moeten kennis geven met verdere informatie, dat het daar te stationeren piquet onder de orders zal staan van den aldaar aanwezigen 1sto Luitenant-adjoint KNOTZER.

Ik heb de eer enz.

Bijlage N°. 12.

Uit het Secreet-Verbaal van den 23ᵉ van Sprokkelmaand 1810.

Aan den Kapitein-Aide-de-Camp HESHUIJSEN, *te* Rotterdam.

In overweging genomen hebbende dat bijaldien het kwam te gebeuren, dat de Fransche troepen de *Maas* te *Rotterdam* passeerden, met intentie om verder door te dringen, ik zulks niet spoedig genoeg zou kunnen weten, om nog, in tijds, de troepen in *Maasland* gestationeerd naar herwaarts te doen komen (hetwelk vermoedelijk door de Franschen zou kunnen worden belet) heb ik noodig geacht U mits deze te inviteren, om ingeval dit evenement plaats grijpt, namelijk de overtogt van een korps Fransche troepen over de *Maas*, bij of omtrent *Rotterdam*, daarvan dadelijk kennis te geven, aan:

Den Colonel VAN HASSELT, of kommanderenden officier van de lijfwacht te paard in den *Haag*.

Den Colonel DU BOIS, of kommanderenden officier van de garde te paard, te *Leyden*.

En den Luitenant-Colonel HUGUENIN, of kommanderenden officier van het bataillon werklieden, te *Delft*.

Daar deze communicatie het mouvement van verscheiden korpsen ten gevolge zal hebben, behoef

ik U niet te recommanderen, ten uiterste voorzigtig hiermede te werk te gaan, en dezelve niet eerder te doen, dan wanneer Gij volkomen zekerheid van de zaak zult hebben.

Overigens moet ik U de striktste geheimhouding van deze order aanbevelen.

Ik heb de eer enz.

Aan den Colonel VAN HASSELT, *of kommanderenden Officier van 's Konings lijfwacht te paard, in den* Haag.

Indien het mogt gebeuren dat Fransche troepen de *Maas* bij *Rotterdam* passeerden, zult gij hiervan door den Kapitein-Aide-de-camp HESHUIJSEN, aldaar gestationeerd, worden geinformeerd, en in dat geval inviteer ik U, om dadelijk en zonder nadere orders van mij af te wachten, met het geheele korps naar herwaarts te marcheren.

Hiernevens zend ik U beslotene brieven voor de commissie van superintendentie over het korps Israëliten, voor de Majoors van het 2e regiment curassiers en van het 4de regiment infanterie, voor de Luitenant-Colonels MULLER en VERKOUTEREN, voor den Kapitein KUIJTENBROUWER, voor den Raad van administratie van het regiment koninklijke artillerie en voor den Raad van administratie van de brigade rijdende artillerie.

Ik inviteer U dezelve onder U te houden, en niet eerder aan hun adres af te geven, dan wan-

neer U de zoo evengemelde communicatie van de overkomst van Fransche troepen, door den Kapitein HESHUIJSEN zal zijn gedaan, terwijl ik U intusschen de striktste geheimhouding van deze order aanbevele.

Ik heb de eer enz.

Aan den Luitenant-Colonel HUGUENIN, *kommanderende het bataillon artillerie werklieden te* Delft.

Indien het mogt gebeuren, dat de Fransche troepen de *Maas* bij *Rotterdam* passeerden, zult Gij hiervan door den Kapitein-Aide-de-camp HESHUIJSEN aldaar gestationeerd, worden geinformeerd, en, in dat geval, inviteer ik U, om dadelijk, en zonder nadere bevelen af te wachten, alle de officieren en manschappen van het bataillon werklieden, mitsgaders den Raad van administratie van hetzelve bataillon, en eindelijk ook het te *Delft* garnizoen houdend, en door den 1sten Luitenant VAN STEEL, gekommandeerd wordend depôt van de 7de kompagnie van het 3de bataillon artillerie, naar herwaarts te doen vertrekken, om zich onder de orders te stellen van den Generaal-Majoor MARTUSCHEWITZ, kommandant supérieur der artillerie in de Hoofdstad en derzelver linie, zullende deze troepen zich ter verversching slechts eenige uren te *Sassenheim* mogen ophouden, waarvan Gij de regering dier plaats zult moeten doen prevenieren.

Gij zult voor Uw persoon, Mijn Heer, in *Delft* blijven, tot dat de Colonel IN DE BETOU, die door

mij is aangeschreven naar *Delft* te vertrekken, om zich met de directie der constructie-winkels en der magazijnen te chargeren, aldaar zal zijn aangekomen, en zult Gij U, na zijn arrivement, mede dadelijk naar herwaarts begeven.

Ik zend U hierbij eene verzegelde depêche voor den Raad van Administratie van Uw onderhebbend bataillon, en eene voor den 1sten Luitenant VAN STEEL, met specialen last niettemin om dezelve niet aan hunne adressen af te geven, dan wanneer Gij werkelijk het hierboven bedoeld berigt van den Kapitein HESHUYSEN zult ontvangen hebben, terwijl ik U voorts wel ernstiglijk aanbeveel, om inmiddels nopens deze order, in het algemeen, de allerstriktste geheimhouding te bewaren.

Ik heb de eer enz.

Aan den Colonel der Artillerie en Genie IN DE BETOU, *in den Haag.*

Ik inviteer U, om, *op ontvangst dezer,* naar *Delft* te vertrekken, en U aldaar te chargeren met de directie der constructie-winkels en der magazijnen, in plaats van den Luitenant-Colonel HUGUENIN, die alleen Uwe aankomst aldaar afwacht, om zich naar herwaarts te begeven; kunnende door U tot voortzetting van den arbeid en de surveillance der magazijnen, de burger-werklieden en sjouwers provisioneel aangehouden worden.

Ik heb de eer enz.

HUT voor de L en *Muiden* en *Weesp*,

ij gebragt, moete wapend worden.

N EN DER POSTEN.

	FRONTEN.	Nos. der Posten.	
stel.	*Muiden.*	*a*	Het kas
m-		*b*	In de fl
		c	Batterij
		d	»
		e	»

															WERP-		
		13			6	1									1		
Muiden.	*a*				8												
							2										
							3										
	b						2										
	c						2										
Totaal.		32	22	70	125	37	88	30	10	3	22		39	20	2	2	

n voor de defensie var

Februarij 1810.

STAAT VAN HET GESCHUT voor de Linien der Hoofdstad *Amsterdam* en de Vestingen *Muiden* en *Weesp*, meerendeels reeds in batterij gebragt, moetende nog slechts een gedeelte der 2de Linie gewapend worden.

FRONTEN.	N°. der Posten.	NAMEN DER POSTEN.
Noord-Holland.	1	De Post aan Koehoorn.
	2	» » » Kadoele.
	3	» » » Slochterbrug.
	4	» » » Slochtermolen.
	5	» » bij Zundeldorp.
	6	Geretireerde batterij achter de Zondeldorpsbrug
	7	Oost Durgerdam dijk en keel post.
	8	Fort aan den vuurtoren.
	9	In Durgerdam kleine batterij.
	10	West Durgerdam kust fort.
	11	Kust batterij te Schellinkwoude.
	12	Broekermeer-dijk bij de scheiding van de trekvaart naar Purmerend.
	13	Zoidelijke broekermeer-dijk bij Willem Martens sloot.
Tusschen *Pampus* en het *Naarder-meer.*	1	De batterij aan den Paardenboek.
	2	» » Zeeburg.
	3	» » te Immetjeshorn.
	4	» » De afloop van Diemen.
	5	» » Diemer buitenpolder.
	6	Fort Diemerdam.
Tusschen *Pampus* en het *Naarder-meer.*	7	Batterij bij de Geinbrug.
	8	Fort te Abcoude bij de Ooster-molen regts en links het Gein.
	9	Bijlemermeer batterij.
	10	Ouder-kerk { regts en links de Holendrecht.
	11	Ouder-kerk { » » » den Amstel.
	12	Achter den Bovenkerker polder-dijk.
	13	Amstel-veen { Fort op het loopveld regts en links de ringsloot.
	14	Amstel-veen { Fort naar de hand van Leide.
	15	Klein oosteinder fort.
	16	Rijkevoortsche voorpost.
	17	Redout van Rijkevoort.
	18	Post aan Vinkebrug regt en links van het kanaal.
	19	» » Vierhuizen.
	20	Batterij de Snip.
	21	» aan het Weseper tolhek.
	22	» aan de Doivendrechtsche brug.
	23	Post voor het halfje regts en links den Amstel.
	24	Redoute bij het kleine loopveld en de Amstelveensche weg.
	25	Post bij de nieuwe Meer.
Van Haarlem.	1	Post bij de Liebrug.
	2	» aan het Penningsveer.
	3	Batterij in het Spaarnland.
	4	Post te Sparendam op den dijk.
	5	» » » in het keelfront.
	6	Het fort halfwege Haarlem.
	7	Dijkpost te halfwege achter den Beer.
	8	Post op den akerdijk beweste Sloten.
	9	» » » Rijkerhoek.
	10	» aan de Kaag bij den Schinkel.
	11	Redout op den uitweg tusschen Sloten en Osdorp.
	12	Post op den Osdorper weg bij de Haarlemmer trekvaart.
	13	Batterij bij de Oosterdamsche ton.
Muiden.	a	Het kasteel van Muiden.
	b	In de flank van het kasteel.
	c	Batterij aan de Reestemarkt.
	d	» links de Naarder-poort.
	e	» regts idem.
Muiden.	f	Batterij aan het Weeshuis.
	g	Batterij aan de Zoutkeet.
	h	Links de Weseper poort.
	i	Batterij aan den Molen.
	k	Regts de Amsterdamsche poort.
	l	Bastion de Helling.
	m	Nieuwe batterij de Helling.
	n	Oost batterij.
	o	West batterij.
Weesp.	a	Batterij de Roskam.
	b	Bastion Drayer regts de Utrechtsche poort.
	c	Bastion Rosenboom links idem.
	d	» Achtkant regts de 't Gravelandsche poort.
	e	Bastion Bakkerschans links idem.

FRONTEN.	N°. der Posten.	KANONNEN. 36 ℔	24 ℔	18 ℔	12 ℔ Metaal. Lang.	12 ℔ Metaal. Kort.	12 ℔ IJzer.	6 ℔ Metaal. Lang.	6 ℔ Metaal. Kort.	6 ℔ IJzer.	3 ℔ Metaal. Lang.	3 ℔ Metaal. Kort.	3 ℔ IJzer.	WERP-GESCHUT. Hauwitsers. 7½ d°.	24 ℔ bij.	Mortieren. 11 d°.	7½ d°.
Noord-Holland.	1			3	10							2		2			
	2				2	3		6	3			3		2			
	3				4			1						1			
	4				2			5									
	5					5						2					
	6							3									
	7				10	3		7						1			
	8	18			4									2			
	9							2									
	10		6	6								1		2		2	
	11			11										2			
Tusschen Pampus en het Naarder-meer.	1			12										2			
	2			8										2			
	3				3									1			
	4				2			5									
	5					5						2					
	6							3									
	7				10	3		7						1			
	8	18			4									2			
	9							2									
	10		6	6								1		2		2	
	11			11										2			
	Totaal.	32	22	11	11	11	7	31	3			10		20	3	2	2

FRONTEN.	N°. der Posten.	KANONNEN. 36 ℔	24 ℔	18 ℔	12 ℔ Metaal. Lang.	12 ℔ Metaal. Kort.	12 ℔ IJzer.	6 ℔ Metaal. Lang.	6 ℔ Metaal. Kort.	6 ℔ IJzer.	3 ℔ Metaal. Lang.	3 ℔ Metaal. Kort.	3 ℔ IJzer.	WERP-GESCHUT. Hauwitsers. 7½ d°.	24 ℔ bij.	Mortieren. 11 d°.	7½ d°.
Transp.		32	22	41	11	11	7	31	5			10		20	3	2	2
Tusschen Pampus en het Naarder-meer.	7				5									1			
	8							6	4	6				2			
	9				3					4							
	10				2			4		5	3	2		1	1		
	11				1			8		3				1	1		
	12				4			1	3					1			
	13				8			2	2					1	2		
	14				4			3						1			
	15				2												
	16				6												
	17									2							
	18				8			2	2					1	1		
	19			3				1									
	20				5												
	21				3									1			
	22				1			4	2			1		1			
	Totaal.	32	22	43	95	11	32	50	19	1	3	17		28	11	2	2

FRONTEN.	N°. der Posten.	KANONNEN. 36 ℔	24 ℔	18 ℔	12 ℔ Metaal. Lang.	12 ℔ Metaal. Kort.	12 ℔ IJzer.	6 ℔ Metaal. Lang.	6 ℔ Metaal. Kort.	6 ℔ IJzer.	3 ℔ Metaal. Lang.	3 ℔ Metaal. Kort.	3 ℔ IJzer.	WERP-GESCHUT. Hauwitsers. 7½ d°.	24 ℔ bij.	Mortieren. 11 d°.	7½ d°.
Transp.		32	22	45	93	14		50	19	1	3	17		28	11	2	2
Van Haarlem.	1				3			5	2					2			
	2				2	3		6						2			
	3			3				3						2			
	4				8	6						1		2			
	5				6			6									
	6				3	9		3	3			4		3			
	7			6	2									1			
	8			4				2									
	9			6													
	10																
	11							2	2								
	12																
	13			6										2			
Muiden.	a				8			1	2					1			
	b							1									
	c								2								
	Totaal.	32	22	70	125	32	33	76	30		3	22		35	19	2	2

FRONTEN.	N°. der Posten.	KANONNEN. 36 ℔	24 ℔	18 ℔	12 ℔ Metaal. Lang.	12 ℔ Metaal. Kort.	12 ℔ IJzer.	6 ℔ Metaal. Lang.	6 ℔ Metaal. Kort.	6 ℔ IJzer.	3 ℔ Metaal. Lang.	3 ℔ Metaal. Kort.	3 ℔ IJzer.	WERP-GESCHUT. Hauwitsers. 7½ d°.	24 ℔ bij.	Mortieren. 11 d°.	7½ d°.
Transp.		32	22	70	125	32	33	76	30	6	3	12		35	19	2	2
Muiden.	d				4		2										
	e			5			2										
	f						1										
	g			1	3												
	h			3													
	i						1										
	k			1													
	l				1												
	l						2										
	m				3												
	n			1												2	
	o			3				3								2	
Weesp.	a				4		1									1	
	b							2									
	c		2					3									
	d		3		2			2									
	e				1			3									
	Totaal.	32	28	88	111	32	57	88	30	10	3	22		59	30	2	2

574 TOTAAL GENERAAL der vuurmonden voor de defensie van de hoofdstad bestemd.

50'
Bussum
GOOI
LAND
15
's Graveland
Hilversum
Loosdrecht
50'

CHORO-HIJDROGRAPHISCHE KAART DER ENVIRONS VAN AMSTERDAM.

ERRATA.

Pag.						
20	reg 2	v. bov.	staat:	*seront fournies*	lees:	*sera fournie*
28	- 5	»	»	*lorsqu'il*	»	*lorsqu'ils*
46	- 10	»	»	*carné*	»	*cerné*
47	- 3	v. bov.	»	*le quatre*	»	*les quatre*
88	- 2	»	»	*geconsentreerde*	»	*geconcentreerde*
98	- 5	v. ond.	»	*formées*	»	*formés*
100	- 6	v. bov.	»	*du* 36,	»	*de* 36,
104	- 3	»	»	*qui ne*	»	*que ne*
111	- 11	v. ond.	»	*dûsent*	»	*dussent*
111	- 9	»	»	*s'ils allaient*	»	*si elles allaient*
120	- 8	»	»	*responsable*	»	*responsables*
121	- 9	»	»	*ont doit*	»	*on doit*
129	- 1	»	»	*être construit*	»	*être construite*
139	- 12	»	»	*Wester-Sehelde,*	»	*Wester-Schelde,*
141	- 10	v. bov.	»	*à passé*	»	*a passée*
153	- 11	v. ond.	»	*ne les fasse*	»	*ne les fassent.*
164	- 9	v. bov.	»	*moest.*	»	*moest, te kunnen ontwaren.*
168	- 6	»	»	*combiné avec*	»	*combinés avec*
171	- 10	»	»	*den onderstaanden*	»	*de onderstaande*
187	- 9	v. ond.	»	*fussent sequestrées;*	»	*fussent sequestrés;*
195	- 3	»	»	*imminamment.*	»	*imminemment.*
214	- 9	»	»	*verlangde*	»	*verlangden*
229	- 16	»	»	*den Adjudant*	»	*de Adjudant*
236	- 2	»	»	*den dienst*	»	*de dienst*
252	- 3	»	»	*refutant*	»	*refusant*
289	- 11	v. bov.	»	*eenen Commandant*	»	*een Commandant*

Pag.							
294	reg.	8	v. bov.	staat:	*fidel*	lees:	*fidèle*
303	-	1	»	»	*requiserende*	»	*requirerende*
310	-	10	»	»	*reçues,*	»	*reçus,*
312	-	6	v. ond.	»	*cette conseil,*	»	*votre conseil,*
314	-	14	v. bov.	»	*qu'elle que soit*	»	*quelle que soit*
329	-	10	v. ond.	»	*kan oordeelen*	»	*kunt oordeelen*
335	-	6	»	»	*gesenseerd*	»	*gecenseerd*
335	-	3	»	»	*als*	»	*dan als*
339	-	6	»	»	*la nature a placée*	»	*la nature a placés*
341	-	11	v. bov.	»	*in het oogmerk om namelijk*	»	*mijn oogmerk is om*
345	-	5	»	»	*où s'exercent*	»	*où s'exerce*
347	-	11	v. ond.	»	*den voortgang*	»	*de voortgang*
349	-	9	v. bov.	»	*contnués*	»	*continués*
378	-	10	»	»	*overstroom*	»	*overtoom*
410	-	10	»	»	*le nuit*	»	*la nuit*
428	-	8	v. ond.	»	*geodetische*	»	*geodesische*
432	-	10	v. bov.	»	*(ottentatie)*	»	*(ostentatie)*
436	-	12	»	»	*meer deze duurzaamheid*	»	*meerdere duurzaamheid*
457	-	8	v. ond.	»	*dn*	»	*dan*
461	-	13	v. bov.	»	*smultst,*	»	*smalst,*
462	-	5	v. ond.	»	*redoute,*	»	*redoutes,*
463	-	6	»	»	*vragen*	»	*vrage*
463	-	2	»	»	*kaus*	»	*kans*

IN DE BIJLAGEN.

9	-	2	v. ond.	staat:	*conséquant*	lees:	*conséquent*
11	-	11	»	»	*commancer*	»	*commencer*
24	-	7	v. bov.	»	*verschuldigd,*	»	*verschuldigd is,*

LIBRARY OF CONGRESS
0 029 992 818 4